

**การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง:
กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง**
**Business Management and Application of Sufficiency Economy Philosophy in
Self-Reliance: A Case Study of Local Fisherfolk in Palian District, Trang.**

จันทิมา จันท์เที่ยง
Jantima Jantiang

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Business Administration
Prince of Songkla University**

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ
พึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
ผู้เขียน นางสาวจันทิมา จันทร์เที่ยง
สาขาวิชา บริหารธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล สุขบท)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ จันทร์กิ่งทอง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ เจริญจิระตระกูล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล สุขบท)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล สุขบท)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางสาวจันทิมา จันทร์เที่ยง)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อนและ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวจันทิมา จันทร์เที่ยง)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ พึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
ผู้เขียน	นางสาวจันทิมา จันท์เที่ยง
สาขาวิชา	บริหารธุรกิจ
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการจัดการธุรกิจสภาพแท้จริง
ของชาวประมงพื้นบ้าน 2) ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของ
ชาวประมงพื้นบ้าน 3) ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้าน 4)
อิทธิพลของการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงของชาวประมงพื้นบ้าน 5) อิทธิพลของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้าน
เศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต
อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ
เป็นหลักแล้วอธิบายผลการวิจัยเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่ง
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือขนาดความยาวไม่
เกิน 14 เมตร ที่อาศัยในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิง
ปริมาณ จำนวน 117 ราย ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างการวิจัย
เชิงคุณภาพจำนวน 15 ราย ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า ชาวประมงพื้นบ้าน
เขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติตามการจัดการธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง
มีระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลางและ
โดยมีระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) การปฏิบัติ การจัดการธุรกิจ คือ ด้านการจัด
องค์การ ($B=0.125, P=0.004$) และด้านการนำ ($B=0.174, P=0.011$) มีอิทธิพลต่อ การพึ่งตนเองตาม
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้าน เขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ($R^2=0.296$)
2) การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ คือ กิจกรรมลดรายจ่าย ($B=0.238,$
 $P=0.000$) กิจกรรมเพิ่มรายได้ ($B=0.182, P=0.000$) และกิจกรรมการออมที่หลากหลาย ($B=0.179,$
 $P=0.001$) มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้าน เขต
อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ($R^2=0.495$)

Thesis Title	Business Management and Application of Sufficiency Economy Philosophy in Self-Reliance: A Case Study of Local Fisherfolk in Palian District, Trang.
Author	Miss Jantima Jantiang
Major Program	Business Administration
Academic Year	2015

ABSTRACT

The objectives of this research are to investigate (1) real business management of local fishermen, (2) a practical level of Sufficient Economy Philosophy regarding economy of the local fishermen, (3) a self-reliant level based on the local fisherfolk's Sufficient Economy Philosophy, (4) influences of management principle application on the local fisherfolk's self-reliance based on Sufficient Economy Philosophy, and (5) effects of Sufficient Economy Philosophy applications regarding economy on the local fisherfolk's self-reliance based on Sufficient Economy Philosophy in Palian District, Trang Province. This mixed method research was mainly based on quantitative study, and its results were additionally described by qualitative study in order to complete all data. The samples of this study were 117 local fisherfolk who have registered their less-than-14-metre fishing boats in Palian District, Trang Province. The data were collected through a questionnaire and interviews with 15 qualitative sample. The findings revealed that the overall practical level of the local fishermen's business management in Palian District, Trang Province was at a moderate level. Their overall practical level based on Sufficient Economy Philosophy regarding economy was also at a moderate level. On the other hand, the overall self-reliant level of Sufficient Economy Philosophy was at a high level.

To analyze all data, it was found that (1) there have been two kinds of business management performances: Organizing ($B=0.125$, $P=0.004$) and Leading ($B=0.174$, $P=0.011$), influencing on self-reliance based on the local fisherfolk's Sufficient Economy Philosophy in Palian District, Trang Province ($R^2=0.296$). In addition, (2) the applications of Sufficient Economy Philosophy in terms of economy, namely activities of decreasing expenditure ($B=0.238$, $P=0.000$), increasing incomes ($B=0.182$, $P=0.000$) and various kinds of money saving ($B=0.179$, $P=0.001$) have affected self-reliance based on the local fisherfolk's Sufficient Economy Philosophy in Palian District, Trang Province ($R^2=0.495$).

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี เนื่องจากได้ ได้รับความเมตตาและกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ศศิวิมล สุขบท อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ทั้งแนวคิด วิธีการ คำปรึกษาต่างๆ วิธีการในการแก้ปัญหา รวมถึงการให้กำลังใจในการทำงานที่ได้มอบให้แก่ศิษย์เสมอ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง แต่ รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ จันทร์กึ่งทอง ผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่เสียสละเวลา และชี้แนะวิธีการหาหนทางในการหาคำตอบจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเสร็จ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล ดร. พัฒนิก โภยจนาท และอาจารย์ไพไลวรรณ ประพุดติ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ดต. ปราโมทย์ เจริญฤทธิ์ และนายอำมหัด สันพานิชกิจ ผู้ช่วยผู้ใหญ่หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง สำหรับการอำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณ ชาวประมงพื้นบ้าน ในอำเภอ ปะเหลียน จังหวัดตรัง ทุกท่านที่เสียสละให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในงานวิจัยชิ้นนี้

ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ภาคค่ำ ทุกท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่ได้ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ จนสามารถทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จ

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบแทบเท้า คุณปู่ คุณย่า คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ที่ได้อยู่เคียงข้างและสนับสนุนในการศึกษามาโดยตลอด รวมทั้งญาติพี่น้องและเพื่อนที่แสนดีทั้ง 3 ท่าน ที่คอยช่วยเหลือและมอบกำลังใจดีๆ ให้เสมอมา ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

จันทิมา จันทร์เที่ยง

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิด บริบทและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประมงพื้นบ้าน	7
1. ความหมายของชาวประมงพื้นบ้าน	7
2. ประเภทของชาวประมงพื้นบ้าน	8
3. เครื่องมือประมงพื้นบ้าน.....	9
4. บริบทประมงพื้นบ้าน ประเทศไทย.....	11
5. บริบทประมงพื้นบ้าน ภาคใต้.....	14
6. บริบทประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง.....	15
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทประมงพื้นบ้าน	17
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการ.....	21
1. แนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการ.....	21
2. แนวคิดด้านการวางแผน (Planning)	30
3. แนวคิดด้านการจัดองค์การ (Organizing)	43
4. แนวคิดด้านการนำ (Leading)	55
5. แนวคิดด้านการควบคุม (Controlling)	62
แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	71
1. แนวคิดพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	71
2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ	77
3. การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มอาชีพต่างๆ.....	81

4. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในเกษตรทฤษฎีใหม่	83
5. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง สู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	84
6. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสังคมแต่ละระดับ	86
7. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน	87
8. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการทำบัญชี	91
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	95
แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเอง	99
1. ความหมายการพึ่งตนเอง	99
2. หลักการพึ่งตนเอง	100
3. การพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	101
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	108
กรอบแนวคิดงานวิจัย	110
กรอบแนวคิดงานวิจัย	110
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	111
1. วิธีการดำเนินงานวิจัย	111
2. การวิจัยเชิงปริมาณ	111
2.1 ประชากร	111
2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย	111
2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	113
2.4 ที่มาตัวแปรแบบสอบถาม	115
2.5 การหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย (แบบสอบถาม)	116
2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	118
2.7 การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	118
2.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	119
2.10 สถิติที่ใช้การทดสอบตามวัตถุประสงค์	120
3. การวิจัยเชิงคุณภาพ	121
3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	121
3.3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ	122
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	122

3.5 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล.....	123
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	124
1. สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	124
2. ขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	125
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	126
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	164
สรุปผลการวิจัย.....	165
1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ.....	165
2. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ.....	167
3. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	167
อภิปรายผล	174
ข้อเสนอแนะ.....	193
บรรณานุกรม.....	197
ภาคผนวก ก.....	209
แบบสอบถาม	209
ภาคผนวก ข.....	219
แปลผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย	219
ภาคผนวก ค.....	229
รายชื่อผู้จดทะเบียนทำการประมงโดยใช้เรือขนาดความยาวไม่เกินสิบสี่เมตร.....	229

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1-1 พื้นที่ป่าชายเลนในฝั่งอันดามันในประเทศไทยปี พ.ศ. 2504 และ พ.ศ. 2552	3
ตารางที่ 3-1 แสดงสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละตำบลของชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ เขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง (หน่วย: ราย)	112
ตารางที่ 3-2 ที่มาตัวแปรแบบสอบถาม	115
ตารางที่ 3-3 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยการหาความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	117
ตารางที่ 4-1 แสดงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของลักษณะข้อมูลทั่วไป ในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน (n= 117)	126
ตารางที่ 4-2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติการจัดการธุรกิจของชาวประมงพื้นบ้านที่	130
ตารางที่ 4-3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้าน	139
ตารางที่ 4-4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน	146
ตารางที่ 4-5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (n=117)	151
ตารางที่ 4-6 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยการวิเคราะห์ Linear Regression	153
ตารางที่ 4-7 แสดงผลการวิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง	153
ตารางที่ 4-8 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยการวิเคราะห์ Linear Regression	158
ตารางที่ 4-9 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง	158

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 อาณาเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัด ตรัง : แผนที่อำเภอ โดย ที่ทำการปกครองอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง, 2547.....	5
--	---

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการธุรกิจ มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภท ไม่ว่าจะองค์กรนั้นจะเป็นองค์กรธุรกิจหรือองค์กรสาธารณะ องค์กรขนาดเล็กที่เจ้าของผู้ประกอบการเป็นผู้ดูแลเพียงคนเดียวจนถึงองค์กรขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างและระบบงานที่สลับซับซ้อน ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยการจัดการหรือการบริหารในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ทั้งสิ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการในฐานะผู้กำกับดูแลแผน งานการจัดองค์กร การชี้แนะ และการควบคุม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานและผลผลิตให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรทั้งสิ้น (ตุลา มหาพฤกษา นนท์, 2547)

การจัดการธุรกิจ มีแนวคิดมากมายที่จะนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับเกษตรกรรม โดยจากผลการพัฒนาประเทศในช่วงพัฒนาแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 มีข้อสรุปว่าเศรษฐกิจก้าวหน้า แต่สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน นำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผนในช่วงแผนพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 โดยยึดแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และต่อเนื่องมาในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 ซึ่งการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงแผน พัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 มีความก้าวหน้า ภาคส่วนต่างๆ ได้นำไปปฏิบัติกันอย่างกว้างขวาง โดยภาครัฐได้กำหนดนโยบาย และแนวทางปฏิบัติ เช่น ในภาคเกษตร ใช้รูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ อย่างแพร่หลาย ทำให้ประชาชนพอมีพอกิน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ ฟังตนเอง ได้อย่างมั่นคง ชุมชนเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การฟังตนเอง พัฒนาวัฒนธรรม คุณภาพชีวิต ครอบครัวมีสัมพันธภาพและฟังตนเองได้มากขึ้น รายได้เพียงพอ ที่อยู่อาศัยมั่นคง ทำให้ประชาชนน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

ซึ่งอาชีพประมงพื้นบ้านนั้น เป็นอาชีพหนึ่งที่อยู่อาศัยทรัพยากรทางทะเลในดำรงชีวิต โดยการ การนำทรัพยากรทางธรรมชาติ นั้นมาใช้ ในรูปแบบของสินค้าเพื่อสร้าง ให้เกิดรายได้ มี

ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม การทำประมงพื้นบ้านนอกจากจะก่อให้เกิดรายได้แล้วยังนำมาสู่การจ้างงาน การสร้างอาชีพและรวมไปถึงการเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่น ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ให้ดีขึ้น ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วจะนำไปสู่การสร้างเสริมความเจริญเติบโตและความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น โดยชาวประมงพื้นบ้าน ทำมาหากินโดยใช้เรือขนาดเล็กและใช้เครื่องมือแบบเรียบง่าย เลือกรับสัตว์น้ำเฉพาะอย่าง ชาวประมงพื้นบ้านต้องอาศัยทรัพยากรเพื่อการอยู่รอด โดยอาศัยภูมิปัญญาซึ่งเป็นความรู้ที่มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ การสังเกต การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ซึ่งกลายเป็นหลักในการจัดการของชาวประมงพื้นบ้านหลายแห่ง ซึ่งทำให้เห็นว่า การจัดการด้านการประมงนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่การจับปลาอย่างเดียว จะต้องให้ความสำคัญกับมิติทางด้านเศรษฐกิจด้วย (องค์การความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน, 2557)

ปัจจุบัน ชาวประมงได้ทำการประมงหลากหลายชนิด และใช้เครื่องมือประมงหลายประเภททำการประมง เช่น แห อวน โพงพาง อวนรุน เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือประเภทต่างๆ ได้พัฒนาให้สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้นเป็นลำดับ และยังมี การเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือประมงเพื่อให้จับสัตว์น้ำให้ได้ปริมาณขึ้น นอกจากนี้ การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ลักลอบทำการประมงในเขตพื้นที่อนุรักษ์ มีผลโดยตรงต่อการทำลายพันธุ์ สัตว์น้ำวัยอ่อน การลดปริมาณสัตว์น้ำรวมทั้งมีส่วนสำคัญในการรบกวนและทำลายแหล่งที่อยู่อาศัย ขยายพันธุ์ และอนุบาลสัตว์น้ำส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสัตว์น้ำ จากการวิเคราะห์และประเมินกำลังการผลิตของสัตว์น้ำของ วิทยา อภรณ์ (2545) พบว่า สัตว์น้ำเกือบทุกชนิดที่จับได้นั้นเป็นการจับเกินกำลังการผลิตของธรรมชาติ ที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการทดแทนได้ทัน มีการทำประมงมากเกินไป การจับสัตว์น้ำที่ยังไม่โตเต็มวัยมาใช้ประโยชน์ การจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่และเลี้ยงตัวอ่อน อีกทั้งการที่ชาวประมงพื้นบ้านต้องพัฒนาเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้จับสัตว์น้ำได้ปริมาณมากขึ้น ทำให้ต้องมีการลงทุนเพิ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ มานะ ช่วยชู (2546) พบว่าชาวประมงพื้นบ้าน ร้อยละ 90 มีภาวะหนี้สินติดพันอยู่กับเจ้าเก่า เนื่องจากการกู้เพื่อลงทุนเพิ่มเติมเมื่อไม่สามารถรับภาระหนี้สินได้อีกต่อไป ชาวประมงจะจำนำเรือและเครื่องมือให้กับเจ้าหนี้ และตนเองก็กลายเป็นแรงงานรับจ้างของเรือลำอื่น ประกอบกับ ข้อมูลสถานการณ์ของชาวประมงพื้นบ้านพบว่า มีปัญหาต้นทุนสูง โดยเฉพาะค่าน้ำมัน ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งปัญหาพื้นฐานเกี่ยวกับความไม่มั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัย ทุกอย่างส่งผลให้การทำมาหากินของชาวประมงพื้นบ้านมีความยากลำบากมากขึ้น ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจน (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2555)

พื้นที่ภาคใต้มีชุมชนประมงกระจายอยู่ในเกือบทุกจังหวัด และส่วนใหญ่เป็นชาวประมงขนาดเล็ก แต่ปัญหาใหญ่ที่ชาวประมงเผชิญอยู่คือสัตว์น้ำเศรษฐกิจในทะเลกำลังร่อย

หรือลงอันเนื่องจากเครื่องมือทำลายล้าง และการทำลายทรัพยากรประมงชายฝั่ง การบุกรุกป่าชายเลน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้นำไปสู่การถดถอยทางเศรษฐกิจของชาวประมงพื้นบ้าน (ชัยรัตน์ จุสปาโล และคณะ, 2556) ประกอบกับชุมชนชายฝั่งที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนหรือติดกับป่าชายเลน มีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยป่าชายเลนตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่มีอยู่ ทั้งด้านการทำประมงชายฝั่ง และการใช้ไม้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน ซึ่งจากการสำรวจพื้นที่ป่าชายเลนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504-2552 พบว่า ในปี พ.ศ. 2552 จังหวัดตรัง เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าชายเลนคงเหลือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.66 ของพื้นที่ป่าชายเลน ปี พ.ศ. 2504 (ระบบฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2557) และเมื่อศึกษาพื้นที่สภาพป่าชายเลนจังหวัดตรังปี พ.ศ. 2552 พบว่า พื้นที่ป่าชายเลนของอำเภอกันตัง มีเยอะที่สุด คือ 82,685.48 ไร่ รองลงมามีคือ อำเภอปะเหลียน มีพื้นที่ 63,765.42 ไร่ (กรมทรัพยากรทางทะเล, 2557) แต่ทางผู้วิจัยได้เลือก อำเภอปะเหลียน เป็นเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เนื่องจาก เป็นอำเภอหนึ่งที่มีการทำประมงพื้นบ้านมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันและไม่มีเรือประมงพาณิชย์เลย ในขณะที่ อำเภอกันตัง นั้นมีการทำทั้งประมงพื้นบ้านและมีการทำประมงพาณิชย์ โดยมีเรือประมงพาณิชย์มากถึง 296 ลำ (สำนักงานประมงจังหวัดตรัง, 2557) ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการทำประมงพื้นบ้าน โดยตรง จึงเห็นว่าการเลือกพื้นที่ อำเภอปะเหลียน จะสามารถให้ประเด็นในการทำวิจัยที่ชัดเจนกว่า

ตารางที่ 1-1 พื้นที่ป่าชายเลนในฝั่งอันดามันในประเทศไทยปี พ.ศ. 2504 และ พ.ศ. 2552

พ.ศ.	จังหวัดที่มีพื้นที่ป่าชายเลนในฝั่งอันดามัน (หน่วย: ตารางกิโลเมตร)					
	ระนอง	พังงา	ภูเก็ต	กระบี่	ตรัง	สตูล
2504	306	574	45	537	390	462
2552	247.12	440.51	19.72	349.10	353.56	357.82
พื้นที่คงเหลือ (ร้อยละ)	80.76	76.74	43.82	65.01	90.66	77.45

หมายเหตุ: จาก พื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทยปี พ.ศ. 2504-2552: ทรัพยากรป่าชายเลนจังหวัดตรัง โดย กรมทรัพยากรทางทะเล, 2556.

จากการศึกษาผู้วิจัยได้พบข้อสรุปว่าชาวประมงพื้นบ้านได้ประสบกับปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้เกิดภาวะหนี้สิน ไม่สามารถอยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้ และขาดการจัดการอย่างเหมาะสม เนื่องจากได้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ดังนั้นจึงได้

เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการธุรกิจและแนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าจะสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการธุรกิจประมงพื้นบ้าน และตระหนักดีว่าหากชาวประมงพื้นบ้านยังคงไม่มีการดำเนินการทางอาชีพภายใต้การจัดการที่เหมาะสมแล้ว ในที่สุดจะไม่สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สามารถพึ่งพาตนเองได้จากการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านจึงได้เลือกศึกษาการจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา กระบวนการจัดการธุรกิจสภาพแท้จริงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
3. เพื่อ ศึกษา ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของ การปฏิบัติตามหลัก การจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
5. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อ 1) หน่วยงานภาครัฐ อาทิ ประมงจังหวัด ประมงอำเภอ และสำนักพัฒนาชุมชน เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นส่วนประกอบ ในการวางแผน นโยบายส่งเสริมชาวประมงพื้นบ้าน ให้มีหลักการจัดการ เพื่อสร้างให้มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นขั้น ้นตอน รวมถึงส่งเสริมเรื่องการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ เพื่อจะช่วยให้ชาวประมงพื้นบ้านมีศักยภาพการพึ่งตนเองมากขึ้น และนอกจากผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุดผลการวิจัยนี้ คือ 2) ชาวประมงพื้นบ้าน ที่จะได้นำความรู้พื้นฐานทางด้านการจัดการ ไปประยุกต์ใช้ให้มีกระบวนการวางแผน การจัดการองค์การ การนำ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง ได้มีการกำหนดเนื้อหาและประเด็นสำคัญ โดยการศึกษาแล้วทำการสังเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุป ในประเด็น ด้านการจัดการด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านการพึ่งตนเอง ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูล นั้น ใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลพื้นฐาน (พิสมัย หาญมงคลพิพัฒน์, 2547) การหาร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลพื้นฐานในการเปรียบเทียบข้อมูล (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545) การหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ SD เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานในการวัดการกระจายของข้อมูล (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2544) และใช้สถิติ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) (ยุทธ ไกยวรรณ, 2549) ในการทดสอบตามวัตถุประสงค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการธุรกิจ คือ กระบวนการนำทรัพยากรบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling) ในธุรกิจประมงพื้นบ้าน
2. การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย หนี้สิน มีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ส่งเสริมการออมที่เห็นได้ชัดเจน เพื่อ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ สามารถอู่มีชู ตัวเองได้ อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน
3. การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การจัดการชีวิตของตนเองให้พึ่งพาตนเองให้มากขึ้น พึ่งตลาด พึ่งคนอื่นให้น้อยลง ซึ่งมี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความพอเพียง ความมีเหตุผลและความมีภูมิคุ้มกันดี โดยไม่ศึกษา เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรมคุณธรรม
4. อาชีพประมงพื้นบ้าน หมายถึง การทำประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยใช้เรือขนาดเล็ก มีความยาวไม่เกิน 14 เมตร ปัจจุบันจะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วย ทำการประมงแบบดั้งเดิม โดยใช้เครื่องมือประมง เช่น แห อวน เบ็ด หรือเครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบต่างๆ โดยอาศัยแรงงานส่วนใหญ่ในครัวเรือน เป็นการประมงเพื่อยังชีพ หาอาหาร สร้างรายได้ และก่อให้เกิดการสร้างงานในชุมชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากสภาพปัญหา แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

แนวคิดและบริบทของชาวประมงพื้นบ้าน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการ

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กรอบแนวคิดงานวิจัย

แนวคิด บริบทและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประมงพื้นบ้าน

1. ความหมายของชาวประมงพื้นบ้าน

โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้สมำพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ (2541) ได้กล่าวถึงชาวประมงพื้นบ้าน คือกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำประมงชายฝั่ง โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบทำขึ้นเอง เช่น ลอบ เบ็ด ฉมวก ไซ แร้ว หรือเครื่องมือที่ซื้อหามาจากตลาด เช่น อวนปู อวนปลา อวนกุ้ง แห ซึ่งล้วนเป็นเครื่องมือที่ไม่ทำลายล้าง ชาวประมงส่วนใหญ่จะหากินตามแนวชายฝั่งและลากล่อง โดยใช้เรือขนาดเล็กตั้งแต่เรือแจวถึงเรือที่มีเครื่องยนต์น่องเรือหรือในเรือ แต่ไม่เกิน 10 ตันกรอส หรือที่เรียกว่า เรือหางยาว เรือท้ายตัดหรือเรือกอและ ซึ่งอาจแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

สุธัญญา ทอรัักษ์ (2543) กล่าวว่า ประมงพื้นบ้าน เป็นการทำประมงเพื่อยังชีพของครัวเรือน มีเทคนิคการทำประมงแบบดั้งเดิม ใช้เครื่องมือง่าย ๆ แบบดั้งเดิม เช่น อวน โป๊ะ แห โพงพาง ไซและเบ็ด เป็นต้น โดยมักจับสัตว์น้ำบริเวณชายฝั่งไม่เกิน 3,000 เมตร โดยมีเรือประมงขนาดเล็ก อาศัยแรงงานส่วนใหญ่ในครอบครัว

กัจจวน จันทรโชติ และชุมเจตน์ กาญจนเกษร (2544) ให้ความหมายว่า ชาวประมงพื้นบ้าน คือกลุ่มที่ใช้แรงงาน เป็นชาวบ้าน สมรรถนะของเครื่องมือที่ใช้ในการจับอยู่ในระดับต่ำทำให้ได้ผลผลิตน้อยและจะออกทำการประมงในพื้นที่ใกล้เคียง รายได้ขึ้นอยู่กับเจ้าแก่ ซึ่งเป็นผู้รับซื้อผลผลิตของตนเองเป็นส่วนใหญ่

กองเลขาการสหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ (2545) กล่าวถึงชาวประมงพื้นบ้านหรือชาวประมงขนาดเล็กกว่า คือกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตและการทำมาหากินด้วยการทำประมงชายฝั่งทะเลและแม่น้ำลำคลองต่างๆ โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน เช่น แห เบ็ด ลอบ ไซ อวนลอยปลา อวนลอบกุ้ง อวนจมปู เป็นต้น

กัญญา ยิบบอสุ (2554) สรุปไว้ว่า ชาวประมงพื้นบ้าน คือกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งโดยใช้เรือขนาดเล็ก เช่น เรือหางยาว เรือท้ายตัดหรือเรือกอและ โดยนำเครื่องมือทำการประมงที่ผลิตขึ้นเองหรือซื้อมาใช้ออกทะเลในบริเวณห่างจากชายฝั่งไม่เกิน 3000 เมตร

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554) ประมงพื้นบ้าน คือ การทำประมงทะเลด้วยเครื่องมือทำประมงขนาดเล็ก ง่ายๆ แบบดั้งเดิม เช่น อวนติด อวนจม เบ็ด ลอบ เป็นต้น ไม่ห่างจากฝั่งมากนัก เครื่องมือทำประมงที่ใช้ต้องเป็นชนิดที่ไม่ใช่ใช้กับเรือประมงแต่ใช้กับเรือไม่มีเครื่องยนต์หรือเรือมีเครื่องยนต์นอกเรือ (เรือหางยาว) หรือใช้กับเรือมีเครื่องยนต์ในเรือที่มีระวางบรรทุกน้อยกว่า 5 ตันกรอสหรือมีความยาวเรือไม่เกิน 9 เมตรเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ใช้แรงงานครอบครัว ทำการประมงเพื่อยังชีพ หาอาหารและสร้างรายได้

2. ประเภทของชาวประมงพื้นบ้าน

กองเลขาการสหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ (2545) ระบุว่าชาวประมงพื้นบ้านในประเทศไทยมีการพัฒนามานับร้อยปี จึงมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมงทะเลและแม่น้ำลำคลองอย่างลึกซึ้ง ซึ่งสามารถจำแนกชาวประมงพื้นบ้านได้ 3 ประเภท คือ

2.1 ชาวประมงพื้นบ้านที่ไม่มีเรือและเครื่องยนต์ จะใช้ความสามารถตัวเองและเครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบง่าย ๆ ทำการประมงจับสัตว์น้ำอูริมฝั่งทะเล ริมคลอง แนวป่าชายเลน เช่น ลุ่ม แหหรือใช้มือมกุ้ง งามหอย เป็นต้น

2.2 ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือแต่ไม่มีเครื่องยนต์ จะจับสัตว์น้ำอยู่ตามแนวป่าชายเลนในคลอง แม่น้ำ ใช้เครื่องมือแบบง่ายๆ เช่น แร้วจับปู

2.3 ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือและเครื่องยนต์ ขนาดความยาวไม่เกิน 14 เมตร เครื่องยนต์ที่ใช้มีกำลังไม่เกิน 30 แรงม้า ออกจับสัตว์น้ำห่างจากฝั่งไม่เกิน 7 กิโลเมตร ในประเทศ

ไทยเรือที่ใช้มีความแตกต่างกันไปตามชุมชนนั้นๆ เช่น ฟังอันคามัน จะใช้เรือหัวโทง ฟังอ่าวไทย จะใช้เรือกอและหรือเรือท้ายตัด ส่วนใหญ่จะใช้แรงงานในครอบครัวและเป็นการทำประมงเพื่อยังชีพเป็นหลัก

3. เครื่องมือประมงพื้นบ้าน

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ชายฝั่งทะเลทั้งสองของภาคใต้มีความแตกต่างกัน รวมถึงทรัพยากรชายฝั่งอื่นๆ เช่น ป่าชายเลนหรือปะการัง ซึ่งชายฝั่งตะวันตกจะมีความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งเหล่านี้มากกว่า แต่สิ่งที่ไม่แตกต่างกันมากนักคือ เครื่องมือประมง และรูปแบบวิธีการจับสัตว์น้ำ ส่วนประเภทหรือชนิดพันธุ์สัตว์น้ำทั่วไปจะมีอยู่เหมือนกัน ทั้ง กุ้ง ปู ปลา จึงทำให้ใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำเหล่านี้เหมือนกัน เช่น อวนสามชั้น สำหรับลอบกุ้ง อวยลอบปลาหรือลอบปู ลอบหมึก เป็นต้น (โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้, 2541) โดยเป็นเครื่องมืออย่างง่าย ไม่มีความสลับซับซ้อน วัสดุที่ใช้ส่วนมากเป็นวัสดุธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น โดยแทบไม่ต้องหาซื้อจากภายนอก และชาวบ้านจะทำเครื่องมือเหล่านี้ขึ้นใช้เอง (พิเชษฐ เดชผิว และปิยนุตร หล่อไกรเลิศ, 2546) ประเภทของเครื่องมือ สามารถแบ่งได้ตามแหล่งที่อยู่ของสัตว์น้ำได้ 2 ประเภท คือ (ทวี หอมขง, 2545)

3.1 เครื่องมือประมงหน้าดิน

เครื่องมือประมงหน้าดินที่ใช้ในประเทศไทยมีหลายประเภท ส่วนใหญ่ที่นำมาใช้กันมี 4 ประเภท

1) อวนลากหน้าดิน เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วย ถูอวนกับปีก มีแผ่นกระดานน้ำเรียกว่า แผ่นตะแม่ ช่วยทำให้ปากอวนกางขยายออก ปีกอวนจะโยกกับเรือที่ทำหน้าที่ลากถูอวนกวาดไปตามหน้าดิน เรือที่ใช้อาจใช้เรือลำเดียวหรือ 2 ลำ เรียกว่า อวนลากคู่ เครื่องมือประมงชนิดนี้สามารถจับสัตว์น้ำหน้าดินในระดับลึกต่างๆ ได้ผลดีในการทำประมง สัตว์น้ำที่จับได้ ได้แก่ ปลาเก๋า ปลากะพงแดง ปลาทูราย ปลาสาก ปลาแป้น กุ้ง ปู หมึกกระดองและหอยต่างๆ ปัจจุบันอวนลากหน้าดินเป็นเครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากการทำประมงวิธีดังกล่าวไม่ใช่เพียงเฉพาะกลุ่มสัตว์น้ำที่เป็นเป้าหมายเท่านั้น แต่เป็นการมุ่งกวาดล้างสัตว์ทุกชนิด โดยสัดส่วนของสัตว์น้ำที่จับได้ที่ต้องการมีเพียงประมาณร้อยละ 33.3 เท่านั้น ที่เหลือเป็นปลาเบ็ด และปลาอื่นๆ ที่เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจวัยอ่อน ซึ่งหมายถึงสัตว์น้ำถูกจับอย่างไม่จำเป็นและยังเป็นการทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อน เช่น ลูกปลา ที่จะโตต่อไปในการสืบสายพันธุ์ สร้างสมดุลทางระบบนิเวศและคุณค่าทางเศรษฐกิจที่

ยั่งยืน อวนลากไม่เพียงแต่ทำลายสัตว์น้ำเศรษฐกิจวัยอ่อน แหล่งที่อยู่อาศัยและระบบนิเวศใต้น้ำและชายฝั่ง แต่ยังสามารถทำลายเครื่องมือประมงของชาวประมงพื้นบ้านที่วางทิ้งไว้ในทะเลเพื่อดักจับสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นการสร้างความเดือดร้อนต่อวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน ที่เป็นกลุ่มชาวประมงส่วนใหญ่ของประเทศ (ภาคภูมิ วิธานศิริวัฒน์, 2555)

2) อวนจม เป็นเครื่องมือประมงที่ประกอบด้วยอวนที่ทำมาจากป่านในลอนขนาดเล็ก ด้านบนผูกถูลอย ชาวประมงพื้นบ้านเรียกถูลอย ด้านล่างผูกตะกั่วถ่วง ชาวประมงเรียกดีบุก จะวางทิ้งไว้ตามชายฝั่งทะเลด้านล่างติดพื้นท้องทะเล เมื่อสัตว์น้ำว่ายมาชนอวนหรือคลานที่อวนก็จะติดอยู่บนอวน ในการทำประมงจะทำทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน สัตว์น้ำที่จับได้ ได้แก่ ปูม้า ปลากระเบน ปลาฉลามกบ ปลาเกะพง เป็นต้น

3) ราวเบ็ดหน้าดิน เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยสายคร่าวทำจากเชือกและมีเบ็ดผูกทิ้งจากสายคร่าวยาวประมาณ 20-40 เซนติเมตร ในการวางเบ็ดจะทิ้งเบ็ดทางท้ายเรือขณะเรือแล่นเดินหน้าเบาๆ เบ็ดที่ทิ้งจะวางขวางกระแสน้ำ เบ็ดที่วางนอนจมเรียกพื้นทะเล ด้านหัวท้ายของสายคร่าวจะมีน้ำหนักถ่วงไม่ให้เคลื่อนที่ เวลาผู้เบ็ดจะผู้ทางหัวเรือด้วยกว้าน ในการทำประมงจะทำกลางวัน สัตว์น้ำที่จับได้ ได้แก่ ปลาริวกิว ปลากดทะเล ปลาช่อนทะเล ปลาสาก เป็นต้น

4) ลอบ ใช้กันมากในบริเวณชายฝั่งทะเล เป็นลอบลวดสังกะสีปนไม้ ประกอบด้วยไม้สร้างเป็นรูปทรงกระบอกผ่าครึ่งมีลวดตาข่ายเป็นงาแซงและกรุกกัน การทำประมงชาวประมงพื้นบ้านจะนำลอบไปทิ้งตามบริเวณซากโป๊ะ พื้นทะเลที่เป็นโคลนหรือตามกองหิน โดยทั่วไปจะทิ้งลอบไว้นานประมาณ 5-7 วัน จึงจะไปกู้ลอบขึ้นมา สัตว์น้ำที่จับได้ ได้แก่ ปลาเก๋า ปลากระพงแดง ปลาสลิดหิน ปลาหางเหลือง เป็นต้น

3.2 เครื่องมือประมงผิวดิน

เครื่องมือประมงผิวดินที่ใช้ในประเทศนั้นมีหลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่ที่นำมาใช้กันทั่วไปมี 4 ประเภท ได้แก่

1) อวนล้อม เป็นเครื่องมือประมงที่ประกอบด้วยฝืนอวนที่ค่อนข้างยาวนำมาต่อกันหลายๆ ฝืนเป็นอวน 1 ชุด ด้านบนมีลูกกะสงร้อยตลอดตามความยาวของฝืนอวนเพื่อพวงให้อวนลอย ด้านล่างมีเชือกคร่าวและเชือกม่านซึ่งร้อยลูกตะกั่วตามความยาวของฝืนอวนเพื่อถ่วงน้ำให้จม ในการทำประมงทำในเวลากลางคืน โดยการล้อมฝูงปลาแล้วดึงสายม่านปิดดินอวน สัตว์น้ำที่จับได้ ได้แก่ ปลาหลังเขียว ปลาสีกุน ปลาทุ ปลาลัง ปลาหางแข็ง ปลาโอ หมึกกล้วย เป็นต้น

2) อวนลอย เป็นเครื่องมือประมงที่ประกอบด้วยฝืนอวนยาว มีเชือกคร่าวทั้งด้านบนและด้านล่างของฝืนอวน ด้านบนร้อยกระสงพวงให้ทุ่นลอย และด้านล่างร้อยลูกตะกั่วเพื่อ

ถ่วงอวน ในการทำประมงจะปล่อยให้ลอยไปตามน้ำ ทำการประมงในเวลากลางคืน สัตว์น้ำที่จับได้ คือ ปลาอินทรี ปลาสีกุน ปลาโอ ปลาหู ปลาปลิง ปลากระบอก เป็นต้น

3) อวนจับหมึก เป็นเครื่องมือประกอบด้วยเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ข้างกาบเรือมีคันไม้ไผ่ยาวสำหรับติดหลอดไฟ และมีอวนสำหรับยกหมึกหรือช้อนหมึกยาวประมาณ 20–60 เมตร โดยอวนนี้จะมีคันไม้ไผ่ยาวประมาณ 6-15 เมตร ช่วยกางอวน ในการทำประมงจะทำในคืนเดือนมืด การจับหมึกนั้นชาวประมงจะเปิดไฟให้สว่างเต็มที่แล้วหรือไฟลงทันที หมึกจะว่ายมารวมที่ศูนย์กลางของแสง จากนั้นชาวประมงจะใช้อวนยกหมึกหรือช้อนหมึกขึ้น สัตว์น้ำที่หาได้นอกจากหมึกกล้วยและหมึกหอม ยังมี ปลาหู ปลาปลิง ปลาหลังเขียว ปลากระตัก เป็นต้น

4) เบ็ดลากปลาอินทรี เครื่องมือประมงประเภทนี้ประกอบด้วยเบ็ดและสายเบ็ดที่ทำด้วยลวดสังกะสียาวเส้นละป ประมาณ 24-120 เซนติเมตร ในขณะที่ทำการประมงจะใช้เรือลากสายเบ็ดครั้งละประมาณ 3-8 สาย เบ็ดที่ใช้คือ ปลาทุศ หรือปลาทรายโดยการเกี่ยวตัวปลาให้แน่นอยู่ในลักษณะคล้ายกับปลาว่ายน้าขณะที่ลากเบ็ด เมื่อปลามาสูบเหยื่อจะติดเบ็ด จากนั้นชาวประมงจะลากหรือสาวเบ็ดขึ้นเรือ การทำประมงจะทำในเวลากลางวัน สัตว์น้ำที่จับได้นอกจากปลาอินทรีแล้วยังจับได้ปลาตะ ปลากะโทงเทง ปลาอีโต้มอญ เป็นต้น

จากการสำรวจเครื่องมือประมงในเขตอนุรักษ์ห้วยทะเล ในอำเภอสิเกา อำเภอกันตังและอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ของ วุฒิชัย วัจนะฮาด (2537) พบว่ามีเครื่องมือทั้งหมดจำนวน 12 ชนิด แบ่งตามแหล่งได้ 3 เขต คือ เครื่องมือประมงที่ทำการในเขตอนุรักษ์ห้วยทะเล พบ 5 ชนิด ที่พบมากคือ เบ็ดตกปลาเห็ดโคน และอวนจมปูม้า เครื่องมือประมงที่ทำการทั้งในและนอกเขตอนุรักษ์ห้วยทะเลพบ 3 ชนิด ที่พบมาก คือ อวนลอยกุ้ง 3 ชั้นและเบ็ดตกปลา เครื่องมือประมงที่ทำการนอกเขตอนุรักษ์ห้วยทะเลพบ 4 ชนิด ที่พบมาก คือ ไชหมึกและอวนลอยปลาหูและปลาปลิง

4. บริบทประมงพื้นบ้าน ประเทศไทย

ประเทศไทยมีชายทะเลและ เกาะ ทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน มีชุมชนประมงตั้งอยู่หลายร้อยปี ซึ่งชาวประมงดังกล่าวได้รับการขนานนามว่า ประมงพื้นบ้าน หรือประมงขนาดเล็ก แต่พวกเขาพอใจกับคำว่า ประมงพื้นบ้านมากกว่า เพราะเป็นคำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของเขากับทะเลในลักษณะที่ยังทำมาหากินและวิถีชีวิตแบบเดิม ซึ่งมีบริบทในแง่ต่างๆ ดังนี้ (เลิศชาย ศิริชัย , 2549)

4.1 การเลือกตั้งถิ่นฐาน

การที่บรรพบุรุษประมงพื้นบ้านเลือกตั้งหลักแหล่งอยู่ริมฝั่งทะเลก็ด้วยเห็นว่าสามารถฝากชีวิตไว้กับทะเลได้ ถ้าพวกเขาหรือไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ทะเล แต่ก็ตระหนักดีว่าทะเลมีอันตรายอยู่ทุกกระเบียดนิ้ว ดังนั้นชาวประมงพื้นบ้านจึงจับจองริมทะเลเป็นหลักแหล่งตั้งชุมชน บ้านส่วนใหญ่มีเพียงบ้านเล็กๆ กับที่ดินพอปลูกบ้านและจำนวนไม่น้อยที่ไม่มีที่ปลูกบ้านเป็นของตัวเอง ต้องอาศัยอยู่ในที่คนอื่นหรือที่สาธารณะ

4.2 วิธีอาชีพ

สิ่งที่ชาวประมงพื้นบ้านปฏิบัติต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันก็คือ ออกไปในเขตทะเล ในช่วงเวลา ในโอกาสที่ทะเล ลอนุญาต ชาวประมงจึงต้องเรียนรู้เป็นอันดับแรกว่า ตอนไหนจะออกทะเลได้ ตอนไหนออกไม่ได้ ควรออกไปได้ไกลแค่ไหน พร้อมกับการเรียนรู้ว่าสภาพทะเลอย่างไรเขาควรจับสัตว์อะไร พวกเขาเรียนรู้ว่าอยู่กับทะเลอย่างไรทะเลจึงไม่หมดความอุดมสมบูรณ์ โดยพวกเขาเชื่อว่า วิธีจับปลาของพวกเขาคือวิธีที่ยังสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทะเลให้คงอยู่ต่อไปได้ คือ จับปลาตัวโต จับตามฤดูกาลและสถานที่ตามที่ทะเลกำหนด ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นได้

1) การจับสัตว์ทะเลตามฤดูกาล ในสถานที่ทะเลกำหนด เป็นไปตามความจริงที่ว่า สัตว์ทะเลที่ขึ้นหรือเข้ามาให้ชาวประมงจับนั้นเป็นไปตามฤดูกาล หรือแม้การนิ่งหรือไหลของน้ำที่ไม่เท่ากันก็มีผลต่อการจับปลาไม่เหมือนกัน ส่วนการจับสัตว์ทะเลตามสถานที่นั้น หมายความว่า วันไหนสัตว์ทะเลจะขึ้นตรงไหนบ้างนั้นไม่แน่นอน ชาวประมงจะต้องหาเอง ซึ่งบางครั้งก็เจอมาก-น้อย แตกต่างกัน

2) ใช้เทคโนโลยีต่ำในการจับสัตว์ทะเล ประกอบกับเรือขนาดเล็กและเครื่องมือจับสัตว์ง่ายๆ เช่น อวน ลอบ ไซ ฯลฯ ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านจับสัตว์ทะเลได้จำนวนจำกัด แม้ในระยะหลังประมงพื้นบ้านจะมีการรับเอาเทคโนโลยี สมัยใหม่เข้ามาใช้บ้าง เช่น ไซ เรือติดเครื่องยนต์ ไซในลอนและ เอ็นแทนด้าย เป็นต้น แต่ก็ยังเป็นเพียงการตอบสนองต่อการเพิ่มของประชากรประมงพื้นบ้านและการลดลงของสัตว์ทะเล อันเนื่องมาจากการพัฒนาของประมงพาณิชย์ ทำให้ประมงพื้นบ้านต้องขยายพื้นที่ทำกินมากขึ้น

3) พึ่งแรงงานในครัวเรือน หรือแรงงานในชุมชนและระหว่างชุมชน ในลักษณะช่วยกันทำงาน มีการแบ่งงานกันทำน้อยมาก มีความสัมพันธ์ในการใช้แรงงานแบบแบ่งปันผลผลิตซึ่งกันและกัน โดยในสมัยก่อนที่ยังใช้แรงงานคนพาย แจวหรือกรรเชียง เรือ ลำหนึ่งต้องใช้

แรงงานหลายคน และเมื่อเปลี่ยนเป็นใช้เรือติดเครื่อง เครื่องมือที่ใช้ก็ยังมีใช้แรงงานคนหลายคนอยู่ดี ซึ่งจะต้องใช้แรงงานประมาณ 3 คนขึ้นไป ทำให้เรือลำหนึ่งๆ อาจจะมีชาว ประมงจากหลาย ครอบครัวออกไปหากินร่วมกัน และสิ่งที่ถือเป็นแนวปฏิบัติเคร่งครัดของประมงพื้นบ้าน คือ เมื่อรู้ว่าใครเรือเสียหรือเกิดอุบัติเหตุจะต้องรีบมาช่วย แม้จะเสียเวลาจับปลาของตนก็ตาม และยังมีการ ฟังพาทักษะกันอย่างใกล้ชิดระหว่างชุมชน สาเหตุสำคัญเกิดจากการที่สัตว์ทะเลจะขึ้นตรงไหนมาก นั้นเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ดังนั้นชาวประมงจะเฝ้าอยู่เฉพาะเขตชุมชนตนเองไม่ได้ เพราะในบางช่วง อาจไปขึ้นมากที่ทะเลในเขตชุมชนอื่น โดยชาวประมงทุกคนต้องพบปัญหานี้ ดังนั้นจึงไม่ถือว่าใคร เป็นเจ้าของที่ที่ไหน ทุกคนใช้ทะเลร่วมกัน มีแต่ความเป็นมิตร และยังพยายามส่งข่าวไปให้ประมง พื้นบ้านอื่นรู้เมื่อมีสัตว์น้ำขึ้นมากในเขตตน

4.3 การจัดการผลผลิต

ผลผลิตที่ได้นอกจากใช้บริโภคแล้ว แต่เดิมก็ใช้แลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ขาดแคลนกัน คนในชุมชนอื่น เมื่อการค้าขายแพร่หลายชาวประมงก็นำปลาที่จับได้ไปขาย ทั้งขายให้ชาวบ้านไป บริโภคโดยตรงและขายให้พ่อค้า เงินที่ขายได้ เพียงพอต่อการซื้อสิ่งของที่จำเป็นวันๆ หนึ่งเท่านั้น ไม่มีเงินเหลือที่จะซื้อสิ่งของที่จำเป็นมากนัก และไม่มีโอกาส ได้เงินเป็นก้อนใหญ่ๆ สำหรับลงทุนการผลิตหรือซื้อสิ่งของที่ต้องใช้เงินมากๆ หากกรณีที่ชาวประมงมีหนี้สินกับเจ้าแม่แปปลาไหน ก็จะต้องขายสัตว์น้ำให้กับเจ้าแม่เหล่านั้นๆ เท่านั้น ซึ่งราคาจะต่ำกว่าราคาทั่วไป และเมื่อขายได้ในแต่ละ วันก็จะตกลงกันว่า จะใช้หนี้คืนในวันนั้นเท่าไร ปฏิบัติไปเช่นนี้จนกว่าจะหมดหนี้ ถ้าวันไหนจับ ปลาไม่ได้ หรือได้น้อยก็ไม่ต้องใช้คืน โดยไม่มีการคิดดอกเบี้ยใดๆ ทั้งสิ้น

4.4 ระบบอุปถัมภ์-ผู้ใ้อุปถัมภ์ ระหว่างเจ้าแม่กับชาวประมงพื้นบ้าน

เจ้าแม่ดังกล่าวนี้ มีทั้งที่เป็นคนในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน โดยเจ้าแม่จะออกเงิน ให้ประมงพื้นบ้านนั้นซื้อเรือ หรือเครื่องมือก่อน ตามเกณฑ์แล้วแต่จะตกลงกัน นอกจากนี้เจ้าแม่ใน บางชุมชนยังให้การอุปถัมภ์ในแง่อื่นๆ อีก เช่น การช่วยเหลือในการซ่อมแซมเครื่องมือ เรือ การมี รถพาไปโรงพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย มีการยืมเงินสดเมื่อถึงคราวจำเป็น โดยนำไปสมทบกับหนี้ที่มีอยู่ แล้ว ซึ่งแน่นอนว่าความสัมพันธ์กับเจ้าแม่กับชาวประมงพื้นบ้านเป็นความสัมพันธ์เชิงได้เปรียบ เสียเปรียบ แต่ความดีความชอบจากความสัมพันธ์ดังกล่าว น้อยกว่าการทำเกษตรบนบกมาก เพราะว่าการทำประมงนั้นสามารถออกทะเลได้ทุกวันและได้ผลผลิตทุกวัน โดยไม่ต้องลงทุนอะไรอีก นอกจากค่าน้ำมันอีกเล็กน้อย

4.5 สาเหตุแห่งการเป็นหนี้เชิงอุปถัมภ์ ของชาวประมงพื้นบ้าน

ชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถสะสมทุน สำหรับการลงทุนเพื่อขยายการผลิต หรือ การพัฒนาเทคโนโลยี ได้เลย เพราะชาวประมงตั้งแต่บรรพบุรุษเริ่มต้นด้วยกำลังกา รผลิตที่ต่ำมาก ในแต่ละวันจึงจับปลาได้แค่พอกิน ต่อมาเมื่อเข้าสู่ในยุคที่นำผลผลิตไปขาย ก็ได้เป็นวันๆ และก็ใช้หมดไปวันๆ จะเหลือเก็บก็น้อยมาก ที่เก็บไว้ก็ต้องใช้เฉพาะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่แล้ว เช่น การซื้อ เครื่องมือประมงแทนชุดเก่าที่ชำรุด บางครั้งแม้เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเช่นนี้ ชาวประมงจำนวนมากก็ ไม่มีเงินเก็บไว้ ไม่สามารถสะสมทุนเพื่อพัฒนาการทำมาหากินได้ ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงที่ต้อง ใช้เงินก้อน เช่น การเปลี่ยนเรือ การเปลี่ยนเครื่องมือ ชาวประมงส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ความสัมพันธ์กับ เจ้าแก่เชิงอุปถัมภ์ เพื่อให้ได้เงินก้อนมาลงทุน ดังนั้นชาวประมงพื้นบ้านจึงไม่คิด ไปยุ่งกับสถาบัน การเงิน ด้วยกลัวว่าตนเองจะไม่มีเงินใช้คืน และดอกเบี้ยก็ต้องทบต้นจนกลายเป็นหนี้ที่พอกพูนขึ้น ยิ่งระบบที่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ถือเป็นเรื่องยาก เพราะชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่มี ทรัพย์สินใดๆ ที่พอจะค้ำประกันได้ ส่วนสถาบันการเงินเองก็ตระหนักดีถึงความเสี่ยงที่จะปล่อย เงินกู้ให้กับประมงพื้นบ้าน

5. บริบทประมงพื้นบ้าน ภาคใต้

เนื่องจากดินแดนใต้มีลักษณะภูมิประเทศเป็นแหลมหรือคาบสมุทรที่ถูกขนาบด้วย ทะเลภายนอก 2 ทะเล คือทะเลอันดามันอันเป็นส่วนหนึ่งของ ังคาบสมุทรอินเดีย ทางฝั่งตะวันตก และทะเลจีนใต้อันเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรแปซิฟิกทางฝั่งตะวันออก จึงทำให้เกิดอาชีพสำคัญ ของคนในชุมชนต่างๆในบริเวณชายฝั่งทะเล นั่นก็คือ ประมงพื้นบ้าน เป็นอาชีพดั้งเดิมของคนใน ชุมชนภาคใต้มาช้านานนับแต่มีชุมชนตั้งถิ่นฐานชายฝั่งทะเล โดยอาศัยเครื่องมือจับสัตว์ น้ำที่สร้าง ขึ้นอย่างง่ายๆ ด้วยวัสดุในท้องถิ่น เป็นเครื่องมือที่สอดคล้องกับชนิดและขนาดของสัตว์น้ำที่ ต้องการจับโดยไม่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำเกินความจำเป็น เป็นอาชีพที่เกิดจากความต้องการบัจจัย 4 ในการตอบสนองความต้องการของชุมชนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของ ท้องถิ่น ในเบื้องต้นประมงพื้นบ้านเป็นเพียงการทำประมงเพื่อยังชีพ เป็นแหล่งอาหารของ ครอบครัวและชุมชนทะเลในภาคใต้ ผลผลิตที่ได้ใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก หากเหลือจากการ บริโภคในครัวเรือนหรือชุมชนก็แบ่งปันกันกินในลักษณะกึ่งขายกึ่งให้ แต่ต่อมาก็เปลี่ยนมาเป็นการ ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง เมื่อจำนวนเรือประมงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดก็เปลี่ยนจากประมงพื้นบ้าน เป็นอุตสาหกรรมประมง จากการประมงเพื่อยังชีพเป็นการประมงเพื่อการค้าและส่งออก และเริ่ม

พัฒนาไปเป็น การประมงทะเลเล็กตั้งแต่ พ .ศ. 2500 เป็นต้นมา ประมงพื้นบ้านก็เหมือนกับอาชีพอื่นๆ ของชุมชนเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเงื่อนไขอื่นๆ ของสังคมหรือชุมชนนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากร ที่องถิ่นหรือชุมชน ดังนั้น ประมงพื้นบ้านจึงต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในท้องถิ่น และเมื่อเงื่อนไขและปัจจัยบางอย่างเปลี่ยนแปลงไป จึงย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งอื่นๆ ตามมา จากความสัมพันธ์ดังกล่าวมีผลให้ เมื่อชาวประมงพื้นบ้านปรับกระบวนการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพ ไปสู่การผลิตเพื่อการค้าและการส่งออกหรือผลิตเพื่อขาย มีการพัฒนาทางเทคโนโลยี รวมทั้งเครื่องมือจับสัตว์ น้ำที่มีประสิทธิภาพ ทำให้สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประมงพื้นบ้านอย่างมหาศาล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือการทำมาหากินอันเป็น วิธีการจัดการ การขึ้นนำและการริเริ่มสร้างสรรค์ของปราชญ์พื้นบ้านที่เกิดจากความรอบรู้และประสบการณ์ องค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนประมงก็ไม่มี การสืบทอดโดยลูกหลาน อาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอาชีพประมงพื้นบ้านก็พลอยได้รับผลกระทบไปด้วย (จรรยา หยูทอง, 2540)

6. บริบทประมงพื้นบ้าน จังหวัดตรัง

จังหวัดตรังเป็นจังหวัดชายทะเลฝั่งทะเลอันดามันที่มีความอุดมสมบูรณ์ ณ์ของป่าไม้ ชายเลน มีเกาะแก่ง จำนวนมาก ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำมีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผล ให้มีการประกอบ การประมงทะเลในรูปแบบประมงพื้นบ้านและพาณิชย์ ในส่วนของการทำการประมงแบบพื้นบ้าน มีคร่าวเรือชาวประมงพื้นบ้าน ในเขตพื้นที่ 5 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอสิเกา อำเภอกันตัง อำเภอย่านตาขาว อำเภอหาดสำราญ และอำเภอปะเหลียน ประมาณ 5,000 คร่าวเรือ โดยใช้เรือหางยาว (หัวโทง) มีการใช้เครื่องมือประมงพื้นบ้านตามฤดูกาลที่เหมาะสมและแต่ละคร่าวเรือมี เครื่องมือประมงมากกว่า 1 ชนิด เช่น อวนลอยกุ้ง/ปลา อวนปู ลอบหมึก ไซ เบ็ด โพงพาง โปะน้ำ ตื่น คราดหอย ทำการประมงตั้งแต่บริเวณชายฝั่งและห่างฝั่งออกไปไม่เกิน 10 กิโลเมตร ตาม ศักยภาพของความยาวเรือประมงที่ใช้ทำการประมงเป็นหลัก มีรายได้เฉลี่ยวันละ 1,000-1,500 บาท โดยมีการเวลาออกทำการประมงได้ประมาณปีละ 9 เดือน (ช่วงที่ 1 ระหว่างเดือนมกราคม- กรกฎาคม ช่วงที่ 2 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม) เฉลี่ยเดือนละไม่เกิน 25 วัน ทั้งนี้โดยปกติ ในช่วงเดือนสิงหาคม- ตุลาคม เป็นช่วงมรสุมชาวประมงเรือเล็กไม่สามารถออกทำการประมง (สำนักงานจังหวัดตรัง, 2558)

พรพิมล รัตนกุล (2555) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง ในการประชุมเพื่อค้นหาประเด็นวิจัยประมงพื้นบ้านภาคใต้ ว่า จังหวัดตรังมีพื้นที่ตลอดแนวชายฝั่งอัน

คามันเป็นระยะทาง 119 กิโลเมตร อยู่ในเขต 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเสถียร อำเภอคันฉั่ง อำเภอย่านตาขาว อำเภอหาดสำราญ และอำเภอปะเหลียน ลักษณะประกอบอาชีพของชุมชนชายฝั่งจังหวัดตรังพบว่าโดยเฉลี่ยทุกหมู่บ้านมีการทำประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพหลักมากที่สุด คือ อำเภอเสถียร คิดเป็นประมาณร้อยละ 43 และอำเภออื่นๆรวมทั้งอำเภอปะเหลียน เฉลี่ยทุกหมู่บ้านมีการทำประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพหลัก ประมาณร้อยละ 30 และมีการแตกประเด็นต่างๆ ดังนี้

6.1 การให้ความหมายของคุณค่าต่ออาชีพ ชาวประมงจังหวัดตรัง

- 1) ชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนประมง อยู่ในวัยกลางคน และวัยรุ่นในหมู่บ้าน เห็นว่าการประกอบอาชีพประมงยังมีความสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นคง ได้ดีกว่าอาชีพอื่นๆ เพราะมีรายได้ดี ใช้เวลาในการทำงานน้อย หากดูแลทรัพยากรให้สมบูรณ์ ก็ยังคงดูแลครอบครัวได้อีกนาน
- 2) คนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปเห็นว่า การทำงานด้านอื่นๆ เช่น การรับราชการ ครู พยาบาล หรือการเปิดร้านค้า ทำการค้าขาย หรือทำธุรกิจการท่องเที่ยว สร้างความมั่นคงได้มากกว่า และมีโอกาสในการเชื่อมต่อกับโลกภายนอกในด้านธุรกิจได้มากกว่า เห็นว่าการทำประมงเป็นที่เหนื่อยและเป็นงานหนัก และเห็นว่าแนวโน้มการแข่งขันทรัพยากร จะมีมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

6.2 ปัญหาที่ชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรังประสบอยู่

ได้แก่ ปัญหาเรื่องทรัพยากรลดลง โดยเฉพาะพื้นที่หน้าทะเลเปิด ปัญหาการลักลอบเข้ามาทำประมงผิดกฎหมาย ปัญหาต้นทุนด้านราคาน้ำมันมีราคาสูง ออกเรือได้สัตว์น้ำไม่คุ้ม ปัญหาหนี้สินจากการลงทุนเครื่องมือประมงพื้นบ้าน และหนี้สินจากการเล่นการพนัน ปัญหาน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่ง ปัญหาขยะ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว และขยะครัวเรือน ปัญหาน้ำเสียจากครัวเรือนจากรีสอร์ท ปล่อยลงสู่ทะเล ปัญหาเรื่องการเล่นการพนัน (ไฟ หวยใต้ดิน หวยหุ่น) และยาเสพติด (ใบกระท่อม ยาม้า สุรา) ปัญหาชุมชนประมงส่วนใหญ่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินที่สร้างบ้านเรือนและที่ทำกิน ปัญหาที่ดินเปลี่ยนมือเป็นของคนนอกชุมชนมากขึ้น อันสืบเนื่องมาจากปัญหาหนี้สินต่างๆ และค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่สูงขึ้น และเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกพื้นที่ชุมชน ทั้งที่ไปทำงานยังต่างจังหวัด และประเทศมาเลเซีย

6.3 การสืบทอดอาชีพประมง ของลูกหลานชาวประมง จังหวัดตรัง

- 1) กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า ร้อยละ 90 ทำงานนอกพื้นที่ ร้อยละ 10 ทำงานในพื้นที่แต่ไม่ประกอบอาชีพประมง

2) กลุ่มที่มีการศึกษาดำกว่าปริญญาตรี พบว่า ร้อยละ 50 ช่วยพ่อแม่ทำประมง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 50 ออกไปทำงานนอกพื้นที่

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทประมงพื้นบ้าน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย อุทัยรัตน์ (2544) ได้ศึกษาวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัด สงขลา พบว่าวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านประกอบไปด้วย การเลือกตั้งถิ่นฐานใกล้กับแหล่งที่ทำประมง มีความเชื่อในการทำประมงเนื่องจากศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ วิธีในการทำประมงจะใช้เรือท้ายตัด เครื่องมือจับสัตว์น้ำคืออวนชนิดต่างๆ และทำการประมงตามฤดูกาลธรรมชาติ พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในอาชีพของชาวประมงพื้นบ้าน คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำน้อยลง และปัญหาต้นทุนในการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น และมนัสศิริ ลูกรักษ์ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำประมงเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กรณีศึกษา ชุมชนประมงพื้นบ้าน บ้านแหลมมะขาม ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่าการสอดคล้องกับงานวิจัยข้างต้น เกี่ยวกับการนับถือศาสนาอิสลามและมีการดำเนินตามหลักความเชื่อทางศาสนา และยังสอดคล้องกันในเรื่องการใช้แรงงานทั้งจากครัวเรือน และการช่วยเหลือจากกลุ่มเครือญาติ มีข้อมูลเพิ่มเติมจากการศึกษา คือ มีการเกิดกระบวนการภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน มีการเรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์ภายในและภายนอกชุมชน มีการสั่งสมและถ่ายทอดความรู้ตลอดจนมีการปรับประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในกรณีของการทำประมงซึ่งเป็นกิจกรรมหลักของการผลิต การอยู่ร่วมกันในชุมชนประมงพื้นบ้าน และระบบคุณค่าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง

ซุกรี หะยีสาแม ธำรงค์ อมรสกุล อัญชลี กล้าเพชร และสุลวานี สารเพ (2542) ได้วิจัย เรื่องสถานะเศรษฐกิจและการจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานี พบว่า ลักษณะของชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีการศึกษาดำ อายุอยู่ในวัยกลางคน นับถือศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่ในครอบครัวขนาดใหญ่ และไม่มีการประกอบอาชีพอื่นนอกเหนือจากการทำประมงเป็นอาชีพรอง ในบางครอบครัวจะมีสมาชิกไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อศึกษาลักษณะเรือประมงที่ใช้ พบว่าส่วนใหญ่จะใช้เรือหางยาวขนาดใหญ่ ความยาว 6-12 เมตร เครื่องยนต์เรือมีขนาด 6-10 กำลังแรงม้า เรือบางลำมีเครื่องมือช่วยในการเดินเรือ เช่น เข็มทิศและวิทยุสื่อสาร เป็นต้น เรือบางลำจะใช้เครื่องมือประมงเพียงชนิดเดียว แต่บางลำจะใช้หลายชนิดร่วมกัน ทางด้านเศรษฐกิจ ครัวเรือนประมงถือว่ามียาขี้ได้ต่ำมาก โดยเฉลี่ย 65,264 บาท/ปี โดยที่ครัวเรือนในอำเภอที่มีราย ได้ต่ำที่สุดเท่ากับ 38,836 บาท/ปี และนอกจากนี้ยังพบว่ามีครัวเรือน

ชาวประมงพื้นบ้าน ร้อยละ 75.60 สภาวะเป็นหนี้สินที่ยืมมาจากแหล่งต่างๆ และจากผลการศึกษาด้านกำไรจากการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่ากำไรจากการดำเนินงานมีค่าเท่ากับ 10,935 บาท/ปี และรายได้ครัวเรือนสุทธิเท่ากับ 37,159 บาท/ปี อีกทั้งงานวิจัยของ ภาคภูมิ เนติโพธิ์ (2542) เรื่องสภาพการทำประมงและการจัดการทรัพยากรประมงของชาวประมงพื้นบ้านในบ้านชุมชนทุ่งรีน ตำบลสาคร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิจัยพบว่า การทำประมงแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง มีต้นทุนเฉลี่ย 123 บาท มีรายได้เฉลี่ย 283 บาท และสัตว์น้ำส่วนใหญ่จะจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลางในชุมชน ชาวประมงพื้นบ้านมีความเห็นว่าในปัจจุบันปริมาณและความหลากหลายของสัตว์น้ำที่จับได้ลดลง รายได้จากการทำประมงในปัจจุบันดีกว่าในอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากราคาสัตว์น้ำสูงขึ้น และมีการเพิ่มมูลค่าผลผลิตสัตว์น้ำก่อนจำหน่ายออกสู่ตลาด ในด้านปัญหาจากการทำประมงและด้านการจัดการทรัพยากรมีอยู่หลายประเด็น สรุปได้ว่า ประเด็นแรก ปัญหาสภาพของแหล่งทำประมงซึ่งมีความเสื่อมโทรมลง ประเด็นที่สองที่ตามมาคือทำให้ปริมาณความหลากหลายของสัตว์น้ำก็ลดลงด้วย ประเด็นที่สามคือการใช้เครื่องมือในการทำประมงที่ไม่เหมาะสมและชาวประมงพื้นบ้านมีมากเกินไป ประเด็นที่สี่คือปัญหาความขัดแย้งระหว่างประมงพื้นบ้านที่ใช้เครื่องมือประมงต่างกัน ประเด็นที่ห้าคือด้านกฎหมายของการทำประมง ประเด็นที่หกคือปัญหาที่เกี่ยวข้องระหว่างความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชนและชาวประมงพื้นบ้าน ประการสุดท้ายเป็นปัญหาจากการที่ต้นทุนสูงขึ้นและผลกระทบจากการทำนากุ้ง

จากการศึกษางานวิจัยของ กัญญา ยิบอสู (2554) เรื่องการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านชุมชนปากน้ำเทพา ตำบลเทพา อำเภเทพา จังหวัดสงขลา พบว่าชาวประมงพื้นบ้านในแถบนี้ใช้ประมงการ ณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษในการทำประมง โดยใช้เรือท้ายตัดและอวนที่ใช้จับสัตว์น้ำมีประสิทธิภาพต่ำ สัตว์น้ำที่จับได้หากมีหนี้สินผูกพันกับเจ้าแม่ต้องนำไปขายให้กับเจ้าแม่เท่านั้น ซึ่งราคามักถูกกำหนดโดย เจ้าแม่ทำให้ได้ราคาต่ำกว่าราคาตามท้องตลาด สำหรับชาวประมงที่ไม่มีหนี้สินกับเจ้าแม่สามารถนำไปจำหน่ายให้กับแม่ค้าทั่วไปซึ่งจะได้ราคาสูงกว่า ซึ่งการที่ชาวประมงพื้นบ้านต้องมีภาระหนี้สินกับเจ้าแม่ เกิดอันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง ทำให้จับสัตว์น้ำได้น้อยลง ทำให้มีรายได้ก็น้อยลง จนกระทั่งต้องมากู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนซึ่งเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินของชาวประมงพื้นบ้านนั่นเอง และจากการศึกษาของ มานะ ช่วยชู (2546) เรื่องความยากจนของชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าชาวประมงกลุ่มที่ทำการศึกษามีฐานะทาง เศรษฐกิจที่ยากจน ร้อยละ 90 มีภาวะหนี้สินติดพันอยู่กับเจ้าแม่ ที่เกิดจากการลงทุน ซึ่งมีโอกาสน้อยมากที่จะปลดหนี้ ทำให้ชาวประมงต้องทำงานหนักมากขึ้น ใช้เวลาและทุนในการทำประมงมากขึ้น และต้องออกไปทำประมงห่างจากฝั่งมากขึ้น หรือบางครั้งต้องอพยพย้ายไปทำการประมงยัง จังหวัดใกล้เคียง และเมื่อ

ไม่สามารถรับภาระหนี้สินได้อีกต่อไป ชาวประมงจะจำนำเรือและเครื่องมือให้กับเจ้าหนี้ เพื่อเป็นการปลดปล่อยหนี้สิน และตนเองก็กลายเป็นแรงงานรับจ้างของเรือลำอื่นต่อไป หรือเลิกอาชีพประมงเพื่อไปทำงานรับจ้างอย่างอื่นแทน ซึ่งก็ไม่มีทางเลือกมากนัก เนื่องจากความรู้ที่น้อยและขาดทักษะในการทำงานอาชีพอื่น นอกจากนั้นชาวประมงยากจนยังไม่มีที่ดินอยู่อาศัยเป็นของตนเอง ได้อาศัยเช่าที่คนร่ำรวยในชุมชนอยู่ในส่วนบุตรหลานก็ได้รับการศึกษาน้อยเนื่องจากข้อจำกัดทางการเงิน อย่างไรก็ตามชาวประมงยังมีระบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันเอง เช่น การเลี้ยงน้ำชาเพื่อช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัย หรือเรือจม เครื่องยนต์หาย ซึ่งสาเหตุของความยากจนเนื่องจาก หนึ่ง การมีรายได้ไม่แน่นอนและรายได้ลดลงทั้งนี้เนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ไม่แน่นอนและลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากความล้มเหลวของการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่ง สอง การที่ชาวประมงไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เนื่องจากต้องกู้เงินจากเจ้าแก่เพื่อสมทบกับเงินทุนของตนเองในการลงทุนจัดหาเรือ เครื่องยนต์ และอวนในช่วงเริ่มต้น และมีการกู้ยืมอย่างต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนอวน ดังนั้นปัจจัยการผลิตจึงมีส่วนเป็นของเจ้าแก่มากขึ้นๆ ทำให้ชาวประมงขาดอิสระในการประกอบอาชีพ เพราะการขายสัตว์น้ำถูกบังคับขายให้กับเจ้าแก่เท่านั้น ซึ่งจะได้ราคาต่ำกว่าตลาดประมาณร้อยละ 20-40 เพื่อทดแทนการให้กู้เงิน และสาม การไม่สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินของครอบครัวได้เนื่องจากชาวประมงมีการบริโภคข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ตามกระแสนิยม โดยคาดหวังว่าจะมีรายได้ แต่บ่อยครั้งที่ไม่มีรายได้เข้ามาตามที่คาดหวัง จึงทำให้ต้องกู้ยืมเงิน ดังนั้นแนวทางแก้ไขปัญหามาและทางออกของการแก้ไขปัญหาในส่วนของชาวประมง คือ จะต้องมีการวางแผนใช้จ่ายให้สอดคล้องกับรายรับ

ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจของ วัฒนา สุกัณศีล (2541) ที่ได้ทำการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนประมงรอบอ่าวปัตตานี พร้อมทั้งได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงปัญหาและการปรับตัวต่อการดำรงชีพของชาวประมงขนาดเล็ก โดยการเปลี่ยนแปลงจากการประมงแบบยังชีพไปสู่การประมงเพื่อขาย การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและความเข้มข้นของการจับสัตว์น้ำ รวมถึงวิกฤติด้านทรัพยากรและปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีการผลิต การจัดการทรัพยากร โดยชุมชนภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านและชุมชนไม่ได้ยอมต่อแรงกดดันด้านเศรษฐกิจและวิกฤติด้านทรัพยากรที่เกิดขึ้น แต่ได้พยายามพัฒนาวิธีการและแนวทางที่หลากหลายทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มเพื่อเผชิญหน้าและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ และการทำงานที่หลากหลายขึ้น เพื่อสร้างกลยุทธ์การอยู่รอดต่างๆ อันสะท้อนให้เห็นว่าชุมชนประมงชายฝั่งทันต่อเหตุการณ์ โอกาสและมีช่องทางใหม่ๆ ในการปรับตัวเสมอ

จากการศึกษาบริบทของชาวประมงพื้นบ้านทั้งในประเทศไทย ในพื้นที่ภาคใต้ ตลอดจนถึงในพื้นที่จังหวัดตรัง และการทบทวนวรรณกรรม ทำให้ทราบถึงปัญหาที่ชาวประมงพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่ว่าคล้ายคลึงกันจึงนำมาเป็นบทสรุปถึงปัญหาของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ผู้วิจัยจึงหาทางออกเพื่อความอยู่รอดของชาวประมงพื้นบ้านและพบว่า พิศัยฐ์ ชาญเสนาะ (2555) ได้เสนอแนวทางที่จะสามารถทำให้อยู่รอด ของชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดตรัง ต้องสร้างความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการเชิงรุก โดยให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ โดยสร้างความรู้พื้นฐานด้านธุรกิจ ด้านสุมิล พิริยธนาลัย (2555) ให้ความเห็นว่าการที่ชาวประมงพื้นบ้านจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบการจัดการและแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555) เห็นว่า สิ่งที่จะช่วยให้ชาวประมงสามารถอยู่รอดได้ คือต้องมียุทธศาสตร์ที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของพื้นที่ โดยใช้ภูมิปัญญา ใช้ทรัพยากรและใช้การจัดการเป็นกลไกในการขับเคลื่อน สอดคล้องกับ สีลาภรณ์ บัวสาย (2555) ที่กล่าวว่า ชาวประมงพื้นบ้านประสบปัญหา เนื่องจากดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรธรรมชาติ มากกว่าการใช้ฐานความรู้และฐานแรงงาน ซึ่งถ้าจะทำให้อยู่รอดได้ จะต้องเพิ่มความสามารถในการจัดการเชิงธุรกิจ เพื่อนำไปสู่แผนการจัดการว่าจะทำอย่างไร โดยที่ ปัทมาวดี โปชนุกูล (2555) มีความเห็นว่า ในการปรับตัวของชาวประมงพื้นบ้านในปัจจุบันจะมีวิธีการจัดการอย่างไร ต้องมีการจัดประเภทชาวประมงพื้นบ้านให้ชัดเจน เพื่อจะได้ออกแบบ บการจัดการได้ถูกต้อง

และเมื่อผนวกกับแนวทางของ สถาพร ศรีสังข์ (2541) ที่เห็นว่า ประมงพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะ คือ สามารถพึ่งตนเองได้ คือ มุ่งผลิตเพื่อชุมชนก่อน เหลือใช้ก็แลกเปลี่ยนสิ่งที่ขาดจากชุมชนอื่น และเมื่อสังคมเปลี่ยนไปชาวประมงพื้นบ้านก็ถูกลากเข้าไปสู่ระบบการผลิตเพื่อขายและส่งออก การจับสัตว์น้ำแบบดั้งเดิมเชิงซำไม่ทันใจ ทำให้ต้องมีการกู้ เพื่อลงทุนในเครื่องมือสมัยใหม่ แล้วก็มุ่งจับเพื่อขาย เนื่องจากเห็นกำไรและมีความจำเป็นในการคืนทุน ภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมากก็ต้องสูญเสียไปด้วย จึงทำให้ชาวประมงพื้นบ้านหมดศักยภาพในการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นต้นตอของการล่มสลายของประมงพื้นบ้านภาคใต้ จากสถานการณ์เหล่านี้จึงควรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาใช้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า แนวทางที่ดีที่สุดที่จะสามารถแก้ไขปัญหของชาวประมงพื้นบ้านอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรังเพื่อให้พึ่งตนเองได้ คือ การจัดการธุรกิจและการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการ

1. แนวคิดพื้นฐานด้านการจัดการ

นักวิชาการได้คาดการณ์ว่าการจัดการเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1800 หรือตั้งแต่ช่วงก่อนการเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่ในยุคนั้นยังไม่มีระบบการทำงานที่แน่ชัด การทำงานหวังพึ่งพียงแรงงานที่ต่างคนต่างทำตามหน้าที่ ไม่มีขั้นตอนหรือกระบวนการที่แน่นอนทุกคนรู้แต่เพียงว่าจะต้องทำงานให้เสร็จตาม คำสั่งเท่านั้น แต่ภายหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมวิธีการทำงานเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เจ้าของโรงงานหลายคนเริ่มคิดหาวิธีการที่จะทำให้งานสำเร็จ โดยมีการทดลองนำเครื่องมือ อุปกรณ์ รวมถึงมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้น ตอน มีการใช้แรงงานน้อยลงและยังคงสามารถทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเริ่มต้นในการนำ “การจัดการ” มาใช้ในการทำงานเพื่อให้องค์การบรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นระบบ (อนิวัช แก้วจันทร์, 2554) และเพื่อให้้องค์การบรรลุผลสำเร็จ ทุกองค์การต้องมีเป้าหมาย ขึ้นอยู่กับว่า้องค์การนั้นถูกจัดอยู่ในประเภทใด ถ้าเป็นองค์การธุรกิจจะมีเป้าหมายหลักในการแสวงหากำไร เพื่อนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบการ ฯลฯ เป้าหมายต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดกิจกรรม หรือภารกิจต่างๆ ซึ่งแยกย่อยได้ลงไปถึงงาน (ตุลา มหาพสุรานนท์, 2554) กิจกรรมหรือลักษณะงานที่ถือว่าเป็นกิจกรรม ที่มีการจัดการหรือการบริหารอยู่ นั้นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์มาช่วยในการดำเนินการ มาร่วมแรงร่วมใจกัน ช่วยในการประสานงานและอำนวยความสะดวกให้กิจกรรมของแต่ละบุคคลสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดบรรลุเป้าหมายของ้องค์การ (ธงชัย สันติวงศ์, 2543)

1.1 ความหมายของการจัดการ

พะยอม วงศ์สารศรี (2542) กล่าวถึงความหมายของการจัดการโดยแยกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การจัดการเป็นศิลปะของการใช้บุคคลอื่นทำงานให้แก่้องค์การ 2) การจัดการเป็นกระบวนการ คือ มีความสัมพันธ์กันการกำหนดจุดมุ่งหมายของ้องค์การและแปรเปลี่ยนจุดมุ่งหมายสู่การปฏิบัติจริง 3) การจัดการ คือ กลุ่มของผู้จัดการ นั่นคือ การมอง้องค์การเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่บริหารหรือจัดการกิจกรรมต่างๆ ใน้องค์การ เป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจ กำหนดเป้าหมายและประสานงานให้สมาชิกดำเนินงานไปในทิศทางที่เป็นเป้าหมายร่วมกัน

คีริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542) ได้ให้ความหมายด้านการจัดการว่า คือ กระบวนการนำทรัพยากรบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) การควบคุม (Controlling)

ธงชัย สันติวงศ์ (2543) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ในการประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกัน มาทำให้ประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผ่านกิจกรรมการจัดการ 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำและการควบคุมองค์การ

อนิวัช แก้วจางง (2554) ได้สรุปแนวคิดการจัดการ ว่าการจัดการ หมายถึง กระบวนการในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนโดยใช้การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การนำและการควบคุม อาจดำเนินการด้วยตนเองหรือโดยผ่านบุคคลอื่นและสามารถทำได้สำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากการสรุปแนวคิดของนักคิดต่างๆ ถึงความหมายของการจัดการ ดังต่อไปนี้ 1) William ให้แนวคิดว่าการจัดการ คือ การทำงานให้เสร็จโดยผู้อื่น 2) Robbins and Coulter ให้ความหมายการจัดการว่าเป็นกระบวนการของความร่วมมือเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมการทำงานให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อตนเองและผู้อื่น 3) Snell มีแนวความคิดว่าการจัดการ คือ กระบวนการของการทำงานกับคนและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุผลสำเร็จ 4) George and Jones ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ เป็นการวางแผน การจัดองค์การ การนำ การควบคุมและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อให้องค์การสามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 5) Robbins and Decenzo มีแนวความคิดว่าการจัดการ หมายถึง กระบวนการในการทำงานกับคน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) Hellriegel and Slocum กล่าวไว้ว่า การจัดการ หมายถึง ภาระงานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกหรือส่วนงานต่างๆ ในองค์การ ซึ่งประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม 7) Certo and Certo ยังกล่าวอีกว่า การจัดการ หมายถึง การที่บุคคลสามารถแนะนำและอำนวยความสะดวกโดยอุทิศตนในการแนะนำและอำนวยความสะดวกงานในองค์การ

จันติมา จันท์เอียด (2556) การจัดการ หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่มีการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์การ ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานขององค์การ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

1.2 ความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาการจัดการ

Donnelly, Gibson and Ivancevich ได้อธิบายถึงสาเหตุแห่งความสำคัญที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับการจัดการของ ไว้ 3 ประการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (อนิวัช แก้วจางง, 2554)

1) เนื่องจากสังคมปัจจุบันทำให้เกิดแรงปรารถนาหรือความต้องการสินค้าและบริการที่ดี องค์กรจึงต้องศึกษาและและเรียนรู้เพื่อการผลิตสินค้าและบริการที่ดี

2) บุคคลในองค์กรทุกคนย่อมมีความต้องการก้าวหน้าแห่งผู้บริหารจึงต้องฝึกฝนตนเองและเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถและเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3) การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจทำให้บุคคลในองค์กรต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองโดยการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความรู้ความเชี่ยวชาญปลละความชำนาญในการผลิตและการให้บริการตามที่องค์กรต้องการ

จากสาเหตุและความจำเป็นดังกล่าว อนิวัช แก้วจางง (2554) ได้สรุปถึงความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาศาสตร์ด้านการจัดการ ดังนี้

1) การจัดการสามารถใช้เป็นเครื่องมือของผู้บริหาร ทำให้ผู้บริหารสามารถประสานงาน มอบหมายงานและปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบได้เป็นผลสำเร็จ เครื่องมือดังกล่าว คือ หลักการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การนำ และการควบคุม

2) การจัดการเป็นตัวกำหนดปัจจัยประสิทธิภาพและประสิทธิผลองค์กร โดยพบว่าในการจัดลำดับองค์กรที่มีผลการดำเนินงานที่ดีในแต่ละปีของสื่อมวลชนมีเกณฑ์การตัดสินที่ว่าด้วยการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงกล่าวได้ว่า การจัดการเป็นปัจจัยกำหนดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

3) การจัดการเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร โดยพบว่าบุคคลที่ต้องก้าวสู่ การเป็นผู้บริหารได้เข้าศึกษาสถาบันการศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนหลักสูตรหรือสาขาวิชาเกี่ยวข้องกับการจัดการหรือการบริหารธุรกิจทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก จึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาด้านการจัดการในระบบการศึกษาเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำหลักวิชาการด้านการจัดการ ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

4) การจัดการทำให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ พบว่าองค์กรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นทิศทางในการดำเนินงาน ผู้บริการจึงต้องให้หลักการ

จัดการในการปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อนำพองค์การไปสู่การบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนด

5) การจัดการเป็นแนวทางของเหตุและผลอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารองค์การจึงต้องเรียนรู้ในการแยกแยะและทำความเข้าใจกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ การใช้หลักการจัดการจึงมีแนวทางของเหตุและผลในการคิดวิเคราะห์ รวมถึงการพยากรณ์เพื่อการแก้ไขและการตัดสินใจเพื่อการบรรลุผลสำเร็จทั้งในปัจจุบันและอนาคต

นอกจากนี้ สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาวิชาการจัดการจะทำให้ผู้บริหารสามารถตอบคำถามได้อย่างมีหลักการและเพิ่มโอกาสแห่งความสำเร็จให้แก่องค์การ ด้วยความรู้ทางวิชาการจัดการที่ถูกต้อง จึงไม่เพียงแต่จะทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ในกรณีที่ผู้บริหารได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหรือถูกโยกย้ายไปยังหน่วยงานอื่นภายในองค์การหรือจำเป็นต้องเปลี่ยนไปบริหารองค์การอื่น ความรู้ในทางการจัดการยังเป็นพื้นฐานให้สามารถทำหน้าที่ในตำแหน่งใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้ว่าแม้ผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชนหลายๆ ท่านที่ต้องสลับสับเปลี่ยนและโยกย้ายงานอยู่เป็นประจำ ทั้งๆ ที่บางครั้งเป็นการย้ายงานไปสู่องค์กรที่มีลักษณะงานหรือลักษณะทางธุรกิจที่แตกต่างจากองค์กรเดิมอย่างสิ้นเชิงแต่ผู้บริหารเหล่านั้นก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะวิชาการจัดการเป็นความรู้ที่เป็นสากล และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกองค์การทุกขนาดและทุกประเภท วิชาการจัดการจึงแตกต่างจากความรู้ในบางแขนงวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้เฉพาะในองค์การบางประเภทเท่านั้น

1.3 วิวัฒนาการการบริหารจัดการ

แนวคิดด้านการบริหารจัดการในปัจจุบันได้มีการวิวัฒนาการมาจากการสร้างแนวคิดในระหว่าง ศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงของการเกิดระบบการจัดการโรงงานพร้อมกับเกิดแนวคิดทฤษฎีการจัดการแนวปฏิบัติขึ้นมา ซึ่งในเวลานี้ผู้วิจัยได้นำเสนอทฤษฎีการจัดการเชิงบริหาร ที่ให้ความสำคัญกับหลักการจัดการและโครงสร้างที่ดีที่สุดขององค์การ เพราะเชื่อว่าหลักการจัดการอันเป็นสากลนี้ สามารถนำไปใช้แล้วเกิดผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหมือนกันในทุกองค์การ (ตุลา มหาพสุชานนท์, 2554) ซึ่งนักคิดและนักทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ Henri Fayol และ Lyndall Urwick & Luther Gulick ดังนี้

แนวคิดของ Henri Fayol

Henri Fayol วิศวกรด้านอุตสาหกรรมชาวฝรั่งเศสซึ่งได้นำหลักการตามแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์ ของ Taylor มาใช้โดยเพิ่มเติมการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของแต่ละงานแยกออกจากกันอย่างชัดเจน รวมถึงการศึกษาหลักการทำงานในระดับผู้จัดการ ซึ่งอาศัยประสบการณ์จากโรงงานที่ประสบผลสำเร็จ Fayol ให้ทัศนะว่า การบริหารเป็นทฤษฎีที่สามารถถ่ายทอดและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงได้นำเสนอกรอบแนวคิดการบริหาร โดยการแยกเป็นหลักการและหน้าที่ ดังนี้ (วิเชียร วิทย์อุดม, 2551, ตุลา มหาพสุธานนท์, 2554 และอนิวัช แก้วจางง, 2554)

หลักในการบริหารจัดการของ Fayol

1) หลักการแบ่งงานกันทำ (Division of work) เป็นการลดเวลาทำงานให้น้อยลง แต่องค์การยังคงได้รับผลสำเร็จของงาน คือผลผลิตอยู่ในระดับสูง องค์การที่นำหลักการแบ่งงานกันทำมาใช้ ต้องเพิ่มทักษะความเชี่ยวชาญ ไม่เฉพาะแต่พนักงานระดับล่าง แต่เพิ่มในทุกระดับการทำงาน

2) หลักอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) เป็นหลักการออกคำสั่งต่อผู้บังคับบัญชา อำนาจหน้าที่เป็นสิ่งที่ผู้บริหารได้รับจากองค์กร ส่วนความรับผิดชอบเป็นจิตสำนึกของบุคคลต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจะต้องอยู่คู่กันเสมอ องค์การจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบไม่มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน

3) หลักความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นหลักการปฏิบัติตามระเบียบองค์การ พนักงานต้องปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด Fayol เชื่อว่าการยอมรับในระเบียบวินัยและนโยบายขององค์กรจะก่อให้เกิดความมีระเบียบวินัยที่ดีในการทำงาน โดยเฉพาะผู้บริหารที่เคารพในระเบียบวินัยขององค์กร จะเป็นตัวอย่างที่ดีช่วยเสริมสร้างความนับถือและความน่าเชื่อถือสำหรับบุคคลภายในและภายนอกองค์กร

4) หลักเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) เป็นหลักการที่เกี่ยวกับการบังคับบัญชาของผู้บริหาร Fayol เชื่อว่าการมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (One man one boss) จะทำให้การทำงานในหน้าที่และความรับผิดชอบมีประสิทธิภาพ โดยสามารถลดความขัดแย้งในการทำงานได้

5) หลักเอกภาพในการอำนวยการ (Unity of Direction) เป็นหลักการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดและอยู่ภายใต้การดูแลของผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว

6) หลักเหตุผลส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์องค์การ (Subordination of Individual Interest to General Interest) ด้วยเหตุผลองค์การไม่อาจดำรงอยู่ได้ หากบุคคลในองค์การตั้งตนผลประโยชน์องค์การผู้ตนเอง บุคคลจะขาดความผูกพันและปราศจากการทุ่มเทในการสร้างสรรค์ผลงาน Fayol เชื่อว่าหากทุกคนมุ่งสร้างผลประโยชน์แก่องค์การแล้ว ผลประโยชน์ก็จะกลับมาตกแก่บุคคลนั้นในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอย่างแน่นอน ได้แก่ เงินค่าจ้าง เงินรางวัลและโบนัส เป็นต้น

7) หลักค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) เป็นหลักการให้รางวัลแก่บุคคลในองค์การที่ได้ทำความดีความชอบให้องค์การ หลักการให้รางวัลต้องให้ความยุติธรรมกับทุกคน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพนักงานทุกคน Fayol เชื่อว่าการให้ความยุติธรรมในเรื่องค่าตอบแทนนอกจากจะช่วยสร้างขวัญและกำลังใจแล้วยังทำให้บุคคลต้องการทำงานกับองค์การต่อไปได้นานที่สุด

8) หลักการรวมอำนาจ (Centralization) เป็นหลักงานสั่งการโดยตรงจากผู้บังคับบัญชาก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

9) หลักสายบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Scalar Chain) เป็นการจักระบบการบังคับบัญชาจากระดับสูงสุดไปสู่ระดับต่ำสุดตามลำดับเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงด้านการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน

10) หลักการออกคำสั่ง (Order) ต้องจัดลำดับตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับจากองค์การอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง สร้างความพอใจแก่พวกเขาโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หลักความเสมอภาคเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลที่อยู่ในองค์การให้ทำงานร่วมกันได้อย่างสำเร็จ

11) หลักความเสมอภาค (Equity) เป็นการปฏิบัติในทุก ๆ ด้านแก่ทุกคนในองค์การอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หลักความเสมอภาคเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยสร้างแรงจูงใจแก่บุคคลในองค์การให้ทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี

12) ความมั่นคงในการทำงาน (Stability of Tenure of Personnel) เป็นการแสดงให้เห็นถึงอนาคตหรือความมั่นคงในหน้าที่การงาน ของคนในองค์การ Fayol เชื่อว่าการสร้างหลักประกันและความมั่นคงให้กับคนงานทุกคนในองค์การ จะทำให้เขาสามารถมีชีวิตอยู่ได้ มีกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานและทำงานให้การองค์การได้นานที่สุด

13) ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็นหรือกระทำสิ่งต่างๆ โดยปราศจากการสั่งการของผู้บังคับบัญชา Fayol เชื่อว่า ความคิด

ริเริ่มของคณงานสามารถช่วยสร้างจุดแข็งและนวัตกรรมใหม่ๆ ในองค์ได้ ทั้งนี้ความคิดของคณงานในระดับล่างอาจช่วยให้คณงานนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานได้มากเช่นกัน

14) ความสามัคคี (Esprit de corps) เป็นความรู้สึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของคณงาน ในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ Fayol เชื่อว่า การให้ความร่วมมือ การทำงานเป็นกลุ่มและการติดต่อสื่อสารที่ดีสามารถสร้างทีมสปิริตเพื่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มและโรงงาน จะเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จของโรงงาน

หน้าที่ในการบริหารจัดการของ Fayol

1) การวางแผน (Planning) ซึ่งรวมถึงกิจกรรมต่างๆ ของผู้จัดการและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น โดยผู้บริหารต้องสามารถทำการคาดการณ์ได้อย่างถูกต้อง ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์การได้ รวมถึงการวางแผนปฏิบัติการ (Operating Plan) เพื่อใช้แนะนำ (Guide) เพื่อการตัดสินใจในอนาคตได้

2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการออกแบบโครงสร้างองค์การ เพื่อให้มองเห็นกิจกรรมขององค์การ โครงสร้างภาระงาน (Tasks) และอำนาจหน้าที่ (Authority) การจัดองค์การเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องเข้าใจและสามารถดำเนินการได้ เพื่อการบริหารคนและทรัพยากรในองค์การได้เหมาะสมและบรรลุผลสำเร็จ

3) การบังคับบัญชา (Commanding) เป็นการสั่งการในกิจกรรมต่างๆ ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา (Subordinates) เพื่อผลสำเร็จในการสั่งการ Fayol แนะนำว่าความสร้างให้เห็นด้วยตัวอย่างที่ดีเพื่อการยอมรับร่วมกันในกิจกรรมของพนักงาน ควรใช้การสื่อสารแบบ 2 ช่องทาง (Two-way Communication) กับผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้ ผู้บริหารควรประเมินผู้ใต้บังคับบัญชาและโครงสร้างองค์การอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรรีรอหรือลังเลในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเมื่อพบว่าองค์การได้รับผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ

4) การประสานงาน (Coordinating) เป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อสอบถามหรือขอความร่วมมือเพื่อให้เกิดกิจกรรมในองค์การได้เป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ Fayol ให้ความเห็นว่าการประสานงานดูเหมือนจะเป็นเรื่องง่ายในกระบวนการจัดการ แต่ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถส่วนตัวมากจึงจะประสบความสำเร็จ

5) การควบคุม (Controlling) เป็นกิจกรรมสุดท้ายและเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารต้องดำเนินการตรวจสอบ ดูแลและควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้า

แนวคิดการบริหารตามหลักการและหน้าที่ของ Fayol ช่วยให้เกิดความชัดเจนและเกิดความเข้าใจของบุคคลในองค์กร ทุกคนได้รู้ว่าการทำงานในแต่ละงานให้ แต่ละบุคคลที่ต้องทำงานแต่ละงานมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน ทุกคนจึงควรเข้าใจวิธีการปฏิบัติงานร่วมกันตามหลักการและหน้าที่หรือที่รู้จักกันในนาม POCCC ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์และผลสำเร็จขององค์กร แนวคิดเกี่ยวกับหลักการและหน้าที่ของ Fayol ได้รับยกย่องเป็น “บิดาแห่งทฤษฎีการบริหาร (Father of Administration Theory)” แม้ว่ากรอบแนวคิดของ Fayol ขาดความชัดเจนในเรื่องตัวเลขแต่องค์กรสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในการบริหารจนถึงทุกวันนี้ ทั้งนี้ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545) เห็นว่าหลักการบริหารจัดการของ Fayol แบ่งได้ตามหน้าที่ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ส่วนใหญ่เขาจะชี้ให้เห็นว่า หลักการดังกล่าวไม่เพียงแต่นำมาใช้ได้เฉพาะในวงการธุรกิจเท่านั้น แต่สามารถนำไปใช้กับการเมือง ศาสนา การสังคมสงเคราะห์ การทหารและกิจกรรมทางสาขาอื่นๆ เพราะว่าทุกองค์กร ต้องอาศัยการบริหารจัดการ จึงต้องมีการสร้างทฤษฎีการบริหาร และมีการสอนเป็นวิชาเอก

แนวคิด Lyndall Urwick & Luther Gulick

Luther Urwick และ Lyndall Gulick ได้นำแนวคิดของ Tarlor, Fayol, Mooney และนักทฤษฎีสมัยดั้งเดิมคนอื่นๆ มารวมเข้าด้วยกัน โดยแนะนำเพิ่มเติมเรื่องการพยากรณ์ (Forecasting) การสร้างความร่วมมือ (Coordination) การบังคับบัญชา (Command) การอำนวยความสะดวก (Directing) และการดูแล (Supervising) ซึ่งประเด็นเหล่านี้ Fayol ได้กำหนดให้การบังคับบัญชาเป็นหน้าที่เดียวๆ แต่ Urwick และ Gulick กลับให้ความสำคัญและมองในฐานะเป็นหลักการบริหาร สำหรับแนวคิดเรื่อง Fayol เรื่องสุดท้ายที่ Urwick และ Gulick กล่าวถึงได้แก่ การสั่งการ (Ordering) ความมั่นคงในการทำงาน (Stability) ความคิดริเริ่ม (Initiative) และความสามัคคี (Esprit de corps) โดยเชื่อว่าผู้บริหารสามารถดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ได้อย่างสมเหตุสมผล ตามหลักการบริหาร โดย Urwick และ Gulick ได้เสนอแนวคิดศาสตร์ในการบริหาร “POSDCORB” ซึ่งเป็นการนำชื่อย่อของตัวอักษรตัวหน้าในหลักการบริหาร ผู้วิจัยจึงสรุปและรายละเอียดพอสังเขปเกี่ยวกับหลักการบริหารของ Urwick และ Gulick จาก ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) วิเชียร วิทยอุดม (2551) และอนิวัช แก้วจันทน์ (2554) ดังนี้

1) Planning – P (การวางแผน) เป็นการกำหนดแนวทางหรือวิธีการทำงานขององค์กร การวางแผนที่ดีผู้บริหารต้องคิด วิเคราะห์และพยากรณ์ปัจจัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและส่งผล

กระทบต่อแผน การวางแผนจึงเป็นประเด็นสำคัญ ที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงและกำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้เพื่อให้แผนที่กำหนดขึ้นมีความรอบคอบและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2) Organizing – O (การจัดองค์การ) เป็นการจัดแบ่งตามโครงสร้างองค์การ โดยจัดแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ตามความชำนาญเฉพาะอย่าง ทั้งในสายงานหลัก และสายงานที่ปรึกษา

3) Staffing – S (การจัดคนเข้าทำงาน) เกี่ยวข้องกับการจัดวางคนเข้าทำงาน โดยพิจารณาจากบุคคลที่มีความรู้และความสามารถที่เหมาะสมในปริมาณที่เพียงพอจะทำให้งานสำเร็จ ได้ โดยคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ

4) Directing – D (การสั่งการหรือการอำนวยการ) เป็นการมอบหมายงาน และกำกับดูแล ให้บุคคลในองค์การ โดย อาศัยความเป็นผู้นำ กระตุ้นหรือชักจูงให้บุคคลในองค์การ ทำงานได้เป็นผลสำเร็จ

5) Coordinating – C (การประสานงาน) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทุกฝ่าย ทั้งภายในหน่วยงานและ ระหว่างหน่วยงานใน องค์การ ทั้งระดับบนและระดับล่าง หรือในระดับเดียวกัน เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติงานในหน้าที่และ ความรับผิดชอบได้

6) Reporting – R (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) เป็นการนำเสนอผลงานที่ได้ จัดทำไว้แล้วหรือเป็นการแสดงให้เห็นความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานทั้งระดับบริหารและ ปฏิบัติการ โดยผู้บังคับบัญชาจะต้องนำเสนอผลการทำงานที่ได้รับมอบหมายต่อผู้บังคับบัญชา ตามลำดับ โดยมีการรายงานแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

7) Budgetting – B (การงบประมาณ) เป็นการจัดทำค่าใช้จ่ายของหน่วยงาน ต่างๆ ซึ่งมีขั้นตอน การเตรียมการขออนุมัติงบประมาณ การเสนอให้ผู้บังคับบัญชาให้ความ เห็นชอบ การดำเนินการตามงบประมาณ การตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนที่เสนอขอ ไว้ เพื่อการปฏิบัติในแต่ละหน่วยงานเป็นผลสำเร็จ

ต่อมาเมื่อนักวิชาการอีกหลายท่าน ได้กำหนดหน้าที่ทางการบริการขึ้นมาอีก เช่น Harold D. Koontz กำหนดหน้าที่ทางการบริหารไว้ 5 หน้าที่ คือ POSDC ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การสั่งการ (Directing) การ ควบคุม (Controlling) Ernest Dale กำหนดหน้าที่ทางการบริหารจัดการไว้ 7 หน้าที่ คือ POSDCIR ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การสั่งการ (Directing) การควบคุม (Controlling) ความคิดริเริ่ม (Innovation) การเป็นตัวแทน

(Representation) จนกระทั่งถึงปี ค .ศ. 2000 เป็นต้นมา นักวิชาการจำนวนมากได้เสนอหน้าที่ทางการบริหารจัดการ (Management functions หรือ Management processes) เหลือเพียง POLC ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) โดยภายในหน้าที่ การจัดองค์การ (Organizing) ได้แทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human resource management) ไว้ด้วย ได้แก่ ชงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2540) อธิบายว่า แนวคิดด้านการบริหารจัดการ เป็นแนวคิดซึ่งมุ่งที่ลักษณะหน้าที่ขององค์การและบริหารจัดการ โดยการใช้การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีผลต่อแนวทางการบริหารจัดการในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542) ได้ให้ความหมายด้านการจัดการว่า คือ กระบวนการนำทรัพยากรบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (Leading) การควบคุม (Controlling)

ดังนั้นสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำแนวคิดด้านการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการนำ และด้านการควบคุม เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในงานวิจัย โดยจะนำเสนอรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

2. แนวคิดด้านการวางแผน (Planning)

การดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานธุรกิจหรือหน่วยงานราชการ สิ่งที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องเผชิญกับปัญหาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอันเกิดจากเหตุทั้งภายในและภายนอกองค์กรก็ได้ การเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะเป็นไปอย่างรวดเร็วหรือค่อยเป็นค่อยไปอย่างเชื่องช้า ซึ่งอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ล้วนมักจะก่อให้เกิดปัญหา ต่างๆ กับผู้บริหารทุกคนที่ต้องเผชิญกับปัญหานั้นๆ อันนำมาซึ่งความเสี่ยงและความไม่แน่นอนให้กับองค์กร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอันอาจเกิดขึ้นได้ เพราะแผนเปรียบเสมือน สะพานที่ทอดเชื่อมโยงระหว่างจุดสองจุด เพื่อเชื่อมช่องว่างระหว่างปัจจุบันไปสู่อนาคตตามที่ต้องการ และทำสิ่งต่างๆ ให้เกิดตามที่ต้องการ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ในอนาคตยากต่อการคาดหมาย แต่ก็ดีกว่าที่เราจะปล่อยให้เกิดขึ้น ไม่มีแผนงานเป็นวงรอบหรือข่ายของการทำงาน ที่จะสามารถทำนายถึงอนาคตขององค์กรและยังใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานของบุคคลและองค์กร ที่ผ่านมามักปรากฏอยู่เสมอว่าการบริหารที่ล้มเหลวส่วนใหญ่เกิดจากผู้บริหารนั้นมิได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผน โดยมองข้ามสิ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มักจะจำกัดตัวเองโดยคำนึงถึงแต่ปัญหาเฉพาะ

หน้า ท่านั้น ไม่มองภาพรวมของปัญหาทั้งหมดที่จะเกิดขึ้น ตรงกันข้ามผู้บริหารที่จะได้รับความสำเร็จในการบริหารด้วยดีนั้น มักจะเป็นผู้บริหารที่สามารถมองเห็นถึงปัญหานั้นแล้วก็ยังทำการวางแผนการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นการล่วงหน้า เตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา (วิเชียร วิทยอุดม, 2551)

การวางแผน เป็นการกำหนดและพิจารณาวิธีการที่ควรปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่ง Fayol ถือว่าการวางแผนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการ ซึ่งแผนในการปฏิบัติงาน (Plan of action) มีอยู่หลายแผน เช่น ทรัพยากรของธุรกิจ ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือ วัตถุดิบ ทรัพยากรมนุษย์ วิธีการขาย การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ลักษณะโดยทั่วไปของงานระหว่างทำในปัจจุบัน (Work in process) และแนวโน้มของกิจกรรมของบริษัทที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า Fayol เสนอแนวคิดที่ว่าแผนเป็นกลยุทธ์พื้นฐานในการประเมินความสามารถในการทำงานและจุดแข็งในปัจจุบันของเรา รวมถึงการประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้น ซึ่งแผนสำหรับผู้บริหารยุคใหม่ เรียกว่า การวางแผนเชิงสถานการณ์ (Contingency planning) โดย แผนที่ดีที่สุดไม่จำเป็นต้องคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่เป็นสิ่งป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับธุรกิจจากการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลกระทบต่อองค์การทำให้วัตถุประสงค์ขององค์การเปลี่ยนไป ในการพัฒนาแผนการปฏิบัติงานนั้น Fayol ได้วางแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือในการปฏิบัติงานไว้ดังนี้ “การเรียนรู้วิธีการของความเป็นไปได้ในอนาคต และวิธีการที่จะใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหัวหน้าแผนก ซึ่งประสบการณ์ของหัวหน้าแผนกนั้นจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้ ” ในการทำงานร่วมกันนั้นจำเป็นต้องมีการวางแผน และในการวางแผนนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องหลายระดับด้วยกันตั้งแต่ระดับปฏิบัติงานจนถึงผู้บริหารระดับสูง ซึ่งแผนที่ดีนั้นจะต้องมีลักษณะของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) มีความต่อเนื่อง (Continuity) มีความยืดหยุ่นได้ (Flexibility) มีความถูกต้อง (Precision) ซึ่งลักษณะของแผนนั้นจำเป็นต้องแบ่งวิธีการปฏิบัติงาน ออกเป็นขั้นตอน และแผนอาจเป็นแผนประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำปี เป็นต้น (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545)

ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติก่อนอื่นเป็นอันดับแรกของการบริหารงาน ก็เพราะว่าการวางแผนเป็นการกำหนดเป้าหมายหลักและแนวทางปฏิบัติสำหรับอนาคตให้กับองค์การ และแผนงานซึ่งเป็นผลที่ได้รับจากการวางแผนอันเป็นจุดเริ่มต้นให้กับหน้าที่ต่างๆ ทั้งหมดขององค์การ แต่ถ้าหากปราศจากซึ่งการวางแผนแล้ว ก็จะไม่มีความหมายและแผนงานที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้นักบริหารไม่สามารถทำหน้าที่ด้านการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 ความหมายของการวางแผน

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) กล่าวว่า การวางแผน คือ การเชื่อมโยงตัวเราจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการจะไปถึง การวางแผนจึงเป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยมีการคาดคะเนปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและทำการพัฒนาหาวิธีการแก้ไขเอาไว้ล่วงหน้า

สุรัสวดี ราชกุลชัย (2546) สรุปไว้ว่า การวางแผนเป็นกิจกรรมหรือกระบวนการที่กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และวิธีปฏิบัติล่วงหน้าแล้วสร้าง แผน (Plan) หรือวิธีการเป็นสะพานเชื่อมปัจจุบันไปยังอนาคตเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และบรรลุผลสำเร็จที่สุด

วิชัย โธสุวรรณจินดา (2549) การวางแผนหมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ว่าจะให้เกิดสิ่งใดขึ้นในอนาคตและมีการกำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

ภาพร ชันชหัตถ์ (2549) ได้สรุปความหมายการวางแผน หมายถึง การตกลงใจไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำเท่าไร ทำทำไม ทำเมื่อใด ทำที่ไหน ทำกับใคร ใครเป็นผู้ทำและทำอย่างไร โดยใช้ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เวลาและการจัดการมาประสานสัมพันธ์และจัดเป็นระบบขึ้น

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ได้ให้ความหมายการวางแผน หมายถึง การกำหนดพันธกิจ (Mission) เป้าหมาย (Goals) และแผนงาน (Plans) เพื่อให้องค์การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่ประสงค์

อนิวัช แก้วจางค์ (2554) อธิบายได้ว่า การวางแผน เป็นกระบวนการกำหนดสิ่งที่ต้องการกระทำและตัดสินใจเลือกกระบวนการที่ดีที่สุดเพื่อดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จ ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จากการสรุปการให้ความหมายด้านการจัดการ ของนักคิด ดังนี้ Jones and Hill ให้คำจำกัดความการวางแผน หมายถึง ประเภทของการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของกิจการ Schermerhorn กล่าวถึงแผน (Plans) ว่าเป็นรายงานของกระบวนการหรือขั้นตอนของกิจกรรมเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Snell ที่ว่าแผน คือ กิจกรรมที่ผู้บริหารต้องทำเพื่อให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ได้ Williams การวางแผนเป็นการเลือกเป้าหมายและพัฒนาวิธีการหรือกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับ Certo ที่กล่าวว่า การวางแผน หมายถึง กระบวนการในการกำหนดว่าองค์การจะสามารถเป็นในสิ่งที่ต้องการเป็นได้อย่างไรและจะทำอะไรเพื่อให้บรรลุ ถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว

สมคิด บางโม (2555) มีความเห็นว่า การวางแผน หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย และแนวทางการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า โดยการศึกษาข้อมูลต่างๆ และเลือกแนวทางปฏิบัติที่จะให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

จันติมา จันท์เอียด (2556) ได้ให้ความหมายว่า การวางแผน หมายถึง การกำหนดภารกิจหรือการทำงานที่จะเกิดขึ้นภายในอนาคตขององค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กรอย่างละเอียดถี่ถ้วน แล้วพยายามปรับส่วนต่างๆ ขององค์กรที่มีอยู่ให้สามารถที่จะ ปฏิบัติงานได้ภายใต้สภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

2.2 ความสำคัญของการวางแผน

องค์กรที่ต้องการประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งอาจเป็นเป้าหมายทางเศรษฐกิจคือกำไรสูงสุด หรือเป้าหมายทางสังคมหรือสาธารณะที่ต้องการรับใช้ประชาชนเป็นหลัก องค์กรจำเป็นต้องมีกระบวนการที่มีเหตุมีผลหรือมีตรรกะ ในการกำหนดว่าควรใช้ทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้อย่างไร กระบวนการการวางแผนคือคำตอบที่ต้องการนั่นเอง การวางแผนถือเป็นกิจกรรมในแง่บวกที่มีประโยชน์และความสำคัญต่อองค์กรและบุคลากรในองค์กรเป็นอย่างยิ่ง เช่น ทำให้องค์กรประหยัดงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นทรัพยากรที่มองเห็นอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน เป็นต้น โดยทั่วไปองค์กรที่มีการวางแผนอย่างเป็นทางการจะได้รับผลตอบแทนการลงทุนและผลกำไรที่สูงกว่าองค์กรที่ปราศจากการวางแผน เพราะเป็นการลดความเสี่ยงจากอนาคตที่ไม่แน่นอน การวางแผนเป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อลดภาวะความไม่แน่นอนของอนาคต ดังนั้นการวางแผนการเงินที่เป็นระบบจะช่วยให้องค์กรสามารถควบคุมรายรับรายจ่าย และกระแสเงินสดหมุนเวียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือกว่าคู่แข่งด้วย (ตุลามาพสุธานนท์, 2554)

ในขณะที่เดียวกัน วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ที่ว่าถ้ามีการวางแผนที่ดีแล้วก็จะเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานอย่างมาก ซึ่งความสำคัญของการวางแผนนั้น ช่วยให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและมีการประสานงาน ช่วยให้มีการตรวจสอบ ประเมินผล และการควบคุมงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่การทำงานของผู้บังคับบัญชาให้น้อยลง เป็นการรวบรวมกำลังคนและทรัพยากรต่างๆ ขององค์กรนำมาใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึงช่วยอำนวยความสะดวก แบ่งงาน การประสานงาน การตรวจสอบและการควบคุมงานให้สอดคล้องและมี

ความเหมาะสม ช่วยให้การขยายงานและการปรับปรุงองค์การสามารถดำเนินไปได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ช่วยให้องค์การสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน แต่มีส่วนที่เพิ่มเติม ดังนี้

1) ทำให้การจัดประเมินผลของพนักงานในการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในการวางแผน พนักงานในระดับต่างๆ จะเป็นผู้กำหนดแผนของตนเองที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน แผนที่พนักงานในระดับต่างๆ กำหนดขึ้นมานี้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องวัดและประเมินผลงานในการวางแผนของพนักงานได้เป็นอย่างดี ทำให้พนักงานเกิดความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานวางแผนร่วมกัน

2) ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี เพราะในการวางแผนช่วยทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการบริหารงานในองค์การและให้กิจกรรมต่างๆ สามารถดำเนินงานไปในทิศทางที่สอดคล้องและประสานงานกัน เพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน การปฏิบัติงานของพนักงานก็จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สะดวกและมีประสิทธิภาพ

ซึ่งคล้ายคลึงกับของ อนิวัช แก้วจันทร์ (2554) ได้ให้ความสำคัญของการวางแผนที่เหมาะสมต่อองค์การและการจัดการของผู้บริหารทุกคน โดยอาจสรุปให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผน ดังนี้

1) ช่วยให้มีการคาดคะเนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ (Predictive) โดยพบว่าในการวางแผนโดยทั่วไป จะมีการพยากรณ์เพื่อการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นระหว่างดำเนินการตามแผนเสมอ ดังนั้นการพยากรณ์ที่แม่นยำภายใต้พื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้องจะช่วยให้สามารถหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ระหว่างการดำเนินการตามแผน ทำให้ปัญหาเหล่านั้นไม่ส่งผลกระทบต่อแผนหรือส่งผลน้อยที่สุด

2) ช่วยลดความไม่แน่นอน (Reduction of Uncertainty) ในการดำเนินงานหากได้มีการวิเคราะห์รากเงาของปัญหาได้อย่างถูกต้องจะช่วยลดความไม่แน่นอนในการดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนดไว้

3) ทำให้สะดวกและง่ายต่อการดำเนินการ (Efficiency of Action) การวางแผนที่ดี จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเป็นขั้นตอนทำให้บุคคลในองค์การได้รับรู้ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองและสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน เพราะงานทุกอย่างได้มีการวิเคราะห์เป็นขั้นเป็นตอนอย่างดี

4) ช่วยลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน (Reduction of Action) เป็นงานที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างดีทำให้มองเห็นภาพในการปฏิบัติงานตามแผน จึงเป็นการทำให้บุคคลได้ทำงานตามโครงสร้างหน้าที่และความรับผิดชอบในแต่ละงาน ช่วยให้บุคลากรไม่ทำงานซ้ำซ้อนกันนั่นเอง

5) ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ (New Concepts) การยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่งผลให้เกิดการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการจัดการกับปัญหานั้นๆ เกิดแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามาในองค์กร การนำแนวคิดที่เหมาะสมที่สุดมาใช้ในการปฏิบัติงานในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญ มีผลต่อการปฏิบัติงานให้ได้ผลสำเร็จ

6) การตัดสินใจ (Decision Making) การวางแผนที่ดีนอกจากจะช่วยให้ผู้บริหารได้ค้นพบแนวทางในการจัดการแล้ว ยังมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดต่อองค์กร

7) การควบคุม (Controlling) เมื่อตัดสินใจเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องทำการควบคุมเพื่อให้มีการดำเนินงานเป็นไปตามแผนการที่วางไว้ให้มากที่สุดเพื่อผลสำเร็จของงานตามที่ได้กำหนดไว้

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าองค์กรที่มีการวางแผนที่ดีจะสามารถกำจัดความล้มเหลวในการดำเนินการได้ค่อนข้างมาก โดยสามารถลดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานได้เพราะงานทุกอย่างได้มีการวิเคราะห์และหาแนวทางในการป้องกันไว้แล้วเป็นอย่างดี การมีแผนที่ดีจึงช่วยให้งานสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่งและ โอกาสที่จะบรรลุผลสำเร็จที่สูง นอกจากนี้ การวางแผนที่ดียังช่วยให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความแน่นอน เกิดความมั่นคงและความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันของทุกหน่วยงานในองค์กร

2.3 ปัจจัยสำคัญของการวางแผน

การวางแผนโดยทั่วไปจะเกี่ยวกับปัจจัยหลักๆ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยก่อนการตัดสินใจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญ ปัจจัยที่เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และปัจจัยด้านการควบคุม ทั้งนี้อาจกล่าวพอสังเขป ดังนี้ (อนิวัช แก้วจันทน์, 2554)

1) ปัจจัยก่อนการตัดสินใจ (Predetermination Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านการตัดสินใจ เลือกสิ่งที่ดีที่สุด องค์กรจึงต้องกำหนดไว้ล่วงหน้าและตัดสินใจเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ตัดสินใจร่วมกันว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ปัจจัยที่จะต้องกำหนดล่วงหน้า ได้แก่ จะทำอะไร ทำอย่างไร ทำทำไม ทำเท่าไร ทำเมื่อใด ทำที่ไหน ทำกับใครและให้ใครเป็นผู้ทำ ปัจจัยเหล่านี้มักเกิดขึ้นก่อนการตัดสินใจ โดยต้องตัดสินใจให้ชัดเจนและรอบคอบเนื่องจากจะส่งผลต่อการปฏิบัติตามแผน

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญ (Planner or Specialists Factor) ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวางแผนเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมช่วยให้การตัดสินใจมีความละเอียด รอบคอบและถูกต้องยิ่งขึ้น โดยทั่วไปองค์การที่เห็นความสำคัญของการวางแผนจะขอความร่วมมือหรือมอบหมายให้นักวางแผนมืออาชีพมาช่วยให้คำแนะนำและร่วมตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ เช่น ด้านการเงิน ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านการลงทุนและวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

3) ปัจจัยด้านการกำหนดพันธะกิจ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และแผนงาน (Mission, Goals or Objectives and Plans Factor) เพื่อให้ผู้บริหารสามารถวางแผนเพื่อการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จำเป็นต้องกำหนดปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การกำหนดพันธะกิจ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และแผนงาน จากนั้นนำแผนงานที่กำหนดสื่อสารไปยังผู้ปฏิบัติ เพื่อให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันและออกมาในรูปผลลัพธ์ที่องค์การต้องการ

4) ปัจจัยด้านการควบคุม (Controlling Factor) เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารหรือหัวหน้างานจะต้องดำเนินการ โดยวินิจฉัย ตรวจสอบ ควบคุมและให้คำแนะนำเพื่อให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการตามแผน

วิเชียร วิทย์อุดม (2551) มีความเห็นว่า การวางแผนจะให้ความสำคัญกับอนาคตว่าอะไรคือสิ่งที่จะต้องทำให้สำเร็จ และจะต้องทำอย่างไร สิ่งที่มีความสำคัญในหน้าที่การวางแผนคือเป็นการรวมเอากิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่จะทำให้วัตถุประสงค์ขององค์การสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นหน้าที่ของผู้จัดการ (Managers) ที่จะต้องทำการตัดสินใจเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานทั้ง 4 ประการ ของการวางแผน อันได้แก่ วัตถุประสงค์ กิจกรรมในการวางแผน ทรัพยากรและวิธีการปฏิบัติงาน

1) วัตถุประสงค์ คือ ความคาดหวังของผู้จัดการในอนาคตที่ได้กำหนด ซึ่งต้องการให้บรรลุหรือประสบความสำเร็จ

2) กิจกรรมในการวางแผน คือ กิจกรรมเฉพาะเพื่อให้แผนงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการเลือกกิจกรรมในการดำเนินงานก็ต้องมีการคาดคะเนถึงเหตุการณ์ในอนาคต และต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สามารถส่งผลให้สามารถวัตถุประสงค์นั้นๆ ด้วย

3) ทรัพยากร คือ การวางแผนสามารถระบุถึงชนิดและจำนวนของประชากรที่จะต้องนำมาใช้ รวมไปถึงการจัดสรรทรัพยากรด้วย และในการระบุถึงทรัพยากรก็ยังคงรวมไปถึงการควบคุมงบประมาณที่ต้องสามารถระบุและกำหนดถึงขั้นตอนของการใช้งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมเฉพาะที่ได้มีการวางแผนงาน

4) วิธีปฏิบัติงาน คือ การมอบหมายงานและบุคคลที่จะมาดูแลแผนงานให้สำเร็จตามที่กำหนดไว้

2.4 ลักษณะของแผนที่ดี

การวางแผนเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตขององค์กร ผู้บริหารต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อการบรรลุผลสำเร็จของแผน การวางแผนทุกประเภทจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหาร ทุกคนที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องหรือ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในกระบวนการวางแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้การวางแผนประสบผลสำเร็จสูงสุดผู้บริหารสามารถสังเกตลักษณะของแผนที่ดีได้ดังต่อไปนี้ (วิเชียร วิทย์อุดม, 2551)

1) ลักษณะชี้เฉพาะ (Specification) เป็นการบอกให้ทราบถึงการดำเนินงานตามแผนที่ควรเป็นไปอย่างมีทิศทาง มี การทำงานอย่างมีระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจนหรืออีกนัยหนึ่งลักษณะชี้เฉพาะของแผนคือความชัดเจน ไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือสามารถตีความไปในลักษณะต่างๆ ได้ง่าย ใช้ภาษาที่ไม่กำกวมไม่ต้องตีความมาก กล่าวโดยสรุปลักษณะชี้เฉพาะของแผน หมายถึง การที่ไม่เขียนแผนให้มีขอบเขตกว้างหรือกล่าวถึงเรื่องต่างๆ ไปมากจนเกินไป

2) มีความชัดเจน (Clear) แผนที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าใจได้ง่ายและตรงกันโดยไม่ต้องตีความให้ยุ่งยาก

3) สิ่งที่ทราบแล้วและสิ่งที่ต้องการทราบ (Known and Unknown) แผนที่ดีต้องวิเคราะห์หรือคาดการณ์เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อนำแผนนั้นไปปฏิบัติ นักวางแผนหรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจะต้องจำแนกสิ่งที่ทราบแล้วและที่ยังไม่ทราบหรือต้องการทราบ สิ่งที่ต้องการทราบควรทำการแยกหรือจำแนกออกจากสิ่งที่ยังไม่ทราบและทำการวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการทราบอีกครั้งอย่างรอบคอบ หากจำเป็นต้องใช้นักวิเคราะห์อาจจำเป็นต้องจัดหาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) กระบวนการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ (Decision, Analysis and Thinking Process) แผนทุกประเภทสะท้อนความคิดโยวิเคราะห์ให้เห็นสิ่งที่ต้องการทำตามลำดับ ก่อนหลัง เมื่อทราบแล้วต้องแยกกระบวนการคิดโดยวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างรอบคอบโดยพยากรณ์หรือคาดการณ์ล่วงหน้าในวิธีการปฏิบัติงานแต่ละงาน

5) สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (Practical) เป็นสิ่งที่องค์กรต้องการมากที่สุด ดังนั้นนักวางแผนต้องลดความลำเอียง อคติหรือการไม่ยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ผู้บริหารต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจอย่างละเอียดและพึงระลึกเสมอว่าการมีข้อมูลมาก

เกินความจำเป็นและการวิเคราะห์ข้อมูลไม่รอบด้าน ไม่เกิดประโยชน์ต่อแผนแต่ประการใด ดังนั้น การนำข้อมูลแต่ละประเภทมาใช้ต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอย่างรอบคอบเป็นดีที่สุด

6) มีความยืดหยุ่น (Flexibility) แผนที่ดีต้องสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เวลาและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป หากแผนที่กำหนดไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม อาจเกิดความล้มเหลวในการดำเนินการตามแผนได้ง่าย ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารต้องหมั่นตรวจสอบและวิเคราะห์สถานการณ์ในแต่ละช่วงเวลาเสมอเพื่อให้สอดคล้อง สามารถประสานงานได้ง่ายและนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด

7) มีการกำหนดนโยบายที่แน่นอน (Policy) หากองค์กรต้องการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด องค์กรต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนเพื่อ ำให้ผู้ปฏิบัติตามแผนเกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในการดำเนินงานตามแผน

8) ประหยัดและมีประสิทธิภาพ (Cost Effective) แผนที่ดีต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตอย่างประหยัดและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

2.5 ประเภทของการวางแผน

แผนงานที่ใช้ในองค์กร โดยผู้บริหาร แผนบางชนิดเหมาะกับผู้บริหารในระดับสูง แผนบางชนิดเหมาะกับผู้บริหารในระดับกลางหรือผู้บริหารในระดับล่าง ในแต่ละระดับของ ผู้บริหารจึงต้องควรรู้และมีความเข้าใจในการวางแผนและปฏิบัติตามแผนงานในชนิดต่างๆ ให้ ถูกต้องและเหมาะสมกับประเภทของแผน และใช้ชนิด ของแผนให้เหมาะสมกับระดับผู้บริหาร (วิเชียร วิทย์อุดม, 2551) ซึ่งการวางแผนสามารถจำแนกได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการ จำแนก สำหรับผู้ วิจัย ได้จำแนกตามแนวคิดของ Robbins and Coulter โดยจำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ จำแนกตามความกว้างของแผน จำแนกตามระยะเวลา จำแนกตามลักษณะเฉพาะ และจำแนกตามลักษณะความถี่ในการใช้งาน (อนิวัช แก้วจันทน์, 2554) แต่ทั้งนี้จากการศึกษาและ การวิเคราะห์เกี่ยวกับความสอดคล้องของอาชีพประมงพื้นบ้านและการวางแผนผู้วิจัยจึงจะใช้ จำแนกตามความกว้างของแผน และจำแนกแผนตามระยะเวลา โดยอาจกล่าวในรายละเอียดของแต่ละประเภท ดังนี้

จำแนกตามความกว้างของแผน (Breadth)

อนิวัช แก้วจันทน์ (2554) ได้กล่าวว่าแผนตามความกว้างอาจจำแนกได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการหรือแผนดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร วิทย์ อุดม (2551) ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการวางแผนกลยุทธ์ เป็นสิ่งจำเป็น และสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้กับอาชีพประมงพื้นบ้านได้ เนื่องจาก วางแผนกลยุทธ์ แตกต่างจากการวางแผน โดยทั่วไปในที่ว่า การวางแผนกลยุทธ์ต้องอาศัยวิสัยทัศน์และการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกของธุรกิจเพื่อ อพิจารณาหาโอกาส ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหา จุดอ่อนและจุดแข็งนั่นเอง การวางแผนกลยุทธ์ จึงเป็นการวางแผนในลักษณะที่เป็นทั้งการแก้ไข และการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินงานขององค์กร อีกประการหนึ่งการจัดทำแผนกลยุทธ์ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยทั่วไป การวางแผนกลยุทธ์มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2547)

1) การกำหนดทิศทางองค์กร (Direction Setting) เป็นการระบุถึงจุดหมายปลายทางความต้องการขององค์กรส่งผลให้ทำงานเป็นไปในทิศทางเดียว วกั้น การกำหนดทิศทางขององค์กรต้องกำหนดให้ครอบคลุมถึงความต้องการของทั้งผู้บริหาร ผู้ถือหุ้นและระดับปฏิบัติการ การกำหนดทิศทางองค์กรอาจกระทำได้โดย 1.1) การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision Setting) เป็นการระบุภาพรวมในอนาคตขององค์กรว่าจะต้องการดำรงอยู่ในลักษณะใดหรือดี องค์กรให้ องค์กรเป็นองค์กรแบบใด 1.2) การกำหนดภารกิจ (Mission Setting) การกำหนดภารกิจเป็นการบอกให้ทราบเหตุผลในการดำรงอยู่ขององค์กรและลักษณะการดำเนินงานที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะขององค์กร 1.3) การกำหนดปรัชญา (Philosophy Setting) ปรัชญาในการดำเนินงานเป็นความเชื่อ ค่านิยมและสิ่งที่ยังต้องการมุ่งหวังจะเป็นหรือจะได้รับ 1.4) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives Setting) เป็นการแปลหรือปรับเปลี่ยนภารกิจและทิศทางองค์กรให้เป็นผลการดำเนินงานที่แท้จริง สามารถวัดผลได้มีระยะเวลาที่แน่นอน

2) การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม (Environment Analysis) เป็นกระบวนการแรกที่ผู้บริหารและนักวางแผนต้องคำนึงถึงในการวางแผน การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Business Environment) ซึ่งเกิดจากแรงกดดันภายนอกองค์กร ได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจ การเมืองหรือธุรกิจคู่แข่ง และเกิดจากแรงกดดันจากภายในองค์กร นั่นคือการตรวจสอบสถานการณ์ทำธุรกิจของตนเอง (ตุลา มหาพสุชานนท์, 2554) ทำให้องค์กรได้ทราบถึงจุดอ่อน (Weaknesses) จุดแข็ง (Strength) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ขององค์กรที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขัน การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการวางแผนกลยุทธ์ โดยหากวิเคราะห์ผิดพลาดอาจหมายถึงความล้มเหลวในการดำเนินงานทางธุรกิจได้

3) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) เป็นการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยภาวะแวดล้อมแล้วมาจัดทำเป็นกลยุทธ์ โดยมีการประเมินและตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุด การกำหนดกลยุทธ์มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการวางแผน โดยจะถูกกำหนดใน

ขั้นตอนการวางแผนถูกบรรจุลงในแผนเพื่อช่วยให้แผนประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว องค์กรอาจกำหนดกลยุทธ์ไว้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับแผนที่กำหนด โดยกลยุทธ์หลักที่องค์กรกำหนดอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้ 3.1) กลยุทธ์ระดับองค์กรหรือกลยุทธ์ระดับบริษัท (Corporate Level Strategy) 3.2) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Level Strategy) และ 3.3) กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Level Strategy) หรือกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ (Operation Level Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อช่วยสร้างกรอบการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละหน้าที่ของสายงาน โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลยุทธ์ที่สนับสนุนกลยุทธ์ระดับธุรกิจและกลยุทธ์ระดับองค์กรให้ดำเนินการได้บรรลุผลสำเร็จ กลยุทธ์ระดับหน้าที่จึง เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร

4) การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ (Evaluation and Controlling of Strategic) เป็นการตรวจสอบกิจกรรมและผลการปฏิบัติงานทั้งหมดโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดควรเป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานที่เกิดจากผลประโยชน์ในเชิงพฤติกรรม เพราะพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในองค์กรมีส่วนกระตุ้นและส่งเสริมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะพฤติกรรมในเชิงบวก การควบคุมและการประเมินจะเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในกระบวนการวางแผนกลยุทธ์และช่วยให้ผู้บริหารได้ ทราบว่าใช้กลยุทธ์ในการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้แล้วนั้นมีข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบอย่างไรเพื่อที่จะได้ทำการแก้ไขและพัฒนาในโอกาสต่อไป

จำแนกตามระยะเวลา (Time Frame)

วิเชียร วิทย์อุดม (2551) เป็นประเภทของการวางแผนที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป มักใช้วิธีการประมาณกาลเวลามาเป็นเครื่องวัดเป็นเครื่องแสดงความแตกต่างกันของแผนงาน โดยคำนึงถึงลักษณะและวงจรของการดำเนินงานนั้นๆ เป็นสำคัญ

1) แผนระยะสั้น (Short-range Plan) เป็นการกำหนดแผนงานหรือ โครงการโดยมุ่งหวังผลสำเร็จจากการปฏิบัติตามแผนโดยใช้เวลาไม่นาน โดยทั่วไปแผนระยะสั้นจะใช้เวลาในการปฏิบัติตามแผนไม่เกิน 1 ปี เป็นแผนที่ซึ่งกำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจงและโดยละเอียดว่า จะต้องปฏิบัติอะไร อย่างไร เป็นการประมาณการเหตุการณ์ล่วงหน้าสำหรับกิจกรรมเฉพาะอย่าง เช่น แผนการ วิถีปฏิบัติการ งบประมาณ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องให้ได้รับผลภายในอนาคตอันใกล้ และสอดคล้องกับแผนระยะยาวด้วย แผนระยะสั้นที่เห็นได้ชัดได้แก่ แผนประจำปี (Annual Plan) ซึ่งมักเป็นแผนของหน่วยงานในระดับต่างๆ ขององค์กรเป็นส่วนใหญ่

2) แผนระยะปานกลาง (Middle-range Plan) เป็นการกำหนดแผนงานหรือโครงการขนาดใหญ่ที่ใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง อาจเป็นการดำเนินงานตามที่โครงการได้เลือกสรรแล้วว่าหากปฏิบัติตามในระยะเวลาที่กำหนดจะสามารถทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จได้ โดยทั่วไป ระยะเวลาดำเนินการจะอยู่ระหว่าง 2-5 ปี เป็นแผนที่จะใช้เวลามากขึ้น

3) แผนระยะยาว (Long-range Plan) โดยทั่วไปแผนระยะยาวมักจะกำหนดระยะเวลาไว้ 5 ปีขึ้นไป เป็นแผนที่ใช้ระยะเวลานาน ซึ่งนานเท่าใดนั้นจะขึ้นอยู่กับ ระยะเวลาที่ต้องการและความจำเป็นสำหรับการพัฒนา ระยะเวลาที่นานพอจะมองเห็นผลงานและบริการที่ดีขึ้น คาดว่าจะมีความเจริญก้าวหน้าในอนาคตและคาดว่าจะมีทรัพยากรเพียงพอแก่การบริหาร แผนระยะยาวเป็นแผนที่กำหนดไว้อย่างกว้างๆ มีความยืดหยุ่นสูง เพราะสภาวะแวดล้อมตามระยะเวลาของแผน มีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าแผนระยะสั้นและมักมีความเกี่ยวข้องกับการอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นหน้าที่ รับผิดชอบในการวางแผนจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารในระดับสูงในการพยากรณ์และกำหนดทิศทางของเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้น และมีผลกระทบต่อแนวโน้มของสถานการณ์ในอนาคตขององค์กรเป็นอย่างมาก มีผลกระทบต่อความอยู่รอดและอนาคตขององค์กรโดยตรง แผนระยะยาวที่เห็นได้ชัดได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมักจะเป็นแผนงานของหน่วยงานระดับสูงขององค์กรเป็นผู้ที่จัดทำการวางแผน

2.6 ขั้นตอนในการวางแผน

วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ได้เสนอขั้นตอนในการวางแผนอย่างเป็นทางการ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: เริ่มด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ โดยมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับการวางแผน จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลในสภาพปัจจุบันและพยายามคาดการณ์ถึงแนวโน้มในอนาคต และต้องตระหนักถึงอิทธิพลและสิ่งแวดล้อมภายนอกที่จะมีผลกระทบต่อองค์กร นำมาแยกแยะและตัดสินใจในการวางแผน

ขั้นตอนที่ 2: ทางเลือกของเป้าหมายและแผนการ หลังจากที่ได้วิเคราะห์สถานการณ์ในขั้นตอนแรก ต่อมาก็คือการแยกเป้าหมายที่ต้องใช้ในอนาคต และกำหนดทางเลือกที่อาจจะใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และกล้าหาญที่จะสามารถคาดการณ์ถึงเป้าหมายที่กว้างไกลเกี่ยวกับงานได้

ขั้นตอนที่ 3: การประเมินผลเป้าหมายและแผนงาน ขั้นตอนนี้ผู้ที่ตัดสินใจในการวางแผนงาน ต้องประเมินถึงข้อดี ข้อเสียและผลกระทบที่สำคัญของแต่ละทางเลือก และต้องเลือก

ทางเลือกบางตัวออกจากการพิจารณา ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพิจารณาถึงผลการปฏิบัติของแต่ละทางเลือกของแผนงาน เพื่อให้เข้ากับเป้าหมายสูงสุดได้

ขั้นตอนที่ 4: การเลือกเป้าหมายและแผนงาน นักวางแผนต้องเลือกแผนและเป้าหมายที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด และควรมีการแยกให้เห็นถึงลำดับความสำคัญระหว่างเป้าหมายและแผนงาน จากนั้นทำให้เหลือตัวเลือกสุดท้ายที่จะทำให้ผู้ทำการตัดสินใจตัดสินใจได้ตามประสบการณ์ที่มีอยู่

ขั้นตอนที่ 5: การปฏิบัติตามแผน เมื่อเลือกเป้าหมายและแผนการแล้ว ต้องปฏิบัติตามแผนที่กำหนด เพื่อประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แผนงานที่ดีจะไม่มี ประโยชน์เลยถ้าไม่ดำเนินการตามนั้น ผู้บริหารและพนักงานต้องเข้าใจแผนงานและทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 5: การปฏิบัติตามแผน เมื่อเลือกเป้าหมายและแผนการแล้ว ต้องปฏิบัติตามแผนที่กำหนด เพื่อที่ 6: การตรวจตราและควบคุม ขั้นตอนสุดท้ายนี้ถือว่าเป็นขั้น ตอนที่มีความจำเป็น เพราะการวางแผนนั้นต้องมีความต่อเนื่องและทำซ้ำบ่อยๆ ต้องมีการตรวจตราการปฏิบัติงานจริงว่าเป็นไปตามเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งต้องพัฒนาระบบการควบคุมเพื่อให้องค์กรมีการดำเนินงานที่ถูกต้อง

จึงสรุปว่า การวางแผน เป็นกระบวนการในการกำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะต้องปฏิบัติ โดยเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เพื่อการดำเนินงานที่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ทั้ง การให้ความหมาย ปัจจัยสำคัญของการวางแผน ความสำคัญของการวางแผน ประเภทของการวางแผน ลักษณะของแผนที่ดี ประโยชน์ของการวางแผน รวมทั้งขั้นตอนในการวางแผน ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุป การวางแผน ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับอาชีพประมงพื้นบ้าน ดังนี้ (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ , 2547, วิเชียร วิทญูตม, 2551, ตูลา มหาพสุธานนท์, 2554 และอนิวัช แก้วจันทน์, 2554)

1. การสำรวจสภาพแวดล้อมภายใน โดยการดำเนินการตรวจสอบตัวเอง เพื่อกำหนดสถานะสภาพการทำประมงในปัจจุบัน
2. การสำรวจสภาพแวดล้อม ภายนอก โดยมีการสำรวจสภาพและทราบถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการทำประมงในปัจจุบัน
3. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการทำประมง
4. การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ทำประมงออกเป็นระยะ เป็นช่วง
5. การประเมินแนวทางปฏิบัติงานที่วางไว้

6. การทบทวนและปรับแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน

ศิริพร ประมงทรัพย์ (2546) ได้ทำการศึกษา การดำเนินงานของธุรกิจประมงทะเลพาณิชย์ประเภทอวนล้อม (อวนดำ) ในจังหวัดสมุทรสาคร ใน ส่วนของการจัดการ ธุรกิจ ด้าน การวางแผนนั้น พบว่าผู้ประกอบการในธุรกิจส่วนใหญ่มีการวางแผนล่วงหน้า มากถึงร้อยละ 74.30 มีการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจมากที่สุดถึงร้อยละ 62.90 ผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่มีการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจออกเป็นระยะเวลา ส่วนใหญ่จะเป็นการวางแผนงานระยะสั้น 1-3 ปี ถึงร้อยละ 51.40 ซึ่งผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่มีการวางแผนโดยใช้ปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายนอกที่นำมาพิจารณาในการวางแผนมากที่สุด คือ สภาพเศรษฐกิจ มากถึงร้อยละ 68.60 และปัจจัยภายในที่ผู้ประกอบการพิจารณาใช้ในการวางแผน คือ ปัจจัยด้านความพร้อมของบุคลากรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.30 โดยที่เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของกิจการธุรกิจประมงทะเลพาณิชย์ประเภทอวนล้อม (อวนดำ) คือ การเพิ่มกำไร ถึงร้อยละ 40 และรองลงมาแต่ใกล้เคียงกัน คือ การเพิ่มยอดขาย คิดเป็นร้อยละ 34.30 ตามลำดับ

ชูศักดิ์ อู่สมบัติชัย (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรือแม่ของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงครามและสมุทรปราการ พบว่า ผู้ประกอบการ ให้ความสำคัญด้านการวางแผนการจัดการทั่วไปมากที่สุด ถึงร้อยละ 37.80 ส่วนใหญ่จะเป็นการวางแผนงานระยะ ปานกลาง 1-3 ปี ถึงร้อยละ 68.20 ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการวางแผนตามวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนให้เรือประมงอยู่ได้โดยหวังกำไรเพียงเล็กน้อย ถึงร้อยละ 59.3 ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้มีการประเมิน การปฏิบัติงาน กับแผน ที่วางไว้ แล้วพบว่า เป็นไปตามแผนสูงสุดถึงร้อยละ 82.30 และผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการทบทวนและปรับแผนตามสถานการณ์มากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 47

3. แนวคิดด้านการจัดองค์การ (Organizing)

หลังจากที่ผู้บริหารได้ทำการวางแผนไปเรียบร้อยแล้วต้องทำหน้าที่ต่อไปคือหน้าที่ในการจัดองค์การ (Organizing) ซึ่งเป็นการกำหนดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบสำหรับสมาชิกในองค์การ จึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดองค์การเป็นจุดเริ่มแรกของการดำเนินกิจกรรมในองค์การให้ เป็นไปตามแผนงานที่องค์การกำหนด องค์การจะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดองค์การที่เหมาะสม ผู้บริหารจึงต้องศึกษาและทำ

ความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างจริงจังเพื่อทำหน้าที่การจัดองค์การได้เป็นผลสำเร็จ (อนิวัช แก้วจันทน์, 2554)

การจัดองค์การ เป็นการกำหนดกิจกรรมและความสัมพันธ์ภายในองค์การเพื่อการประเมิณผลและการฝึกอบรมพนักงาน ซึ่งต่อมาแนวคิดของ Fayol ได้แบ่งการจัดองค์การออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคคลเข้าทำงาน (Staffing) หรือการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการซึ่งจัดกลุ่มกิจกรรมที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลัก โดยจัดกลุ่มงานเป็นหน่วยการจัดการ และการออกแบบในแต่ละกลุ่มที่ขึ้นตรงต่อผู้จัดการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่จำเป็น ในการควบคุมการทำกิจกรรมต่างๆ หรือเป็นการจัดหาทุกอย่างเพื่อใช้ในการดำเนินงาน เช่น วัสดุคิบ เครื่องมือ เงินทุน และทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ในการบริหารจัดการเพื่อให้บุคคลและทรัพยากรขององค์การมีความสอดคล้องกันในวัตถุประสงค์ วิธีการและความต้องการที่ อดเนื่อง ซึ่งโครงสร้างขององค์การจะมีการเตรียมการจัดหาเพื่อให้องค์การมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ผู้บริหารต้องกำหนดโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมและชัดเจน รวมถึงการกำหนดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกัน และความร่วมมือกันในการทำงาน รวมถึงการควบคุมซึ่งปราศจากกฎระเบียบและการควบคุมทางเอกสาร อย่างไรก็ตามองค์การจำเป็นต้องปรับ โครงสร้างเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การซึ่งหมายถึงทุกฝ่ายในองค์การ ทรัพยากรบุคคลขององค์การนั้นจำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถปรับให้เหมาะสมกับองค์การได้ ดังนั้นองค์การจำเป็นต้องจัดทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับงานในองค์การด้วย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2543)

3.1 ความหมายของการจัดองค์การ

การจัดองค์การมุ่งเน้นให้เห็นระบบการทำงาน โดยการประสานความร่วมมือของแต่ละหน่วยงานในองค์การ ดังนั้นเพื่อให้การทำหน้าที่การจัดองค์การของผู้บริหารได้เป็นผลสำเร็จ จึงควรทำความเข้าใจความหมายและความสำคัญของการจัดองค์การดังต่อไปนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) กล่าวว่า การจัดองค์การ หมายถึง การจัดระเบียบกิจกรรมให้เป็นกลุ่มก้อนเข้าและการมอบหมายให้คนปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของงาน จึงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบความรับผิดชอบต่างๆ เพื่อให้ทุกคนทราบว่าใครต้องทำอะไร และต้องสัมพันธ์กับฝ่ายอื่นๆ อย่างไรบ้าง

ภาพร จันทร์หัตถ์ (2549) ได้สรุปว่าการจัดองค์การ หมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ และบุคคลในองค์การ โดยกำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่และ

ความรับผิดชอบให้ชัดเจนเพื่อให้การประกอบการตามภารกิจขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ให้ความหมายว่า การจัดองค์การ หมายถึง การออกแบบงาน การจัดแผนงาน การแบ่งอำนาจหน้าที่และการประสานงานระหว่างบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ในองค์การเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

อนิวัช แก้วจางค์ (2554) ให้ความหมายว่า การจัดองค์การ เป็นการจัดระบบความสัมพันธ์ของคนและงานเพื่อการดำเนินงานในองค์การเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยออกแบบในรูปแบบภูมิองค์กร แสดงตำแหน่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน จากการสรุปความหมายของการจัดการของ Robbins and Coulter ที่กล่าวว่า การจัดองค์การ คือ กระบวนการในการจัดโครงสร้างขององค์การซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญและช่วยสนับสนุนวัตถุประสงค์อื่นๆ ในองค์การ และ Certo and Certo ที่กล่าวว่า การจัดองค์การ คือ กระบวนการของการจัดระเบียบแบบแผนสำหรับการใช้ทรัพยากร โดยเน้นผลสำเร็จให้เกิดขึ้นในระบบการบริหารจัดการ

สมคิด บางโม (2555) ได้ให้ความหมายว่า การจัดองค์การหมายถึง การจัดแบ่งองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ ให้ครอบคลุมภารกิจและหน้าที่ขององค์การ พร้อมกำหนดอำนาจหน้าที่รับผิดชอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์การย่อยไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

จันทิมา จันท์เอียด (2556) ให้ความหมายว่า หมายถึง กลุ่มของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมโดยผ่านการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตลอดจนจัดให้มีการประสานงานกันระหว่างบุคคลในแผนงานต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

3.2 ความสำคัญในการจัดองค์การ

จากการประมวลความสำคัญในการจัดองค์การ ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้ ซึ่ง (ชงชัย สันติวงษ์, 2538 และ ตูลา มหาพสุธานนท์, 2554)

1) **เพิ่มประสิทธิผลขององค์การ** ความสำเร็จขององค์การมักวัดกันที่ประสิทธิผล องค์การที่มีประสิทธิผลย่อมหมายถึงการจัดองค์การที่ดีตามไปด้วย ซึ่ง ตูลา มหาพสุธานนท์ (2554) ได้สรุปจากแนวคิดของ Steers และ Porter ว่า ประสิทธิผลขององค์การ คือ ความสามารถขององค์การในการได้มาและใช้ทรัพยากรไปเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่องค์การ

กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และชงชัย สันติวงษ์ (2538) มองว่าประสิทธิผลขององค์การ คือ การจัดว่าองค์การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้เพียงใด อย่างไรก็ตามประสิทธิผลขององค์การจะบรรลุเป้าหมายได้ ต้องอาศัยการจัดองค์การ เป็นเครื่องมือในการแบ่งงานหรือภารกิจต่างๆ ขององค์การ ทำงานตามสามารถหรือความถนัด

2) เพื่อความอยู่รอดขององค์การ เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปองค์การจำเป็นต้องมีการปรับตัวโดยการจัดองค์การใหม่ให้ทันสมัยเพื่อการอยู่รอด ซึ่ง ตูลา มหาวิทยาลัย (2554) ได้สรุปปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการพิจารณาความอยู่รอดขององค์การ 7 ประการ ของ Steers และ Porter คือ การได้มาซึ่งทรัพยากร ประสิทธิภาพ ผลผลิต การประสานงาน การยืดอายุและการปรับตัวขององค์การ การประสานกลมกลืนและความพึงพอใจของผู้อุปถัมภ์ หากการจัดกา รองค์การสามารถตอบสนองปัจจัยพื้นฐานทั้ง 7 ประการได้นั้น ย่อมทำให้องค์การนั้นมีประสิทธิผลเพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายและสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อความอยู่รอดได้อย่างดีเยี่ยม

3) สามารถแบ่งและมอบหมายงานได้เหมาะสม เป็นหลักประกันให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้ปฏิบัติงานทุกคนจะได้รับการแบ่งงาน และมอบหมายงานที่เหมาะสมกับความสามารถที่มีอยู่ กล่าวคือ การที่พนักงานทำงานตามหน้าที่หรือภารกิจที่ตนเองถนัด ได้รับการปฏิบัติจากองค์การในลักษณะที่เท่าเทียมกัน ทั้งในการควบคุม บังคับบัญชา กฎระเบียบ ฯลฯ ซึ่งย่อมนำมาสู่ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานและการประสานกลมกลืนของบุคคลที่หลากหลายแตกต่างกันในองค์การ (ชงชัย สันติวงษ์, 2538)

4) ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในองค์การ การจัดองค์การจะมีส่วนที่สนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลฝ่ายต่างๆ ในองค์การ การทำงานที่ไม่ก้าวก่ายทับซ้อนกันอันเนื่องมาจากการแบ่งงานกันทำตามโครงสร้างที่ชัดเจน การจัดองค์การยังช่วยลดปัญหาในเรื่องการสั่งการและการรายงานผลให้เป็นไปอย่างราบรื่นไม่ติดขัด (ชงชัย สันติวงษ์, 2538)

5) การบริหารงานในองค์การสะดวกและง่าย การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยให้การบริหารงานในองค์การเป็นไปด้วยความสะดวกและง่าย กล่าวคือ จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางอันธ จุดใดจุดหนึ่งเพราะขาดคนงาน ไม่สิ้นเปลืองเพราะการทำงานซ้ำซ้อน ไม่เกิดการลังเลหรือเกี่ยงกันทำงาน และช่วยให้การมอบหมายงานสามารถกระทำได้ง่าย (ชงชัย สันติวงษ์, 2538)

6) องค์การมีโอกาสเจริญเติบโตไม่อยู่กับที่ เพราะการจัดการองค์การที่ดี เท่ากับการเตรียมการให้องค์การเติบโตที่ละน้อยอย่างเหมาะสมทุกครั้งที่มีการขยายงานเสมอ และการมีโครงสร้างองค์การที่สมดุลกับปริมาณงานที่ทำ ย่อมช่วยให้องค์การสามารถปรับโครงสร้างขององค์การให้เหมาะสมกับภาวะดังกล่าวได้อยู่เสมอ โดยสามารถจัดโครงสร้างเสียใหม่ให้สอดคล้อง

กับความจำเป็นของสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา (ชงชัย สันติวงษ์ , 2538)

3.3 ประเภทขององค์การ

โครงสร้างองค์การโดยพื้นฐานแล้วมีอยู่ 2 อย่าง คือ โครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ (Formal Organization Structure) และโครงสร้างองค์การที่ไม่เป็นทางการ (Informal Organization Structure) โครงสร้างองค์การส่วนใหญ่จะมีลักษณะของโครงสร้างที่เป็นทางการ โดยแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ของกิจกรรมหน้าที่ในตำแหน่งงานที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วยกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติไว้ในองค์การ มีเพียงโครงสร้างส่วนหนึ่งเท่านั้นที่จะมีลักษณะโครงสร้างองค์การที่ไม่เป็นทางการ มักจะแฝงตัวอยู่ในโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการอีกทีหนึ่ง โครงสร้างองค์การที่ไม่เป็นทางการเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ของพฤติกรรมซึ่งได้พัฒนามาจากกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการของพนักงานและเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ อันเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวซึ่งเกิดขึ้นได้ในองค์การ ไม่ได้เกิดจากการรวมตัวของคนอย่างเป็นทางการเหมือน โครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ (วิเชียร วิทย์อุดม, 2551) ขณะที่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) ได้กล่าวถึงการจัดองค์การแบบเป็นทางการ ว่าเป็นการจัดองค์การตามเจตนาหรือบทบาทในการปฏิบัติภายในองค์การ ซึ่งสามารถแสดงออกมาเป็นแผนภูมิโครงสร้างองค์การ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องวางโครงสร้างที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทราบถึงอำนาจหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติงาน และบ่งบอกถึงขอบเขตความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลที่ทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบ โดยไม่มีการทำงานซ้ำซ้อน แต่การจัดโครงสร้างองค์การแบบเป็นทางการก็สามารถยืดหยุ่นได้บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์และสภาพแวดล้อม จากการศึกษาเบื้องต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ประมวงพื้นบ้านเข้าข่ายการมีโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการ

3.4 การออกแบบโครงสร้างองค์การ

การออกแบบโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมในปัจจุบัน นของ Williams ได้ศึกษาแล้วสามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ การแบ่งแผนงานตามหน้าที่ การแบ่งแผนงานตามสายผลิตภัณฑ์ การแบ่งแผนงานโดยพิจารณาตามกลุ่มลูกค้า การแบ่งแผนงานโดยพิจารณาตามเขตภูมิศาสตร์ และการจัดโครงสร้างแบบผสม ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยจะหยิบยกเอาเฉพาะการออกแบบโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทแต่ละการประกอบอาชีพประมวงพื้นบ้าน นั่นคือ การ

ออกแบบโครงสร้างองค์การ โดย การแบ่งแผนกงานตามหน้าที่ มาอธิบาย ดังนี้ (อนิวัช แก้วจำนง , 2554)

การแบ่งแผนกงานตามหน้าที่ (Functional Departmentalization)

เป็นการรวมกลุ่มงานหรือกิจกรรมที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน เพื่อมอบหมายให้ผู้บริหารดูแลรับผิดชอบต่อแผนงานนั้นได้ โดยสามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ การแบ่งงานตามอำนาจหน้าที่จำเป็นการจัดแบ่งความรับผิดชอบตามกิจกรรมที่ทำ เช่น ฝ่ายการตลาด ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์และฝ่ายผลิต ฝ่ายขายฝ่ายบัญชีและฝ่ายสารสนเทศ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกันกับ วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ที่ให้ความหมายของการแบ่งงานตามหน้าที่ว่า เป็นการแบ่งโดยคำนึงถึงลักษณะงานที่คล้ายคลึงกัน โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทางหน้าที่ของแต่ละองค์การใช้ในการปฏิบัติงานให้ลุล่วง

ข้อดี ของการแบ่งแผนกงานตามหน้าที่ คือ การสร้างความชำนาญในการปฏิบัติงาน เพราะบุคคลจะปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบหรือที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น จึงไม่ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนกับแผนกงานอื่น นอกจากนั้น โครงสร้างยังแสดงให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ในแต่ละกิจกรรมขององค์การ จึงก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน เนื่องจากการจัดการเรื่องงบประมาณในหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ได้เห็นว่าเนื่องจากได้ปฏิบัติงานเฉพาะด้านที่ตนเองถนัดทำให้สามารถพัฒนาความสามารถได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสีย จะทำให้ผู้มีอำนาจสูงสุดของหน่วยงานต้องแบกรับความรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวอาจสร้างแรงกดดันต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ทุกคนต้องปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลสำเร็จของตนเองมากกว่าความสำเร็จขององค์การ นอกจากนี้ การปฏิบัติงานประจำในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเชี่ยวชาญเฉพาะงานของตนหรือของหน่วยงานเท่านั้น การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทำให้ต้องผ่านขั้นตอนมากมายและล่าช้าและอาจสร้างความขัดแย้งกับหน่วยงานอื่นได้ง่าย วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ได้เห็นเพิ่มเติมว่าเนื่องจากได้ปฏิบัติงานเฉพาะด้านที่ตนเองถนัดทำให้อาจทำให้มีทัศนคติที่คับแคบ มุ่งแต่ให้ความสนใจกับงานที่รับผิดชอบ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ธุรกิจประมงพื้นบ้าน ควรมี การออกแบบโครงสร้างองค์การ โดยการแบ่งแผนกงานตามหน้าที่ จึงนำไปสู่การศึกษาเพื่อหาหลักในการจัดโครงสร้างองค์การ โดยการแบ่งแผนก งานตามหน้าที่ ว่ามีหลักใดบ้างที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับ ธุรกิจประมงพื้นบ้าน

3.5 หลักในการจัดโครงสร้างองค์การ

หลักในการจัดโครงสร้างองค์การจะทำให้เราสามารถเข้าใจลักษณะขององค์การในลักษณะกิจกรรมหรือระบบงานในองค์การได้เป็นอย่างดี เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงขนาดขององค์การ อัตราความเจริญเติบโตขององค์การ ความก้าวหน้าในเทคโนโลยี ตลอดจนความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จในการบริหารงานใน องค์การนั้นๆ ได้ (วิเชียร วิทย์อุดม , 2551) ประกอบกับ อนิวัช แก้วจันทน์ (2554) ให้ความเห็นในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยมีความเห็นว่า การทำความเข้าใจ หลักการในการจัดองค์การจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถ ออกแบบโครงสร้างองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงขอบเขตการทำงานหน้าที่และความรับผิดชอบที่แท้จริง นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการประสานการทำงานในแต่ละหน้าที่ เกิดการไหลของงาน ช่วยลดความสับสนในการทำงานและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ดังนั้นจากการศึกษาจากมีผู้ให้หลักการจัดโครงสร้างองค์การไว้มากมาย ผู้วิจัยจึงเลือกนำเสนอหลักในการจัดโครงสร้างองค์การของธุรกิจประมงพื้นบ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างโดยการแบ่งแผนกงานตามหน้าที่ และบริบทการค้าเงินอาชีพในปัจจุบัน ดังนี้ (วิเชียร วิทย์อุดม, 2551 และอนิวัช แก้วจันทน์, 2554)

1) การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ความมากน้อยของการมีอำนาจในการ ในเรื่องต่างๆ ว่ามีมากน้อยแค่ไหน โดยพิจารณาถึงระดับที่ทำการตัดสินใจ ถ้าระดับที่อยู่ในตำแหน่งสูงสุดขององค์การแล้วรวมอำนาจในการตัดสินใจโดยส่งลงมาตามลำดับชั้นของสายบังคับบัญชา ไม่ให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจแก่ในระดับล่างลงมา ผู้ได้บังคับบัญชามีหน้าที่ปฏิบัติภายใต้คำสั่งเพียงอย่างเดียว ถือว่าเป็นการรวมอำนาจในการตัดสินใจ ในทางตรงกันข้าม การกระจายอำนาจนั้นจะให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจกระจายไปตามชั้นของสายบังคับบัญชา ให้ผู้ได้บังคับบัญชาทุกระดับ ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไปตามโครงสร้างขององค์การ

2) ความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) หมายถึง การจัดให้มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด (Division of Work) เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มคนที่ทำงานอยู่ในองค์การได้ทำงานในหน้าที่ที่ตนมีความถนัดในลักษณะ ของงาน (Job Specialization) เพื่อก่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างของบุคคล และในการแบ่งงานกันทำนั้นต้องมีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับคนโดยยึดหลัก วางคนให้เหมาะสมกับงาน

3) ความเป็นทางการ (Formalization) หมายถึง ความมากน้อยของการที่กิจกรรมในการทำงานของพนักงานถูกกำหนดอย่างเฉพาะเจาะจง หรือถูกควบคุมด้วยกฎระเบียบ

ข้อบังคับที่เป็นทางการ องค์กรที่มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรม พนักงานมากเท่าไร องค์กรนั้นก็มีความเป็นทางการมากขึ้นเท่านั้น

4) **หลักการแบ่งงานกันทำตามความเชี่ยวชาญเฉพาะ (Division of work and Specialization)** เป็นการพิจารณาความเหมาะสมของการมอบหมายให้บุคคลรับผิดชอบงาน โดยเฉพาะ เพื่อให้แต่ละคนทำงานได้ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้บริหารสามารถกำหนดให้ความเชี่ยวชาญงานเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่เหมาะสมกับงานเฉพาะอย่าง เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์และรวดเร็ว เพราะเป็นการจัดให้บุคคลทำงานโดยยึดหลักความสามารถของแต่ละคน

5) **หลักการกำหนดลักษณะของงาน (Definition of Jobs)** เป็นการกำหนดลักษณะงานก่อนการมอบหมายงานให้บุคคลใดดำเนินการ กำหนดลักษณะงานต้องกำหนดด้วยว่างานที่กำหนดด้วยว่างานที่กำหนดควรอยู่ในหน่วยงานใดเพื่อการตรวจสอบแต่ละประเภทงานได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้งานทุกประเภทต้องไม่ซ้ำซ้อนและไม่ก้าวท้าวกันเอง

6) **หลักการใช้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นของคู่กัน (Parity of Authority and Responsibility)** เมื่อบุคคลได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในเรื่องใด โดยเฉพาะก็ไม่ควรเข้าก้าวท้าวในอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลอื่น การจัดการได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานมีอิสระแยกออกจากกันอย่างชัดเจนแต่ยังคงมีความสัมพันธ์กัน

หลักในการจัดโครงสร้างองค์กรอาจเป็นเพียงหลักการเริ่มต้นที่ผู้ออกแบบและผู้บริหารสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกอบการพิจารณาเพื่อการออกแบบโครงสร้างองค์กร นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นอีกมากมายที่ผู้จัดองค์กรต้องคำนึง เช่น ประเภทขององค์กรและรูปแบบการทำธุรกิจ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญและมีความจำเป็นในการออกแบบโครงสร้างองค์กร

3.6 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource)

องค์กรธุรกิจที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยทั่วไปจะเป็นองค์กรที่มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับโครงสร้างองค์กรที่ได้ออกแบบไว้แล้วเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความคล่องตัวและจัดการอย่างเป็นระบบมาแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างหน่วยงานและระหว่างบุคคลรวมถึงไม่สร้างความซ้ำซ้อน การประสานงานเป็นไปอย่างราบรื่นเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งผลให้เกิดการร่วม

แรงร่วมใจที่สามารถเป็นแรงขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้อย่างรวดเร็ว จึงกล่าวได้ว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นภาระหน้าที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่งของผู้บริหารที่ต้องจัดการต่อเนื่องจากการจัดองค์การ

การดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริหารในแต่ละองค์การไม่มีความหมายแตกต่างกันมากนัก โดยทั่วไปหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์จะดำเนินการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะเริ่มขึ้นตอนแรกด้วยการที่จะได้มาซึ่งบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ องค์การต้องการ อันจะต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ 1) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ 2) การพยากรณ์กำลังแรงงาน 3) การเลือกสรร 4) การคัดเลือก 5) การบรรจุ และ 6) การปฐมนิเทศพนักงานใหม่ ซึ่งขั้นตอนต่อมาก็จัดว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ นั่นคือ การธำรงรักษาบุคคลในองค์การ เพราะหลังจากที่ได้รับบุคคลเข้าทำงานแล้ว องค์การจำเป็นต้องจัดพนักงานเหล่านั้นไปปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบต่อไปให้นานที่สุด

ดังนั้นในเรื่องการจัดการองค์การ ส่วนของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ผู้วิจัยจึงหยิบยกเรื่องการธำรงรักษาบุคคลในองค์การ เพื่อศึกษาการธำรงรักษาบุคคลในการทำประมงพื้นบ้าน ดังนี้ (อนิวัช แก้วจำนง, 2554)

การธำรงรักษาบุคคลในองค์การ

เป็นการปฏิบัติการเพื่อให้บุคคลที่ได้รับการบรรจุเข้าทำงานในแต่ละตำแหน่งงานมีความพึงพอใจและเต็มใจในการปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบให้นานที่สุด องค์การจะดำเนินการหลายๆ กระบวนการเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ทุกคนในองค์การ โดยเฉพาะการสร้างทัศนคติที่ดี การให้ความรัก การสร้างความผูกพันและการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม การธำรงรักษาบุคคลในองค์การโดยทั่วไปดำเนินการโดยการจ่ายผลตอบแทน โดยรวมในรูปของค่าตอบแทน โดยรวม และผลตอบแทนด้านความสัมพันธ์ ทั้งนี้ค่าตอบแทนโดยรวมอยู่ในรูปค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินและสวัสดิการ การจ่ายผลตอบแทนโดยรวมขององค์การทุกรูปแบบเพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขและพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงาน

1) การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มขีดความสามารถ ฝึกฝนทักษะและเพิ่มความเชี่ยวชาญในการทำงาน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้การฝึกอบรม 2 แบบมาใช้ คือ การฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน (On the Job Training) และการฝึกอบรมแบบสอนงาน (Job Instruction Training) เท่านั้นเนื่องจากกิจกรรมในอาชีพประมง เป็นอาชีพที่ต้องใช้การปฏิบัติการและเรียนรู้ประสบการณ์จากหน้างานทั้งหมด

1.1 การฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน (On the Job Training) เป็นการฝึกอบรม โดยการปฏิบัติงานจริง ในสถานที่ทำงานและในสภาพแวดล้อมที่แท้จริง ผู้ทำหน้าที่ในการฝึกอบรม จะอยู่ในระดับหัวหน้างาน โดยหัวหน้างานอาจมีการสาธิตการทำงานเป็นตัวอย่างให้ดูก่อนก็ได้ การ ฝึกอบรมในลักษณะนี้จะ เป็นการชี้แนะและสอนงาน โดยให้ปฏิบัติจริงหลังชี้แนะและสอนงาน เพื่อให้พนักงาน ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง โดยหัวหน้างานคอยให้คำชี้แนะและแก้ไขปัญหา เมื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมประสบปัญหา

1.2 การฝึกอบรมแบบสอนงาน (Job Instruction Training) เป็นการฝึกอบรม ในขณะที่ทำงาน หรือทำงานไปด้วยชี้แนะและสอนงานไปด้วย ซึ่ง แตกต่างจากการฝึกอบรมขณะ ปฏิบัติงาน ตรงที่การฝึกอบรมแบบสอนงานนี้เป็นการชี้แนะหรือบอกกล่าวขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียดในขณะที่ทำงานจริง แต่การฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานจะให้ผู้อบรมลงมือทำงานหลังชี้แนะ และสอนงานแล้ว เพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง

2) การจ่ายผลตอบแทน (Compensation) บุคคลในองค์กรทุกคนคาดหวังที่จะ ได้รับผลตอบแทนจากการทำงานที่เหมาะสมและเป็นธรรมซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสุข และความพึงพอใจ ผลตอบแทนแต่ละรูปแบบก็ล้วนแล้วก็ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ ของ บุคคลในองค์กร โดยทั่วไปนายจ้างหรือผู้ประกอบการย่อมหวังผลตอบแทนในรูปของกำไร ชื่อเสียงและสถานะทางสังคม เป็นต้น ส่วนลูกจ้างมีความหวังในการได้รับผลตอบแทนเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผลตอบแทนจึงมีค่ายิ่งสำหรับทุกคนในองค์กร ทั้งนี้ Milkovich and Newman กล่าวว่า ผลตอบแทนรวม (Total Return) ที่องค์กรจัดให้พนักงาน ได้แก่ ค่าตอบแทนรวมและ ผลตอบแทนด้านความสัมพันธ์ โดยสรุปเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ ดังนี้ (อนิวัช แก้วจันทน์ , 2550)

2.1 ค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน (Cash Compensation) เป็นการจ่ายค่าตอบแทน หลักให้กับพนักงานในรูปแบบต่างๆ เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน โบนัสและค่าครองชีพ เป็นต้น 1) ค่าจ้าง (Wage) เป็นค่าตอบแทนที่องค์กรจ่ายให้กับลูกจ้างเพื่อตอบแทนจากการที่ลูกจ้างได้ทำงานให้กับ องค์กร โดยงานอาจสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงในการจ้างงาน การกำหนดการจ่าย ค่าจ้างอาจกำหนดเป็นรายชั่วโมง รายวันหรือรายสัปดาห์ 2) เงินเดือน (Salary) เป็นผลตอบแทนที่ ลูกจ้างได้รับเป็นประจำจากการทำงานให้กับองค์กร

2.2 ค่าตอบแทนในรูปสวัสดิการ (Benefits) เป็นการจ่ายค่าตอบแทนเมื่อ ทำงานร่วมกับองค์กรแล้วเป็นระยะเวลาหนึ่ง เช่น การลาในโอกาสต่างๆ สวัสดิการเพื่อชีวิตที่ดีขึ้น และสวัสดิการเพื่อการทำงาน สวัสดิการทุกรูปแบบมีความสำคัญเนื่องจากเป็นขวัญกำลังใจในการ ปฏิบัติงานของพนักงาน

2.3 ผลตอบแทนด้านความสัมพันธ์ (Relational Returns) เป็นผลตอบแทนที่องค์กรมอบให้กับบุคคลในองค์กร โดยสร้างความพึงพอใจให้กับบุคคล ที่ได้รับ เช่น การทำให้บุคคลได้เป็นที่รู้จักและยอมรับในองค์กร การให้ความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงาน การให้โอกาสในการเรียนรู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในงาน การมอบหมายงานที่ท้าทาย เป็นต้น

3) การประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงาน (Employees Performance Appraisal) เป็นกิจกรรมการวินิจฉัยและการตีค่าการปฏิบัติงานหรือผลงานของพนักงานแต่ละคน เป็นค่าระดับคะแนน หลักการทำงานของผู้นประเมินต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม ความไม่ลำเอียง ไม่มีกลุ่มพวกพ้องและผลประโยชน์ใด ผู้ทำหน้าที่ในการประเมินผลงานของพนักงานในลำดับแรกคือ ผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้างาน เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับพนักงานและเข้าใจกระบวนการทำงานมากที่สุด หัวหน้างานจะทำการนำเสนอผลการประเมินในขั้นแรกผ่านไปยังผู้บริหารระดับกลางและระดับสูงเพื่ออนุมัติตามลำดับ การประเมินผลในแต่ละหน่วยงานอาจมีรายละเอียดปลีกย่อยต่างกัน ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะงานและการประกอบธุรกิจขององค์กร

อลงกรณ์ มีสุทธา และสมิต สัจฉกร (2548) กล่าวโดยสรุปว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการประเมินคุณค่าของบุคคลผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ทั้งผลงานและคุณลักษณะอื่นๆ ที่มีคุณค่าต่อการประเมินงานภายในระยะเวลาที่ กำหนดไว้อย่างแน่นอน การประเมิน โดยการสังเกต จดบันทึกและประเมินด้วยหัวหน้างาน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมีมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย โถสุวรรณจินดา (2549) ที่กล่าวว่าการประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การวัดผลปฏิบัติงานในหน้าที่ของพนักงานใน ช่วงเวลาหนึ่ง โดยเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานนั้นกับเกณฑ์หรือ มาตรฐานที่กำหนดไว้เพื่อวินิจฉัยหรือ ตรวจสอบผลการทำงานของพนักงานแต่ละคนในระยะเวลาที่ผ่านมา

สรุปได้ว่า การจัดองค์การ หมายถึง กระบวนการของการจัดระเบียบ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบรวมถึงการจัดการทรัพยากร รมนุษย์ ของบุคคล กลุ่มคนจนถึงแผนก ขององค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการทำวิจัยนี้ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ แนวคิดด้านจัดองค์การในประเด็น การให้ความหมาย ความสำคัญในการจัดองค์การ หลักในการจัดองค์การ การออกแบบ โครงสร้างองค์กร ประเภทของการจัดองค์การ (ธงชัย สันติวงศ์, 2538, ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2545, วิเชียร วิทอุดม, 2551, ตูลา มหาพสุชานนท์, 2554 และอนิวัช แก้วจันท, 2554) รวมถึงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นเรื่องการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดองค์การ (อลงกรณ์ มีสุทธา และสมิต สัจฉกร, 2548, วิชัย โ

สุวรรณจินดา, 2549 และอนิวัช แก้วจันทร์, 2554) ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุป การจัดองค์การ ที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับอาชีพประมงพื้นบ้าน ดังนี้

1. แบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการแบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่นั้น อย่างชัดเจน
2. ความชำนาญเฉพาะอย่าง ในการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและมอบหมายงานให้เหมาะสมโดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน
3. การกระจายอำนาจ ในการ ให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่พนักงานในการตัดสินใจหรือสามารถแสดงความคิดเห็น
4. การฝึกอบรม ในการพัฒนาการทำงานของพนักงาน
5. การจ่ายผลตอบแทน ในหลายรูปแบบ
6. การประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงาน

3.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์การ

ศิริพร ประมงทรัพย์ (2546) ที่ได้ศึกษาในเรื่องการดำเนินงานของธุรกิจประมงพาณิชย์ประเภทอวนล้อม (อวนดำ) ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า มีการนำการจัดองค์การเข้าไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจประมง โดยส่วนใหญ่โครงสร้างของกิจการเป็นแบบง่าย ไม่เป็นทางการ ร้อยละ 97.10 คือ มีเจ้าของกิจการและลูกจ้าง โดยขึ้นตรงต่อเจ้าของซึ่งเป็นผู้บริหารทั้งหมด ในการออกแบบโครงสร้างองค์การไม่มีการแบ่งงานออกเป็นแผนกอย่างชัดเจนมากนัก แต่จะมีการจัดแบ่งงาน ตามขอบเขตและความรับผิดชอบ ถึงร้อยละ 94.30 โดยหลักในการจัดองค์การที่ใช้ คือ ใช้หลักในการแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบมากที่สุดถึงร้อยละ 97.10 ส่วนใหญ่มีการอบรมพนักงานและสอนงานโดยหัวหน้างานโดยตรงร้อยละ 51.40 รองลงมาคือการอบรมพัฒนาโดยการเรียนรู้ด้วยตนเองถึงร้อยละ 40 กิจการทั้งหมดมีการจ่ายเงินเป็น ค่าตอบแทนแก่พนักงานโดยส่วนใหญ่จ่ายตามระยะเวลาที่กำหนดถึงร้อยละ 91.40 นอกจากนั้นกิจการทั้งหมดยังมีการให้ผลประโยชน์ที่นอกจากตัวเงิน คือ อาหารหรือที่พักอาศัย กิจการส่วนใหญ่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 51.40 คิดว่าความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุด

ชูศักดิ์ อู่สมบัติชัย (2546) ศึกษาเรื่องการจัดการเรือแม่ของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงครามและสมุทรปราการ พบว่าผู้ประกอบการได้มีการประยุกต์ใช้การจัดการเข้าไปจัดการเรือแม่ การจัดการของธุรกิจเรือแม่มีรูปแบบเป็นทางการ การส่วนใหญ่ร้อยละ 75 มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่และกำหนด ความรับผิดชอบแก่ พนักงานทุกครั้ง กิจการ

ทั้งหมดใช้การกระจายอำนาจ เนื่องจากร้อยละ 56.30 ของกิจการเปิดโอกาสให้พนักงานซักถามได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ร้อยละ 43.70 เปิดโอกาสให้ซักถามได้และไม่มีกิจการใดเลยที่ไม่เปิดโอกาสให้ซักถาม ในการชำระรักษาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ส่วนใหญ่มีการสอนงานก่อนปฏิบัติงานถึงร้อยละ 81.50 ให้พนักงานเรียนรู้เองร้อยละ 18.50 มีการจ่ายผลตอบแทนเป็นตัวแทนทั้งหมด โดยส่วนใหญ่ 61.50 จะจ่ายเป็นรายเดือน และพบอีกว่าองค์กรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยวิเคราะห์จาก การกำหนดหลักเกณฑ์ของพนักงานเพื่อกำหนดอัตราค่าจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 45.50 ดูที่ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน ร้อยละ 36.30 ดูที่อายุงาน และนอกจากใน ธุรกิจประมงแล้วยังพบว่ามีธุรกิจอื่นที่มีการนำการจัดองค์การเข้าไปประยุกต์ใช้

จากการศึกษาของ ศิริศักดิ์ ปานบำรุง (2545) เรื่อง รูปแบบ การจัดองค์การธุรกิจ ก่อสร้างในสถานะเศรษฐกิจถดถอย พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นในด้านการจัดองค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับความคิดเห็นของผู้บริหารในแต่ละประเด็นของการจัดองค์การนั้น พบว่า ประเด็นที่ผู้บริหารเห็นด้วยในระดับมากมีดังนี้ คือ องค์กรควรมีการ แบ่งแยกหน้าที่การทำงานของบุคคลตามลักษณะของงาน การทำงานควรคำนึงถึงความชำนาญเฉพาะอย่างของบุคคล และลักษณะของงานประกอบกัน พนักงานควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนการทำงาน และต้องควรมีอำนาจตัดสินใจในงานได้ระดับหนึ่ง

4. แนวคิดด้านการนำ (Leading)

ผู้บริหารที่ ให้ความสำคัญกับการนำจะทำให้งานในหน้าที่และความรับผิดชอบ สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำเป็นหน้าที่หลัก อีกหน้าที่หนึ่งในการจัดการ ซึ่งการนำ การสั่งการและการอำนวยการล้วนแต่มีความหมายใกล้เคียง กันและสามารถใช้แทนกันได้ (อนิวัช แก้วจันทน์, 2554)

4.1 ความหมายการนำ

นักวิชาการจำนวนมากได้ให้ความหมายของการนำ การสั่งการหรือการอำนวยการ ดังต่อไปนี้

พยอม วงศ์สารศรี (2542) ได้สรุปว่า การสั่งการหมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจ หน้าที่กระตุ้นจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอุทิศตน ร่วมแรงร่วมใจกับสมาชิกอื่นๆ เพื่อการบรรลุ เป้าหมายขององค์กร

ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์ (2548) เห็นว่า การนำเป็นกระบวนการที่ผู้จัดการใช้ความสามารถหรืออิทธิพลในการชี้นำและชักจูงให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามแนวทางที่ตนต้องการในทิศทางที่ถูกต้องและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

ศาสตราจารย์ สุขศรีวงศ์ (2550) ให้ความหมาย การชี้นำ หมายถึง การใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารร่วมกับแรงจูงใจในการทำให้สมาชิกขององค์กรทำงานของตนอย่างเต็มที่ เพื่อให้องค์กรได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

อนิวัช แก้วจางค์ (2554) การนำ หมายถึง การให้คำชี้แนะหรือบอกกล่าวเพื่อให้บุคคลในองค์กรสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบหรืองานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นผลสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายที่องค์กรกำหนด โดยผู้บริหารจะทำหน้าที่การนำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญที่มีส่วนช่วยให้การนำของผู้บริหารประสบความสำเร็จ ได้แก่ อำนาจ ผู้นำ การจูงใจและการติดต่อสื่อสาร

สรุป การนำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใช้ความสามารถในการชี้นำหรือชักจูงให้บุคคลอื่นในองค์กรปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องเพื่อให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับในงานวิจัย นี้เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวข้องกับชาวประมงพื้นบ้านซึ่งเน้นเฉพาะตัวบุคคล ในส่วนของการนำ จึงขอทำการอธิบายในเนื้อหาการนำที่เกี่ยวกับตัว บุคคล นั่นคือ ผู้นำหรือภาวะผู้นำ ซึ่งคุณสมบัติของผู้นำนั้น ก็มีองค์ประกอบของ อำนาจ ผู้นำ การจูงใจและการติดต่อสื่อสารแฝงอยู่ด้วยแล้วทั้งสิ้น

4.2 ความหมายของผู้นำหรือภาวะผู้นำ

อารี เพชรสุคต (2530) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ความเป็นผู้นำ เป็นลักษณะพิเศษที่บุคคลหนึ่งมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นหรือเหนือกลุ่ม เมื่อมี สถานการณ์เอื้ออำนวยและบุคคลอื่นก็ยอมรับด้วย

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2542ก.) กล่าวว่าภาวะผู้นำ คือ ความสามารถและคุณลักษณะของบุคคลที่จะใช้อิทธิพล โน้มน้าว ชักจูง เปลี่ยนแปลงการกระทำของบุคคลและกลุ่มให้สามารถรวมพลังช่วยกันทำงานเพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กรสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เสนาะ ตีเขาว์ (2544) ได้กล่าวถึงผู้นำกับวิสัยทัศน์ว่า การดูว่าความเป็นผู้นำของคนนั้นสามารถดูได้จากหลายๆ อย่าง แต่วิสัยทัศน์ ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นเป็นผู้นำ เพราะวิสัยทัศน์ นั้นเป็นคำที่ใช้อธิบายว่าบุคคลนั้นสามารถมองเห็นและเข้าใจอนาคตอย่างชัดเจนว่าเกิดอะไรขึ้น จึงดำเนินการเพื่อรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ตุลา มหาพสุชานนท์ (2554) สรุปว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มที่จะนำผู้อื่น โดยการใช้กระบวนการหรือกรรมวิธีในการใช้อิทธิพลหรืออำนาจในการจูงใจหรือชักจูงให้สมาชิกในกลุ่มยอมปฏิบัติตามความประสงค์ของบุคคลนั้น ด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

สมคิด บางโม (2555) กล่าวถึง ภาวะผู้นำหมายถึง การที่ผู้นำขององค์การใช้อิทธิพลต่างๆ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

จันติมา จันท์เอียด (2556) สรุปว่า ภาวะผู้นำอาจเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งมีลักษณะเด่นและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในองค์การ ทำให้สมาชิกมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การด้วยความเต็มใจ

4.3 คุณลักษณะผู้นำ

ภาวะผู้นำนั้นมักจะเป็นประเด็นที่น่าสนใจของกลุ่มคนโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามก็ยังไม่มียุคคนสนใจเท่าไรนักจนกระทั่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 มีผู้เริ่มสนใจถึงภาวะผู้นำ จนทำให้มีผู้คิดค้นทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำและได้มีการกล่าวถึงคุณลักษณะผู้นำ ดังนี้

ในปี ค.ศ. 1920-1930 ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories) ได้ถูกค้นพบขึ้น โดยจะอธิบายถึงคุณลักษณะที่แตกต่างกันระหว่างผู้นำและไม่ใช่ผู้นำ ซึ่งคุณลักษณะผู้นำ และได้แยกถึงคุณลักษณะต่างๆ ของผู้นำออกมา แล้วพบว่ามีความคุณลักษณะภาวะผู้นำอยู่ 5 ประการที่มีผลต่อการเป็นผู้นำ ซึ่งได้แก่ (วิเชียร วิทย์อุดม, 2551)

1) แรงขับ หมายถึง แรงจูงใจภายในที่ผู้นำจะต้องมี เพื่อให้สิ่งที่กระทำไปถึงจุดมุ่งหมาย ผู้นำจะต้องเป็นคนที่มีความต้องการเป็นอย่างมากที่จะทำงานให้สำเร็จ สิ่งนี้จะเป็นแรงกระตุ้นให้รู้จักค้นหาวิธีการ และหาคำตอบให้ได้ในสิ่งที่คนสนใจ หรือสงสัย มีความต้องการที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา

2) แรงจูงใจผู้นำ หมายถึง ผู้นำต้องมีอิทธิพลในการชักจูงคนอื่นๆ อย่างไรก็ตามผู้นำต้องมีอำนาจทางสังคมด้านอื่น เพราะแรงกระตุ้นของเขาก็ต้องประกอบไปด้วยความรู้สึกที่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3) มีความมั่นคงในอารมณ์ หมายถึง ความจริงใจของผู้นำและนิสัยที่ชอบที่จะเปลี่ยนแปลงถ้อยคำพูดให้เป็นการปฏิบัติได้จริง มีการศึกษาหลายอย่างได้รายงานว่าความจริงใจของผู้นำ เป็นลักษณะเด่นที่สำคัญ ผู้นำก็ยังเป็นหลักยึดของผู้ตาม トラบเท่าที่ตัวผู้นำยังคงรับความเชื่อถือ อันเกิดจากความมั่นคงในจิตใจของผู้นำ

- 4) มีความฉลาด ผู้นำจะต้องมีความฉลาดเหนือกว่าระดับปกติ และสามารถที่จะจัดเก็บข้อมูลได้มากกว่าคนอื่น ๆ ผู้นำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ฉลาดล้ำเลิศ แต่ควรฉลาดกว่าปกติ สามารถที่จะวิเคราะห์ทางเลือกที่ดีกว่าหรือที่ดีที่สุด และสามารถชี้โอกาสที่เป็นไปได้ให้แก่ผู้ตาม
- 5) ความรู้ในธุรกิจ ผู้นำจะต้องเป็นผู้รู้ถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่พวกเขากระทำอยู่ ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีความเข้าใจที่จะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจที่จะกระทำ และรู้ว่าข้อคิดอันใดที่มีความสมเหตุสมผลที่จะช่วยให้ธุรกิจนั้นไปรอดและได้รับความสำเร็จ

ในปี ค.ศ. 1950 Arnold และ Feldman ได้สรุปจากการศึกษาถึงคุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำโดยรวบรวมการสำรวจ 124 ตัวอย่าง พบว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพ จะมีภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำแตกต่างจากผู้นำที่ไม่มีในเรื่อง ต่อไปนี้ ได้แก่ ความฉลาด (Intelligent) ความว่องไว (Alertness) ความเข้าใจในงาน (Understanding of the Task) ความคิดริเริ่มและการอดทนในการแก้ไขปัญหา (Initiative and persistence in dealing with problems) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) และความรับผิดชอบ (Responsibility) (ตุลา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554)

นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. 1967 Davis ได้อธิบายลักษณะสำคัญ ซึ่งจำเป็นสำหรับภาวะการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพของ ซึ่งมี 4 ประการ ดังนี้ (สร้อยตระกูล ธรรมานะ, 2542 ข.)

- 1) ความเฉลียวฉลาด (Intelligent) หมายถึง ความหลักแหลมในการวิเคราะห์ปัญหาหรือวิเคราะห์สัมพันธภาพที่ยู่ยากซับซ้อนระหว่างบุคคล รวมตลอดถึงความสามารถในการรับรู้ (Perceive) ติดต่อสื่อสารและจูงใจบุคคลอื่นด้วย ผู้นำมีแนวโน้มที่จะฉลาดกว่าผู้อื่น แต่ระดับความเฉลียวฉลาดที่ต่างกันไม่จำเป็นต้องมากนัก
- 2) การบรรลุวุฒิภาวะทางสังคม (Social Maturity) ผู้นำมักสนใจในเรื่องทั่วไปอย่างกว้างขวาง และมีความมั่นคงทางอารมณ์ไม่หวั่นไหวง่าย เขาต้องทนต่อภาวะคับข้องใจได้สูง ไม่มีทัศนคติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเคารพในตนเองพอสมควร
- 3) มีแรงจูงใจภายในและมีแรงขับทางด้านความสำเร็จ (Inner Motivation and Achievement Drives) ผู้นำโดยทั่วไปมักมีแรงขับทางด้านความสำเร็จ โดยมุ่งสู่ความสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นไปเป็นลำดับ เขามักตอบสนองแรงจูงใจภายในโดยมุ่งทำงานที่ได้รางวัลประเภทความพอใจในสิ่งซึ่งจับต้องไม่ได้มากกว่าที่จะได้มาซึ่งรางวัลอันเป็นรางวัลอันเป็นสิ่งภายนอกที่จับต้องได้
- 4) มีทัศนคติทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Attitudes) ผู้นำที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับกันนั้น มักจะทำงานได้สำเร็จโดยอาศัยการพึ่งพาบุคคลอื่น อันได้แก่ ผู้ตามหรือผู้ร่วมงาน ดังนั้นเขาจึงต้องสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดี ตลอดจนการ

สร้างสรรค์ทางสังคม ซึ่งต้องอาศัยทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์แทบทั้งสิ้น ผู้บริหารจึงต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านนี้ให้สูงขึ้นๆ ตลอดเวลา

จนมาถึงยุคปัจจุบัน ที่เห็นว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลต่อ อเนกคิดหรือการกระทำของบุคคลอื่น โดยสามารถโน้มน้าว ชักจูงหรือกระตุ้นให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และยังคงกล่าวถึงคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี ว่าคุณสมบัติของผู้นำและผู้บริหารมีความคล้ายคลึงกันจนบางครั้งไม่อาจแยกจากกันได้ โดยบุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษขอ ผู้นำอาจพบในสาขาอาชีพต่างๆ ได้ เช่น ผู้นำการเมือง ผู้นำในวงการอุตสาหกรรม ผู้นำสหภาพแรงงานและผู้นำเกษตรกร เป็นต้น ดังนี้ (อนิวัช แก้วจันทน์, 2554)

1) ต้องมีความอดทน (Endurance) คุณสมบัติข้อนี้อาจแตกต่างจากผู้บริหารที่ไม่จำเป็นต้องมีความอดทนเพราะมีอำนาจที่ได้รับโดยอัตโนมัติจากตำแหน่งในองค์กร โดยสามารถใช้อำนาจในการปฏิบัติงานในองค์กรได้ แต่ผู้นำต้องสามารถปฏิบัติงานได้ในทุกเรื่องเพื่อแสดงให้ผู้อื่นประจักษ์ได้ว่าเป็นผู้มีความสามารถ โดยแท้จริง โดยสามารถทนต่อความยากลำบาก ความกดดันและความเจ็บปวดทั้งการและใจ อีกทั้งสามารถทำงานในสถานที่ลำบากได้โดยไม่ปริปากบ่นหรือแสดงอาการท้อแท้สิ้นหวังให้ผู้อื่น ได้พบเห็น

2) ต้องมีชีวิตชีวา (Vitality) ผู้นำที่ดีต้องมีสุขภาพแข็งแรงมีความสดชื่นแจ่มใสตลอดเวลา เพราะสุขภาพที่แข็งแรงส่งผลต่อสมองและการไหลเวียนโลหิต เกิดสติทำให้สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างรวดเร็ว สามารถปรับตัว ปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองได้ เกิดเสน่ห์ต่อผู้พบเห็น จึงได้รับความร่วมมือโดยง่าย

3) ความสามารถในการตัดสินใจ (Decisiveness) เป็นความสามารถเฉพาะตัวของผู้นำการมีสติสัมปชัญญะทำให้สามารถไตร่ตรองได้อย่างรวดเร็ว เมื่อรวมกับความเชื่อมั่น ในตนเองและรู้ว่าสิ่งที่กระทำลงไปเป็นสิ่งที่ถูกต้องจะสามารถทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และดำเนินการอย่างถูกต้องทิศทาง อีกทั้งผู้นำที่รับฟังและยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ และพร้อมที่จะดำเนินการตามมติของกลุ่มจะเป็นลักษณะพิเศษของผู้นำอีกประการหนึ่ง

4) ความรับผิดชอบ (Responsibility) เป็นคุณสมบัติที่ดูเสมือนง่ายแต่จริงๆ แล้ว เป็นสิ่งยากที่ใครจะทำได้ ความรับผิดชอบของผู้นำรวมถึงการยอมรับผิดแทนผู้อื่นด้วย โดยเต็มใจรับคำตำหนิในฐานะที่เขาเป็นผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ตาม ขณะเดียวกันเมื่อรับปากเรื่องใดแล้วก็ต้องดำเนินการเรื่องนั้นให้เป็นผลสำเร็จไม่ละทิ้งในเรื่องที่รับปากไว้โดยเด็ดขาด นอกจากนี้ความรับผิดชอบรวมไปถึงเรื่องของความยุติธรรมและจริยธรรมด้วย

5) ความสามารถในการจูงใจ (Persuasiveness) อาจเป็นเรื่องง่ายเพราะผู้นำที่ดีนั้นต้องสามารถใช้อิทธิพลส่วนตัวในการกระตุ้นบุคคลอื่นได้โดยง่ายเนื่องจากได้รับความรักและความศรัทธาและความไว้วางใจเต็มที่จากบุคคลอื่น ผู้นำที่ดีต้องรู้จักการวางตัวให้เหมาะสมและสามารถเข้ากันได้กับทุกกลุ่ม นอกจากนี้ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี พูดยารู้เรื่องเข้าใจง่ายไม่วกไปวนมาหรือเล่นคำสำนวนจนปวดหัว

6) มีความฉลาดและไหวพริบปฏิภาณ (Intellectual Capacity) เป็นเรื่องสำคัญและเป็นคุณสมบัติพิเศษของการเป็นผู้นำและผู้บริหารนั่นคือ ต้องมีความฉลาดและไหวพริบปฏิภาณที่ดี โดยสามารถใช้ความฉลาดไหวพริบที่มีทำประโยชน์ให้กับองค์กรและบุคคลอื่นด้วย ไม่ใช่จะสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองเพียงอย่างเดียว

ในส่วนของการนำจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าจะศึกษาถึงประเด็นเนื้อหาการนำที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล นั่นคือ ผู้นำ หรือภาวะผู้นำ ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับการนำภาวะผู้นำซึ่งผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความอดทน ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ มีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจพร้อมทั้งยอมรับฟังผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมถึงการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถ โน้มน้าว จูงใจ โดยใช้ความฉลาดและไหวพริบ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จากการศึกษาคุณสมบัติของผู้นำในยุคสมัยต่างๆ นั้น ทำให้สามารถสรุปเพื่อให้ได้ผู้นำที่มี คุณสมบัติของผู้นำ ที่ดีขึ้นพื้นฐาน ง่ายต่อความเข้าใจเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและกับชาวประมงพื้นบ้าน ดังนี้

1. ความอดทน สามารถทนต่อความยาก ลำบาก ความกดดัน ความขัดแย้งและสามารถทำงานในสถานที่ที่ลำบาก
2. ความสามารถในการตัดสินใจ มีสติ สามารถไตร่ตรองได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง รับฟังและยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น
3. ความรับผิดชอบมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมถึงรับผิดชอบในการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชา
4. ความสามารถในการจูงใจ สามารถใช้อิทธิพลส่วนตัวในการกระตุ้นคนอื่นได้วางตัวเหมาะสม สามารถเข้ากันได้ทุกกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการสื่อสาร พูดยารู้เรื่องเข้าใจง่าย
5. มีความฉลาดและไหวพริบ สามารถใช้ความฉลาดและไหวพริบที่มีทำประโยชน์ให้กับองค์กรและบุคคลอื่นได้

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำ

จาก การศึกษาของ ชุศักดิ์ อู่สมบัติชัย (2546) เรื่อง การจัดการเรื่องแม่ของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงครามและสมุทรปราการ พบว่า ผู้ประกอบการทั้งหมดรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยดูจากการสำรวจที่พบว่าไม่มีผู้ประกอบการใดเลยที่สั่งการโดยไม่เปิดโอกาสให้ซักถาม และยังพบอีกว่าผู้ประกอบการทั้งหมดมี เทคนิคการจูงใจที่ทำให้พนักงานมีความตั้งใจทำงานให้บรรลุเป้าหมาย แต่อาจมีวิธีการที่แตกต่างกัน ได้แก่ จูงใจโดยใช้เงิน คิดเป็นร้อยละ 38.50 จูงใจโดยเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น คิดเป็นร้อยละ 33.30 จูงใจโดยให้คุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี คิดเป็นร้อยละ 28.20

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจประมง ผู้วิจัยพบว่าไม่ค่อยได้มีเน้นศึกษาประเด็นด้านการนำหรือผู้นำที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยประเด็นของผู้นำ ในสาขาอาชีพด้านอื่นๆ จากการศึกษาของ จุฑามาศ กมลรัตน์ (2550) เรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ พึงประสงค์ของราชการในกองบัญชาการกองทัพบก พบว่า ด้านมีความเป็นผู้นำ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูง โดยเรียงลำดับจากมากที่สุด คือ สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบในเรื่องงานเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น สามารถสื่อสารและนำพาหน่วยงาน ให้เกิดความสามัคคี สามารถโน้มน้าวให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และสร้างความจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ส่วนระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่เป็นจริงนั้น อยู่ในระดับสูง เช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบในเรื่องงานเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น สามารถในการโน้มน้าวให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน สร้างความจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ สามารถสื่อสารและนำพาหน่วยงานเกิดความสามัคคี ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำพบว่า อยู่ในระดับสูงทั้งระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่พึงประสงค์และภาวะผู้นำที่เป็นจริง โดยภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม เรียงจากมากไปน้อย คือ ปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละทุ่มเทกำลังกาย สติปัญญาและเวลาให้แก่งาน ปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและให้กำลังใจต่อการประพฤติดีของผู้ได้บังคับบัญชา ส่วนภาวะผู้นำที่เป็นจริง ด้านคุณธรรมจริยธรรม เรียงจากมากไปน้อย คือ ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละทุ่มเทกำลังกาย สติปัญญาและเวลาให้แก่งาน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา ปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ให้

กำลังใจต่อการประ พุทธิติของผู้ได้บังคับผู้บังคับบัญชา และปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียม

ปิยธิดา สุภักดิ์ (2552) เรื่อง การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคาดหวังต่อปัจจัยจูงใจและรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาระหว่างพนักงานที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่พนักงานแต่ละบุคลิกภาพคาดหวังสูงที่สุดนั้น คือ เปิดโอกาสให้พนักงานร่วมแสดงความคิดเห็นและเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงนำเอาความคิดเห็นนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานมากที่สุด และ วิชาญ รัตนมงคล ศักดิ์ (2546) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามการรับรู้และตามความคาดหวังกับความพึงพอใจของพนักงาน พบว่าพนักงานมีความรู้สึกพึงพอใจต่อภาวะผู้นำและต่องานหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดี ถึงแม้ว่าพฤติกรรมในลักษณะนี้จะเป็นการสร้างความเครียดให้พนักงานอยู่บ้างก็ตามแต่ก็นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงาน เพราะผู้นำที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

5. แนวคิดด้านการควบคุม (Controlling)

อนิวัช แก้วจางค์ (2554) กล่าวว่าหลังจากที่ผู้บริหารทำหน้าที่การวางแผน การจัดองค์การ การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์และการนำแล้วผู้บริหารต้องพิจารณาต่อไปว่าจะบริหารอย่างไรเพื่อให้การทำงานในองค์การเป็นไปตามแผนที่กำหนดซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย หน้าที่หลักในการจัดการเหล่านี้อาจอาจไม่เพียงพอจึงต้องตระหนักและเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของหน้าที่ในการจัดการที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่ง คือ การควบคุม (Controlling) เพราะมีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกหน้าที่ในการจัดการ ทั้งนี้การจัดการจะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวเกิดขึ้นได้จากการทำหน้าที่ในการควบคุม ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องทำความเข้าใจหน้าที่การควบคุมเพื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเชียร วิทย์อุดม (2551) กล่าวว่า การควบคุมเป็นกระบวนการในการเฝ้าตรวจสอบกิจกรรม เพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาได้บรรลุตามแผนการที่กำหนด และมีการกำกับแก้ไขจุดที่มีการเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ให้มีความถูกต้อง ผู้จัดการทุกคนในองค์การควรที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของการควบคุม แม้ว่าองค์กรของพวกเขาจะมีการดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้แล้วก็ตาม ผู้จัดการยังไม่สามารถที่จะรู้ว่าองค์กรของพวกเขามีการทำงานอย่างเหมาะสมถูกต้องจนกว่าพวกเขาได้จัดให้มีการประเมินผลในกิจกรรมนั้นๆ ขึ้นมา และได้มีการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานจริงกับมาตรฐานที่ต้องการ ระบบการควบคุมที่มีประสิทธิผลได้นั้น ก็ต้องเป็นสิ่งที่แน่ใจได้ว่ากิจกรรมนั้นถูกทำขึ้นมาอย่างสมบูรณ์เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของ

องค์กร เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้สำหรับการวัดประสิทธิผลของระบบการควบคุมจะเป็นตัวที่ช่วยอำนวยความสะดวกเพื่อที่จะให้ไปสู่ยังเป้าหมายได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้มันยังสามารถช่วยผู้จัดการให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กรได้ถ้ามีระบบควบคุมที่ดี

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ในส่วนของ การควบคุมผู้วิจัยได้นำการควบคุมในเชิงการจัดการเข้ามาใช้ โดยจะประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การควบคุมพฤติกรรมบุคคล ในองค์กร การควบคุมทางการเงิน การควบคุมการปฏิบัติการและการควบคุมคุณภาพ

5.1 ความหมายการควบคุม

นักวิชาการจำนวนมากได้ให้ความหมายการควบคุม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสนาะ ดิยาว (2544) ได้กล่าวถึงการควบคุมเอาไว้หลายรูปแบบด้วยกัน ดังนี้ 1) การควบคุมได้แก่กระบวนการตรวจสอบการปฏิบัติงานและการแก้ไขเพื่อให้งานเป็นไปตามที่ต้องการเมื่อการวางแผนเป็นเสมือนกรอบการทำงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การควบคุมก็เป็นเสมือนข้อกำหนดการจัดสรรและการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามแผน 2) การควบคุมโดยยึดหลักการคือ การใช้กฎเกณฑ์ข้อบังคับและอำนาจ บังคับบัญชาที่เป็นทางการเป็นแนวในการควบคุมซึ่งรวมถึงการใช้งบประมาณ รายงานทางสถิติหรือตัวเลข การประเมินผลการปฏิบัติงาน การควบคุมพฤติกรรมและผลดำเนินงาน 3) การควบคุมเป็นกลุ่มก็คือการทำให้พนักงานทุกคนขององค์กรร่วมกันในคุณค่าเดียวกัน มีความคาดหวังเดียวกัน มีเป้าหมายเดียว และมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สุรัสวดี ราชกุลชัย (2546) สรุปว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการตรวจตราแผนงาน และกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ว่ามีการปฏิบัติงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป็นไปตามมาตรฐานที่ระบุไว้หรือไม่อย่างไร และหากมีการคลาดเคลื่อนก็ดำเนินการปรับเปลี่ยนแก้ไขเพื่อให้เป้าหมายเป็นไปในทิศทางที่มุ่งสู่ภารกิจหลักที่วางไว้

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ได้ให้ความหมายว่า การควบคุม หมายถึง การติดตามตรวจสอบการทำงานในส่วนต่างๆ ขององค์กรเพื่อให้ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนด

อนิวัช แก้วจันทน์ (2554) ให้ความหมายว่า การควบคุม หมายถึง การวินิจฉัยและการตรวจสอบการทำงาน โดยเทียบกับแผนงานหรือเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้และทำการแก้ไขเมื่อพบว่าคลาดเคลื่อนไม่เป็นไปตามที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ ซึ่งวิเคราะห์มาจาก Robbins and Coulter ที่ว่า การควบคุมเป็นกระบวนการในการติดตามกิจกรรมการทำงานของบุคคลในองค์กร เพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมนั้นเสร็จสมบูรณ์ มีความถูกต้องตามแผนที่วางไว้และไม่

คลาดเคลื่อนใดๆ เกิดขึ้น Snell ได้สรุปว่า การควบคุม คือ กระบวนการที่มีผลโดยตรงต่อกิจกรรมของบุคคลต่อความสำเร็จ ตามเป้าหมายขององค์กร และ Gomez, Balkin and Cardy การควบคุมเป็นกระบวนการเปรียบเทียบการปฏิบัติการกับมาตรฐานเพื่อให้กิจกรรมที่ต้องการมีความถูกต้อง สมคิด บางโม (2555) ให้ความหมายว่า การควบคุม หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงาน ว่าเป็นไปตามแผนที่ วางไว้และได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วแนะนำปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนและมาตรฐานที่กำหนดไว้

จันดิม่า จันท์เอียด (2556) ให้ความหมายว่า การควบคุม มีความเกี่ยวข้องกับการติดตามและการตรวจสอบการทำงาน การกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมของการทำงาน และการปรับปรุงแก้ไขปัญหาของกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนที่องค์กรได้วางไว้นั่นเอง

5.2 ความสำคัญของการควบคุม

การควบคุมในองค์กร ไม่ได้มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องเฉพาะแต่การวางแผนเท่านั้น ยังมีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ในการจัดการ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า การควบคุมมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารทุกระดับ ดังนี้ (อนิวัช แก้วจันทน์, 2554)

1) เปรียบเสมือนเครื่องมือของผู้บริหาร (Tools) โดยหลังจากที่ผู้บริหารได้มีการวางแผนไว้เป็นอย่างดีและนำไปปฏิบัติ การควบคุมจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยและตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ หากมีความคลาดเคลื่อนผู้บริหารสามารถดำเนินการปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมเพื่อผลสำเร็จของงานตามแผนที่กำหนด

2) ใช้ในการประสานงาน (Coordination) ในการทำงานหากปราศจากการควบคุมของผู้บริหาร อาจนำมาซึ่งความผิดพลาดในการทำงานรวมถึงอาจสร้างความขัดแย้งและปัญหาอื่นๆ ได้ ส่งผลให้ระบบงานไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด กระบวนการควบคุมของผู้บริหารจึงมีส่วนช่วยให้เกิดการประสานงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) เพิ่มประสิทธิภาพผู้บริหาร (Efficiency) การให้ความสนใจในงานโดยการควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บริหารทำให้ผลงานเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดสามารถบ่งบอกให้รู้ว่าผู้บริหารขององค์กรมีประสิทธิภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่า การควบคุมเป็นการชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการของผู้บริหารในแต่ละระดับ

ส่วน วิเชียร วิทย์อุดม (2551) สรุปว่า การควบคุมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญนั้น เพราะเนื่องมาจากการเชื่อมโยงขั้นสุดท้ายที่เกิดขึ้นในหน้าที่ของการจัดการหลังจากที่ได้มีการวางแผน การจัดองค์กรและการนำก็จะเป็นการควบคุม การควบคุมเป็นวิธีเดียวเท่านั้นที่ทำให้ผู้จัดการรู้ว่า

เป้าหมายขององค์กรอันไหนที่สามารถทำได้ตามต้องการ และถ้าไม่สามารถทำได้ก็จะได้มีการหาถึงเหตุผลได้ว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น อย่างไรก็ตามหน้าที่การควบคุมที่สำคัญคือ

- 1) การควบคุมกิจการที่เป็นการสร้างความเชื่อมโยงกลับไปยังการวางแผน ถ้าไม่ได้มีการควบคุมก็จะไม่สามารถรู้ ได้เลยว่า เป้าหมายอันไหนของพวกเขาที่สัมฤทธิ์ผลและแผนการเป็นไปตามกำหนดหรือไม่ และการดำเนินการในอนาคตอันไหนที่จะเกิดขึ้น
- 2) การแต่งตั้งตัวแทนสำหรับให้ทำหน้าที่และมอบหมายให้ใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ เนื่องจากผู้บริหารต้องทำหน้าที่รับผิดชอบอย่างมากสำหรับผล ของประสิทธิภาพการทำงาน ซึ่งระบบควบคุมดังกล่าวสามารถที่จะให้ข้อมูลและให้ข้อคิดเห็นตอบกลับในเรื่องประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานได้เป็นอย่างดี การควบคุมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

5.3 หลักในการควบคุมที่ดี

ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการตรวจสอบหรือวินิจฉัยการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาว่าเป็นไปตามแผนงานหรือเป้าหมายที่มีการตกลงไว้หรือไม่ ในกรณีนี้ผู้บริหารจึงต้องนำหลักการควบคุมที่ดีมาใช้เพื่อผลสำเร็จของงานที่แท้จริง ทั้งนี้หลักในการควบคุมที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (อนิวัช แก้วจางค์, 2554)

- 1) ต้องสะท้อนให้เห็นภาพของผลหรืองานที่จะประสบผลสำเร็จได้ (Reflect to Results) หมายความว่า ผู้ควบคุมต้องสามารถอธิบายหรือสร้างภาพให้ผู้ปฏิบัติได้มองเห็นถึงผลสำเร็จของงานได้ หากปฏิบัติตามลำดับตามแผนงานที่กำหนด โดยหากผู้ปฏิบัติรู้จักแยกแยะและวิเคราะห์ได้ย่อมมีความตั้งใจและปฏิบัติตาม
- 2) ต้องรายงานความเบี่ยงเบนหรือความคลาดเคลื่อนในทันที (Deviation) ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงใดของการควบคุมหากผู้ควบคุมตรวจพบความคลาดเคลื่อนหรือความเบี่ยงเบนไปจากแผนที่กำหนด ต้องรายงานให้ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาที่อยู่ในระดับสูงกว่าทราบทันที โดยจะต้องระบุและอธิบายได้ว่าความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นจากสาเหตุใดและจะต้องแก้ไขอย่างไรจึงจะสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนด
- 3) การควบคุมต้องมีลักษณะมองไปข้างหน้า (Foresight) ในเรื่องนี้ผู้ควบคุมต้องวิเคราะห์ได้ว่าทำไมต้องมีการควบคุม เมื่อทำการควบคุมแล้วจะเกิดผลอย่างไรและหากไม่ทำการควบคุมจะเกิดผลอย่างไร เป็นต้น ผลของการวิเคราะห์ที่บ่งบอกให้ผู้ควบคุมทราบถึงความจำเป็นของการควบคุมในวันนี้ก็เพื่อผลในข้างหน้าที่ดีกว่า ดังนั้น ผู้ควบคุมที่ดีต้องคิดเพื่อองค์กรในอนาคตได้ โดยจะต้องไม่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการควบคุมในวันนี้และวิเคราะห์สิ่งที่อาจเกิดขึ้นในวันข้างหน้าได้

4) การควบคุมต้องมีการยืดหยุ่น (Flexibility) กล่าวคือระบบการควบคุมที่ดีต้องสามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งในด้านบวกและด้านลบ ผู้ควบคุมต้องใช้ความสามารถส่วนตัวในการควบคุมเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปและไม่เกิดผลกระทบต่อแผนงานที่กำหนด

5) การควบคุมต้องมีความประหยัด (Economical) ผู้ควบคุมต้องใช้วิจารณญาณในการวินิจฉัยและตัดสินใจได้ในกระบวนการควบคุมเพื่อให้การใช้ทรัพยากรในองค์กรเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินการ โดยไม่ปล่อยปละละเลยต่อการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและไม่ฉลาดของผู้ปฏิบัติงาน

6) การควบคุมต้องนำไปสู่ผลสำเร็จ (Successfully) ผู้ควบคุมที่ดีต้องสร้างความเข้าใจกับผู้บังคับบัญชา โดยอาจใช้หลักจิตวิทยาและหน้าที่ การจัดการอื่นๆ เพื่อให้การควบคุมประสบผลสำเร็จสูงสุด

กล่าวโดยสรุป หลักในการควบคุมที่ดีเป็นเพียงหลักการเบื้องต้นที่ช่วยชี้ให้ผู้ควบคุมและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทำหน้าที่การควบคุมได้เป็นผลสำเร็จ การควบคุมผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยทักษะอื่นๆ ในตัวของผู้ควบคุมด้วย จึงจะทำให้การควบคุมได้เป็นผลสำเร็จ โดยหากผู้ควบคุมไม่สามารถวิเคราะห์ไปในอนาคตได้ การควบคุมอาจไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้ควบคุมจึงต้องทำการศึกษาอย่างละเอียดในกระบวนการการควบคุมเพื่อการประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยนให้เข้ากับการทำหน้าที่การควบคุมให้เป็นผลสำเร็จต่อไป

5.4 การควบคุมในการจัดการ

ในงานวิจัย นี้ผู้วิจัยจะใช้ระบบการควบคุมในการจัดการ ซึ่งจะครอบคลุมใน 4 ประเภท ได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมคนในองค์กร การควบคุมทางการเงิน การควบคุมการปฏิบัติการและการควบคุมคุณภาพ สำหรับในเรื่องของการควบคุมทางการเงิน ผู้วิจัยได้หยิบยกการควบคุมทางการเงินสำหรับผู้บริหารระดับต้น มาเป็นเครื่องมือในส่วนของ การควบคุมทางการเงิน เนื่องจากอาชีพกลุ่มตัวอย่างเป็นอาชีพเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีรายละเอียดการควบคุมในแต่ละประเด็น ดังนี้

1) การควบคุมพฤติกรรมบุคคลในองค์กร

ผู้บริหารจะต้องศึกษาพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชาทุกคน โดยต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางที่องค์กรต้องการ การควบคุมพฤติกรรมบุคคลในองค์กรสามารถทำได้ตั้งแต่การสรรหาและการคัดเลือก หากสามารถดำเนินการได้อย่างดีใน

ขั้นตอนนี้จะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้บริหารได้ในระดับหนึ่ง แต่หากเกิดความผิดพลาดในขั้นตอนนี้ อาจเนื่องจากผู้สมัคร ไม่ได้เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงออกมาและผู้ที่ทำหน้าที่ไม่สามารถค้นหาตัวตนที่แท้จริงของผู้สมัคร ได้ก็อาจส่งผลเสียต่อองค์กร จึงเป็นหน้าที่ผู้บริหารต้องทำการควบคุม พฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับงานและความต้องการขององค์กร ในเรื่องนี้ผู้บริหารอาจใช้หลาย ๆ วิธีการในการควบคุมพฤติกรรมบุคคลในองค์กร ได้แก่ 1) การควบคุมในเชิงการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management Controlling) 2) การควบคุมวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture Controlling) 3) การควบคุมโดยการประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงาน (Employees Performance Appraisal Controlling) 4) การควบคุมโดยกฎระเบียบ วินัยขององค์กร (Organizational Rules, Regulations and Disciplines Controlling) และ 5) การควบคุมโดยตรง (Direct Controlling) จากการวิเคราะห์บริบทของการทำประมงพื้นบ้าน พบว่า การควบคุมพฤติกรรมบุคคลในองค์กร โดยการควบคุมโดยตรง เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทกับการทำอาชีพประมงพื้นบ้านมากที่สุด ซึ่งการควบคุมโดยตรง (Direct Controlling) เป็นการควบคุมการทำงาน โดยผู้บริหารเข้าไปดูแลงานของผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเพื่อ สร้างขวัญกำลังใจให้ ผู้ปฏิบัติงาน โดยเห็นว่าการทำงานในบางขั้นตอนมีความคลาดเคลื่อนต้องแก้ไขทันที ในแต่ละวัน ผู้บริหารจะเข้าไปคลุกคลีกับผู้ปฏิบัติงานหรือเดินดูงานบ่อยๆ ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานก็ทำงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองไป การดำเนินการในลักษณะนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการควบคุม โดยตรง (อนิวัช แก้วจันทร์, 2554)

วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ได้อธิบายในอีกแง่หนึ่งว่า การควบคุมทรัพยากรบุคคล (Human Resource Controls) นั้นสิ่งหนึ่งที่ต้องตระหนักคือ ต้นทุนของแรงงาน เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งนักในการดำเนินธุรกิจที่แสวงหากำไร แต่ในธรรมชาติแล้วการควบคุมต้นทุนแรงงานนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการค่าตอบแทน และผลประโยชน์ผูกมัด ซึ่งสิ่งดังกล่าวเหล่านี้มักจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการบริหารค่าจ้างและ เงินเดือน การบริหารเงินผลประโยชน์และปัจจัยอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้จัดการในสายงานหลัก ต้องรับผิดชอบในการตัดสินใจจ่ายเงินค่าตอบแทน ที่พิจารณาจากการประเมินผลการปฏิบัติงาน จากงานที่ได้รับมอบหมาย

2) การควบคุมทางการเงิน

การควบคุมทางการเงิน (Financial Controlling) เป็นการควบคุมต้นทุนในทุก กิจกรรมทุกกิจกรรม การดำเนินงานขององค์กรอาจเรียกได้ว่า การควบคุมต้นทุน (Cost Controlling) ก็ได้ การควบคุมทางการเงิน อาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของทุกองค์กรเนื่องจากต้นทุน

ทางการเงินเป็นต้นทุนที่มีความสำคัญในลำดับแรกของการดำเนินกิจการ แม้องค์กรจะมีความพร้อมในทุกองค์ประกอบแต่หากไม่สามารถควบคุมทางการเงินได้องค์กรก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ และอาจต้องปิดกิจการไปในที่สุด ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องทำการควบคุมทางการเงินในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อนิวัช แก้วจันทน์, 2554) ทั้งนี้ สรุสวดี ราชกุลชัย (2546) ได้กล่าวถึงการควบคุมทางการเงิน โดยสรุปเป็น 3 ระดับ คือ

1) การควบคุมทางการเงินสำหรับผู้บริหารระดับสูง (Top Management Financial Controlling) เป็นการควบคุมในเชิงบริหารเพื่อเป็นการจัดสรรการใช้จ่ายของแต่ละหน่วยงานในองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและก่อประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรการควบคุมทางการเงินของผู้บริหารระดับสูงประกอบด้วย 4 ส่วนดังต่อไปนี้ 1.1) การควบคุมข้อมูลทางการเงิน (Financial Statement) ซึ่งเป็นการควบคุมข้อมูลหลักขององค์กร ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุนและงบกระแสเงินสด 1.2) การวิเคราะห์ทางการเงิน (Financial Analysis) เป็นการนำข้อมูลทางการเงินดังกล่าวข้างต้นไปเชื่อมความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์อัตราส่วนต่างๆ ได้แก่ อัตราส่วนวัดสภาพคล่อง อัตราส่วนวัดกิจกรรม อัตราส่วนในการวัดความสามารถในการทำกำไรและอัตราส่วนการก่อหนี้ 1.3) อัตราส่วนวัดผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment) เป็นอัตราส่วนที่ชี้วัดรายได้หลังหักภาษี มีความสัมพันธ์กับสินทรัพย์รวมเพื่อแสดงว่าบริษัทมีการใช้ทรัพย์สินไปสร้างให้เกิดรายได้ ดีเพียงใด โดยอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุนแบ่งได้ว่าเป็นมาจาก 2 อัตราส่วนสำคัญ คือ กำไรจากการขายและอัตรากาหมุนเวียน ซึ่งแต่ละอัตราส่วนมีผลกระทบต่ออัตราส่วนวัดผลตอบแทนจากการลงทุนที่แตกต่างกัน 1.4) การตรวจสอบทางการเงิน (Financial Audit) เป็นการประเมินอย่างเป็นอิสระต่อการบันทึกข้อมูลทางการเงินขององค์กร มี 2 รูปแบบ คือการตรวจสอบภายนอกและการตรวจสอบภายใน

2) การควบคุมทางการเงินสำหรับผู้บริหารระดับกลาง (Middle Management Financial Controlling) เป็นการควบคุมงบประมาณ โดยผู้บริหารระดับกลางจะรับผิดชอบผลการปฏิบัติงานแต่ละ ส่วนงานจึงมีผลต่องบประมาณโดยตรง ได้แก่ 2.1) การเป็นศูนย์รับผิดชอบ (Responsibility Centers) เป็นหน่วยพื้นฐานของการวิเคราะห์ระบบการควบคุมเกี่ยวกับงบประมาณแบ่งได้ 4 ชนิด ได้แก่ ศูนย์ต้นทุน ศูนย์วิเคราะห์รายได้ ศูนย์กำไรและศูนย์เงินลงทุน 2.2) งบประมาณ (Budget) เป็นแผนทางการเงินถือเป็นกระบวนการจัดสรรทรัพยากรขององค์กรสู่แต่ละหน่วยงานภายในองค์กรเพื่อให้เกิดการใช้งานและสร้างประโยชน์หรือมูลค่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนงานที่องค์กรกำหนด งบประมาณอาจแสดงอยู่ในรูปแผนงานเชิงตัวเลขหรือเชิงปริมาณขององค์กร โดยจัดทำปีละ 1 ครั้ง

3) การควบคุมทางการเงินสำหรับผู้บริหารระดับต้น (First-level Management Financial Controlling) เป็นการควบคุมที่เน้นการปฏิบัติงานและมีผลโดยตรงต่อพนักงาน ในความเป็นจริงอาจใช้การประเมินการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับการจัดการระดับกลางนำมาใช้

จะเห็นได้ว่า การควบคุมทางการเงินสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับอาชีพประมงพื้นบ้าน โดยการควบคุมทางการเงินอย่างง่าย ไม่ต้องใช้การวิเคราะห์ทางการเงินที่มีความซับซ้อนมากเกินไป ควรนำมาใช้เพื่อให้สามารถรับรู้ถึง รายรับ รายจ่าย เพื่อนำไปสู่การวางแผน และควบคุมงบประมาณให้เกิดกำไร

3) การควบคุมการปฏิบัติงาน

ผู้บริหารควรควบคุมการปฏิบัติงาน (Operation Controlling) เพื่อให้การปฏิบัติงานเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดและได้ผลงานที่มีคุณภาพ การกำหนดระบบการควบคุมการปฏิบัติงานที่ดีเป็นวิธีการที่คุ้มค่าใน การได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติงานนั้นๆ โดยทั่วไปการควบคุมการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนการปฏิบัติงาน ระหว่างปฏิบัติงานและหลังจากการปฏิบัติงาน เรียกได้ว่าการควบคุมตลอดกระบวนการปฏิบัติงาน การควบคุมการปฏิบัติงานก็เพื่อความสะดวกและควมมีประสิทธิภาพในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรขององค์กรไปในการปฏิบัติงาน โดยสามารถได้ผลผลิตหรือผลลัพธ์เป็นไปตามที่องค์กรต้องการ (อนิวัช แก้วจำนงค์, 2554)

ในส่วนของ วิเชียร วิทย์อุดม (2551) กล่าวว่า การควบคุมการผลิตและการปฏิบัติงาน เป็นการตรวจสอบกระบวนการผลิตและการปฏิบัติงานในองค์กรว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้มากน้อยแค่ไหน มีการกำกับการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้เกิดประหยัดและคุ้มค่าส่งผลให้เกิดกำไรและมีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐานเพียงใด

หลักการควบคุมการปฏิบัติงานโดยทั่วไป คือการวางแผนเพื่อการควบคุม การติดตาม การตรวจสอบและการประเมินผลการควบคุมโดยไม่ลืมการแก้ไขการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนด โดยอาจปรับเปลี่ยน จากแผน บ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

4) การควบคุมคุณภาพ

เมื่อก้าวถึงคุณภาพเป็นที่แน่นอนว่า ทุกองค์กรมีความต้องการที่จะดำเนินงาน รวมไปถึงการทำการผลิตสินค้าและให้บริการที่มีคุณภาพ องค์กรที่สามารถดำเนินการจัดการงานด้านคุณภาพได้เป็นผลสำเร็จต้องมีการวางแผนและการกำหนดออกมาเป็นนโยบายเพื่อให้

ผู้ได้บังคับบัญชาได้ทราบอย่างละเอียดและชัดเจนว่าต้องทำงานอย่างไร ต้องรายงานการทำงาน โดยตรงกับใคร นอกจากนี้การที่องค์กรสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้ก็จัดได้ว่าองค์กรนั้นมีการจัดการที่มีคุณภาพเช่นกัน ดังนั้นองค์กรที่มีความต้องการผลการดำเนินงานในระดับดีหรือดีมากจึงต้องตระหนักและเข้าใจความสำคัญของคุณภาพและความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกับการควบคุมตลอดจนประโยชน์ของคุณภาพ ทั้งนี้คุณภาพเป็นความสามารถหรือเป็นภาพลักษณ์ที่มีความสำคัญและจะทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้ความไว้วางใจ ความเชื่อถือจากลูกค้า และสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ลูกค้า (อนิวัช แก้วจางงค์, 2550)

จากการศึกษาแนวคิดด้านการควบคุมในประเด็นต่างๆ ประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ หลักในการควบคุมที่ดี การควบคุมในการจัดการ ทั้ง 4 ประเด็น อันได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมบุคคลในองค์กร การควบคุมทางการเงิน การควบคุมการปฏิบัติการและการควบคุมคุณภาพ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นด้านการควบคุมที่สารนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับอาชีพประมงพื้นบ้านได้ ดังนี้

1. ควบคุมพฤติกรรมพนักงาน โดยมีการกำหนดมาตรฐานการทำงาน เพื่อควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงาน
2. ควบคุมทางการเงิน โดยกำหนดต้นทุน ค่าใช้จ่ายหรือ และสามารถควบคุมให้เป็นไปตามงบประมาณได้ควบคุมโดยตรง
3. ควบคุมการปฏิบัติงาน โดยได้เข้าไปดูผลงานของผู้ปฏิบัติงานโดยตรงขณะปฏิบัติงาน และเมื่อเห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึงเข้าไปแก้ไขทันที
4. ควบคุมคุณภาพ ของงาน โดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดย มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาให้ทราบ

5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม

งานวิจัยของ ศิริพร ประมงทรัพย์ (2546) เรื่อง การดำเนินงานของธุรกิจประมงทะเลพาณิชย์ประเภทอวนล้อม (อวนดำ) ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ในด้านการควบคุม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการวางระบบการรายงานการปฏิบัติการจากผู้บังคับบัญชาทุกวันทำการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.10 ผู้ประกอบการทั้งหมดมีการควบคุมการดำเนินงาน โดยวิธีการควบคุมการดำเนินงานที่พบมากที่สุด คือ การวัดผลการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมา คือ การเปรียบเทียบ ผลการทำงานกับแผน ร้อยละ 34.30 สุดท้ายคือ การประเมินพฤติกรรมร้อยละ 28.60 ในการควบคุมก่อนการปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.70 ไม่มีการควบคุมก่อนการ

ปฏิบัติงาน ร้อยละ 22.90 มีการควบคุมก่อนการปฏิบัติงานโดยการตรวจสอบความพร้อมของ
คนงานและเครื่องมือ ร้อยละ 11.40 ใช้คำสั่งในการเตรียมความพร้อม ส่วนในการควบคุมขณะ
ปฏิบัติงานนั้น พบว่า ร้อยละ 73.10 มีการควบคุมขณะปฏิบัติงาน โดยวิธีควบคุมเวลา ให้หัวหน้า
ควบคุมการทำงานรวมถึงการใช้การออกคำสั่ง ส่วนในการควบคุมหลังการปฏิบัติงานพบว่า ส่วน
ใหญ่ร้อยละ 85.70 ไม่มีการควบคุมหลังการปฏิบัติงาน ร้อยละ 14.30 มีการออกคำสั่งการกลับขึ้น
เรือ

สอดคล้องกับ ชุศักดิ์ อู่สมบัติชัย (2546) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการเรือแม่ของ
ผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสาครและสมุทรปราการ พบว่า ผู้ประกอบการมี
การกำหนดมาตรฐานเพื่อควบคุมผลการปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ โดยร้อยละ 46.20 มี
การวัดผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน ว่าปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่
ร้อยละ 26.90 จะกำหนดมาตรฐานของงานที่ทำ เช่น ต้องใช้เวลา แรงงาน น้ำมันเชื้อเพลิงเท่าไร และ
ร้อยละ 26.90 จะเปรียบเทียบการทำงานกับมาตรฐานที่วางไว้ เช่น ต้นทุนถัวเฉลี่ยต่อการบรรทุก 1
ตัน เป็นต้น และจากการศึกษาพบ ว่ามีการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมเพื่อให้ทราบผลการ
ปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายธุรกิจ มากที่สุด คือ คุณภาพงานหมายถึง ผลการทำงานที่ได้
มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ โดยไม่มีความสูญเสีย ร่องลงมา คือ เวลา หมายถึง เวลาในการทำงานให้
เสร็จสิ้นลง ต่อมาคือ ปริมาณงาน หมายถึง จำนวนน้ำหนักของสินค้าที่สามารถบรรทุกได้ สุดท้าย
คือ ต้นทุน หรือค่าใช้จ่ายที่สามารถควบคุมได้ ในการให้ความสำคัญของการควบคุมแต่ละด้านส่วน
ใหญ่ให้ความสำคัญกับการหารายได้ให้เป็นไปตามแผนงบประมาณ อันดับสองคือ การควบคุมการ
ใช้จ่ายให้เป็นไปตามงบประมาณ อันดับสี่คือการควบคุมการใช้จ่ายเงินลงทุนประจำปีให้เป็นไป
ตามแผนงบประมาณ และสุดท้ายคือด้านจำนวนพนักงานและการจ้างเพิ่ม

แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. แนวคิดพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่ชี้ถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนใน
ทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้
ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์
ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบ
ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ

ภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ภาวะเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่นๆ มาร่วมกันประมวลถ้อยแถลง พระราชดำรัสและนำกราบบังคมทูลของพระบรมราชานุญาตินำออกเผยแพร่ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาติแล้ว, อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษา, ชีรศักดิ์ อุณาภรณ์เลิศ, และ ลุขง วีระนาวัน, 2552)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปรียบเทียบคำว่า พอเพียง กับคำว่า sufficiency ว่า self-sufficiency นั้น หมายความว่าผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่นอยู่ได้ด้วยตัวเอง...เป็นไปตามที่เค้าเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง...แต่ว่าความพอเพียงนั้นมีความหมายกว้างขึ้น กว่านี้ อีก คือ คำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอใจในความต้องการมันก็มีความ โลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็มีความเบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก มีมากอาจจะมิของหุรหาก็ได้ แต่จะต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติงานก็พอเพียง ... ฉะนั้น ความพอเพียงก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล ...(พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 อ้างถึงใน นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2552)

จากพระราชดำรัส เศรษฐกิจพอเพียง มิได้จำกัดเฉพาะเกษตรกรหรือชาวไร่ชาวนาเพียงเท่านั้น แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ ทั้งมีอยู่ในเมืองและอยู่ในชนบท เช่นผู้ที่เป็นเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม และบริษัทในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าจะต้องขยายกิจการเพราะความเจริญเติบโตของโรงงาน โดยอาศัยการขยายตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรือหากจะกู้ยืมก็กระทำตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้มาลงทุนจนเกินตัวไม่เหลือที่มั่นให้ยืนอยู่ได้ ต้องรู้จักใช้จ่ายไม่ฟุ่มเฟือยเกินตัว

1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (relative self-sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้ความพอกินพอใช้ ไม่ใช่แต่จะมุ่งทุ่มเทด้านความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นได้ตามลำดับต่อไปได้ ดังพระราชดำรัสที่ทรงกล่าวไว้ว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยวิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อได้พื้นฐานที่มั่นคง พร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้ ...” (อ้างถึงใน สุขเมธ ดันติเวชกุล , 2543)

ณรงค์ โชควัฒนา (2542) ได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากทัศนะและประสบการณ์ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่ใช่การถอยหลังเข้าสู่ระบบบรรพกาลแต่เป็นแต่เป็นการสร้างรากฐานที่แข่งขันในระดับชาติและต่างประเทศได้ โดยถ้าชุมชนได้พัฒนามาถึงจุดที่มีการรวมตัวกันและใช้องค์ความรู้ความสามารถในการพึ่งตนเอง ให้เป็นพันธมิตรกับรัฐและองค์กรสังคมอื่นๆ อย่างเสมอภาค องค์ความรู้ที่ประชาชนมีอยู่ร่วมกับความรู้ทางวิชาการใหม่ ที่เข้ามาทำให้ชุมชนเข้มแข็งในระดับทฤษฎีขั้นที่ 3 ซึ่งหมายความว่าเราพร้อมที่จะแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดการค้าโลก

อำพล เสนาณรงค์ (2542) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพยายามพึ่งตนเอง ช่วยตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้พอมีพอกิน โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้จากของที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศให้ได้มากที่สุด พยายามก่อนนี้ให้น้อยที่สุดและควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ

ไชยยศ เหมะรัชตะ (2543) กล่าวถึง การใช้ชีวิตที่พอเพียงที่ต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับปัจเจกชนนั้น ได้แก่ การที่ประชาชนแต่ละคนในประเทศต่างสำรวจในฐานะของตนว่า ความสามารถในการดำรงชีวิตตามสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร เมื่อหารายได้ได้มาก ก็สมควรใช้อย่างประหยัด ไม่ตกอยู่ในความประมาท แต่ก็ไม่ใช่การใช้จ่ายอย่างกระหน่ำกระแหม่งจนกลายเป็นคนตระหนี่อันเป็นผลกระทบต่อการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ และต้องรู้จักแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว ต้องช่วยเหลือ อนุเคราะห์ และอยู่ในฐานะยากแค้นกว่าตน ตามหลักเมตตาธรรมในหลักพุทธศาสนา ในส่วนกรณีที่มี

รายได้ไม่น้อยก็สมควรใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินฐานะ ตามค่านิยมอันผิดพลาดที่บังเกิดขึ้นในสังคมไทยขณะนี้ อันถือได้ว่าเป็นการใช้ชีวิตที่พอเพียง เพื่อกู้ภาวะความล้มเหลวทางเศรษฐกิจที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนี้ เข้าทำนองการช่วยเหลือตนเอง เท่ากับการช่วยเหลือผู้อื่น ตามพุทธภาษิตที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถ อิ่มชูตัวเอง อยู่ได้ไม่เดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2549) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียงต้องรวมเอาอุดมการณ์ โลกทัศน์ ความสัมพันธ์ ค่านิยม ซึ่งรู้จักกันในชื่อของ วัฒนธรรมเข้าไปด้วย

ประเวศ วะศรี (2550) และอุดมพร อมรรธรรม (2549) ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 7 ประการ ดังนี้ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่น ได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น ทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร สิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น 5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และสามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง ซึ่งวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจ จึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้น จากพื้นฐานทางวัฒนธรรม 7) ความมั่นคง พอเพียง มีความสมดุล ไม่เปลี่ยนแปลง ผันแปรอย่างรวดเร็ว จนประสัทมนุษย์ปรับตัวไม่ทัน ซึ่งเป็นความสมดุลทางร่างกาย จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ในลักษณะแบบแยกส่วน ซึ่งมุ่งหวังแสวงหาเงินเพียงอย่างเดียว จนเสียสมดุลและวิกฤติ

อุดมพร อมรรธรรม (2549) อธิบายว่า พอเพียง หมายถึง พอมี พอกิน หรือมีกิน มีอยู่ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหรา หรือคำว่าพอก็พอเพียง เพียงนี้ก็พอ ถ้าพอในความต้องการก็มีความโลกน้อย หากทำอะไรพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน

ประคินันท์ อูปรมย์ (2551) อธิบายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ แนวคิดหลัก หรือหลักคิดที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิต และการปฏิบัติตนบนทางสายกลางอย่างมีเหตุผล เพื่อวิถีชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมที่มีวินัย และมีความสุขอย่างยั่งยืน

1.2 องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นทางสายกลาง คำนิยามของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3
คุณลักษณะที่ประสานกันนำไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

- 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่ คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
- 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

นอกจากคุณสมบัติ 3 คุณลักษณะ ดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การกำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ เพื่อการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน โดยเงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน ระมัดระวังในการปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ซึ่งสอดคล้องกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548) และสีลาภรณ์ บัวสาย (2549) ที่อธิบายถึง แนวคิดหลัก หรือหลักคิดที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนบนทางสายกลางอย่างมีเหตุผล เพื่อวิถีชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมที่มีวินัย และมีความสุขอย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกัน มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา โดยมีคุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ด้วยคำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

1) ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต การบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2) ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (Self-immunity) หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะใกล้และไกล

ภายใต้เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน และด้วยความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต โดยแนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ประเด็นที่ อูปรมย์ (2551) ได้ระบุถึงหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ประการ ได้แก่ หลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผล หลักของการมีภูมิคุ้มกันที่ยั่งยืน ดังนี้

1) หลักของความพอประมาณ เกิดจากการที่บุคคลมีความเข้าใจในศักยภาพของตนเอง ซึ่งแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันไป ฉะนั้นการปฏิบัติตนให้พอเหมาะกับศักยภาพของตนเองที่มีอยู่จึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยบุคคลต้องมีความรู้ที่เป็นหลักวิชาการในทุกๆ ด้าน ตระหนักในคุณค่าของคุณธรรมเพื่อนำมาปฏิบัติโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพื่อทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี

2) หลักของความมีเหตุผล การมีเหตุผลของบุคคลนั้นจำเป็นต้องรู้ถึงสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง รู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น ซึ่งการรู้สาเหตุจำเป็นต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้มากพอ นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างมีวิสัยทัศน์ และมองภาพรวมว่าจะเกิดผลกระทบกับใครบ้าง ซึ่งการมีเหตุผลดังกล่าวจำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขของการมีความรู้ และการมีคุณธรรมที่จำเป็นด้วย เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมี

เหตุผล ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งความมีเหตุผลช่วยกำหนดความพอประมาณได้

3) หลักการมีภูมิคุ้มกัน ภูมิคุ้มกันที่ดีคือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่บุคคลรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างสมเหตุสมผล มีความใฝ่หาความรู้รอบตัว และเหตุการณ์ต่างๆ มีความรัก เอื้ออาทรต่อเพื่อนสมาชิกในสังคม มีความสามัคคีปรองดอง

2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถในการผลิตที่สามารถตอบสนองความต้องการบริโภคอย่างพอเพียงและยั่งยืน โดยไม่จำเป็นต้องบริโภคผลผลิตจากการผลิตของตนเองเท่านั้น แต่สามารถนำผลผลิตของตนไปแลกเปลี่ยนผลผลิตอื่นเพื่อมาสนองตอบความต้องการในการบริโภคให้เกิดความพึงพอใจในตัวเอง ซึ่งลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชน 4 ด้านได้แก่ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต ที่อยู่บนของความพอเพียงดังกล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งสามารถจำแนกกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลัก ได้ดังนี้ (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2552)

2.1 ด้านผลผลิต ในทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักนั้น มีความหมายถึง การนำปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำกัดมาผ่านกระบวนการผลิต ซึ่งต้องอาศัยการผลิต การบริหาร การตัดสินใจเลือกวิธีการผลิตที่เหมาะสม เพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำสุด ได้ผลผลิตหรือสินค้าตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยทำให้ผู้บริโภคพอใจสูงสุด นั่นคือทำให้เกิดความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด แต่ในขณะที่เศรษฐกิจพอเพียงนั้น มุ่งเน้นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พอดีในที่นี้ คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรหรือจากธรรมชาติแบบคุ้มค่า และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติ มนุษย์ ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ในกรณีถ้ามีผลกระทบเกิดขึ้น ก็ควรจะเป็นผลกระทบหรือของเสียที่มีผลน้อยที่สุดเท่าที่จะสามารถควบคุมได้ โดยการผลิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภค แต่ในขณะที่เดียวกันเป็นผลผลิตในจำนวน หรือปริมาณที่พอดีกับความต้องการจริงๆ ซึ่งแตกต่างจากการผลิตโดยทั่วๆ ไปที่ผลิตเป็นจำนวนมากเพื่อวัตถุประสงค์อื่น โดยไม่คำนึงถึงความพอดี (เช่น การผลิตจำนวนมากเพื่อลดต้นทุนการผลิต การแย่งตลาดของสินค้า การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย) ซึ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกจากรจะเป็นการแปรสภาพสิ่งหนึ่งไปสู่ สิ่งหนึ่งแล้ว ยังเป็นการทำลายสภาพเก่าด้วย ด้วยเหตุนี้ระบบการผลิตจึงต้องมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น การผลิตที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงนั้น คือ การผลิตที่ใช้หรือแปรรูปปัจจัยการผลิตเพื่อผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการในการอุปโภคบริโภค บนพื้นฐานของความสอดคล้องและสมดุลกับธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีจะต้องมีขนาดเล็ก ไม่ซับซ้อนจนเกินไปหรือมีขนาดที่เหมาะสมอันก่อให้เกิดความสมดุลกับระบบนิเวศได้ในขณะเดียวกันก็เน้นความประหยัดการใช้ทุนในรูปแบบของเงินทุนและเครื่องจักรกลไฟฟ้าไปพร้อมๆ กับการส่งเสริมการนำแรงงานและการประยุกต์การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เช่น เป็นเทคโนโลยีที่ประสานระหว่างอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมชนบท ไม่ก่อให้เกิดมลพิษแก่สิ่งแวดล้อม หรือหากจำเป็นต้องเกิดมลพิษบ้าง ก็ต้องมีวิธีการจัดการแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (อรสุดา เจริญรัตน์, 2543) ซึ่งเป็นการกระทำที่อยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขความมีเหตุผล

นั่นคือ การผลิตแบบพอเพียง หมายถึง กระบวนการจัดการเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตในเรื่องของ ที่ดิน แรงงาน ทุน เทคโนโลยี ตลอดจนการเลือกกระบวนการผลิต วัตถุประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องและสมดุลกับธรรมชาติ โดยมีกระบวนการผลิตที่อยู่บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเหมาะสม ไม่ทำลายธรรมชาติและส่งผลกระทบท่อชุมชน

2.2 ด้านการบริโภค ในทางเศรษฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายไว้ คือ การได้รับประโยชน์หรือความพอใจจากการซื้อ สินค้าและบริการ ซึ่งเป็นการบริโภคที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด (The economics of more and more) มุ่งให้คนได้ใช้สินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตน ซึ่งเงื่อนไขของแบบแผนการบริโภคขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ค่านิยมของชุมชนนั้น การเข้าถึงของสื่อความพร้อมของระบบสาธารณูปโภค และการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่นนั้น ล้วนมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนเมืองรูปแบบการบริโภคนั้นเป็นไปตามแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ที่การบริโภคมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกับความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด ในขณะที่เศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้มีการใช้สินค้าและบริการแบบทางสายกลาง คือ ให้รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี ความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน นอกจากนั้นการสนองความต้องการทางวัตถุเพียงด้านเดียวไม่อาจทำให้สังคมหรือมนุษย์โดยรวมมีความสุขได้ ในขณะที่การแสวงหาความต้องการของคนกลุ่มหนึ่งอาจทำให้คนอีกกลุ่มหนึ่งทุกข์ยากถูกแย่งชิงทรัพยากรไป เพราะฉะนั้นการบริโภคที่เพียงพอ (The economics of enough) คือ สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ทุกคน และไม่ทำลายธรรมชาติด้วย (อรสุดา เจริญรัตน์, 2543)

ดังนั้น การบริโภคแบบพอเพียง หมายถึง การบริโภคที่มีขอบเขตของความพอดี กำกับเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความพอดีในที่นี้ คือ เป็นการบริโภคเพื่อตอบสนองความ

ต้องการอย่างแท้จริง เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ในชีวิต มิใช่ตอบสนองความต้องการที่แท้ จริงแต่ไม่จำเป็นต้องใช้ในขณะนั้น เป็นการรู้จักใช้สินค้าและบริการอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของการทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เหมาะสมกับฐานะของตน

2.3 การแลกเปลี่ยน ในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การแลกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ ในสินค้าและบริการต่างๆ แต่เดิมเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า ในปัจจุบันใช้เงินตรา และสินค้าอื่นต่างๆ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน หรือ ระบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์มองว่า เมื่อมนุษย์มีความต้องการที่ไม่จำกัด แต่ขณะเดียวกันมนุษย์มีความสามารถในการผลิตจำกัด ไม่สามารถผลิตทุกอย่างเองได้ จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นเงื่อนไขเชื่อมโยงระหว่างการผลิตและการบริโภคขึ้น ยิ่งในบริบทของโครงสร้างเศรษฐกิจแบบปัจจุบัน ซึ่งมีการแยกย่อยกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกไปในลักษณะการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) อย่างซับซ้อน ทำให้เกิดการจำแนกแจกแจงทางเศรษฐกิจ (Differentiation of Economic activities) มีผลทำให้การผลิตและการบริโภคแต่เดิมที่เคยมีอยู่ในหน่วยสังคมเดียวกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะแยกผู้ผลิตและผู้บริโภคออกจากกัน หากความสัมพันธ์ดังกล่าว หนึ่งมีความซับซ้อนและแยกย่อยมากยิ่งขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้การผลิตแยกออกจากการบริโภคในระห้วงที่มากขึ้นเท่านั้น จนอาจมีแนวโน้มที่จะแยกการบริโภคออกจากหน่วยสังคมที่เป็นผู้ผลิต นั่นคือ ผู้ผลิตและผู้บริโภคอาจอยู่ต่างสังคมกัน หรือผู้ผลิตอาจไม่ทราบว่าผู้บริโภคของตนคือใคร รวมทั้งเส้นทางหรือช่องทางกระจายสินค้าจากตนเองไปสู่ผู้บริโภคเป็นอย่างไร (นภภรณ์ หะวานนท์ , 2542) และจะเห็นได้ว่า ระบบตลาดได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมไปถึงชาวบ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากชาวบ้านไม่สามารถผลิตสิ่งที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคเองได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องนำสิ่งที่ตนเองสามารถผลิตได้ไปซื้อขายแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการ และจากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน การซื้อขายโดยไม่หวังผลกำไรเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากมาก เพียงแต่จะมุ่งหวังผลกำไรมากหรือน้อยเท่านั้น แรงจูงใจในการแสวงหากำไรสูง สุด อาจทำความเสียหายแก่สังคมโดยรวมได้ ดังนั้นการแลกเปลี่ยนที่ก่อให้เกิดความพอเพียงขึ้นได้นั้น ผู้ทำการแลกเปลี่ยนจะคำนึงถึงแต่กำไรเพียงอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดต่อสังคมด้วย จึงควรและเปลี่ยนสินค้าและบริการในราคายุติธรรม ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน และให้ความร่วมมือกับชุมชน สร้างสรรค์สังคม โดยคืนกำไรให้กับสังคมตามสมควร

ดังนั้นการแลกเปลี่ยนแบบพอเพียง หมายถึง การแลกเปลี่ยนที่อยู่บนพื้นฐานของความเอื้อเพื่อไม่เอาเปรียบกัน หรือ การสร้างระบบการจัดการในรูปแบบของกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนอยู่บนพื้นฐานของการต่อรอง ไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดการแลกเปลี่ยนอย่างทันที การ

แลกเปลี่ยนอาจใช้เวลาการรอคอยสักระยะหนึ่งสำหรับสิ่งของที่อีกฝ่ายหนึ่งจะแลกเปลี่ยนกลับคืนมา โดยที่ค่าของสิ่งของที่ได้รับกลับมานั้นอาจมีค่ามากกว่าหรือน้อยกว่าสิ่งของที่เราแลกเปลี่ยนไปตั้งแต่ต้น แต่สิ่งที่ได้รับกลับมาซึ่งมีมากกว่านั้นคือ ความรู้สึกที่ดี ความอื้อเพื่อ ความมีน้ำใจ ความไม่เอาเปรียบ ซึ่งแตกต่างจากระบบการแลกเปลี่ยนแบบการค้าทุนนิยม

2.4 การจัดสรรผลผลิต Bender ได้ให้ความหมายของการจัดสรรผลผลิตทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง สัดส่วนของผลประโยชน์ที่บุคคลได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิต ซึ่งอยู่ในรูปผลตอบแทนปัจจัยการผลิต 4 ชนิด คือ ค่าจ้างสำหรับปัจจัยแรงงาน ค่าเช่าสำหรับปัจจัยที่ดิน ดอกเบี้ยสำหรับเงินทุนและกำไรสำหรับเงินทุน และด้วยเหตุที่ความสัมพันธ์ทางการผลิตเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยมีความแตกต่างกันระหว่างชนชั้น ทำให้มีความแตกต่างกันในกรรมสิทธิ์เหนือปัจจัยการผลิต และความแตกต่างกันในการจัดสรรว่าเจ้าของปัจจัยการผลิตใดควรได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ตอบแทนเท่าใด จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งความหมายในลักษณะนี้มีเงื่อนไขอยู่ว่า เจ้าของปัจจัยการผลิตใดควรได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ตอบแทนจำนวนเท่าใด จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้สภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งความหมายในลักษณะนี้มีเงื่อนไขอยู่ว่าจะต้องเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ แต่ความเป็นจริง เป็นเรื่องของสังคมแบบอุดมคติ ซึ่งไม่สามารถปฏิบัติได้ด้วยปัจจัยและเงื่อนไขหลายประการ ดังนั้น ด้วยลักษณะเศรษฐกิจของสังคมชนบท ที่ไม่ได้มีลักษณะเช่นที่กล่าวข้างต้นอยู่ ความหมายของการจัดสรรผลผลิตในชุมชนในเชิงเศรษฐศาสตร์จึงเป็นไปในรูปแบบของผลตอบแทนปัจจัยการผลิตเพียงบางชนิดเท่านั้น เช่น จัดสรรผลผลิตทุน เท่านั้น (อรสุดา เจริญรัต , 2543)

เนื่องจากบุคคลมีฐานะเป็นทั้งผู้บริโภครวมและเจ้าของปัจจัยการผลิตไปพร้อมๆ กัน ในฐานะที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ ผู้บริโภคจะนำปัจจัยการผลิตที่ตนเองมีอยู่ไปใช้ในการผลิตสินค้าน้ำและบริการต่างๆ ซึ่งจะได้รับการจัดสรรค่าตอบแทนสำหรับปัจจัยการผลิตในรูปของค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย กำไร เพื่อนำไปใช้จ่ายสำหรับซื้อสินค้าและบริการในการตอบสนองความต้องการของตน

ในระบบการแลกเปลี่ยนที่ใช้เงินตราเป็นสื่อกลาง จะเห็นได้ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ มีการแยกย่อยจากการผลิตและการบริโภค ออกเป็นการแลกเปลี่ยนและการจัดสรรผลผลิต โดยกิจกรรมเหล่านี้อาจไม่ได้ดำรงอยู่ในบริบท หรืออยู่ในการควบคุมขององค์การ สังคมเดียวกันอีกต่อไป นอกจากนั้น เงิน ที่ถูกใช้เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนก็มีใช้สิ่งที่บริโภคได้

โดยตรง หากแต่ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอื่นๆ ที่ผู้บริโภคได้โดยตรง ไม่สามารถผลิตเองได้ เพื่อให้ตนได้รับการตอบสนองความต้องการเท่านั้น

แต่ในการจัดสรรการผลิตแบบพอเพียงนั้น นอกเหนือจากการกระจายผลประโยชน์ไปสู่ตัวเจ้าของปัจจัยการผลิตแล้ว ส่วนเกินที่ได้จากการผลิตและการบริโภค ก็ยังกระจายโดยที่เน้นไปที่การแบ่งปันยุติมิตร ให้ทานหรือทำบุญตามค่านิยมของศาสนา ฯลฯ ซึ่งแม้ว่าการกระจายในลักษณะนี้จะไม่ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงสังคมและค่านิยมทางศาสนธรรม มีผลให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว ความมีน้ำใจช่วยเหลือเอื้ออาทรกันในกลุ่มชน ซึ่งไม่อาจวัดมูลค่าได้ แต่มีผลต่อการเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสำคัญ จึงพอสรุปได้ว่า ในการศึกษาครั้งนี้ มีการให้ความหมายของการจัดสรรผลิตแบบพอเพียงใน 2 ประการ คือ หนึ่ง ความหมายในเชิงเศรษฐศาสตร์ ที่มีความหมายว่าเป็นการกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากผลผลิต กลับคืนสู่เจ้าของปัจจัยการผลิตในรูปแบบของรายได้ และสามารถนำไปจัดการในเรื่องของทุน และปัจจัยการผลิตได้ โดยการจัดสรรผลิตนี้ได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันทั้ง 2 ฝ่าย สอง ความหมายในเชิงพุทธ คือ การกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากผลผลิตแก่ชุมชนและสังคมในรูปแบบของความเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยที่ผลประโยชน์นำมาจัดสรรเป็นเงินตรา สิ่งของ และแรงงาน

3. การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มอาชีพต่างๆ

นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2552) ได้ให้ตัวอย่างการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มอาชีพต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเฉพาะกลุ่มอาชีพที่มีคล้ายคลึงหรือมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่

3.1 อาชีพเกษตรกร ได้แก่การใช้ทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในครอบครัว เพื่อให้พออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัดไม่อดอยากและเลี้ยงตัวเองได้

ชั้นที่ 2 การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ ร่วมแรงในการผลิต จัดการตลาดและพัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมก่อนก้าวเข้าสู่โลกภายนอก

ชั้นที่ 3 ติดต่อประสานงานกับภายนอกเพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวทางพระราชดำริจะเปิดโอกาสให้เกษตรกรประยุกต์ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ที่

เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น สนับสนุนการรวมตัวกันโดยอาศัยทุนทางสังคมหรือวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานสร้างองค์กรหรือเครือข่ายที่เข้มแข็งในระดับชุมชนหรือระดับเครือข่ายธุรกิจเอกชน

3.2 อาชีพนักธุรกิจ สามารถประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้

- 1) ยอมรับการมีกำไรระดับพอประมาณ (Normal Profit) และมีเหตุผลที่พอเพียงต่อนักธุรกิจที่ลงทุนหรือผู้ถือหุ้น และต้องไม่เป็นการหากำไรโดยเอาเปรียบผู้บริโภค หรือ ผิดกฎหมาย
- 2) ไม่ปฏิเสธการส่งออก แต่ต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยระลึกเสมอว่า การจะก้าวให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ต้องอาศัยความรู้ รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง
- 3) สามารถกู้เงินมาลงทุนได้ เพื่อให้มีรายได้และต้องสามารถใช้นี้ได้
- 4) ต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต เพียร อดทน รับผิดชอบต่อสังคม โดยมีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันกับความต้องการของตลาด และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี
- 5) รักษาความสมดุลในการแบ่งปันและประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ได้แก่ พนักงานบริษัท ผู้บริโภคและสังคมโดยรวม

3.3 คนทุกวัยทุกศาสนา สามารถประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้

- 1) ดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง คิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน
- 2) ใช้ชีวิตพอเพียง สอดคล้องกับหลักคำสอนของทุกศาสนาที่ให้ดำเนินชีวิตตามกรอบคุณธรรม
- 3) ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือทำอะไรที่เกินตน ที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
- 4) รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสมและกำลังความสามารถของตน
- 5) ดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง คือ คำนึงถึงความพอดี ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป

กล่าวได้ว่า การเรียนรู้ถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เรียนรู้ได้ทุกระดับทั้งในภาคเกษตรกร ภาคธุรกิจ และในระดับสังคม ชุมชน ครอบครัว และระดับบุคคล เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้และดำรงชีวิตอย่างสมดุล

4. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในเกษตรทฤษฎีใหม่

นรินทร์ สังรักษา และคณะ (2551) ระบุว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบการดำรงชีพ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ จากในชนบทจนถึงในเมือง จากผู้มีรายได้น้อยจนถึงผู้มีรายได้สูง จากภาคเอกชนจนถึงภาครัฐ และเป็นกรอบการพัฒนาประเทศที่ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนที่อยู่ในพื้นที่บางส่วนของชนบท ด้วยเหตุนี้ กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศที่สมดุลในทุกระดับ ครอบคลุมทั้งการพัฒนาให้ก้าวทันและแข่งขันได้ได้ กระแสโลกาภิวัตน์ และการพัฒนาเพื่อสร้างความพออยู่พอกินในพื้นที่ชนบทยากจนพร้อมๆ กัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวปฏิบัติเรื่องการเกษตรทฤษฎีใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2537 และ ปี 2538 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเกษตรในชนบทให้มีความพอเพียงพอกินพอใช้ สามารถ ยืนอยู่บนขาตนเองและเป็นทางเลือกในการดำรงชีพของเกษตรกรแทนการมุ่งทำเกษตรเพื่อการค้าเพียงอย่างเดียว และในหลายพื้นที่ไม่มีการทำการเกษตรเพื่อ การค้าไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาความยากจน แต่จะกลับทำให้ปัญหาเลวร้ายลง สร้างภาระหนี้สินให้กับเกษตรกร ทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรอย่างยั่งยืนได้ ทั้งนี้การเกษตรทฤษฎีใหม่ประกอบด้วยหลักการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป้าหมายหลัก คือ ให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ โดยเฉ พาะ สำหรับการบริโภคภายในครัวเรือน

ขั้นที่ 2 เป้าหมายหลัก คือ การที่เกษตรกรรวมพลังในรูปแบบกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพื่อการจำหน่าย การเก็บออม สวัสดิการสังคม เมื่อรวมตัวกันเป็นกลุ่มก็จะสามารถต่อรองด้านการตลาดและการขยายผลผลิตส่วนเกินเข้าสู่ตลาดได้ง่ายขึ้น

ขั้นที่ 3 เป้าหมายหลัก คือ สำหรับชุมชนที่พัฒนาแล้ว สามารถอาศัยความร่วมมือกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) กับแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขยายกิจการ เพิ่มผลผลิต เพิ่มการค้าขาย เป็นต้น

สอดคล้องกับที่ อภิชา ที่รักษ (2551) กล่าวว่า ทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นระบบการผลิตแบบพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกิน โดยสามารถเลี้ยงตัวเองได้ เน้นการประหยัด การสร้างความรัก ความ

สามัคคีระหว่าเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สามารถพึ่งตนเองได้และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการเกษตรทฤษฎีใหม่ สามารถแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นเรื่องของการผลิต จะต้องผลิตไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน จะช่วยให้ประหยัด ซึ่งเกษตรกรเองจะต้องเป็นคนขยันขันแข็ง หมั่นเพียร อดทน เข้มแข็ง พยายามพึ่งตนเองให้ได้ ไม่พึ่งเพื่อทะเยอทะยานไปเอา อย่างผู้อื่น โดยต้องรู้จักสิ่งต่อไปนี้ คือ รู้จักบริหารชีวิตตนเอง รู้จักบริหารคนในครอบครัว รู้จักบริหารเวลา รู้จักบริหารงาน รู้จักบริหารทุน และรู้จักบริหารจัดการ ให้ไปในทางที่ถูกต้อง ก็จะอยู่รอดปลอดภัย

ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการรวมพลังของเกษตรกร เพื่อร่วมแรงร่วมใจกันทำในสิ่งต่างๆ ด้วยความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ความรักใคร่ ความกลมเกลียวกันเป็นอย่างมาก

ขั้นที่ 3 เป็นเรื่องของการร่วมมือกับแหล่งทุนเพื่อหาทุน เช่น ธนาคาร กองทุนให้กู้ยืม เพื่อให้การสนับสนุนเงินทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะทำให้ได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

จึงสรุปได้ว่าได้ว่าการเกษตรทฤษฎีใหม่ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ส่วนใหญ่ของชนบทไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งทำการเกษตรที่ยั่งยืนเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ความพอมีพอกิน เลี้ยงดูตัวเองได้ในขั้นต้น ต่อมาก็มีการรวมพลัง รวมกลุ่มกันเพื่อสามารถลดต้นทุน มีรายได้เหลือเก็บออม และขั้นสุดท้ายมีการร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่างๆ เพื่อขยายกิจการ เพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ ในที่สุด

5. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง สู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

กรมการพัฒนาชุมชน (2554) ได้ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยในปี 2552-2553 ได้สนับสนุนให้มีการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 3 ระดับ คือ พออยู่พอกิน อยู่ดีกินดี และมั่งมีศรีสุข จำนวน 910 หมู่บ้าน และในปีงบประมาณ 2554 กำหนดให้มีการขยายผลส่งเสริม หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีหลักเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จผ่านตัวชี้วัดต่างๆ จำนวน 3 ระดับ แยกเป็น 3 มิติ คือ มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านเรียนรู้และอนุรักษ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียง 3 ระดับ

ระดับที่ 1 ระดับพออยู่พอกิน เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการปฏิบัติ ทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีการออม

ระดับที่ 2 ระดับอยู่ดีกินดี เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่ม การพัฒนารายได้ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน

ระดับที่ 3 ระดับมั่งมี ศรีสุข เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กร เครือข่ายเพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

2. เศรษฐกิจพอเพียง 3 มิติ

มิติที่ 1 มิติด้านสังคม 1) ระดับพออยู่พอกิน มีความสามัคคีและร่วมมือกันของประชาชนในหมู่บ้าน สามารถจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ มีข้อปฏิบัติร่วมกันให้ประชาชนในหมู่บ้านปฏิบัติ รู้จักรักษาสิทธิ และหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย 2) ระดับอยู่ดีกินดี มีกองทุนสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นรูปธรรม 3) ระดับมั่งมีศรีสุข เป็นชุมชนเข้มแข็งปลอดภัย มีความปลอดภัย มีความนำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ปฏิบัติได้จริง

มิติที่ 2 มิติด้านเศรษฐกิจ 1) ระดับพออยู่พอกิน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน 2) ระดับอยู่ดีกินดี มีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ส่งเสริมการออมที่เห็นได้ชัดเจน 3) ระดับมั่งมีศรีสุข มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถส่งเสริมผลิตภัณฑ์และกิจกรรมในชุมชนที่ชัดเจน

มิติที่ 3 มิติด้านอนุรักษ์และเรียนรู้ 1) ระดับพออยู่พอกิน มีข้อมูลของชุมชนที่จัดเก็บเป็นข้อมูลของศูนย์เรียนรู้ชุมชน ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีการวางแผนอนุรักษ์จัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้กลุ่มองค์กร 2) ระดับอยู่ดีกินดี มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลหรือแผนชุมชนที่ปฏิบัติจริง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง และมีการใช้พลังงานทดแทนที่เหมาะสมกับพื้นที่ 3) ระดับมั่งมีศรีสุข มีการค้นหาและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างคุณค่า สร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่ชัดเจนและสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนได้ และเน้นให้ประชาชนปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

6. การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสังคมแต่ละระดับ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวความคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานต่างๆ ในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิตเป็นรากฐานของความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ต่อกรรองรับอาคารเอาไว้ แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมได้ทุกระดับ เศรษฐกิจพอเพียงมิใช่เฉพาะกับภาคการเกษตร หรือยึดหลักทฤษฎีใหม่เพียงอย่างเดียว แต่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักแห่งการดำรงชีวิตจึงปรับใช้ได้ทุกระดับในสังคม ในเรื่องการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงนี้ สุนทร ตันติเวชกุล (2549) ได้กล่าวสรุปไว้เป็นระดับต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ระดับบุคคล /ครอบครัว สามารถให้ตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ รู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่น และพยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ 4) มีความสุขและพอใจกับชีวิตที่พอเพียง

2. ระดับชุมชน ประกอบด้วยบุคคล ครอบครัวที่มีความพอเพียงแล้ว ชุมชนก็สามารถประยุกต์หลักการนี้ได้โดย รวมกลุ่ม ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม อาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน เอื้อเฟื้อ อาทรระหว่างสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดพลังทางสังคมและพัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายระหว่างชุมชน

3. ระดับรัฐหรือประเทศ ประกอบด้วยชุมชนที่เข้มแข็งที่มีความพอเพียง ชุมชนเลี้ยงตัวเองได้ดูแลตนเองได้ รัฐพึงประยุกต์ใช้แนวทางดังนี้ คือ ชุมชน/สังคมหลายๆ แห่ง ร่วมมือกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง แล้ววางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อนจึงค่อยๆ ดำเนินเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับๆ ต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับ ฌรัชชอร์ ศรีทอง (2554) ที่ว่า การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวทั่วไป เป็นการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณ สมฐานะตามอัธยาศัย มีอิสระในการประกอบอาชีพ เดินทางสายกลาง เพื่อทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับสมาชิกทุกคนในครอบครัว เศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจเพื่อการเกษตร เน้นการพึ่งพาตนเอง โดยใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ มีกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกัน มีกิจกรรมเสริมรายได้ ใช้แรงงานในครอบครัวอย่างเต็มที่เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางตามหลักการพึ่งตนเอง สำหรับกิจกรรมของครอบครัวและบุคคล ที่นำเศรษฐกิจพอเพียงนำไปใช้ ซึ่งผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้หลักๆ ดังนี้

1. การลดรายจ่าย เช่น สมาชิกในครอบครัวช่วยกันปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค การใช้ปุ๋ยชีวภาพ สารชีวภาพป้องกันศัตรูพืช ใช้วัสดุคืบท้องถิ่นในการผลิตสินค้า การผลิตเครื่องอุปโภค บริโภค ไว้ใช้เอง นำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ การใช้สมุนไพรไล่แมลง การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในครอบครัว เช่น ลด ละ เลิก อบายมุข การลดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ลดการเที่ยวเตร่ให้น้อยลง

2. การเพิ่มรายได้ โดยการปลูกพืชหมุนเวียนหลากหลายชนิด พัฒนาอาชีพให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม

3. การประหยัด โดยวางแผนการใช้จ่ายให้มีความรอบคอบ มีการเก็บออมเงิน การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

โดย มีการเรียนรู้ เพื่อให้คนมีความรอบรู้เป็นที่พึ่งของตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี รู้จักจัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกในครอบครัว ลด ละ เลิกอบายมุข เช่น เหล้า ยาเสพติดและการพนันในทุกรูปแบบ มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของครัวเรือน ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็น และไม่เป็นที่ไม่ทำให้เกิดรายได้ มีการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัด และการปลูกต้นไม้ทดแทน และมีการเอื้ออาทร รู้จักการให้ ช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกภายในและภายนอกครอบครัว

7. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นยุทธศาสตร์การดำเนินเศรษฐกิจ ทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาคที่เน้นการรู้จักประมาณตน โดยยึดหลักการพึ่งตนเองให้มากที่สุด ไม่ทะยานอยากเกินความพอดี ไม่มุ่งแต่จะให้เศรษฐกิจเติบโตขยายตัวและแข่งขันเกินศักยภาพที่มีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมการบริโภค และไม่ลงทุนที่เกินรายได้ และความสามารถในการออม (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2549) ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยมีเงื่อนไขของการมีความรู้ อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน มีสติปัญญา และการรู้จักแบ่งปัน มีเป้าหมายมุ่งไปสู่การมีชีวิต มีเศรษฐกิจ มีสังคมและมีสิ่งแวดล้อมที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืนสืบไป ซึ่งการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวไปดัดแปลง ปรับใช้ให้เหมาะสมนั้น สามารถทำได้ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กร ระดับชุมชน ในโรงเรียน ในการดำเนินงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (ณรัชชอร์ ศรีทอง , 2554) ซึ่งมีรายละเอียดอยู่

หลายประเด็น แต่ในงานวิจัยนี้จะสนใจในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันระดับบุคคล

อุดมพร อมรธรรม (2549) ได้แยกการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันระดับบุคคล ออกพิจารณาได้ 4 วิธี ได้แก่

วิธีที่ 1 การเก็บออมเงิน

1) กำหนดเป้าหมายการเก็บออมแต่ละเดือน แต่ละปีว่ามีเงินเก็บออมเท่าไร 2) กำหนดเป้าหมายการใช้จ่ายในแต่ละวัน แต่ละเดือนว่าจะมีเงินเท่าไร และเมื่อไรต้องใช้เงินก้อนใหญ่ 3) ประหยัดรายจ่าย ต้องจ่ายน้อยกว่า หรือเท่ากับเป้าหมายการใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือมากขึ้น 4) จ่ายเงินค้ำค่า คือ จ่ายเงินเท่าเดิม แต่ได้ประโยชน์มากขึ้น 5) ใช้เงินเท่าที่จำเป็น เช่น จ่ายค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้าและค่าโทรศัพท์มือถือ 6) พึงระวังค่าใช้จ่ายที่มักจะนึกไม่ถึง เช่น ค่าธรรมเนียมรายเดือน รายปี ค่าภาษี ค่าปรับ ค่าจ่ายหนี้ช้า เป็นต้น 7) ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็น และเกินกำลัง ซึ่งหนี้มีได้ แต่ต้องไม่เป็นในลักษณะที่เกินกำลังใช้คืน

วิธีที่ 2 เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย

การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย หลักง่ายๆ ในการออม ซึ่งการเพิ่มรายได้มีหลายวิธี โดยต้องคำนึงถึงในโลกความเป็นจริงในโลกว่า ไม่มีอะไรได้มาฟรีๆ ทุกๆ อย่างต้องลงทุนลงแรงทั้งสิ้น เช่น การลงทุนค้าขาย การประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เป็นต้น ซึ่งรายจ่ายแต่ละอย่างมีระดับความสำคัญไม่เท่ากัน ซึ่งควรใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตก่อน เช่น ค่าอาหาร ค่าที่อยู่อาศัย และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง โดยได้ระบุถึง รายได้ และรายจ่ายของครอบครัวไว้ได้แก่ หากรายได้ในแต่ละเดือนของครอบครัวมีจำนวน ร้อยละ 100 ควรจัดสรรใช้จ่ายกับสิ่งต่อไปนี้ 1) ที่อยู่อาศัย ค่าเช่า หรือค่าผ่อนชำระเงินกู้บ้าน ร้อยละ 25-30 ของรายได้ของครอบครัว 2) ค่าอาหาร ร้อยละ 25 ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว 3) ค่าเสื้อผ้า ร้อยละ 10 ของรายได้ต่อเดือนครอบครัว 4) ค่าเดินทาง ได้แก่ ค่ารถ ค่าน้ำมัน หรือค่าผ่อนชำระเงินกู้รถ 10-15% ของรายได้ต่อเดือนครอบครัว 5) ค่าสาธารณูปโภค ได้แก่ ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ 5% ของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว 6) ค่ารักษาพยาบาล ร้อยละ 5 ของรายได้ต่อเดือนครอบครัว 7) ค่าใช้จ่ายส่วนตัวและนันทนาการ ได้แก่ ท่องเที่ยว ความบันเทิง ร้อยละ 5-10 ของรายได้ต่อเดือนครอบครัว 8) หากต้องการก่อหนี้เงินกู้เพื่อเช่าซื้อที่อยู่อาศัยไม่ควรให้มีภาระการผ่อนชำระเกิน ร้อยละ 30 ของรายได้ครอบครัว 9) หากต้องการก่อหนี้เงินกู้เพื่อซื้อรถยนต์ไม่ควรให้มีภาระการผ่อนชำระเกิน ร้อยละ 15

ของรายได้ครอบครัว ส่วนสำหรับ การลดค่าใช้จ่าย ทำได้โดยการลดใช้สิ่งของต่างๆ รอบตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการลดซื้อด้วย ซึ่งลดซื้อ คือ การเลือกซื้อแต่สินค้าที่คุ้มค่าที่สุด ประโยชน์ ส่วนการลดใช้ คือ การรักษาสิ่งของต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งาน ได้นานๆ รวมถึงการประหยัดค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์และที่สำคัญ คือ การลดใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม สุขกาย สุขใจ ให้มีความสุขอย่างพอเพียง

วิธีที่ 3 การออมด้วยสมการง่ายๆ เลขฐาน 10 ดังนี้

เงินออม = รายได้-รายจ่าย แต่น้อยคนนักที่จะทำได้ ฉะนั้น อาจช่วยด้วยกลยุทธ์การออมแบบ ลบ 10 และบวก 10 ได้แก่ 1) ใช้สมการ รายได้ = เงินออม-รายจ่าย หมายถึง เมื่อมีรายได้มาแล้ว ให้เก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน ส่วนที่เหลือจึงจะเป็นค่าใช้จ่าย 2) การออมเงินแบบลบ 10 หมายถึง เมื่อเราหาเงินมาได้เท่าไร ให้หักไว้เป็นเงินออมก่อนที่จะเอาไปใช้จ่ายก่อน 10% ของเงินที่หามาได้ เช่น หาเงินมาได้ 3000 บาท ให้หักเงินออมไว้ก่อน 300 บาททันที 3) การออมเงินแบบบวก 10 หมายถึง หากใช้เงินไปเท่าใดต้องเก็บเงินเพิ่มให้ได้ 10% ของเงินที่ใช้ไป เช่น ซื้อของไป 1000 บาท ต้องออมเพิ่ม 100 บาท ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับคนที่นิสัยชอบใช้เงิน เพราะช่วยเตือนความจำ ให้เก็บเงินทุกครั้งที่ย่อย

สิ่งสำคัญในการออมเงิน คือ ต้องลงมือเก็บออมโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ควรผัดวันประกันพรุ่ง ต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจดบันทึก หรือทำบัญชีรายรับ รายจ่ายเพื่อตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน วิธีนี้จะช่วยทำให้รู้ว่าหมดเงินไปกับรายจ่ายประเภทใดบ้าง และจะเลือกตัดทอนรายจ่ายส่วนใดออกได้บ้าง

วิธีที่ 4 จดทุกครั้งที่จ่าย หลักง่ายๆ ในการบริหารเงิน

การจดทุกครั้งที่จ่ายเงิน เป็นการเฝ้าติดตามรายจ่ายพร้อมทั้งบริหารการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับชีวิตจริง โดยการจดทุกอย่าง จดทุกครั้ง ทุกบาททุกสตางค์ ที่จ่ายออกไปในทุกๆ วัน เพื่อสร้างหลักฐานเตือนตัวเองว่าในแต่ละเดือนมีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างที่จำเป็น และไม่จำเป็น อะไรบ้างที่พอจะตัด ทิ้งไปได้ในเดือนต่อไป ซึ่งหากประชาชนทุกๆ คนในสังคมได้ปฏิบัติตามวิธีการทั้ง 4 วิธีดังกล่าว ชีวิตจะมีความสุขพอเพียง และมีความสุขเพิ่มมากขึ้น

ขณะเดียวกัน สุพพตา ปิยะเกศิน (2539) ได้ระบุถึงแนวทางเบื้องต้นในการทำงบประมาณส่วนบุคคลว่าเป็นกระบวนการกำหนดที่มาของรายได้ ทั้งหมดว่ารายได้ของครอบครัวมาได้อย่างไร จนถึงขั้นตอนการตัดสินใจกำหนดรายจ่ายภายในวงเงินรายได้ที่มีอยู่ ถ้าครอบครัวใด

มีการจัดทำงบประมาณอย่างเป็นระบบที่ดีแล้ว จะสามารถช่วยในการจัดการทางการเงินไม่ให้เกิดความขาดแคลนหรือขาดสนได้ ซึ่งแนวทางเบื้องต้นที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดทำงบประมาณเพื่อป้องกันการเกิดความขาดสนทางการเงินมี 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 การจัดหาเงินทุนของแหล่งที่มาของรายได้ ตัดสินใจว่าจะจัดการกับรายได้ที่มีอยู่ของท่านต่อไปอย่างไร ซึ่งต้องคำนึงถึงรายจ่ายอื่นๆ ที่ท่านจะต้องจ่ายจากรายได้ของท่านด้วย ขั้นตอนแรกคือการจัดหาเงินทุนของแหล่งที่มาของรายได้ และสังเกตว่ารายได้โดยปกติจะได้จาก รายได้จากการทำงานตามอาชีพหลัก หรืองานพิเศษนอกเหนือจากอาชีพหลัก รายได้จากดอกเบี้ยเงินฝาก เงินปันผล โบนัสประจำปี และลาภลอยต่างๆ เป็นต้น และในการคำนวณผลรวมรายได้ควรคำนวณเฉพาะรายได้สุทธิที่ได้รับจริงเท่านั้น และหากไม่แน่ใจว่ารายได้ที่แน่นอนเท่าใด ให้ท่านประมาณวงเงินในจำนวนที่น้อยที่สุดที่ท่านคิดว่าจะได้รับ และหากกรณีอาชีพของท่านก่อให้เกิดรายได้ที่ไม่แน่นอน การประมาณรายได้ประจำเดือนสามารถทำได้โดยการหารรายได้ต่อปี และต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามการในการทำงานงบประมาณมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการจัดการทางการเงิน คือ การประมาณรายได้ไว้ในจำนวนต่ำที่สุดและประมาณรายจ่ายไว้ค่อนข้างสูงภายในวงเงินรายได้ที่มีอยู่

ประการที่ 2 จัดประเภทรายจ่าย เพื่อที่จะควบคุมการใช้จ่ายจากเงินรายได้ให้เกิดความสมดุล วิธีที่ดีที่สุดคือการจดว่ารายจ่ายของท่านมีอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ซึ่งสามารถแบ่งประเภทรายจ่ายออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) รายจ่ายประจำ เป็นรายจ่ายที่มีรอบระยะเวลาการจ่ายสม่ำเสมอตลอดไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง โดยอาจเป็นช่วงสั้นๆ 1-3 ปี หรือยาวมาก 3-20 ปี เช่น ค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถยนต์ เป็นต้น 2) รายจ่ายแปรได้ เป็นรายจ่ายที่สำคัญที่ควรมีการควบคุมที่ดี เพราะรายจ่ายประเภทนี้ไม่ใช่รายจ่ายที่เกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอ แต่เป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันหรือรายจ่ายที่ได้ตั้งงบประมาณไว้แล้วว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งรายจ่ายเหล่านี้สามารถเลื่อนกำหนดการจ่ายออกไปได้หรือเป็นรายจ่ายที่หลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดขึ้นได้ 3) รายจ่ายกึ่งประจำกึ่งแปรได้ เป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นประจำที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดได้เลย แต่จำนวนเงินและระยะเวลาไม่แน่นอน เช่น ค่าน้ำ-ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าเสื้อผ้า เป็นต้น

ประการที่ 3 เงินออม หรือเงินสำรองจ่าย เป็นรายการที่สำคัญที่สุดรายการหนึ่ง ต้องมีการแบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมตั้งแต่วันนี้ เพื่อเกิดรายจ่ายบางประการที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การฝากเงินในธนาคาร เพื่อว่ายามที่ท่านต้องการใช้เงินสด ท่านสามารถนำเงินออมมาใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องทำการกู้ยืมและมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

ประการที่ 4 ควรมีการบันทึกส่วนที่เป็นรายได้และรายจ่าย เพราะจะทำให้เราทราบภายหลังว่ารายการใดทำให้เกิดรายได้ส่วนเกิน รายจ่ายส่วนเกิน ทราบถึงลักษณะการใช้จ่ายในปัจจุบันและเป็นแนวทางในการวางแผนอนาคต

8. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการทำบัญชี

นภาพร ลิขิตวงศ์จร (2550) เห็นว่าความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร เพื่อเตรียมรับมือต่อผลกระทบต่างๆ อันเกิดมาจากการเปลี่ยนแปลง หนทางสำคัญที่ทำให้การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้สำเร็จ ประการหนึ่งคือ การบริโภคตามความจำเป็นและความเหมาะสม ของแต่ละครัวเรือน ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนและการบริหารการเงินอย่างรอบคอบ มีเหตุผลและใช้สติในการดำรงชีวิต ดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือนจึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เราสามารถบริหารจัดการด้านการเงินของครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถบรรลุการค้า เนินชีวิตอย่างพอประมาณตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการทำบัญชีครัวเรือน ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางสู่ความพอเพียง ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำรงชีวิต ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการจดบันทึกข้อมูล ที่ถูกต้อง มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อจัดทำเป็นบัญชีครัวเรือน และนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดี หากมีส่วนที่เหลือก็ให้เก็บไว้ออมเพื่อใช้ในอนาคต ดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือนจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายและหนี้สินของครัวเรือน รายรับเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากการประกอบอาชีพหรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน เช่น เงินเดือน ดอกเบี้ยจากเงินฝากธนาคาร รายได้จากการขายสิ่งของเหลือใช้ เป็นต้น รายจ่าย เป็นเงินหรือของมีค่าที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งของหรือบริการ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร เป็นต้น หนี้สิน เป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากแหล่งภายนอก โดยมีภาระที่ต้องชดใช้คืนในอนาคต ต้องใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด เช่น การกู้ยืมเงินจากธนาคาร การซื้อเงินผ่อน เป็นต้น
2. ทำให้ทราบว่าครัวเรือนมีเงินสดคงเหลือเท่าใด ในแต่ละวัน
3. นำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการเงิน จัดลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่าย ว่ารายจ่ายใดมีความจำเป็น รายจ่ายใดไม่มีความจำเป็น สามารถตัดออกได้ เป็นการจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย ครัวเรือนควรมีรายรับมากกว่ารายจ่าย หากรายรับน้อยกว่ารายจ่าย ครัวเรือนต้องทำการกู้ยืมเงินมาใช้จ่าย ซึ่งการกู้ยืมช่วยแก้ปัญหาได้เพียง

ช่วงสั้นๆ แต่อาจเป็นการสร้างปัญหาในอนาคต ถ้ารายรับน้อยกว่ารายจ่ายเป็นประจำ คราวเรือ นก็จะ มีหนี้สินพอกพูนขึ้น ทำให้เป็นปัญหาทับถมที่แก้ไขยาก การแก้ปัญหานั้นมั่นคงและถูกต้องทำได้ 3 วิธี คือ 1) หนึ่ง การหาทางเพิ่มรายรับ เช่นการใช้เวลาว่างในการผลิตหรือแปรรูปสินค้าเพื่อไปจำหน่าย 2) การตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกจากการใช้จ่ายของครัวเรือน เช่น รายจ่ายที่เกี่ยวกับการพนัน สุรา รายจ่ายฟุ่มเฟือย รายจ่ายสังสรรค์ที่มากเกินไป เป็นต้น 3) การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง เช่น การเดินทางโดยใช้การเดินเท้า หรือการปั่นจักรยานแทนการใช้รถยนต์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และทำให้สุขภาพแข็งแรง การปลูกผักสวนครัวไว้ทานเอง ช่วยลดรายจ่ายค่าอาหารของครัวเรือน เป็นต้น

ไท่ทอง สิงห์นรา (2551) ได้กล่าวถึงการทำบัญชีครัวเรือน มิได้หมายถึงการทำ บัญชีหรือบันทึกการรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่นๆ ของเรได้ด้วย เช่น บัญชีทรัพย์สิน บัญชีความรู้ความคิด บัญชีภูมิปัญญาต่างๆ เป็นต้น หมายความว่า สิ่งหรือเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตของเรา ครอบครัวเรา ชุมชนเรา เราจดบันทึก ได้ทุกเรื่อง ซึ่งการจด บันทึกนี้จะนำมาซึ่งการเรียนรู้ เป็นที่มาของปัญญา ปัญญาเป็นที่มาของความเจริญทั้งกาย สังคม จิตใจ นอกจากนี้ในประเด็นของการทำบัญชีครัวเรือน กล่าวว่า เป็นเรื่องการบันทึกการรายรับรายจ่าย ประจำวัน ประจำเดือนว่า มีรายรับจากอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ใน แต่ละวัน สัปดาห์ เดือนและปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า รับเท่าใด จ่ายเท่าใด เหลือเท่าใด หรือจ่าย เกินรายรับเท่าใด รายการ ใดจ่ายน้อย จ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อยอาจลดลง จ่าย เฉพาะที่จำเป็นมาก เพราะเมื่อเห็นตัวเลข เราอาจคิดได้ว่าสิ่งที่ไม่จำเป็นนั้นมีอะไรบ้าง ลด เลิก ได้ หรือไม่ ถ้าเราได้คิดก็เท่ากับเราได้รู้ ได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ มี ภูมิคุ้มกัน จึงเห็นได้ว่า การทำบัญชีครัวเรือนในเรื่องรายรับรายจ่าย ก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักการหรือวิถีของการทำบัญชี

สอดคล้องกับ ภัทรา เรื่องสินปัญญา (2554) ที่กล่าวว่า โดยทั่วไป จุดมุ่งหมาย ของการทำบันทึกการทางบัญชี ก็เพื่อมุ่งเน้นเพื่อการบริหารทางธุรกิจ โดยการจัดทำรายงาน ทางการบัญชี เพื่อให้เจ้าของกิจการทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าได้กำไรหรือขาดทุนเท่าไร หากเกิดการขาดทุนหรือกำไรน้อยกว่าที่ควรเป็น จะได้หาทางแก้ไขเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจให้ รอดปลอดภัย และสามารถเจริญเติบโตต่อไปในอนาคตได้ และในปัจจุบันนอกจากการทำบัญชีเพื่อ ประโยชน์ทางธุรกิจแล้ว ยังสามารถจัดทำบัญชีส่วนบุคคลได้อีกด้วย โดยมีการนำการบัญชีเข้ามา ประยุกต์ใช้กับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เรียกว่า บัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นการนำบัญชีมาประยุกต์เพื่อ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายได้ และ รายจ่าย รายได้และรายจ่ายที่บันทึกอาจเป็นรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคล หรือรายได้และรายจ่ายที่

เป็นต้นทุนการผลิตของธุรกิจขนาดย่อม เพื่อที่จะทำให้ผู้ประกอบการทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนจากการประกอบธุรกิจนั้น เนื่องจากการดำเนินชีวิตประจำวันย่อมมีรายรับ รายจ่ายต่างๆ รายรับได้มาจากการทำมาหาเลี้ยงชีพ ทั้งจากอาชีพหลักและอาชีพรอง ส่วนรายจ่าย ก็ได้แก่ ค่าอุปโภค บริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเมื่อมีการทำบัญชีครัวเรือน จะทำให้ทราบถึงรายได้ และค่าใช้จ่ายของตนเอง และครอบครัว จึงสามารถวางแผนการใช้จ่ายต่อไปได้อย่างรอบคอบ สามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทำให้เกิดการประหยัดและการออม หากมีการใช้จ่ายเท่าที่ มีก็จะไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน จึงสามารถแก้ไขปัญหานี้สิน ได้อย่างยั่งยืน เป็นผลทำให้ผู้บันทึกเกิดคุณสมบัติ 3 ข้อคือ

1. ความพอประมาณในการใช้จ่าย
2. มีเหตุผลในการตัดสินใจใช้จ่าย ใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง
3. ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในการรับการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ซึ่งเป็นไปตามคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการในองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอยู่ภายใต้ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่ายที่ ได้บันทึกไว้ คุณธรรม คือ การดำเนินชีวิตด้วยความอดทน และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดความพอเพียงหรือพอประมาณกับตนเอง อยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ไม่เดือดร้อน เป็น การยึดทางสายกลาง ทำอะไรก็ตามให้พอเหมาะพอควรและมีเหตุผล จึงถือได้ว่าบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จึงสรุปได้ว่า เป็นแนวทางในการปฏิบัติบนพื้นฐานของความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน ทั้งในด้านการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ รวมถึงการดำเนินธุรกิจต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกอาชีพ ทุกธุรกิจ รวมถึงอาชีพประมงพื้นบ้าน โดยประกอบด้วยการทำบัญชี ให้สามารถรับรู้ถึง ตระหนักถึงสถานะของตนเอง เพื่อการนำไปสู่การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และมีเงินออม ซึ่งสอดคล้องกับการนำการบัญชีเข้ามาประยุกต์ใช้กับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เรียกว่า บัญชีครัวเรือน เป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายได้ และรายจ่าย รายได้ และรายจ่ายที่บันทึกอาจเป็นรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคล หรือรายได้และรายจ่ายที่เป็นต้นทุนการผลิตของธุรกิจ จึงนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับอาชีพประมงพื้นบ้านให้สามารถพึ่งตนเองได้ จึงสรุปออกเป็นประเด็น ดังนี้ (สุพพตา ปิยะเกสสิน, 2539, สุเมธ ดันติเวชกุล , 2549, ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดยโสธร , 2549, อุดมพร อมรธรรม , 2549, นภาพร

ลิจิตวังก์ขจร , 2550, นรินทร์ สังรักษา และคณะ , 2551, ใต้ทอง สิงห์นรา , 2551 กรมการพัฒนาชุมชน, 2552, ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2554, กัทธา เรื่องลีนปัญญา, 2554)

มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน

1. ทำบัญชีรายรับ
2. ทำบัญชีรายจ่าย
3. ทำบัญชีเกี่ยวกับหนี้สิน

มีกิจกรรมลดรายจ่าย

1. การลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ
2. การลดค่าอาหาร
3. การลดค่าใช้จ่ายค่าของใช้ในครัวเรือน
4. การลดรายจ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
5. การลดค่ารักษาพยาบาล
6. การลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก
7. การลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุข
8. การลดค่าใช้จ่ายอื่นๆ: ที่นอกเหนือจากข้อ 1-7

มีกิจกรรมเพิ่มรายได้

1. การเพิ่มรายได้หลัก
2. การหารายได้พิเศษ
3. การพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ
4. การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำประมง
5. การหารายได้อื่นๆ นอกเหนือจากข้อ 1-4

มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย

1. การวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินออม
2. การเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน ส่วนที่เหลือจึงเป็นค่าใช้จ่าย
3. การนำรายได้ไปใช้จ่ายก่อน แล้วเมื่อมีเงินเหลือจึงเก็บไว้เป็นเงินออม
4. การมีรูปแบบการออมเงินหลายวิธี เช่น ฝากธนาคาร เป็นสมาชิกกองทุน

หมู่บ้าน เป็นต้น

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การวิจัยเกี่ยวกับการนำองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดย ณรงค์ ศรีโสภา และคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำองค์ความรู้ของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน : ศึกษาในกรณี อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 100 ระบุว่าตนเองได้นำองค์ความรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องของ การนำไปใช้ในครอบครัว คือ การทำบัญชีครัวเรือน การออมเงิน การสอนนักศึกษาอย่างบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การปฏิบัติตนของอาจารย์เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักศึกษา ในเรื่อง ความกตัญญู การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 และการรู้จัก ชื่อของกิน ของใช้ ซึ่งยึดหลักประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย สำหรับการนำ ของบุคคลใกล้ชิดนั้น พบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรีได้แนะนำเพื่อนอาจารย์ด้วยกันให้รู้จักประหยัดน้ำมัน รถยนต์ การเป็นสมาชิกสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูของจังหวัดกาญจนบุรี การแนะนำ ให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรใช้กระดาษรีไซเคิล และแนะนำเพื่อนอาจารย์และเจ้าหน้าที่ประหยัดไฟฟ้าใน มหาวิทยาลัย สำหรับการวางแผนในอนาคต ผลการวิจัย พบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี มีการวางแผนในอนาคตในเรื่องเงินออมเพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็นในระดับมาก สมาชิก ในครอบครัวของอาจารย์มีการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเช่นเดียวกับอาจารย์ มีแผนการใช้ ชีวิตที่พอเพียงอย่างชัดเจน มีการ แนะนำและเผยแพร่การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับ บุคคลอื่นๆ รวมถึงมีการวางแผนจัดทำบัญชีรายได้ รายจ่ายในอนาคต ปัญหาและอุปสรรคในการนำ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่าร้อยละ 18.9 ของผู้ให้ข้อมูลระบุว่า ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นทำให้ไม่สามารถออมเงินตามแผนที่วางไว้ได้ ประกอบกับความไม่เข้าใจอย่างถูกต้อง และแท้จริงเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งสอดคล้องกับ วีราภรณ์ วงศ์คนดี (2554) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้ ประชาชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปาก แพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้ในการวางแผนในอนาคต การนำไปใช้กับตนเองโดยปิดไฟฟ้า และน้ำทันทีเมื่อไม่ใช้ การทำบัญชีรายจ่ายครัวเรือน การซื้อวัสดุอุปกรณ์โดยเปรียบเทียบความคุ้มค่า ระหว่างคุณภาพกับราคา มีสติในการทำงานเพื่อลดความผิดพลาด ไม่ซื้อของกินและของใช้ที่ ฟุ่มเฟือย การกตัญญูต่อผู้มีพระคุณอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ขโมยของผู้อื่น ไม่ปฏิบัติผิด

ศีลธรรม กฎ ระเบียบ ขนบธรรมเนียม ประเพณี แนะนำเพื่อนร่วมงานให้ประหยัดน้ำมัน การออม
ตัดสินใจซื้อสินค้าโดยคำนึงถึงความจำเป็น และการเปรียบเทียบคุณภาพสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ

ประกอบกับ ภูวนัย พุ่มไทรทอง (2549) ได้ศึกษาการสร้างความสุขที่ดีมีสุข: การทำ
บัญชีครัวเรือน ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งดำเนินการภายใต้โครงการพัฒนา
ตัวชี้วัดความสุขที่ดีมีสุข หนึ่งในโครงการวิจัยบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างมี
ส่วนร่วมในภูมิภาคตะวันตก พบว่าค่าใช้จ่ายที่พบมากที่สุดในครัวเรือน คือ ค่าอาหาร คิดเป็นร้อยละ
54.4 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายทางประเพณีและ
ศาสนา ค่าใช้จ่ายในการซื้อทรัพย์สินต่างๆ ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมบ้าน คิดเป็นร้อยละ 17.2
อันดับสามเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพร้อยละ 16.8 และอันดับสี่ เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก
ร้อยละ 7.2 ส่วนค่าใช้จ่ายที่ลดได้มากที่สุด คือ ค่าอาหาร ซึ่งจะเห็นได้ว่ารายจ่ายค่าอาหารสูงที่สุด
เนื่องมาจากเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น แต่ก็มีภาระซื้ออาหารเกินความจำเป็น เมื่อมีการประเมินแล้วทำให้
ลดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้ และจากการวิจัยพบว่าจากการทำบัญชีครัวเรือนมีผลทำให้ครัวเรือนมีรายจ่าย
ลดลง ร้อยละ 44.7 ของครัวเรือนทั้งหมด และเมื่อจำแนกจนถึงสาเหตุที่ครัวเรือนมีรายจ่ายลดลงพบ
อีกว่าเพราะเกี่ยวกับการทำบัญชีถึงถึงร้อยละ 91.7 ของครัวเรือนที่มีรายจ่ายลดลง

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ดีมีสุข ขบนพื้นฐานของการดำรงชีพ รัชฎาภรณ์
สาสิงห์ (2550) ซึ่งได้ศึกษาภาวะหนี้สินกับการอยู่ดีมีสุขของประชากรในจังหวัด กาญจนบุรี พบว่า
การกู้เงินการแหล่งเงินทุนในระบบหรือนอกระบบไม่มีผลต่อระดับความสุข แต่ภาระหนี้เป็นตัว
แปรสำคัญ โดยการมีหนี้หากไม่มีภาระหรือมีภาระพอสมควร จะไม่กระทบต่อระดับความสุข แต่
การมีหนี้ที่มีภาระหนักถึงหนักมากส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ส่วนปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อระดับ
ความสุข ได้แก่ การได้รับการศึกษาสูง การมีรายได้สูง การมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ การไม่
เจ็บป่วย การอยู่ในครัวเรือนโดยที่เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินเอง การอยู่ในบ้านเรือนที่แข็งแรงคงทน
การอยู่ในครัวเรือนที่มีอัตราการพึ่งพิงต่ำ และการอยู่ในสังคมที่ดี มีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน ให้ความ
ช่วยเหลือกัน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง จากการที่พบว่าภาระหนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่
มีผลกระทบต่อตัวแปรความสุข ดังนั้นนโยบายของรัฐต้องให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยง
ที่จะเป็นหนี้ และความสามารถในการชดใช้หนี้ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อย เช่น เกษตรกร และ
กลุ่มอาชีพอื่นที่ไม่มีความมั่นคงทางรายได้ เพราะกลุ่มอาชีพดังกล่าว มีความเสี่ยงต่อการเป็นหนี้
มากกว่า และมีภาระในการชำระหนี้สูงเมื่อเทียบกับภาระที่มี ต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กลุ่มเสี่ยง
เหล่านี้ ต้องมีการแนะนำวิธีประเมินความเสี่ยง โดยให้การศึกษาเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน การออมเพื่อ
ใช้จ่ายในอนาคต และการออมเพื่อชำระหนี้สะสม เป็นต้น

และเป็นที่น่าสนใจว่ามีการศึกษาเพื่อ อนุรักษ์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ แก้ไขปัญหาความยากจน โดย ชัชวาล แอรม่หล้า (2551) ได้ทำการศึกษากระบวนการแก้ปัญหา ความยากจนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่าการ แก้ไขปัญหาความยากจนรายครัวเรือนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ คนจนส่วนใหญ่มี ความท้อแท้ต่อชีวิต ไม่ต่อสู้ ฝ่าฟัน ท้อถอย เหนื่อยหน่าย ดำเนินชีวิตไปแต่ละวัน ส่วนคนจนที่เข้า ร่วมโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินกิจกรรมตามศักยภาพ และพึ่งพาตนเอง โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริม สนับสนุนในการดำเนิน กิจกรรมจัดทำ บัญชีครัวเรือน ทำให้คนจนล่วงรู้ถึงรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน มีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน ลด ละ เลิก สิ่งที่ไม่จำเป็นในการดำเนินชีวิต รู้จักพอประมาณ ทำให้คนจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นการ แก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหนทางการแก้ไขปัญหาคความ ยากจนได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้มีการวิจัยที่ได้สนับสนุนถึงประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน โดย ชนิดา โชติเสถียรกุล (2551) ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการทำบัญชีครัวเรือนของ ผู้ปกครองนักศึกษาสาขาบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพเชียงใหม่ พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์สูงสุดในด้านทำให้ ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และมีเงินออมเพิ่มขึ้น งานวิจัยของ วาริพิน มงคลสมัย (2551) เรื่อง การจัดการ ความรู้ทางการบัญชีเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในก ารผลิต ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของกลุ่ม เกษตรกรบ้านเมืองแก้ว ต .มะเขือแจ้ อ .เมือง จ .ลำพูน พบว่า ผลการบันทึกบัญชีนั้นทำให้ชุมชน สามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นต่างๆ ได้ และเป็นส่วนที่ช่วยให้เกษตรกรมีกำลังใจในการประกอบ อาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวมากขึ้นด้ ย งานวิจัยอีกฉบับของ วาริพิน มงคลสมัย (2552) เรื่อง การจัดการความรู้ทางการบัญชี ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้น ทำ ให้ชุมชนสามารถค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และมีผลให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น และจากการวิจัยของ สุก โชติศักดิ์ แก้วทอง และสมบูรณ์ เจริญจิระ ตระกูล (2552) เรื่อง การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน เพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า หลังจากมีการทำ บัญชีครัวเรือน ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงิน ออมเพิ่มขึ้น โดยการทำบัญชี ครัวเรือนนั้นทำให้สามารถนำข้อมูลที่บันทึกนั้นมาบริหารจัดการ ควบคุมพฤติกรรมในการใช้จ่ายได้

อำพร เลาวพงษ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางในการลดต้นทุนการทำประมง ของชาวประมงพื้นบ้าน กรณีราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น พบว่า จากปัญหาความเดือดร้อนของ ชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดระยองทำให้ชาวประมงได้รวมกลุ่มกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา

โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจซึ่งได้รวมกลุ่มกันเพื่อขายสินค้าให้ได้ราคาที่เหมาะสมรวมถึงการหาวิธีการลดต้นทุนการทำการประมง ซึ่งทางกลุ่มประมงได้พิจารณาร่วมกันกับฝ่ายรัฐในการลดต้นทุนในด้านน้ำมันเรือและเครื่องมือ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายหลักที่สำคัญ เช่นชาวประมงลอบหมึกมีต้นทุนในการทำการประมงที่ขยละ 1,233 บาทต่อลำ หรือ 296,000 บาทต่อปี (ทำการประมง 20-22 วันต่อเดือน) โดยเป็นค่าน้ำมันเรือร้อยละ 51 ค่าเสื่อมเรือและเครื่องยนต์ร้อยละ 27 และเป็นค่าซ่อมเครื่องมือและอื่นๆร้อยละ 22 จากการวางแผนแก้ไขปัญหาาร่วมกันของหน่วยงานรัฐและเอกชน ในด้านการลดค่าใช้จ่ายในการทำการประมงโดยการเปลี่ยนหรือปรับปรุงเครื่องยนต์เรือใหม่ให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง รวมถึงการใช้ปรับลดค่าใช้จ่ายในการทำลอบหมึก โดยใช้ไม้อยุคาลิ ปตันซึ่งมีราคาถูกกว่าไม้โกงกาง ทำให้ต้นทุนการทำการประมงของชาวประมงกลุ่มนี้ลดลงร้อยละ 65 โดยค่าน้ำมันเชื้อเพลิงลดลงร้อยละ 60 และค่าเครื่องมือลดลงร้อยละ 50 ชาวประมงแต่ละรายสามารถลดต้นทุนทำการประมงได้ทีละ 210 บาท หรือเดือนละ 4,830 บาท หรือปีละ 50,715 บาท ดังนั้นหากโครงการดังกล่าวได้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับของชาวประมงพื้นบ้าน โดยเฉพาะการทำประมงลอบหมึก จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการทำการประมงลดลงถึงปีละกว่า 60 ล้านบาท หรือชาวประมงลอบหมึกมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกปีละกว่า 60 ล้านบาท

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็น สิ่งที่ยืนยันให้เห็นว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ได้เป็นอย่างดี ไม่ได้จำกัดเฉพาะแต่กลุ่มเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเท่านั้น ซึ่งประเด็นหลักอยู่ที่ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง การนำไปใช้ในครอบครัว คือ การทำบัญชีครัวเรือน การออมเงิน การรู้จักกินรู้จักใช้ รู้จักคุณค่าของสิ่งรอบตัว รวมไปถึงภาวการณ์มีหนี้สิน ซึ่งสิ่งต่างๆ ข้างต้นเหล่านั้นมีผลต่อระดับความสุขเช่นกัน

แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเอง

แนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์และสังคมอยู่รอด และอยู่ร่วมกันได้ ก็คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นด้วยการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเน้นการอยู่รอดด้วยตนเอง การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ทั้งในระดับตนเอง ชุมชน สังคม จนก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1. ความหมายการพึ่งตนเอง

มหาตมะ คานธี มองว่า การช่วยเหลือตนเอง การมีอิสรภาพและความเป็นเอกภาพเป็นแนวคิดของการพึ่งตนเอง นั่นคือ ยืนอยู่ด้วยความสามารถของตนเอง ซึ่งการพึ่งพาตนเองนั้นต้องเริ่มจากตนเองก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับชนบทนั้น ต้องพึ่งพาตนเองเป็นอย่างมาก (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2554)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534) ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเองว่า หมายถึง ความสามารถในการดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ การพึ่งตนเองในระดับปัจเจกชน ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ มีความมั่นคงในชีวิตสามารถเลี้ยงตนเองได้ ตัดสินใจในเรื่องสำคัญของตนเองได้ หรือสามารถนำคำแนะนำของผู้อื่นมาประกอบการตัดสินใจของตนเอง

วรรณิ แกมเกตุ (2545) นิยามความหมายของการพึ่งตนเอง ว่า หมายถึง การที่บุคคลหรือชุมชน มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเองให้บรรลุเป้าหมายของตนเองหรือชุมชน โดยอาศัยความพยายามและความสามารถของตนเอง และหรือร่วมกับผู้อื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เพื่อให้ตนเองหรือชุมชนสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีอิสระ มั่นคงสมบูรณ์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ สมาชิกมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง เชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของตน มีความคิดที่จะรวมกลุ่มร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและร่วมรับผลประโยชน์

ประเวศ วะสี (2550) กล่าวว่า การพึ่งตนเอง มีเป้าหมายให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ต้องใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองเป็นการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งใช้หลักการพึ่งตนเองรวม 5 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2551)

1. ด้านจิตใจ ทำให้ตนเป็นที่พึ่งของตน มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ
3. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืน และเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาตนเอง
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามุ่งที่จะเพิ่มรายได้ และไม่มีกรมมุ่งที่จะลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้ต้องปรับทิศทางใหม่ คือ ต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น

ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยรัตน์ จุสปาโล และคณะ (2556) ได้มีข้อสรุปว่า การที่ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองได้จะต้องมีการพึ่งพาตนเองใน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. พึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี หมายถึง การมีปริมาณและคุณภาพของเทคโนโลยีทางวัตถุ โดยรู้จักใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และการบำรุงรักษาให้คงสภาพคืออยู่เสมอเพื่อการใช้งาน ซึ่งรวมทั้งของสมัยใหม่ ของดั้งเดิม ที่เรียกกันว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีทางสังคม เช่น การรู้จักวางโครงการบริหาร โครงการ รู้จักจัดการ การเป็นผู้นำชุมชนที่ดี การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. พึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจหรือการทำมาหาเลี้ยงชีพ ที่มีความมั่นคงสมบูรณ์พูนสุขพอควร ประชาชนในชุมชนเลี้ยงตัวเองได้ มีรายได้พอเพียงในการหาซื้อปัจจัย 4 และความจำเป็นอื่นๆ เช่น หามือ หาเครื่องกีฬาเล่นให้ร่างกายสมบูรณ์ การศึกษาของลูกหลาน เป็นต้น

3. พึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การมีทรัพยากรธรรมชาติและสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่มาให้เสื่อมไปจนหมดสิ้นหรือไม่ให้เสียสมดุลธรรมชาติมากนัก

4. การพึ่งตนเองทางจิตใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น สามารถปกป้องไม่ให้ตนเองเกิดกิเลสตัณหา อยากได้ อยากมีจนเกินความสามารถตนเอง ต้องเป็นคนเข้มแข็ง มั่นใจว่าจะช่วยตนเองได้ พึ่งตนเองได้และยังเป็นคนรู้จักพอ

5. พึ่งตนเองด้านสังคมวัฒนธรรม หมายถึง การที่คนกลุ่มหนึ่งมีความสามัคคีเป็นปึกแผ่น เหนียวแน่น มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถนำกลุ่มคนเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของตนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีความเป็นปึกแผ่นเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การศึกษาเพิ่มความรู้ การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกัน เป็นต้น

3. การพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเอง จะพบว่า เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตเนื่องจาก การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ก็เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน คือ พึ่งตนเองแบบพออยู่พอกิน ให้อยู่รอด พึ่งตนเองแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แนวคิดการพึ่งตนเองกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเป้าหมายเดียวกัน คือ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ (อาภาพร ภักดิ์ชัย , 2553) และสอดคล้องกับนักวิชาการที่มีความเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้ดีเสียก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้หวังความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว (อภิชัย พันธเสน, 2549) และนอกจากนี้ผู้ที่ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีความคิดที่สอดคล้องกันว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดที่ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการพึ่งตนเอง และต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งหมายถึงการประยุกต์ใช้หลักการของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน

ซึ่งในงานวิจัยนี้จะยกเอาตัวชี้วัดชุมชนพอเพียง ที่ได้ระบุถึงองค์ประกอบสำคัญของความพอเพียงซึ่งทำให้เกิดการพึ่งตนเอง มาเป็นเนื้อหา ที่ได้ระบุถึงชุมชนพอเพียงว่ามี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความพอ ประมาณ ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันดี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (เสรี พงศ์พิศ, 2552)

1. ชุมชนพอประมาณ

ชุมชนพอเพียง มีตัวชี้วัด ดังนี้

1.1 พอดี พองาม หมายถึง กินพอดี อยู่พอดี มีคุณธรรม มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน และระคนกับธรรมชาติ แยกพิจารณา ได้แก่ 1) ครอบครัวอบอุ่น พ่อแม่ลูกอยู่พร้อมหน้า พร้อมตา และมีเวลาพบปะพูดคุยกันสม่ำเสมอ 2) ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูล 3) ในชุมชนมีงานประเพณี งานบุญที่คึกคักอยู่ จัดกิจกรรมเป็นประจำทุกปี 4) ประชาชนในชุมชนช่วยกันสืบสานถ่ายทอด วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ดีอยู่ในชุมชน 5) ประชาชนในชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จากผู้สูงอายุสู่คนรุ่นใหม่ 6) ประชาชนในชุมชนมีสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วยมาก มีการดูแล ช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้พิการอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง 7) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในสภาพดี ประชาชนในชุมชนช่วยกันดูแลบำรุงรักษา 8) ไม่มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร ไม่ใช้วิธีการเผาป่า และเผาหญ้าให้สูญสลายไปโดยเปล่าประโยชน์ 9) มีการจัดทำข้อมูลของประชาชนในชุมชน ในเรื่องรายได้ รายจ่ายและหนี้สินของประชาชนในชุมชน 10) ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันคิด และทำกิจกรรมเพื่อลดภาวะหนี้สินของประชาชน 11) ประชาชนในชุมชน ต่างมีสภาพเศรษฐกิจแบบ พอมี พอกิน พอใช้ ไม่ถึงกับขาดแคลนและยากลำบาก

1.2 มีความเรียบง่าย ประชาชนในชุมชนแยกพิจารณาได้ว่า อะไรเป็นความจำเป็น อะไรคือคุณค่า หรือมูลค่า และอะไรคือความร่วมมือ หรือการแข่งกัน ซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) การจัดงานประเพณี งานบุญในหมู่บ้านจัดแบบพอสมควร ไม่จัดใหญ่เกินไป จนทำให้สูญเสียนงบประมาณ 2) การจัดงานประเพณี งานบุญในหมู่บ้าน ประชาชนไม่ดื่มสุราแบบหามรุ่งหามค่ำ เกินความพอดี 3) การจัดงานบวช งานแต่งงาน และงานศพของประชาชนในชุมชน ไม่มีความฟุ่มเฟือยสูญเสียมูลค่าใช้จ่ายมากเกินไป 4) ประชาชนในชุมชนไม่แข่งขันกันปลูกบ้านหลังใหญ่ๆ และซื้อรถยนต์คันใหญ่ และไม่อวดรวยกันด้วยวัตถุสิ่งของ 5) ประชาชนมีการฟื้นฟูอนุรักษ์ ประเพณีอันดีงาม เช่น การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ 6) ในชุมชนไม่มีการก่อสร้างด้านวัตถุเกินความจำเป็น 7) ประชาชนในชุมชนไม่ถูกรอบงำจากแนวคิดบริโภคนิยม จนแข่งขันกันมีข้าวของเครื่องใช้ที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต 8) ประชาชนในชุมชนมีการวางแผนใช้เครื่องมือการเกษตรร่วมกัน เพื่อลดต้นทุนในการผลิต 9) ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ย่อมข้าว การแปรรูปวัตถุดิบในชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่า แบบวิสาหกิจชุมชน

1.3 มีคุณธรรม ประชาชนในชุมชนมีความสมคูล มีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม มีปัญญา มีความกล้าหาญ และมีความเพียร ซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) การใช้เงินงบประมาณในชุมชน มี

ความสมดุลระหว่างการพัฒนาคน การพัฒนาการศึกษา พัฒนาสิ่งแวดล้อม และพัฒนาสุขภาพของประชาชน 2) ในชุมชนมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และสติปัญญาของคนอย่างเหมาะสม 3) ประชาชนในชุมชนมีการเสียดสีเพื่อส่วนรวม มีคนอาสาช่วยเหลือ กิจกรรมส่วนรวมของชุมชนเป็นจำนวนมาก 4) ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และในการพัฒนาท้องถิ่น 5) ชุมชนมีการวางแผนกิจกรรม ลด ละเลิก อบายมุข การพนันและมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จำนวนผู้ติดอบายมุขมีจำนวนน้อยลงมาก 6) ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนใช้สติปัญญา ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ความรู้สึก การเลียนแบบและการเอาอย่างโดยไม่มี การคิด ไตร่ตรอง 7) ประชาชนในชุมชนมีความ กล้าหาญ เด็ดเดี่ยวเพียงพอที่จะต่อต้านกับความไม่ถูกต้อง ความไม่เป็นธรรม การเอารัดเอาเปรียบ และความไม่เป็นธรรมต่างๆ อย่างเข้มแข็ง 8) ประชาชนในชุมชนมีความเพียรพยายามในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนี้สิน ปัญหาการขาดแคลนน้ำและปัญหาสิ่งแวดล้อม 9) ประชาชนในชุมชนได้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน หรือนอกชุมชนด้วยปัญญา มีความกล้าหาญและมีความอดทน

2. ชุมชนมีเหตุผล

ชุมชนมีเหตุผล มีตัวชี้วัดดังนี้

2.1 ชุมชนเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนในชุมชนรู้ ว่าตนเองอยู่ในสังคม ความรู้ จึงต้องรู้ปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงการแสวงหาความรู้ เพื่อความอยู่รอดและเพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้น 2) ประชาชนในชุมชนมีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การตลาด เพื่อปรับปรุงการผลิต และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับตลาด 3) ประชาชนในชุมชนรู้จักคิด ไตร่ตรอง ใช้เหตุผลและใช้ปัญญาในการคิดและทำกิจกรรม มีความมั่นใจในตนเอง ไม่เลียนแบบ เอาอย่างผู้อื่นอย่างไร้เหตุผล 4) ประชาชนในชุมชนมีลักษณะของคนพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ เป็นคนคิดได้ ตัดสินใจเป็น ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความมั่นใจ สมเหตุสมผล และได้ผลงานดี

2.2 เรียนรู้และรู้จักตนเอง ประชาชนในชุมชนรู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้า พื้นเพดั้งเดิมของตน ของบรรพบุรุษ ชื่นชมภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) ประชาชนในชุมชนรู้จักตนเอง เห็นความสำคัญของตนเอง คิดเองได้ ตัดสินใจเป็นและสามารถกำหนดอนาคตตนเองด้วยความมั่นใจ 2) ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญกับอดีตของตนเองตระหนักว่า หากตนเองไม่มีอดีต ย่อมไม่มีอนาคต ผู้ไม่รู้จักตนเองว่ามาจากไหน ย่อม ไม่รู้ว่าตนเองจะไปทางไหน จึงต้องคอยเลียนแบบ ทำตามผู้อื่นอยู่ร่ำไป จนถูกคนอื่นบงการชีวิตของตน 3) ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนและรากเหง้าของตนเอง 4) ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญกับการ

เรียนรู้เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการสืบทอดให้แก่คนรุ่นใ หม่อย่างต่อเนื่อง 5) ประชาชนในชุมชน นิยมการทำบุญให้ทาน และอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับอย่างต่อเนื่อง

2.3 เรียนรู้จักปัญหาและทรัพยากร ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้หนี้สิน รู้ ข้อมูลค่าใช้จ่ายของชุมชน สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมถึงทรัพยากรในชุมชน ซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) รู้จัก ปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง มีการวิจัยชุมชนเพื่อสร้างความรู้ใหม่จากการค้นพบ มีการร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาเสวนากันอย่างสม่ำเสมอ 2) ในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับหนี้สิน หนี้ในระบบ นอก ระบบที่มีความถูกต้องและชัดเจน 3) ประชาชนมีข้อมูลการใช้จ่ายของชุมชนโดยละเอียด ถูกต้อง และเชื่อถือได้ 4) ในชุมชนมีข้อมูล ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ปัญหาดิน น้ำ ป่า อากาศและ มลพิษต่างๆ 5) ในชุมชนมีความรู้เรื่องปัญหาสุขภาพชุมชน มีวิธีการดูแลสุขภาพ ป้องกันโรค และ วิธีการรักษาพยาบาลเบื้องต้น 6) ในชุมชนมีข้อมูลเกี่ยวกับทุนของชุมชน ได้แก่ ทรัพยากร ดินน้ำ ลม แร่ธาตุและความหลากหลายทางชีวภาพ

2.4 มีแผนแม่บทชุมชน เป็นแผนชีวิต แผนยุทธศาสตร์ แผนแยกย่อยแต่บูรณา การ เป็นแผนการพึ่งพาตนเอง และสร้างเครือข่าย มีตัวชี้วัดดังนี้ 1) ในชุมชนมีแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นแผนชีวิต แผนเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 2) ในชุมชนมีการจัดทำแผนที่ดี โดยประชาชนใน ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน 3) ในชุมชนมีการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน อย่างเป็นขั้นตอน 4) ในชุมชนมีการส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน และมีการจัดกิจกรรมฝึก อาชีพขึ้นในชุมชน 5) ในชุมชนมีแผนการทำกิน ทำใช้เพื่อทดแทนการซื้อจากตลาด เพื่อลด ค่าใช้จ่ายให้แก่ครอบครัว 6) ในชุมชนมีแผนการลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติด เช่น หวย การ พนัน เหล้าและยาเสพติดอย่างชัดเจน 7) ในชุมชนมีแผนการส่งเสริมสุขภาพให้แก่ประชาชนใน ชุมชนอย่างทั่วถึง 8) ในชุมชนมีแผนการส่งเสริม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการทำปุ๋ย ชีวภาพใช้กันเองในชุมชน 9) ในชุมชนมีแผน และกิจกรรมส่งเสริมการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการใน ชุมชน 10) ในชุมชนมีการศึกษาข้อมูล ศึกษาดูงานก่อนทำกิจกรรมและมีการเตรียมการที่ดี 11) ใน ชุมชนมีการเชื่อมโยงกิจกรรมในรูปของเครือข่าย การเรียนรู้ และเครือข่ายกิจกรรมที่มีความชัดเจน

3. ชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ชุมชนมีภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นชุมชนที่มีตัวชี้วัด ดังนี้

3.1 มีระบบบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ การจัดการชุมชน การจัดการองค์กร และ การจัดการทรัพยากร ซึ่งมีตัวชี้ วัดที่สำคัญ ได้แก่ 1) ในชุมชนมีผู้นำชุมชนที่ดี มีคุณธรรม มีการ บริหารจัดการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) ในชุมชน มีประชาชนเป็นผู้ตามที่ดี รู้จักเรียนรู้ ร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับผู้นำชุมชนในทุกกิจกรรม 3) ในชุมชนมีการ

ส่งเสริมความรู้ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง โดยการส่งเสริมประชาชนให้เข้าอบรม สัมมนา ศึกษา ศึกษาดูงานทั้งภายในภายนอกชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4) ในชุมชนมีกลุ่มประชาชนที่มีการบริหารอย่าง โปร่งใส และมีประสิทธิภาพอย่างหลากหลาย และมีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มอย่างทั่วถึง 5) ในชุมชนมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่อง ป่าชุมชน ที่ดิน แหล่งน้ำสาธารณะ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในชุมชน เป็นต้น 6) ในชุมชนมี การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการจัดที่พักในลักษณะโฮมสเตย์หรือเรือนพักชาวบ้าน ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน 7) ในชุมชน สามารถบริหารจัดการปัญหา ความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นได้อย่างสันติวิธี และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่าง สนิทฉันท์ 8) ในชุมชนมีการจัดงานบุญ สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามเป็นประจำ 9) ใน ชุมชนมีการดูแล รักษาสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้ เป็นศูนย์รวมจิตใจให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน 10) ในชุมชนมีการให้การศึกษา และรณรงค์ในเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในชุมชน 11) ประชาชนในชุมชนไม่ ซื่อลี้ภัย ขาดเสียในการเลือกตั้งทุกประเภท

3.2 ระบบการผลิต การแปรรูปและการตลาด การดำเนินการในรูปวิสาหกิจ ชุมชน และเครือข่าย ซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) ในชุมชนได้นำแผนแม่บทชุมชนมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำ ให้เกิดระบบการผลิต การแปรรูปและการตลาด 2) ในชุมชนมีการวิเคราะห์ การใช้จ่ายของ ประชาชนในชุมชน และมีแผน มีกิจกรรมเพื่อลดการซื้อ การเพิ่มรายได้ มีการทำเกษตรผสมผสาน อย่างกว้างขวาง 3) ในชุมชนมีการทำนาไว้เพื่อบริโภค โดยใช้ปุ๋ยธรรมชาติ แทนปุ๋ย เคมีและยาฆ่า แมลง 4) ในชุมชนมีโรงสี ช่วยสีข้าวจากเกษตรกร และมีการประกอบกิจกรรมต่อเนื่อง จากการสี ข้าว เช่น การเลี้ยงหมู การเลี้ยงไก่ การปั้นอิฐ 5) ในชุมชนมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเพิ่มมูลค่า และการถนอมอาหารจากผลผลิตจากธรรมชาติ เช่น น้ำผลไม้ ไวน์ สมุนไพร 6) ในชุมชนทำ กิจกรรมลดรายจ่ายในครอบครัว ได้แก่ การทำแชมพู สบู่ น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน 7) ในชุมชนมี การใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี และลดการใช้ยาฆ่าแมลง แต่่นำวัชพืชในไร่ไปใช้ไล่แมลง 8) ใน ชุมชนมีการรวมตัวกันของประชาชน เพื่อทำกิจกรรมเพิ่มรายได้ เช่น กลุ่มทอผ้า จักสาน ทำของที่ ระลึก สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำหน่ายเพื่อหารายได้ 9) ในชุมชนมี การสร้างเครือข่าย ความรู้ และประสบการณ์กับองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน

3.3 ระบบทุน หมายถึง การออม กองทุนสวัสดิการและโครงการร่วมพลัง ประชาชน มีตัวชี้วัดดังนี้ 1) มีระบบการออมเงิน มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์อย่างชัดเจน 2) ประชาชนในหมู่บ้าน เป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือมีการออมเงินในสถาบันการเงิน 3) ในชุมชนมี สถาบันการเงิน 4) ในชุมชนมีกองทุนสวัสดิการ ซึ่งกำหนดให้ออมวันละ 1 บาท และเป็นกองทุนที่

จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก 5) ในชุมชนมีการออมในรูปแบบอื่นๆ เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารน้ำ ธนาคารต้นไม้ ธนาคารโค กระบือ เป็นต้น 6) ในชุมชนมีระบบการเอาแรง การลงแขก การช่วยเหลือกันเอาแรงกัน 7) ในชุมชนมีการรวมทุนกันซื้อเครื่องมือการเกษตร จากเงินงบประมาณของกลุ่มออมทรัพย์ หรืองบประมาณอื่น 8) ในชุมชนมีโรงสีชุมชน ฉางข้าวรวม ธนาคารข้าว ลานตากผลผลิตทางการเกษตร 9) ในชุมชนมีโครงการปฎิอินทรีย์ชีวภาพ มีการรวมกลุ่ม ทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย

3.4 ระบบทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและพลังงาน มีตัวชี้วัดดังนี้ 1) มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อรักษาหน้าดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป 2) ในชุมชนยังมีป่าสาธารณะ ป่าชุมชน ที่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม 3) ในชุมชนมีการจัดระเบียบ และมีวิธีการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า และมีการเฝ้าระวังไฟป่าอย่างเป็นระบบ 4) ในชุมชนมีประเพณีการบวชป่า การสืบชะตาป่า สืบชะตาแม่น้ำ และพิธีกรรมอื่นๆ เพื่ออนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม 5) ในชุมชนมีพื้นที่สาธารณะ และประชาชนในชุมชนมีการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะอย่างได้ผล 6) ในชุมชนประชาชนตระหนักรู้ในประโยชน์ของต้นไม้ มีกิจกรรมการปลูกป่าเพิ่มเติม การรณรงค์ให้มีการปลูกต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น 7) ในชุมชนมีพื้นที่นา พื้นที่สวน มีการใช้ประโยชน์คุ้มค่า ไม่ปล่อยให้รกร้าง มีการปลูกป่าแบบวนเกษตร หรือเกษตรผสมผสาน 8) ในชุมชนมีมาตรการการป้องกันอันตรายจากสารเคมี ที่ใช้ในการทำการเกษตร ลด เลิกการใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า 9) ในชุมชนมีการกำจัดขยะอย่างเหมาะสม ประชาชนมีความรักความสะอาด ในบริเวณบ้าน และที่สาธารณะ 10) ประชาชนในชุมชนไม่นิยมการเผาหญ้า เผาป่า แต่มีวิธีการนำขยะไปใช้ทำปุ๋ยชีวภาพอย่างได้ผล 11) ในชุมชน มีระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เหมาะสม 12) ในชุมชนมีการพัฒนาการใช้พลังงานทางเลือกอื่นๆ ทดแทนพลังงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น การใช้เตาพลังงานชีวมวล เตาไร้ควัน เตาเผาถ่านไม้ พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานลม 13) มีการวางแผนการใช้พลังงานในระยะยาว เช่น การปลูกพืช เพื่อให้พลังงาน เช่น ปาล์ม น้ำมัน มะพร้าว ยางนา และพืชอื่นๆ เป็นต้น

3.5 มีระบบสุขภาพ ประกอบด้วย การป้องกันและการดูแลรักษา ซึ่งมีตัวชี้วัดดังนี้ 1) มีระบบการดูแลสุขภาพโดยชุมชน โดยยึดหลักการหาหมอ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ แทนการไปซื้อยามากินเอง 2) ในชุมชนมีการจัดกิจกรรมให้การเรียนรู้แก่ประชาชน เรื่องการใช้ชีวิต และการรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เช่น การกินปลา ผัก ผลไม้ที่ปลอดสารพิษและการออกกำลังกายเป็นประจำ 3) ในชุมชนมีการจัดทำฐานข้อมูลเรื่อง ประโยชน์ของผักพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ผลไม้ ขนมหากฎมิปัญญาชาวบ้าน 4) ในชุมชนมีการเรียนรู้ภูมิปัญญา เรื่อง การประกอบอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพและการรักษาโรค 5) ในชุมชน

มีการส่งเสริมการออกกำลังกายให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสมกับเพศ วัย สภาพร่างกายและวัฒนธรรมท้องถิ่น 6) ในชุมชนมีระบบการบริหารจัดการน้ำสะอาดเพื่อบริโภค อุปโภคอย่างเหมาะสม และมีโครงการผลิตน้ำดื่มของชุมชน 7) ในชุมชนมีการส่งเสริมการทำน้ำสมุนไพร บำรุงสุขภาพ มีวิธีการแปรรูปผลไม้ป่าและผลไม้บ้านที่เหมาะสม ช่วยเพิ่มมูลค่า ตรงตามความต้องการของตลาด 8) ในชุมชนมีการส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชผักสวนครัว ข้าว ไม้สมุนไพร ไม้ใช้สอย ไม้ใช้เองอย่างพอเพียง ช่วยลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้อย่างต่อเนื่อง 9) ในชุมชนมีการส่งเสริมเรียนรู้ให้แก่ประชาชนในการทำของใช้ในบ้านเพื่อลดรายจ่าย เช่น แชมพู สบู่ น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน และปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น

จึงสรุปได้ว่าการพึ่งตนเองนั้นเกิดจากที่บุคคลมีอิสระในการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติ โดยการใช้ศักยภาพของตนเองและครอบครัวหรือชุมชนเพื่อพึ่งพากันและกันให้สามารถบรรลุความจำเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตได้ จากการศึกษาแนวคิดการพึ่งตนเอง หลักการพึ่งตนเองรวมถึงการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงทำให้สามารถสรุปและการประยุกต์ใช้กับอาชีพประมงพื้นบ้านได้ออกเป็นประเด็น ดังนี้

ด้านความพอประมาณ

1. การดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ
2. การลงทุนในการประกอบอาชีพแบบค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับฐานะของครอบครัว
3. การมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย
4. การลดต้นทุนในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม
5. การใช้จ่ายตามจำเป็นและเหมาะสมกับรายได้
6. การนำอุปกรณ์ เครื่องมือ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

7. สามารถช่วยเหลือตนเองได้และมีความพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่

ด้านการมีเหตุผล

1. การทำอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้
2. การพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและครอบครัวมากกว่าคนอื่น
3. การตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล

4. การใช้เทคโนโลยีทั้งแบบดั้งเดิม และสมัยใหม่ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม

5. การคิดอย่างมีเหตุผลและไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น

6. การวางแผนครอบครัวในอนาคต

7. การพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น

ด้านการมีภูมิคุ้มกัน

1. มีการจัดสรรรายได้ในการบริโภค การออม การลงทุน เพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต

2. มีการออมเงินเพื่อการลงทุนและสะสมเงินสำรองสำหรับครอบครัว ไว้รองรับภาวะฉุกเฉิน

3. มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว

4. รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพตนเอง รู้ปัญหาภายในครอบครัว และการประกอบอาชีพ

5. หลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ

6. มีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบอาชีพ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

งานวิจัยของ อภาพร ภควัดชัย (2553) เรื่องการศึกษาการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านความพอประมาณ พบว่า ระดับการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณของประชากรตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.41 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ครัวเรือนดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ไม่ฟุ่มเฟือย รองลงมา คือ สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือตนเองได้และมีความพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การนำเศษวัสดุเหลือใช้มาเพิ่มมูลค่า ด้านความมีเหตุผล พบว่า ระดับการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผลของประชากรตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ พยายามแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพด้วยตนเอง ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือ จากผู้อื่น รองลงมา คือ สมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล ข้อที่มีการปฏิบัติน้อย

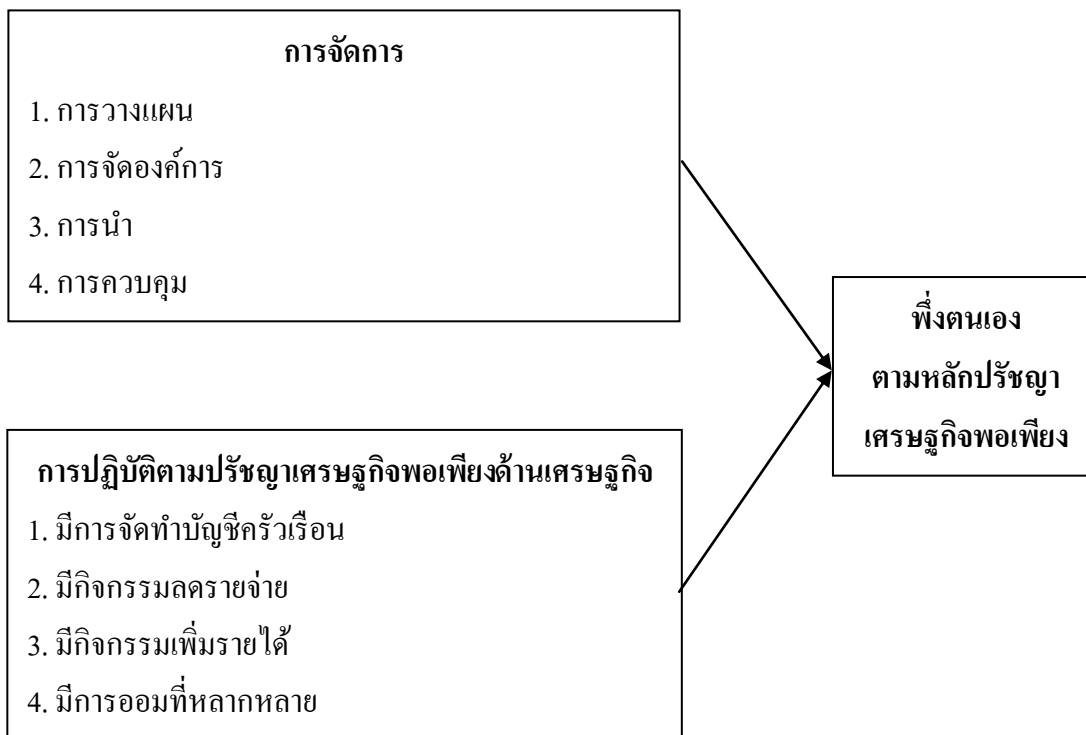
ที่สุด คือ การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของครัวเรือนเพื่อการวางแผนการใช้จ่าย และด้านการมีภูมิคุ้มกัน จากการศึกษา พบว่า ระดับการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกันของประชากรตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.52 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว รองลงมา คือ การจัดสรรรายได้ในการบริโภค การออม การลงทุน เพื่อการใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต ข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับเพื่อนบ้าน เพื่อการผลิตสินค้าและแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชน

ธันวา จิตต์สงวน, บันเทิง มาแสง , และเชษฐ์ สุขเกิด (2543) ได้ทำโครงการวิจัยแนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งได้ศึกษา แนวคิดและแนวทางการปฏิบัติของการพัฒนาการเกษตรยั่งยืนทั้ง 5 รูปแบบ ได้แก่ เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ พบว่า แนวคิดพื้นฐานของเกษตรยั่งยืนแต่ละรูปแบบมีความสอดคล้องกัน คือ มุ่งเน้นให้เกษตรกรมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยการผลิตกิจกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวเนื่องกัน ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเน้นการใช้จ่ายการผลิตและการบริโภคสินค้าที่ผลิตได้ภายในไร่นาของตนเอง ทั้งนี้ในแต่ละรูปแบบอาจมีจุดเน้นของแนวคิดพื้นฐานที่แตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย ความแตกต่างที่พบในแนวทางพื้นฐานในการปฏิบัติของการเกษตรยั่งยืนแต่ละรูปแบบ คือ ประการที่หนึ่ง จุดเน้นในการปฏิบัติของแต่ละรูปแบบอาจแตกต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพนิเวศ หรือปัจจัยทางกายภาพต่างๆ ประการที่สอง กิจกรรมในการผลิต หรือปัจจัยทางชีวภาพก็จำเป็นต้องเลือกสรรให้สอดคล้องกับสภาพภูมินิเวศ ประการที่สาม เทคนิค การผลิตในแต่ละรูปแบบก็จะมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันด้วย เมื่อพิจารณาทางเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาเกษตรยั่งยืนเป็นการลงทุนที่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งในรูปแบบของการประหยัดต้นทุน การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการผลิต การเพิ่มขึ้นของรายได้ และการลดรายจ่ายในการบริโภคของครอบครัว เป็นต้น

อภิญญา โชคนัก (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของคนยากจนในจังหวัดอุดรธานี พบว่า คนยากจน จังหวัดอุดรธานีสามารถพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าอาชีพหลักที่ทำอยู่ในปัจจุบันทำให้มีรายได้เป็นประจำทุกปี อาชีพหลักที่ทำอยู่ในปัจจุบันสามารถสร้างความมั่นใจ สามารถดำเนินต่อไปได้ยาวนานต่อเนื่อง สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ตามปกติ โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพ

กรอบแนวคิดงานวิจัย

กรอบแนวคิดงานวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในบทนี้จะอธิบายถึง แหล่งที่มาของข้อมูลของงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดการทางธุรกิจและการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยทั้ง 2 ประเภท คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกันในการทำการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด มีขั้นตอน ดังนี้

1. วิธีการดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัย ได้มีวิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed methodology) ทั้งแบบการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยนั้นมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณก่อนจากนั้นจึงมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อเพิ่มความชัดเจนของประเด็นคำถามในการวิจัยเชิงปริมาณให้มากขึ้น (วรรณดี สุทธิรินรากร, 2556)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากร

ประชากร (Population) ที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ ชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือขนาดความยาวไม่เกิน 14 เมตร ซึ่งอาศัยในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวนทั้งสิ้น 168 ราย (สำนักงานประมงจังหวัดตรัง, 2557)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

ในการหากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์กำหนดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (ศิริวุฒิ เอกะกุล, 2543) หาจำนวนชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ ซึ่งอาศัยในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวนทั้งสิ้น 168 ราย เมื่อใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 117 ตัวอย่าง จากตารางใช้การเทียบบัญญัติไตรยางศ์ คือ

ถ้าประชากร 160 ราย จะได้กลุ่มตัวอย่าง 113
 ถ้าประชากร 170 ราย จะได้กลุ่มตัวอย่าง 118
 จะได้ว่า ช่องว่างประชากร 10 ราย ได้กลุ่มตัวอย่าง 5
 ช่องว่างประชากร 8 ราย ได้กลุ่มตัวอย่าง $\frac{5 \times 8}{10} = 4$ ราย
 ดังนั้น ถ้าประชากร 168 ราย จะได้กลุ่มตัวอย่าง = $113 + 4 = 117$ ราย

จากเงื่อนไขดังกล่าวจึงเลือกชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ ที่อาศัยในเขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เป็นหลัก มาเป็นชาวประมงตัวอย่าง จำนวน 117 หลังจากนั้นใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) (นภาภรณ์ จันทรศัพท์ และคณะ , 2545) โดยการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละตำบล ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละตำบล ตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3-1 แสดงสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละตำบล ของชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ เขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง (หน่วย: ราย)

พื้นที่สำรวจ	จำนวนชาวประมง	จำนวนชาวประมงที่เลือก
ตำบลท่าข้าม	128	90
ตำบลเกาะสุกร	35	24
ตำบลอื่นๆ	5	3
รวม	168	117

หมายเหตุ: ข้อมูลการจดทะเบียนเรือ โดย สำนักงานประมง จังหวัดตรัง, 2557.

จากนั้นในการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทำการศึกษาอิทธิพลของการจัดการทางธุรกิจและการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยจะใช้ประชากรที่สามารถพึ่งตนเอง จากการวัดระดับ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากขึ้นไป ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 3.50 – 5.00 และผลจากการวิเคราะห์ พบว่า มีประชากรที่สามารถพึ่งตนเอง 85 ราย จึงนำประชากรกลุ่มนี้ไปทำการทดสอบ ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ต่อไป

2.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ นำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามจากแนวทางที่ได้จากการศึกษา โดยแบบสอบถามนั้นครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานของการศึกษา

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

4) รูปแบบของแบบสอบถามที่ใช้แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างซึ่งถามเกี่ยวกับ

1.1) ข้อมูลทั่วไปของบุคคล

1.2) ข้อมูลพื้นฐานด้านการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน

ซึ่งจะกำหนดคำตอบให้เป็นช่วง จะทำให้ผู้ตอบเต็มใจตอบมากกว่า (สุภางค์ จันทวนิช, 2553)

ส่วนที่ 2 การวัดระดับการปฏิบัติการจัดการธุรกิจ 4 ด้านประกอบด้วย

2.1) ด้านการวางแผน

2.2) ด้านการจัดองค์การ

2.3) ด้านการนำ

2.4) ด้านการควบคุม

คำถามในส่วนที่ 2 ทั้งหมดใช้แบบสอบถามปลายปิดแบบ Rating Scale โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลแบบระดับอันดับ (Ordinal Scale) (นภภรณ์ จันทร์ศัพท์ และคณะ, 2545) ซึ่งจะแบ่งการวัดระดับการปฏิบัติการจัดการธุรกิจ 4 ด้าน เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับกลาง

ระดับ 2 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมี เกณฑ์การแปลความหมายและการจัดกลุ่มของคะแนน โดยใช้ค่ากลาง (Mid Point) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2540) ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

- 3.50-4.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
- 2.50-3.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50-2.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย
- 1.00-1.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยมาก

ส่วนที่ 3 การวัดระดับการ ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ
ประกอบด้วย

- 3.1) การจัดทำบัญชีครัวเรือน
- 3.2) กิจกรรมลดรายจ่าย
- 3.3) กิจกรรมเพิ่มรายได้
- 3.4) กิจกรรมการออมที่หลากหลาย

คำถามในส่วนที่ 3 ทั้งหมดใช้แบบสอบถามปลายปิดแบบ Rating Scale โดยใช้ข้อมูลแบบระดับอันดับ (Ordinal Scale) (นภาพรณ์ จันทร์ศัพท์ และคณะ , 2545) ซึ่งจะแบ่งการวัดระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ เป็น 5 ระดับ ดังนี้

- ระดับ 5 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
- ระดับ 3 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับกลาง
- ระดับ 2 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย
- ระดับ 1 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมี เกณฑ์การแปลความหมายและการจัดกลุ่มของคะแนน โดยใช้ค่ากลาง (Mid Point) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2540)

- 4.50-5.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.50-4.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก
- 2.50-3.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50-2.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย
- 1.00-1.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยมาก

ส่วนที่ 4 การวัดระดับ การพึงตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ประกอบด้วย

- 4.1) ด้านความพอประมาณ
- 4.2) ด้านการมีเหตุผล

4.3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน

คำถามในส่วนที่ 4 ทั้งหมดใช้แบบสอบถามปลายปิดแบบ Rating Scale โดยใช้ข้อมูลแบบระดับอันดับ (Ordinal Scale) (นภากรณ์ จันทร์ศัพท์ และคณะ , 2545) ซึ่งจะแบ่งการวัดระดับปฏิบัติการฟุ้งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับกลาง

ระดับ 2 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 ความคิดเห็นต่อระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมี เกณฑ์การแปลความหมายและการจัดกลุ่มของคะแนน โดยใช้ค่ากลาง (Mid Point) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2540) ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึง ระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยมาก

2.4 ที่มาตัวแปรแบบสอบถาม

ตารางที่ 3-2 ที่มาตัวแปรแบบสอบถาม

ปัจจัย	ปัจจัยย่อย	ข้อที่	ประยุกต์จาก
การวัดระดับการปฏิบัติ	1.การวางแผน	1-6	ศิริพร ประมวงทรัพย์ (2546)
ปฏิบัติการจัดการธุรกิจ 4 ด้าน	2.การจัดองค์การ	1-5	ชูศักดิ์ อู่สมบัติชัย (2546)
	3.การนำ	1-5	ศิริศักดิ์ ปานบำรุง (2545)
	4.การควบคุม	1-4	จุฑามาศ กมลรัตน์ (2550)
การวัดระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ	1.การจัดทำบัญชีครัวเรือน	1-3	ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้
	2.กิจกรรมลดรายจ่าย	1-6	เพื่อเอาชนะความยากจน
	3.กิจกรรมเพิ่มรายได้	1-4	จังหวัดยโสธร (2549)
	4.กิจกรรมการออมที่	1-2	กรมการพัฒนาชุมชน (2552)

ปัจจัย	ปัจจัยย่อย	ข้อที่	ประยุกต์จาก
	หลากหลาย		ภูวนัย พุ่มไทรทอง (2551)
การวัดระดับ	การ	1.ด้านความพอประมาณ	1-7
พึ่งตนเองตามหลัก		2.ด้านการมีเหตุผล	1-7
ปรัชญาเศรษฐกิจ		3.ด้านการมีภูมิคุ้มกัน	1-6
พอเพียง			

2.5 การหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย (แบบสอบถาม)

1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (index of item-objective congruence : IOC) (สุวิมล ตรีภานันท์, 2543)

2) ผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัยที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด โดยการทดลองกับชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ ซึ่งอาศัยในเขต อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง แล้วนำผลที่ได้หาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) วิธีการของครอนบาค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ , 2536) ซึ่ง เกณฑ์การแปลผลความเชื่อมั่น ของ Pumpinij (1990) (อ้างถึงใน สิ้น พันธุ์พินิจ, 2554) มีดังนี้

0.80-1.00 = มีความเชื่อถือได้สูงมาก

0.60-0.79 = มีความเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง

0.40-0.59 = มีความเชื่อถือได้ปานกลาง

0.20-0.39 = มีความเชื่อถือได้ต่ำ

0.01-0.19 = มีความเชื่อถือได้ต่ำมาก

สำหรับการวิจัยครั้งนี้จะใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่นมากกว่า 0.65 (Sekaran, 2003) จึงยอมรับในแบบสอบถาม

3) การหาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยสถิติที่ใช้ทดสอบความเชื่อถือของแบบสอบถาม คือ วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ด้วยสูตร ครอนบาคแอลฟา (Cronbach alpha) (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541 อ้างถึงใน สิ้น พันธุ์พินิจ, 2554) มีสูตร ดังนี้

$$\alpha = \frac{N}{N-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด

$\sum S_i^2$ = ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนที่วัดได้จากแต่ละข้อ

S_t^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนจากข้อคำถามทุกข้อ

N = จำนวนข้อคำถามหรือจำนวนรายการทั้งหมดที่ใช้วัด

จากการผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัย ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด โดยการทดลองกับ ชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ ซึ่งอาศัยในเขต อำเภอสทิงพระ จังหวัดตรัง แล้วนำผลที่ได้ค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถาม โดย การหาความเชื่อมั่น ด้วย วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา จึงได้ผลตามตารางที่ 4

ตารางที่ 3-3 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยการหาความเชื่อมั่น ด้วย วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ส่วนที่	ตัวแปล	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	แปลผลความเชื่อมั่น
2-3	ทั้งหมด	0.93	เชื่อถือได้สูงมาก
2	ด้านการจัดการ	0.92	เชื่อถือได้สูงมาก
	การวางแผน	0.83	เชื่อถือได้สูงมาก
	การจัดองค์การ	0.87	เชื่อถือได้สูงมาก
	การนำ	0.90	เชื่อถือได้สูงมาก
	การควบคุม	0.90	เชื่อถือได้สูงมาก
3	ด้านการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ	0.76	เชื่อถือได้ค่อนข้างสูง
	การทำบัญชีครัวเรือน	0.99	เชื่อถือได้สูงมาก
	การลดรายจ่าย	0.68	เชื่อถือได้ค่อนข้างสูง
	การเพิ่มรายได้	0.60	เชื่อถือได้ค่อนข้างสูง
	การออมที่หลากหลาย	0.73	เชื่อถือได้ค่อนข้างสูง
4	ด้านการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ	0.87	เชื่อถือได้สูงมาก

 พอเพียง

2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดย การวิจัยเอกสาร เก็บข้อมูลโดยการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจประมง การทำประมงพื้นบ้านและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ส่วนราชการ เอกชน หนังสือ บทความ เว็บไซต์และการสังเกตการณ์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา
- 2) การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดย การวิจัยแบบสำรวจ เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือคือ ใช้แบบสอบถามในเก็บข้อมูล โดยทำการแจกแบบสอบถามแก่ชาวประมงพื้นบ้านที่มีการ

2.7 การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้จัดทำและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยคำนวณเป็นอัตราร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และทำการทดสอบสมมติฐานโดยตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยโดยใช้การทดสอบความสัมพันธ์แบบ ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ที่ 1, 2 และ 3

หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลแบบสอบถามในส่วนที่ 2 คือ กระบวนการจัดการธุรกิจ แบบสอบถามในส่วนที่ 3 คือ การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ และแบบสอบถามในส่วนที่ 4 คือการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำเภียง จังหวัดตรัง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาระดับความคิดเห็นของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำเภียง จังหวัดตรัง ที่มีต่อการจัดการธุรกิจและการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำเภียง จังหวัดตรัง

2) วัตถุประสงค์ที่ 4 และ 5

วิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่ 4 โดยการทดสอบแบบ Multiple Regression โดยวิธี Stepwise เพื่อวิเคราะห์ว่าการจัดการธุรกิจมีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำเภียง จังหวัดตรัง และวิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่ 5 โดยการทดสอบแบบ Multiple Regression โดยวิธี Stepwise เช่นเดียวกัน เพื่อประเมินว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำเภียง จังหวัดตรัง

2.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย

1) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้สูตร ดังนี้ (พิสมัย หาญมงคลพิพัฒน์, 2547)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ คือ ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด

n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2) การหาร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลพื้นฐานในการเปรียบเทียบข้อมูล โดยใช้สูตร ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545)

$$P = \left(\frac{f}{n}\right) \times 100$$

เมื่อ P คือ ค่าร้อยละ (%)

f คือ ค่าความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นร้อยละ

n คือ ค่าจำนวนความถี่ทั้งหมดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3) การหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หรือ SD เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานในการวัดการกระจายของข้อมูล โดยใช้สูตร ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544)

$$SD = \sqrt{\left[\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)} \right]}$$

เมื่อ SD แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน คะแนนแต่ละตัวในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัว ยกกำลัง

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด ยกกำลัง

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

n-1 แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

2.10 สถิติที่ใช้การทดสอบตามวัตถุประสงค์

1) การวิเคราะห์ ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) (ยุทธ ไกยวรรณ, 2549)

$$\text{สมการ } Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 + b_5X_5 + b_6X_6 + b_7X_7 + b_8X_8$$

Y แทน ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

X_1 แทน การวางแผน

X_2 แทน การจัดการ

X_3 แทน การนำ

X_4 แทน การควบคุม

X_5 แทน การจัดทำบัญชีครัวเรือน

X_6 แทน กิจกรรมลดรายจ่าย

X_7 แทน กิจกรรมเพิ่มรายได้

X_8 แทน การออมที่หลากหลาย

b_1, b_2, \dots, b_n แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์แต่ละตัว ในรูปของคะแนนดิบหรือแทนค่าน้ำหนักของความสำคัญ (Score weight) ของตัวพยากรณ์ตัวที่ 1 ถึง n ตามลำดับ

a แทน ค่าคงที่ในสมการพยากรณ์

การคำนวณหาค่า b_1, b_2, \dots, b_n และคำนวณหา a เพื่อนำไปแทนค่าในสมการพยากรณ์พหุคูณนั้น หาได้จาก

$$\text{หา } b_1, b_2, \dots, b_n \text{ ได้จาก } b_i = \beta_i \frac{S_y}{S_i}$$

เมื่อ β_i แทน น้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ (BetaWeight) ตัวที่ i

b_i แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ซึ่งพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ตัวที่ i

S_i แทนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวพยากรณ์ที่ i

S_y แทนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรตาม (Y)

หา a จาก

$$A = Y - b_1 \bar{X}_1 - b_2 \bar{X}_2 - b_3 \bar{X}_3 - \dots - b_n \bar{X}_n$$

เมื่อ Y แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม

$\bar{X}_1, \bar{X}_2, \bar{X}_3, \dots, \bar{X}_n$ แทน ค่าเฉลี่ยของตัวพยากรณ์ตัวที่ 1 ถึงตัวที่ n

$b_1, b_2, b_3, \dots, b_n$ แทน ค่าคงที่ในการพยากรณ์

เมื่อคำนวณหา $b_1, b_2, b_3, \dots, b_n$ และหา a ได้แล้ว นำไปแทนค่าในสมการพหุคูณ
ในรูปคะแนนดิบ

เงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

- 1) ค่าคลาดเคลื่อน (error or residual: e) จะต้องมีการแจกแจงปกติด้วยค่าเฉลี่ย
เป็นศูนย์
- 2) ค่าแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนต้องคงที่
- 3) ค่าคลาดเคลื่อนที่ i และ j ต้องเป็นอิสระกัน หรือ E_i และ E_j ต้องเป็นอิสระ
กัน $i, j=1, 2, \dots, n; i \neq j$
- 4) ตัวแปรอิสระกัน X 's ต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน กรณีที่ตัวแปรอิสระ X 's มี
ความสัมพันธ์กันจะเรียกว่าเกิดปัญหา Multicollinearity

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ
เจาะจง (Purposive sampling) จะเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 117 ราย จากการวิจัยเชิง
ปริมาณ ที่มีลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา โดยมีเงื่อนไขการพิจารณาจากความสามารถใน
การพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 15 รายแรก ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์
ของ Lincoln and Guba (อ้างถึงใน วรรณดี สุทธิชินราการ , 2556) ที่พบว่าโดยทั่วไปข้อมูลจะถึงจุด
อิ่มตัวเมื่อได้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 12 ราย หรือมากที่สุด 20 ราย

3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

รูปแบบของแบบสัมภาษณ์ ที่ใช้ ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured
interview) (ยุทธ ไกรยวรรณ, 2545) ในการสัมภาษณ์ โดยใช้ผลที่ได้จากแบบสอบถามเชิงปริมาณ
ในการ สอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น แล้วเพิ่มเติมคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ และ
พัฒนาการในการทำประมงพื้นบ้าน

3.3 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจ การทำประมงพื้นบ้าน ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ส่วนราชการ เอกชน หนังสือ บทความ เว็บไซต์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา

2) ทำการสังเกตการณ์พื้นที่ที่ศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลปฐมภูมิ สำหรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

3) ทำการแบ่งกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive selection) หลังจากนั้นจึงทำการออกแบบสัมภาษณ์

4) ทำการสัมภาษณ์ชาวประมงพื้นบ้าน เขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยก่อนการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์จะมีการแนะนำตนเอง บอกจุดมุ่งหมาย ความเป็นมิตร (ยุทธ ไกรยวรรณ, 2545) พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเพื่อช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2553)

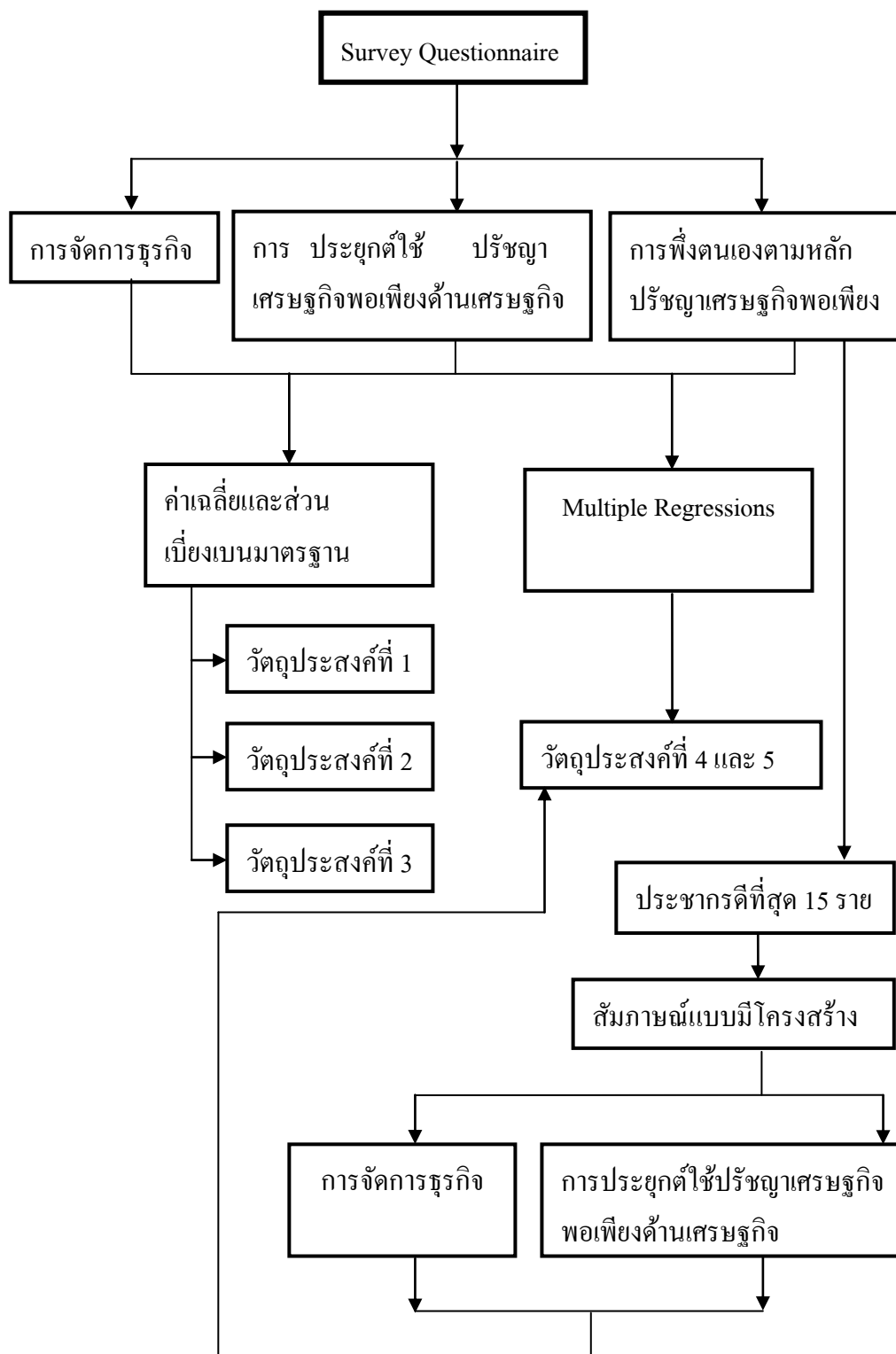
5) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของ ชาวประมงพื้นบ้าน เขตอำเภอ ปะเหลียน จังหวัด ตรัง เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจเพื่อความยั่งยืนของชาวประมงพื้นบ้าน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากการจดบันทึกและการบันทึกเสียงมาทำข้อสรุปชั่วคราว โดยการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดง่าย ๆ ตามประเภท ซึ่งคาดว่าเป็นลักษณะหรือความเชื่อมโยงของข้อมูล โดยนำมาเขียนเป็นประโยค หรือเขียนเป็นข้อความเป็นการสรุปย่อ

2) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์ การสร้างบทสรุปในขั้นตอนนี้ทำต่อจากขั้นตอนการทำข้อสรุปชั่วคราวที่ได้ผ่านการตรวจสอบและยืนยันแล้ว โดยการนำข้อสรุปชั่วคราวหรือข้อสรุปย่อๆที่ได้มาเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เป็นบทสรุปที่จะตอบปัญหาการวิจัย

3.5 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้เป็น รายงานผลการวิจัย การจัดการทางธุรกิจและการ ปฏิบัติตาม ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ ขนาดความยาวไม่เกิน 14 เมตร ที่อาศัยในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวนทั้งสิ้น 117 ราย เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งการนำเสนอ ตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

\bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

F แทน สถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณาในการแจกแจงแบบ F-distribution

t แทน สถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณาใน t-distribution

p-value แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significance)

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ

R^2 แทน ค่าสหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง หรือ ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย

AdjR² แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง

b แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

β (Beta) แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ซึ่งเป็นตัวบอกความสำคัญของตัวแปรแต่ละตัว โดยที่ตัวแปรที่มีค่า β มากแสดงว่ามีความสำคัญมากกว่า

SE แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์

2. ขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอผลของการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการธุรกิจสภาพแท้จริงของชาวประมงพื้นบ้าน 2) เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้าน 3) เพื่อศึกษาระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน 4) เพื่อศึกษาอิทธิพลของระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน และ 5) เพื่อศึกษาอิทธิพลของระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และนำเสนอผลการวิจัยเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผลการศึกษาจากแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม กระบวนการจัดการธุรกิจสภาพแท้จริงของชาวประมงพื้นบ้าน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการศึกษาจากแบบสอบถามระดับการปฏิบัติตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้าน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ผลการศึกษาจากแบบสอบถามระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปร ก่อนการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ Linear Multiple Regression ต้องมีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา Multicollinearity หรือเกิดปัญหาสภาวะร่วมเส้นตรง

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ อิทธิพลของระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์ ผลการ วิเคราะห์ อิทธิพลของระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเอง มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผลการศึกษาจากแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง โดยการนำเสนอในรูปแบบของการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ตารางที่ 4-1 แสดงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของลักษณะข้อมูลทั่วไป ในการ ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน (n= 117)

ข้อมูลทั่วไป	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
1.ช่วงอายุ (ปี)	20-30 ปี	2	1.7
	31-40 ปี	19	16.2
	41-50 ปี	38	32.5
	51-60 ปี	40	34.2
	61-70 ปี	16	13.7
	มากกว่า 70 ปี	2	1.7
	รวม		117
2.เพศ	ชาย	109	93.2
	หญิง	8	6.8
	รวม	117	100
3.ศาสนา	พุทธ	8	6.8
	อิสลาม	109	93.2
	รวม	117	100
4.ระดับการศึกษา	ประถม.ต้น	43	36.8
	ประถม.ปลาย	43	36.8
	มัธยม.ต้น	10	8.5
	มัธยม.ปลาย/ปวช.	14	12.0
	อนุปริญญา/ปวส.	4	3.4
	ปริญญาตรี	3	2.5
	รวม		117

ข้อมูลทั่วไป	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
5.ประสบการณ์ในการทำ ประมงพื้นบ้าน	ไม่เกิน 10 ปี	10	8.6
	11-20 ปี	38	32.5
	21-30 ปี	39	33.3
	31-40 ปี	22	18.8
	มากกว่า 40 ปี	8	6.8
	รวม		117
6.วิธีการเริ่มต้นทำประมง พื้นบ้าน	เริ่มด้วยตนเอง	100	85.5
	จากการสืบทอดอาชีพ	17	14.5
	รวม	117	100
7.เหตุผลสนใจในการทำ อาชีพประมงพื้นบ้าน	เป็นอาชีพของครอบครัว	51	43.3
	เป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างมั่นคง	34	29.3
	เป็นอาชีพที่ได้รับผลตอบแทนสูง	13	11.3
	เป็นอาชีพที่ชอบและมีใจรักเป็นส่วนตัว	19	16.1
	รวม	117	100
8.จำนวนเรือที่เป็นเจ้าของ	1 ลำ	111	94.9
	2 ลำ	6	5.1
	รวม	117	100
9.จำนวนแรงงานที่ใช้ ประมงทั้งหมด	ทำ 2 คน	66	56.4
	3 คน	38	32.5
	4 คน	9	7.7
	5 คน	4	3.4
	รวม	117	100
9.1 แรงงานครัวเรือน	2 คน	99	84.6
	3 คน	13	11.1
	4 คน	3	2.6
	5 คน	2	1.7
	รวม	117	100
9.2 แรงงานจ้าง	ไม่มี	79	67.5

ข้อมูลทั่วไป	ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
	1 คน	31	26.5
	2 คน	5	4.3
	3 คน	2	1.7
	รวม	117	100
10.ระยะการทำประมงห่าง	ไม่เกิน 3 กม.	31	26.5
จากชายฝั่ง (กิโลเมตร)	3-10 กม.	35	29.9
	11-20 กม.	15	12.8
	21-30 กม.	22	18.8
	31-40 กม.	14	12.0
	รวม	117	100

จากตารางที่ 4-1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน จำนวน 117 ราย มีผลดังนี้

1. ช่วงอายุ ของชาวประมงพื้นบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี (คิดเป็นร้อยละ 34.2) รองลงมาคือ ช่วงอายุ อยู่ระหว่าง 41-50 ปี (คิดเป็นร้อยละ 32.5) ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี (คิดเป็นร้อยละ 16.2) ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 61-70 ปี (คิดเป็นร้อยละ 13.7) ตามลำดับ และพบว่าช่วงอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี (คิดเป็นร้อยละ 1.7) มีค่าเท่ากับ ช่วงอายุมากกว่า 70 ปี (คิดเป็นร้อยละ 1.7)
2. เพศ ของชาวประมงพื้นบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (คิดเป็นร้อยละ 93.2) รองลงมาเป็นเพศหญิง (คิดเป็นร้อยละ 6.8)
3. ศาสนา ของชาวประมงพื้นบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม (คิดเป็นร้อยละ 93.2) รองลงมานับถือศาสนาพุทธ (คิดเป็นร้อยละ 6.8)
4. ระดับการศึกษา ของชาวประมง พื้นบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (คิดเป็นร้อยละ 36.8) ซึ่งเท่ากับ ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (คิดเป็นร้อยละ 36.8) รองลงมา คือ จบมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (คิดเป็นร้อยละ 12) จบมัธยมศึกษาตอนต้น (คิดเป็นร้อยละ 8.5) จบอนุปริญญา/ปวส. (คิดเป็นร้อยละ 3.4) และจบปริญญาตรี (คิดเป็นร้อยละ 2.6)
5. ประสบการณ์ในการทำประมงพื้นบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 21-30 ปี (คิดเป็นร้อยละ 33.3) รองลงมา คือ มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11-15 ปี (คิดเป็น

ร้อยละ 32.5) มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 31-40 ปี (คิดเป็นร้อยละ 18.8) มีประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี (คิดเป็นร้อยละ 8.6) และมีประสบการณ์มากกว่า 40 ปี (คิดเป็นร้อยละ 6.8)

6. วิธีการเริ่มต้นทำประมงพื้นบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่เริ่มต้นทำประมงพื้นบ้าน ด้วยตนเอง (คิดเป็นร้อยละ 85.5) รองลงมา คือ เริ่มต้นทำประมงพื้นบ้านจากการสืบทอดอาชีพ (คิดเป็นร้อยละ 14.5)

7. เหตุผลสนใจในการทำอาชีพประมงพื้นบ้าน พบว่า ส่วนใหญ่ ทำประมงพื้นบ้าน เนื่องจากเป็นอาชีพของครอบครัว (คิดเป็นร้อยละ 43.3) รองลงมา คือ เนื่องจากเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างมั่นคง (คิดเป็นร้อยละ 29.3) เป็นอาชีพที่ชอบและมีใจรักเป็นส่วนตัว (คิดเป็นร้อยละ 16.1) และเป็นอาชีพที่ได้รับผลตอบแทนสูง (คิดเป็นร้อยละ 11.3)

8. จำนวนเรือที่เป็นเจ้าของ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่ เป็นเจ้าของเรือขนาดไม่เกิน 14 เมตร 1 ลำ (คิดเป็นร้อยละ 94.9) และเป็นเจ้าของเรือขนาดไม่เกิน 14 เมตร 2 ลำ (คิดเป็นร้อยละ 5.1)

9. จำนวนแรงงานที่ใช้ทำประมงทั้งหมด พบว่า ส่วนใหญ่ใช้จำนวนแรงงาน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 56.4) รองลงมา คือ ใช้จำนวนแรงงาน 3 คน (คิดเป็นร้อยละ 32.5) ใช้จำนวนแรงงาน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 2.6) และใช้จำนวนแรงงาน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.7) ตามลำดับ โดยแบ่งเป็น

9.1 แรงงานครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ใช้แรงงาน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 86.4) รองลงมา คือ ส่วนใหญ่ใช้แรงงาน 3 คน (คิดเป็นร้อยละ 11.1) ส่วนใหญ่ใช้แรงงาน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 2.6) และ ส่วนใหญ่ใช้แรงงาน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.7)

9.2 แรงงานจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ใช้แรงงานจ้าง (คิดเป็นร้อยละ 67.5) รองลงมา คือ ส่วนใหญ่ใช้แรงงานจ้าง 1 คน (คิดเป็นร้อยละ 26.5) ส่วนใหญ่ใช้แรงงานจ้าง 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 4.3) และ ส่วนใหญ่ใช้แรงงานจ้าง 3 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.7)

10. ระยะการทำประมงห่างจากชายฝั่ง พบว่า ส่วนใหญ่ ทำประมงห่างจากชายฝั่งอยู่ในช่วงระหว่าง 3-10 กิโลเมตร (คิดเป็นร้อยละ 29.9) รองลงมา คือ อยู่ในช่วงระหว่างไม่เกิน 3 กิโลเมตร (คิดเป็นร้อยละ 26.6) อยู่ในช่วงระหว่าง 21-30 กิโลเมตร (คิดเป็นร้อยละ 18.8) อยู่ในช่วงระหว่าง 11-20 กิโลเมตร (คิดเป็นร้อยละ 12.8) และอยู่ในช่วงระหว่าง 31-40 กิโลเมตร (คิดเป็นร้อยละ 12)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ผลการศึกษจากแบบสอบถามกระบวนการ การจัดการธุรกิจ
สภาพแท้จริงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

ตารางที่ 4-2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ระดับการ ปฏิบัติการจัดการธุรกิจของ
ชาวประมงพื้นบ้านที่

การจัดการธุรกิจ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
ด้านการวางแผน			
1.ท่านได้สำรวจการทำประมงของตนเอง แล้วรู้ถึง ความสามารถในการทำประมงของท่านในปัจจุบัน	3.62	0.69	มาก
2.ท่านได้สำรวจแล้วรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการทำ ประมงของท่านในปัจจุบัน เช่น ทรัพยากรชายฝั่ง ทรัพยากร สัตว์น้ำ สภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น	3.67	0.83	มาก
3.ท่านมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ในการทำ ประมง เช่น เพื่อการบริโภค เพื่อขายสร้างรายได้ ต้องการเพิ่มปริมาณใน การจับสัตว์น้ำ เป็นต้น	3.97	0.59	มาก
4.ท่านมีการวางแผนงานในการทำประมง ออกเป็นช่วงอย่าง ชัดเจน เช่น ข้างขึ้น-ข้างแรม เดือนหรือ ฤดูกาล ว่าช่วงไหน จะทำกิจกรรมประมงอะไร	3.83	0.69	มาก
5.ท่านมีการประเมินการทำประมงว่าเป็นไปตามที่วางแผนไว้ หรือไม่ เช่น เวลาที่ใช้ในการเดินเรือ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ กำไร/เที่ยว เป็นต้น	3.25	0.85	ปานกลาง
6.ท่านมีการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ไม่ เป็นไปดังที่คาดการณ์ไว้	3.34	0.88	ปานกลาง
การปฏิบัติด้านการวางแผนโดยรวม	3.61	0.76	มาก
ด้านการจัดการ			
1.ท่านแบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยจะมี ผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่นั้น อย่างชัดเจน ในการทำ ประมง	3.17	1.03	ปานกลาง

การจัดการธุรกิจ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
2. ท่านแบ่งงานตามความถนัดและมอบหมายงานให้เหมาะสม โดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน ในการทำประมง	3.26	0.88	ปานกลาง
3. ท่านให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่แรงงานในการตัดสินใจ หรือสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำประมง	3.25	0.93	ปานกลาง
4. ท่านมีการฝึกหรืออบรมพัฒนาการทำงานประมงของแรงงาน	2.57	0.95	ปานกลาง
5. ท่านมีการจ่ายผลตอบแทนการทำประมงแก่แรงงานในหลายรูปแบบ	2.91	1.06	ปานกลาง
6. ท่านมีการประเมินการทำงานของแรงงานในการทำประมง	2.77	0.94	ปานกลาง
การปฏิบัติด้านการจัดการโดยรวม	2.99	0.82	ปานกลาง
ด้านการนำ			
1. ท่านสามารถทนต่อความยากลำบาก ความกดดัน ความขัดแย้ง และสามารถทำงานในสถานที่ที่ลำบาก	3.77	0.79	มาก
2. ท่านมีสติ สามารถไตร่ตรองได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว เชื่อมั่นในตนเองและยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น	3.93	0.65	มาก
3. ท่านมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของท่าน และรวมถึงรับผิดชอบในการกระทำของแรงงานประมงของท่านด้วย	3.87	0.73	มาก
4. ท่านสามารถ โน้มน้าวจิตใจผู้อื่น สามารถเข้ากับ คนได้ทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็น ชาวประมงด้วยกัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการสื่อสารที่รู้เรื่องเข้าใจง่าย	3.56	0.87	มาก
5. สามารถใช้ความฉลาดและไหวพริบที่มี มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำประมง	3.87	0.70	มาก
การปฏิบัติด้านการนำโดยรวม	3.80	0.75	มาก
ด้านการควบคุม			
1. ท่านมีการทำข้อตกลงในการทำงาน เพื่อเป็นเกณฑ์ควบคุม	2.93	0.92	ปานกลาง

การจัดการธุรกิจ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
และประเมินผลการปฏิบัติงานประมง			
2.ท่านมีการ กำหนดต้นทุน ค่าใช้จ่าย ในการทำประมง และ สามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ประมาณการไว้	3.15	0.92	ปานกลาง
3.ท่านได้เข้าไปดูผลงานของแรงงาน โดยตรงขณะปฏิบัติงาน ประมง และเมื่อเห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึงเข้าไป แก้ไขทันที	2.65	1.13	ปานกลาง
4.ท่านประเมินผลการปฏิบัติงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานที่ ผ่านมาให้แรงงานทราบ	2.56	1.07	ปานกลาง
การปฏิบัติด้านการควบคุม โดยรวม	2.82	1.01	ปานกลาง
การปฏิบัติการจัดการธุรกิจโดยรวม	3.31	0.84	ปานกลาง

จากตารางที่ 4-2 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติการจัดการธุรกิจของชาวประมง พื้นบ้านเขต อำเภอลำเภียง จังหวัดตรัง จำนวน 117 ราย พบว่า ระดับการ ปฏิบัติการจัดการธุรกิจ ของชาวประมงพื้นบ้านโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 และเมื่อพิจารณา เป็นรายด้านพบว่า

ด้านการวางแผน

ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำเภียง จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติด้านการ วางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.61 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ชาวประมงพื้นบ้าน มีระดับการปฏิบัติด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การ กำหนด วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ในการทำประมง เช่น เพื่อการบริโภค เพื่อขายสร้างรายได้ ต้องการเพิ่มปริมาณในการจับสัตว์น้ำ เป็นต้น มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 รองลงมา คือ การ กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน โดยมี การ วางแผนงานในการทำประมง ออกเป็นช่วงอย่างชัดเจน เช่น ข้างขึ้น-ข้างแรม เดือนหรือฤดูกาล ว่าช่วงไหนจะทำกิจกรรมประมงอะไร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก โดยได้สำรวจแล้วรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการ ทำประมงของท่านในปัจจุบัน เช่น ทรัพยากรชายฝั่ง ทรัพยากรสัตว์น้ำ สภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดย ได้สำรวจการทำงานประมงของตนเอง แล้วรู้ถึงความสามารถในการทำประมงของท่านในปัจจุบัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ส่วนข้อที่ ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การทบทวน

และปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 และสุดท้าย มีการประเมินแนวทางการปฏิบัติงาน โดยประเมินการทำประมงว่าเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ เช่น เวลาที่ใช้ในการเดินเรือ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ กำไร/เที่ยว เป็นต้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพชาวประมงพื้นบ้านมีการจัดการด้านการวางแผน พบว่าประเด็นสำคัญที่ชาวประมงพื้นบ้านเกือบทั้งหมดให้ความสำคัญ คือ ต้องมีการวางแผนโดยการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เรือ ให้พร้อมอยู่ในสภาพที่ดีเสมอ เตรียมน้ำมันเชื้อเพลิงให้เพียงพอต่อการเดินเรือ และต้องเตรียมน้ำแข็งบดให้เพียงพอเพื่อรักษาสภาพปลาที่จับได้ให้สดที่สุด ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวว่า “สิ่งแรกและเป็นสิ่งสำคัญของการที่จะวางแผนออกหาปลา คือ ต้องมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องยนต์ที่มีสภาพดีพร้อมใช้งาน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 กล่าวว่า “ปกติขณะปลดปลาออกจากอวนจะต้องคอยดูด้วยว่าตรงไหนขาดหรือชำรุด หลังจากปลดและขายเสร็จ ก็ต้องซ่อมทันที เรือและเครื่องเรือ ก็เช่นเดียวกัน ต้องคอยตรวจและสังเกตตลอด เพราะถ้าเกิดมีปัญหาตอนออกเรือ จะลำบาก ” และสัมภาษณ์ท่านที่ 11 กล่าวว่า “น้ำแข็งบดนั้นสำคัญต้องเตรียมให้พอ เพราะเมื่อจับปลาได้ต้องใช้รักษาสภาพปลาให้สด หากน้ำแข็งไม่เพียงพอ ปลาไม่เย็นจัด ปลาจะไม่สด ตัวจะนิ่ม ทำให้เสียราคา”

ซึ่งชาวประมงเกือบทั้งหมด จะออกจับสัตว์น้ำเกือบทุกวัน โดยวางแผนหยุดยาวในช่วงฤดูมรสุม แต่ในปัจจุบันฤดูกาลเปลี่ยนไปมากและจะพบมรสุมนอกฤดูบ่อยครั้ง ซึ่งจะมีการติดตามข่าวสาร เพื่อให้ทราบถึงสภาวะแวดล้อม ภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำประมง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 และ 7 กล่าวว่า “ชาวประมงแถวนี้ออกเรือกันทุกวัน ยกเว้นหน้ามรสุม ออกไม่ได้ แต่ปัจจุบันนี้สภาพดิน ฟ้า อากาศ เปลี่ยนแปลงไปหมด ถึงแม้ไม่ใช่ช่วงมรสุมก็ยังมีมรสุมหลงฤดูเข้ามามากขึ้น ต้องคอยติดตามข่าวสารอยู่เป็นประจำทุกวัน เพื่อจะได้วางแผนเตรียมตัวออกเรือ ” ประกอบกับมีการติดตามข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สามารถทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวว่า “สมัยนี้น้ำมันแพง ถึงแม้จะลดลงแล้วแต่ยังถือว่าราคาสูงกว่าในอดีต ราคาอวนจับสัตว์น้ำก็สูงขึ้น หัวละหลายพันถึงเป็นหมื่น เครื่องเรือก็แพง ซ่อมครั้งนึงหลายบาท”

ดังนั้นในการออกเรือทุกครั้งชาวประมงจึงจำเป็นต้องจับสัตว์น้ำให้ได้ เพื่อหวังให้ได้กำไร แล้วนำกำไรที่ได้เหล่านั้นมาใช้จ่ายในครัวเรือนและการทำงานประมงต่อไป ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า “ชาวประมงทุกคนรวมทั้งตนเองต่างหวังที่จะจับปลาให้ได้ขนาดในปริมาณที่เหมาะสมตามกำลัง ทำให้มีกำไรมาใช้จ่ายในครอบครัวและเอาไว้ใช้จ่ายในการออกจับปลาครั้งต่อไป” จึงมีการกำหนดแนวทางในการทำประมง ว่า ช่วงนี้หน้าไหน ควรจับสัตว์น้ำอะไร แล้วจับ

บริเวณไหน ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 กล่าวว่า “จากประสบการณ์ในการทำประมงของตนเองทำให้รู้ว่าถ้าหน้าปลาทุย ส่วนใหญ่จะต้องไปจับบริเวณหน้าเกาะสุกร จะได้เยอะ ครั้งละ 100-200 กิโลกรัม หรือบางครั้ง โชคดีก็ได้มากกว่านั้น” ซึ่งสอดคล้องกับ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 13 กล่าวว่า “ส่วนใหญ่ชาวประมงแถวนี้ก็จะรู้ว่าช่วง 6-7 ค่ำ จะมีปูม้า ก็เริ่มหาปูม้า พอพ้น 11 ค่ำ ก็หมด เปลี่ยนไปหากุ้ง หา หอยหวานแทน หรือ ช่วงน้ำตาย 6-10 ค่ำ จะมีปูม้า พอช่วงน้ำใหญ่ 11-4 ค่ำจะมีปูดำ สลับกันไปแบบนี้ ซึ่งความรู้ทั้งหมดเกิดจากประสบการณ์การทำประมงของตนเองและอาศัยความรู้ที่ได้จากคนรุ่นก่อน ทำให้สามารถทำประมงให้เหมาะสมในแต่ละช่วงของธรรมชาติ”

นอกจากนั้นชาวประมงยังมีการสังเกตและทบทวนสถานการณ์ในขณะที่ทำประมง อยู่เสมอ และปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมง เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไม่เป็นไปตามที่กำหนด ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 กล่าวว่า “สถานการณ์ในการทำประมงมีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เดือนนี้ของปีที่แล้วกับปีนี้ หรือปีก่อนๆ ก็อาจแตกต่างกันและมีส่วนคล้ายกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องคอยสังเกตการณ์เป็นระยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปกติ เช่น คลื่นลมพัดสังเกต จับปลาไม่ได้ในที่ๆ ควรจับได้ตามปกติ” และกระบวนการสุดท้ายชาวประมงได้มีการประเมินการทำประมงของตนเองว่าเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ โดยดูจาก เวลาที่ใช้ในการ ออกจับสัตว์น้ำ และปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ เพื่อคำนวณถึงความคุ้มค่า และเปรียบเทียบกับการทำประมงในอดีตเพื่อให้รู้ถึงความเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีการประเมินแบบเป็นรายวันและประเมินทั้งช่วงฤดูกาลของการทำประมง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 14 กล่าวว่า “เมื่อกระบวนการเสร็จสิ้นตั้งแต่ออกเรือจนขายปลาได้แล้ว ประการแรกเราจะรู้ว่ากำไรหรือไม่เมื่อเทียบกับค่าน้ำมัน ค่าแรง ค่าอื่นๆ ที่ต้องจ่ายออกไป ซึ่งหากกำไรนับว่าดี แต่เราอย่าดูเฉพาะวันนี้ ต้องดูถึงตลอดทั้งฤดูกาลว่า เป็นตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ เป็นอย่างไรเมื่อเทียบกับฤดูกาลก่อนๆ”

ด้านการจัดองค์การ

ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติด้านการจัดองค์การโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.99 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านการจัดองค์การอยู่ในระดับ ปานกลางทั้งหมด ได้แก่ การใช้หลักความชำนาญเฉพาะอย่าง โดยการแบ่งงานตามความถนัดและมอบหมายงานให้เหมาะสมโดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงานในการทำประมง มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.26 รองลงมา คือ มีการกระจายอำนาจ โดยให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่แรงงานในการตัดสินใจหรือสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำประมง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 มีการแบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่นั้น อย่างชัดเจนในการทำ

ประมง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และสุดท้าย มีการชำระรักษาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการจ่ายผลตอบแทนการทำประมงแก่แรงงานในหลายรูปแบบ โดยมีการประเมินการทำงานของแรงงานในการทำประมง และโดยมีการฝึกหรืออบรมพัฒนาการทำงานประมงของแรงงาน อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 1.77 และ 2.57 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ของชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการจัดการด้านการจัดองค์การ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (13 ราย) กล่าวถึงประเด็นการแบ่งการทำงานออกเป็นหน้าที่หลักๆ โดยในบางหน้าที่จะมีผู้ทำงานเพียงคนเดียว ในบางหน้าที่จะมีผู้ทำงานหลักแ ละจะมีผู้อื่นช่วยงาน หรือบางหน้าที่จะเป็นการลงแรงช่วยกันทำงานมากกว่าที่จะกำหนดหน้าที่ถาวร ดัง ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 กล่าวว่า “หน้าที่หลักเลยก็จะเป็นการจับเรือ เลือกตำแหน่งที่จะทำประมง จะเป็นผมเจ้าของเรือ การวางอวน กู้วนก็จะเป็นลูกน้องทำเป็นหลัก ผมจะเข้าไปช่วยเสริมบ้าง ปลดปลาที่ช่วยกัน ถ้าได้ปลาเยอะ ปลดในเรือไม่หมด พอถึงฝั่ง จะมีภรรยาหรือลูกมาช่วยปลด เวลาขายก็จะเป็นผมหรือภรรยาแล้วแต่ไม่แน่นอน ส่วนงานอื่นๆ ก็ช่วยๆ กัน ไป”

ซึ่งในการแบ่งงานจะแบ่งงานตามความถนัด ตามความชำนาญ ยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน เช่น หน้าที่จับเรือเนื่องจากต้องอาศัยความชำนาญทั้งเรื่องการบังคับ และความชำนาญเส้นทาง รู้ว่าตรงไหนมีโชคหิน ตรงไหนจะมีสันดอนทราย รวมถึงการหาทำเลในการจับปลาที่ต้องอาศัยประสบการณ์ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 กล่าวว่า “แบ่งหน้าที่กันตามความถนัด การจับเรือและเลือกทำเล ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ผม(เจ้าของเรือ) เพราะต้องอาศัยความชำนาญ หากเรือไปชนหินจะลำบาก ส่วนการลงวางอวนจะเป็นหน้าที่ของแรงงาน เค้าจะคล่องตัวกว่าผม”

และยังพบว่าชาวประมงได้ให้อิสระแก่แรงงานในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในด้านการทำประมง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 1 และ 7 กล่าวว่า “ในการออกเรือ การหาจุดหรือตำแหน่งการวางอวนจะมีการปรึกษากันกับแรงงาน และการวางอวน แรงงานจะเป็นคนลงไปวางในตำแหน่งนั้นๆ หรือจะเป็นคนคอยๆ ในวางตำแหน่งที่ต้องการ เค้าจะรู้ว่าต้องทำแบบไหน เค้าทำมาจนชำนาญแล้ว เรายังก็คอยอยู่”

นอกจากนี้ในเรื่องการชำระรักษาทรัพยากรมนุษย์ในเรื่องการฝึกอบรม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการสอนงาน การแนะนำ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างขณะปฏิบัติงาน แรงงานจะค่อยๆ มีประสบการณ์ไปเรื่อยๆ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการทำงานของแรงงานไปพร้อมๆ กัน และในบางสถานการณ์ทั้งแรงงานและหัวหน้าก็เรียนรู้ไป พร้อมๆ กัน ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 13 กล่าวว่า “ไม่ได้มีการอบรมอะไรเป็นพิเศษ จะค่อยๆ สอนงานเวลาออกเรือมากกว่า ซึ่งแรงงานจะทำงานกับเราไปทุกวันๆ เราก็แนะนำไปเรื่อยๆ จนวันนี้ออกเรือกันมาหลายปีแล้ว เค้าก็ทำได้ทุกอย่าง รู้ทุกอย่าง ทำงานเข้ากันดีมาก” ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 กล่าวว่า “ไม่ได้สอนอะไรมา เพราะตอนที่

รับแรงงานมา เค้าก็มีประสบการณ์ทำประมงมาอยู่แล้ว ส่วนมากเราก็เรียนรู้ไปพร้อมๆกัน” ในเรื่องของการจ่ายผลตอบแทนนั้น ทั้งหมดจะจ่ายเป็นตัวเงิน ตามที่ตกลงกันได้ไว้ หากจับปลาได้มาก หากมีกำไรมากก็จะแบ่งเงินให้เพิ่มตามสมควร และแบ่งสัตว์น้ำที่จับได้บางส่วนให้แรงงานไว้รับประทาน นอกจากนั้นก็ยังมีสิ่งที่พาอาศัยกันบ้าง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 14 กล่าวว่า “ในการทำประมงส่วนใหญ่เกือบทุกราย จะให้เป็นค่าจ้างแล้วแต่จะตกลงกัน และให้ปลา ให้กุ้งที่จับได้ไปกิน แล้วถ้านี้ ออก (จับสัตว์น้ำได้ปริมาณมากทำให้ได้กำไรมาก) ก็แบ่งเงินให้อีกต่างหาก” ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 กล่าวว่า “จ่ายเงินเป็นค่าแรง เทียบหนึ่งก็ 200-400 แล้วแต่ถ้าได้มากก็ให้มาก แล้วก็แบ่งปลา กุ้ง ที่ไม่ได้ขาย ให้ไปกิน ก็แล้วแต่จะหยิบไป บางครั้งก็ให้ของบ้าง ให้ยืมเงิน โด ยถือว่าเบิกล่วงหน้า ให้ไปจ่ายก่อน”

ด้านการนำ

ในส่วนของ การนำ จะศึกษาถึงประเด็นการนำที่เกี่ยวกับตัว บุคคล นั่นคือ ผู้นำหรือภาวะผู้นำ ซึ่งการศึกษาชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติด้านการนำโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.80 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านการนำอยู่ในระดับมาก ทั้งหมด ได้แก่ เป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจ โดยมีสติ สามารถไตร่ตรองได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว เชื่อมั่นในตนเอง และยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 รองลงมา คือ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ โดยมีทั้งความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อภาระของท่าน และรวมถึงรับผิดชอบต่อภาระของแรงงาน ประมงของท่านด้วย เท่ากับ เป็นผู้มีความฉลาดและไหวพริบ โดยสามารถใช้ความฉลาดและไหวพริบที่มี มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำประมง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เป็นผู้มีความอดทน โดยสามารถทนต่อความยากลำบาก ความกดดัน ความขัดแย้งและสามารถทำงานในสถานที่ที่ลำบาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และสุดท้ายเป็นผู้มีความสามารถในการจูงใจ โดยสามารถโน้มน้าวใจ ตนใจผู้อื่น สามารถเข้ากับคนได้ทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็น ชาวประมงด้วยกัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการสื่อสารที่รู้เรื่องเข้าใจง่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ของชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการจัดการด้านการนำ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 3, 5, 6, 9 และ 12 ให้ความเห็นว่า อาชีพประมงพื้นบ้านต้องอาศัยความอดทนต่อความยากลำบากสูงเนื่องจากเป็นงานที่หนัก ต้องอาศัยกำลังกายและต้องอาศัยกำลังใจสูง ในการรอคอยหรือการที่อาจจะประสบกับความผิดหวังจากการไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 กล่าวว่า “การออกทะเลไม่ใช่จะจับปลาได้ทุกวัน บางวันก็ไม่ได้อะไรเลย

บางวันต้องออกไปไกลกว่าจะได้” สอดคล้องกับดั่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 กล่าวว่า “บางครั้งต้องไปวางอวนหลายจุดกว่าจะได้ปลา บางวันก็ครู่เดียว บางวันนั่งรอหลายชั่วโมง บางทีออกไปได้ซึกพักลมแข็ง(ลมแรง) ก็ต้องกลับเข้าฝั่ง และออกเรือบ้างครั้งได้มานิดหน่อย ขายได้แค่พอกำน้ำมัน แต่ค่าแรงก็ต้องจ่ายให้เค้า”

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 7, 8, 9 และ 12 ให้ความเห็นว่าการทำงานประมงพื้นบ้านต้องอาศัยความฉลาด ไหวพริบ ความรู้ และประสบการณ์ที่สั่งสมมาในการทำประมงเพื่อพัฒนาและปรับเปลี่ยนทั้งวิธีการ และซ่อมแซมหรือดัดแปลงเครื่องมือประมงให้เหมาะสมเป็นไปตามสถานการณ์ประมงและสภาพแวดล้อม ดั่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 กล่าวว่า “ชาวประมงแต่ละคนส่วนใหญ่ก็จะมีวิธีการทำประมงที่คล้ายกัน แต่อาจจะมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละขั้นตอนความถนัด และตามประสบการณ์ในการทำประมง ประกอบกับการซ่อมแซม หรือดัดแปลง เรือและเครื่องมือ เพื่อให้จับปลาได้ตามต้องการ”

และชาวประมงพื้นบ้านมีความรับผิดชอบ โดยการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยังสามารถในการจูงใจ และมีความสามารถในการสื่อสารออกไปยังเพื่อนชาวประมงด้วยกันให้ร่วมมือกันทำประมงอย่างอนุรักษ์ ดั่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวว่า “ปัจจุบันชาวประมงอวนปูจะร่วมมือกับแพปูหนึ่ง โดยจะไม่ขายปูที่มีไข่นอกออกสู่ท้องตลาด จะทำให้ปูสลัดไข่นอกออก แล้วอนุบาลไว้ระยะหนึ่ง ก่อนปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11 กล่าวว่า “ชาวประมงได้ที่การทำข้อตกลงกับแพปูหนึ่งในพื้นที่ ในลักษณะของนโยบายว่าจะพยายามจับปูที่ได้ขนาด คือ ตัวไม่เล็กเกินไปเท่านั้น”

และยังพบว่าชาวประมงพื้นบ้านเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจ ใช้สติไตร่ตรองปัญหาอย่างมีเหตุผลกันในหมู่ชาวประมง และเจรจากับภาครัฐเพื่อหาข้อยุติและยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น โดยยอมรับการปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมงที่ทำกันมาอย่างยาวนาน โดยเลิกการทำประมงบางชนิด ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับกา รขึ้นทะเบียนชนิดการทำประมงผิดกฎหมายเพิ่มเติม ดั่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 13 และ 14 กล่าวว่า “ก่อนหน้านี้ชาวประมงแถวนี้มีความขัดแย้งกับภาครัฐมากถึงขั้นประท้วงกันเลย เรื่องการยกเลิกการทำโพงพาง ซึ่งเป็นวิธีประมงที่คนเก่าคนแก่เขาก็ทำกันมานานแล้ว เพราะ โพงพางเป็นวิธีที่หากุ้งทะเลได้ดี ตอนนั้นผมทำโพงพางด้วยยอมรับว่ากดดันมาก เราต้องเจรจากัน ต้องใช้ความคิดเพื่อหาแนวทางกันอยู่นานเป็นปีๆ จนในที่สุดสามารถตกลงกันหาทางออกได้ โดยชาวประมงจะยกเลิกทำโพงพาง โดยให้ภาครัฐสนับสนุนเครื่องมือทำประมงชนิดอื่นใหม่ให้แทน เช่น อวน ไซ เป็นต้น”

ด้านการควบคุม

ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติ ด้านการควบคุมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.82 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติ ด้านการ ควบคุมอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งหมด ได้แก่ การควบคุมทางการเงิน โดย มีการกำหนดต้นทุน ค่าใช้จ่าย ในการทำประมง และสามารถควบคุมให้เป็นไปตาม ที่ประมาณการไว้ มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 รองลงมา คือ การควบคุมพฤติกรรมแรงงาน โดย มีการ ทำข้อตกลงในการทำงาน เพื่อ เป็นเกณฑ์ ควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานประมง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 การควบคุมการปฏิบัติงาน โดยได้เข้าไปดูแลงานของแรงงานโดยตรงขณะปฏิบัติงานประมง และเมื่อเห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึงเข้าไปแก้ไขทันที ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 และสุดท้าย การควบคุมคุณภาพของงาน โดยมีประ มินผลการปฏิบัติงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาให้แรงงานทราบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ของชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการจัดการด้านการควบคุม พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีการจัดการด้านการควบคุมอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ (10 ราย) กล่าวในทำนองเดียวกันถึงประเด็นที่ไม่สามารถจะควบคุมคุณภาพของงานให้ได้ปริมาณสัตว์น้ำ และขนาดของสัตว์น้ำ ที่จับได้ในแต่ละวันให้คงที่ ไม่สามารถควบคุมระยะเวลา และระยะทางของการออกไปทำประมง ได้อย่างคงที่ ต้องหาเรื่อยๆจนกว่าจะจับสัตว์น้ำได้ ชาวประมงทำได้เพียงแต่กำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้แล้วคุ้มค่า กำหนดขอบเขตของระยะเวลาและระยะทางไว้คร่าวๆ กำหนดที่จะไม่จับสัตว์ในขนาดเล็กเกินไปด้วยชนิดของเครื่องมือ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า “ออกเรือ ไปตอนเย็น เข้ากลับฝั่งประมาณ 22.00-02.00 แล้วแต่ว่าจะได้ปลาตอนไหน บางครั้งหัวค่ำก็กลับถ้าได้ปลาในปริมาณที่เพียงพอ ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 กล่าวว่า “ในการออกเรือหาปลาแต่ละครั้งชาวประมงไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอน และไม่สามารถกำหนดปริมาณของปลาที่จะจับได้ ส่วนขนาดถ้าเล็กกว่าอวนก็จับไม่ได้อยู่แล้ว ส่วนที่ติดอวนมาก็ไม่สามารถควบคุมได้ เล็ก ใหญ่ สลับกันไป ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 12 กล่าวว่า “เราไม่สามารถกำหนดได้เลยว่าต้องออกเรือ ไปนาน หรือ ไกล แค่ไหนถึงจะได้ปลา ได้กุ้ง บางทีก็ไปไกลเกือบถึงเกตรา (ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตรจากเกาะสุกร) แต่ว่าไปไม่ไกลกว่านี้ ถ้าไม่ได้ก็กลับ เพราะมีน้ำมัน ไม่พอ ถ้าออกไปไกลมาก ถ้าไม่ได้ปลา ยิ่งไม่คุ้ม”

และชาวประมงพื้นบ้านมีการควบคุมการปฏิบัติงานของแรงงาน เพื่อให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพเป็น ไปด้วยความราบรื่น โดยเข้าไปดูแลแรงงานโดยตรงขณะปฏิบัติงาน และเข้าไปแก้ไขทันทีเมื่อเกิดปัญหา ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 กล่าวว่า “ชาวประมงเจ้าของเรือต้องคอย

สังเกตในขณะที่แรงงานปฏิบัติหน้าที่อยู่ ในบางครั้งอาจเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือบางครั้งเราเห็นว่าแรงงานทำงานผิดขั้นตอน เราต้องเข้าไปช่วยเหลือให้คำแนะนำทันที”

นอกจากนั้นชาวประมงพื้นบ้านมีการควบคุมทางการเงิน โดยควบคุมค่าใช้จ่ายในการทำการประมง มีการกำหนดต้นทุน โดยเฉพาะปริมาณน้ำมันที่ใช้ในการเดินเรือ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าชาวประมงยังควบคุมค่าใช้จ่ายด้านเครื่องมือเครื่องใช้ พยายามดูแลซ่อมแซม รักษาสภาพให้ใช้ได้ยาวนานที่สุด ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 กล่าวว่า “ชาวประมงพื้นบ้านมีการควบคุมรายจ่ายให้น้อยที่สุด สิ่งไหนที่สามารถทำเองได้จะทำเอง ซ่อมเรือ ซ่อมอวน และควบคุมการใช้น้ำมันให้น้อยที่สุด” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 กล่าวว่า “ปกติขณะปลดปลาออกจากอวนจะต้องคอยดูด้วยว่าตรงไหนขาดหรือชำรุด หลังจากปลดและขายเสร็จ ก็ต้องซ่อมทันที เรือและเครื่องเรือ ก็เช่นเดียวกัน ต้องคอยตรวจและสังเกตตลอด” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 15 กล่าวว่า “อวน กับเครื่องเรือนี้สำคัญ ถ้ารู้จักใช้รู้จักซ่อม ก็จะใช้ได้นาน ประหยัดได้มาก เครื่องเรือนี้ต้องคอยดูแล คอยฟัง เสียงถ้าแปลกๆก็รีบซ่อม ปล่อยให้วันนานๆ ซ่อมหลายบาท โดยเฉพาะอวน เวลาลงอวน ค้างอวน ต้องระวังหน่อย ต้องดูเวลาแรงงานทำ ถ้าคิดแล้วฝืนดึงขึ้นมา เสียหายมาก ต้องคำลงไปปลด เวลาปลดปลาปลดจากอวนก็เหมือนกัน ต้องค่อยๆปลด เพราะบางครั้งมันพันกันยุ่ง”

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ ผลการศึกษาจากแบบสอบถามการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

ตารางที่ 4-3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้าน

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
การจัดทำบัญชีครัวเรือน			
1. ท่านทำบัญชีรายรับ	2.49	1.03	น้อย
2. ท่านทำบัญชีรายจ่าย	2.50	1.03	ปานกลาง
3. ท่านทำบัญชีเกี่ยวกับหนี้สิน	2.56	1.04	ปานกลาง
การปฏิบัติการจัดทำบัญชีครัวเรือนรวม	2.52	1.03	ปานกลาง
การลดรายจ่าย			
1. ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำการประมง	3.96	0.74	มาก

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
เช่น ดูแลซ่อมแซมเครื่องมือประมงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ใช้งานได้นานขึ้น			
2.ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าอาหารที่ใช้จ่ายในแต่ละวัน เช่น ใช้วัตถุดิบที่หาได้เองแทนการซื้ออาหารสำเร็จรูป ลดการซื้ออาหารที่ไม่จำเป็นในการบริโภค	3.92	0.86	มาก
3.ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าของใช้ในครัวเรือน เช่น ค่าสบู ค่าผงซักฟอก โดยใช้ในปริมาณที่พอเหมาะ เป็นต้น	3.59	0.84	มาก
4.ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าน้ำมัน ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น	3.57	0.87	มาก
5.ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก เช่น มีการส่งต่อเสื้อผ้าจากรุ่นสู่รุ่น สอนเรื่องการประหยัดและการออม เป็นต้น	3.84	0.78	มาก
6.ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบอขายมูข เช่น ค่าเหล้า ค่าบุหรี่ และการพนันทุกชนิด	4.08	0.86	มาก
การปฏิบัติการลดรายจ่ายรวม	3.83	0.83	มาก
<u>การเพิ่มรายได้</u>			
1.ท่านมีการทำประมงหลายชนิด เช่น หาลา หาทอย หาสาหร่าย เป็นต้น	4.03	0.75	มาก
2.ท่านมีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม ที่นอกเหนือจากการทำประมง	3.86	0.80	มาก
3.ท่านมีการพัฒนาการทำประมงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	3.82	0.76	มาก
การปฏิบัติการเพิ่มรายได้รวม	3.90	0.77	มาก
<u>การออมที่หลากหลาย</u>			
1.ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินออม	3.68	0.89	มาก
2.เมื่อท่านมีรายได้มาแล้ว ท่านเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน ส่วนที่เหลือจึงเป็นค่าใช้จ่าย	3.57	0.84	มาก

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
3.ท่านมีรูปแบบการออมเงินหลายวิธี เช่น ฝากธนาคาร เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น	3.51	0.91	มาก
การปฏิบัติกรออมที่หลากหลายรวม	3.59	0.88	มาก
การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจโดยรวม	3.46	0.88	ปานกลาง

จากตารางที่ 4-3 ผลการวิเคราะห์ ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 117 ราย พบว่า ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้านที่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

การจัดทำบัญชีครัวเรือน

ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีระดับการปฏิบัติด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 2.52 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การทำบัญชีเกี่ยวกับหนี้สิน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 2.56 รองลงมา คือ การทำบัญชีรายรับ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.50 และสุดท้าย การทำบัญชีรายจ่าย พบว่าอยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.49 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ของชาวประมงพื้นบ้านถึงระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยรวมในระดับปานกลาง โดยชาวประมงจะทำบัญชีหนี้สินมากที่สุด ซึ่ง ผู้ให้สัมภาษณ์ทำที่ 1, 2, 5, 8, 9, 13 และ 15 กล่าวทำนองที่ว่า ได้ มีการจดบันทึกทุกครั้งที่ยืมเงินต้น จ่ายเงินต้น และดอกเบี้ย เพื่อให้ทราบว่ามีหนี้สินเท่าไหร่ เหลืออีกเท่าไหร่ และเพื่อ วางแผนใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า “หนี้สินเป็นสิ่งสำคัญ ยืมเข้ามาต้องใช้คืน ต้องทำจดเอาไว้ว่าใช้ไปแล้วเท่าไหร่ เหลือเท่าไหร่ จะได้ใช้คืนเค้าให้หมดตามที่ตกลงไว้ ถ้าจดไว้เราก้เอาไว้เป็นหลักฐานเองด้วย”

ด้านการทำบัญชีรายรับ ชาวประมง ส่วนใหญ่ ที่มีการทำรายรับ ซึ่งได้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4, 7, 11 และ 12 จะทำเฉพาะรายรับที่ได้จาก การทำประมง ซึ่งถือเป็นรายได้หลัก เพื่อให้ทราบรายได้โดยประมาณ เนื่องจากรายได้จากการทำประมงจะไม่ค่อยแน่นอน จึงต้องมีการทำบัญชีเก็บไว้ดูภายหลัง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11 กล่าวว่า “รายได้เกือบทั้งหมดจะได้มาจากการ

ออกเรือหาปลา และจะทำบัญชีไว้ ออกเที่ยวหนึ่งได้เท่าไรก็จดจดง่าย เพราะเวลาขายให้แพปลาเค้าก็จะออกมาเป็นตัวอยู่แล้ว อีกอย่างอาชีพเราไม่มีรายได้ตายตัวเหมือนคนมีเงินเดือน ต้องทำบัญชีเก็บเอาไว้ดีที่สุด ส่วนรายได้อื่นเล็กๆ น้อยๆ 100-200 ได้บ้างไม่ได้บ้าง ไม่ได้จดก็เอาไว้ซื้อของซื้อกับข้าว”

ด้านการทำบัญชีรายจ่าย พบว่าชาวประมงส่วนใหญ่ ทำบัญชีรายจ่ายที่เกี่ยวกับการทำประมง เพื่อให้รู้ถึงต้นทุนและค่าใช้จ่าย โดยประมาณ บางส่วนจะมีการทำบัญชีรายจ่ายที่เป็นจำนวนมาก ด้วย เช่น ค่าเทอมลูก ค่าผ่อนรถ ค่าน้ำ ค่าไฟ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร บางรายจะจดบ้างแต่จะจดเป็นค่าใช้จ่ายรวมเป็นก้อน บางรายจะไม่จดเลย ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 13 และ 15 กล่าวว่า “รายจ่ายที่เกี่ยวกับการทำประมง ไม่ว่าจะ เป็น เครื่องมือ อุปกรณ์ ค่าน้ำมัน ค่าแรง จะจดทุกครั้ง เพื่อจะได้รู้ค่าใช้จ่าย รู้ต้นทุน ส่วน รายจ่ายอื่นที่เป็นก้อนใหญ่ เช่น ค่าเทอม ค่าน้ำ-ไฟ หรือซื้อของใช้ เช่น ค่าโทรศัพท์ ก็จะจดไว้ เช่นเดียวกัน ส่วนรายจ่ายค่าอาหาร ค่าเบ็ดเตล็ดอื่นๆ จะจดไว้เป็นก้อนใหญ่เลยว่า 2000 บาท แล้วจ่ายเรื่อยๆ โดยไม่มีการลงรายละเอียด” ในขณะที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 และ 5 กล่าวไว้สอดคล้องกัน แต่แตกต่างกันที่ไม่ได้ทำบัญชีเกี่ยวกับรายจ่ายค่าอาหาร หรือค่าเบ็ดเตล็ดอื่นเลย

การลดรายจ่าย

ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติด้านการลดรายจ่ายโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.83 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านการลดรายจ่ายอยู่ในระดับมาก ทั้งหมด ได้แก่ การลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุข โดยมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเหล้า ค่านูหรี และการพนันทุกชนิด มากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 รองลงมา คือ การลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ โดย มีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำประมง เช่น ดูแลซ่อมแซมเครื่องมือประมงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ใช้งานได้นานขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 การลดค่าอาหาร โดย มีความพยายามที่จะลดค่าอาหารที่ใช้จ่ายในแต่ละวัน เช่น ใช้อัตถุดิบที่หาได้เองแทนการซื้ออาหารสำเร็จรูป ลดการซื้ออาหารที่ไม่จำเป็นในการบริโภค ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก โดยมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่าย เช่น มีการส่งต่อเสื้อผ้าจากรุ่นสู่รุ่น สอนเรื่องการประหยัด และการออม เป็นต้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 การลดค่าใช้จ่ายค่าของใช้ โดย ความพยายามที่จะลดค่าของใช้ในครัวเรือน เช่น ค่าสบู่ ค่าผงซักฟอก โดยใช้ในปริมาณที่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 และสุดท้าย การ ลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยพยายามที่จะลดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าน้ำมัน ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ของชาวประมงพื้นบ้านถึงระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านการลดรายจ่าย พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีการลดรายจ่ายอยู่ในระดับมาก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 15 ราย กล่าว คล้ายคลึงกันในเรื่องของความพยายามในการลดรายจ่าย ว่า ปัจจุบันนี้มัก ใช้จ่ายแต่สิ่งที่จำเป็น ในการ ดำรงชีวิตก่อน แล้วต้องพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงให้ได้มากที่สุด โดยคำนึงถึงความจำเป็น สำหรับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตเป็นหลัก ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวว่า “ขณะนี้เศรษฐกิจไม่ค่อยดี จึงต้องจ่ายสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น เช่น ค่าอาหาร ค่าน้ำมันเรือ ค่าของใช้จำเป็นในชีวิตประจำวัน ส่วนรายจ่ายอื่นที่ไม่ค่อยจำเป็นก็ต้องลด เช่น ของที่ไม่จำเป็น การเที่ยวในเมือง” และผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11 กล่าวเสริมว่า “ใช่ อะไรที่ลดได้ก็ลดหมด ทั้งสิ่งที่จำเป็น แม้ค่าอาหารก็ต้องกินให้น้อยลง จากมื้อหนึ่งทำกับข้าวหลายอย่าง ก็เหลือ 2 อย่าง การออกเรือก็ต้องวางแผนการเดินทางให้ดี แม้แต่การทำบุญทางศาสนา การจัดงานก็ทำตามสมควร” ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 กล่าวสอดคล้องกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 และ 11 แต่มีส่วนสำคัญคือ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุข ที่ต้องงดเด็ดขาดเลย โดยยอมรับว่า “ก่อนนี้ภรรยาหมักซื้อหอยหูนึ่งบ้างครั้งละ 2-3 ตัว ตัวละ 5 บาท แต่วันนี้ก็ออก 4 ครั้ง เดือนนึง 20 วัน คิดดูก็ ๒๐ บาท แต่เดี๋ยวนี้เห็นหลายคนแทบหมดตัวเป็นหนี้เลยหยุดแล้ว”

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีแนวคิดการลดค่าใช้จ่าย โดยการเลือกซื้อแต่สิ่งของที่คุ้มค่า มีประโยชน์ และบำรุงรักษาสิ่งของต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องมือในการประกอบอาชีพประมง ให้สามารถ ใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด และยังประยุกต์ของในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งเครื่องมือประกอบอาชีพ และเพื่อการอุปโภค บริโภค ในครัวเรือน เช่น การบริโภคสัตว์น้ำที่จับได้ เพื่อลดการซื้ออาหาร การหาสาหร่ายทะเลมาบริโภค เหลือกี่ขาย การใช้หลังคารดเก่า (Caryboy) แทนการซื้อ โครงเหล็กและผ้าใบ เป็นอุปกรณ์บังลม ผน บนเรือ รวมถึงการซ่อมแซมและประยุกต์สิ่งของต่างๆ ที่ใช้ในการทำประมงด้วยตนเอง หรือจากการช่วยเหลือกันของเพื่อน ชาวประมงด้วยกัน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 14 กล่าวว่า “นอกจากเลือกซื้อแต่ของที่จำเป็นแล้ว ยังต้องเลือกว่าของนั้นคุ้มค่า คือ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ อีกอย่างซื้อมาใช้แล้วต้องหมั่นดูแล เสียก็ต้องซ่อม แล้วจะใช้ได้นาน ไม่ต้องซื้อใหม่บ่อยๆ” โดยการลดรายจ่ายส่วนที่เป็นการลดรายจ่ายของครัวเรือ จะเป็นการร่วมมือกันของสมาชิกภายในครอบครัวด้วย

การเพิ่มรายได้

ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบางละมุง จังหวัดตราด มีระดับการปฏิบัติตามการเพิ่มรายได้โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.90 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติตามการเพิ่มรายได้อยู่ในระดับ มาก ทั้งหมด ได้แก่

การเพิ่มรายได้หลัก โดยมีการทำประมงหลายชนิด เช่น หาลา หาทอย หาสาร่าย เป็นต้น มากที่สุด ซึ่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 รองลงมา คือ การหารายได้พิเศษ โดย มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม ที่นอกเหนือจากการทำประมง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และสุดท้าย คือ การพัฒนาอาชีพ โดยมีการพัฒนาการทำประมงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมี ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านการเพิ่มรายได้ โดยชาวประมงพื้นบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 4, 9, 10, 12 และ 15 มีการเพิ่มรายได้โดยการทำประมงให้หลากหลายขึ้น ในเวลาที่ไม่ได้ออกรเรือ และในช่วงไหนที่มีมรสุมไม่สามารถออกทะเลได้ไกลๆ ก็จะทำประมงเลี้ยงชายฝั่ง แทน โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 กล่าวว่า “โดยปกติแล้วช่วงที่ว่างจากการออกรเรือหากุ้ง หาลาแล้วจะ หาสาร่ายทะเล หาทอย ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาของมัน เช่น หาสาร่ายต้องเป็นช่วงที่น้ำไม่ขุ่น หอยโหล (หอยจ๊อบแฉง) ควรเป็นช่วงน้ำขึ้นสูงสุด หอยเคียน หอยกัน ควรเป็นช่วงที่น้ำลงสูงสุด หอยแครง หอยหวาน หอยติเตบ (หอยนางรมเล็ก) จะหาได้เรื่อยๆ เนื่องจากจะฝังตัวอยู่บริเวณ โคนริมฝั่ง เป็นต้น หาก ช่วงหน้าพายุ ออกไปไกลไม่ได้ ก็จะดักปลาแถวป่า บังกา (ป่าโกงกาง) เลี้ยงชายฝั่ง”

นอกจากนั้นชาวประมงพื้นบ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 6 และ 11 จะเพิ่มรายได้ โดยมีการทำอาชีพรับจ้างทั่วไปอื่นๆ เป็นอาชีพเสริมในช่วงที่ไม่ได้ออกทะเล เช่น ทำสวน ช่างก่อสร้างเล็กๆ น้อยๆ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 กล่าวว่า “หากไม่ได้ออกรเรือ ไม่ได้จมน้ำริมคลองแล้ว จะรับจ้างทั่วไป ส่วนมากจะตัดหญ้า ถางสวนยางพารา สวนปาล์มแล้วแต่เค้าจะว่าจ้าง” และรวมถึงผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3, 7, 8 และ 14 ได้มีการเพิ่มรายได้โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้งแห้ง ปลาเค็ม หอยส้ม ปูแกะเนื้อ ซึ่งส่วนนี้จะมีการร่วมมือกันทั้งครอบครัวในการเพิ่มรายได้ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 กล่าวว่า “โดยปกติผมจะขายปูส่งแพ ถ้าวันไหนที่แพมีปริมาณปูหนึ่งสำหรับแกะเนื้อมาก ทำไม่ทันผมจะรับปูนั้นมาแกะที่บ้านช่วย กันกับภรรยา ” นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ชาวประมงบางรายมีการเพิ่มรายได้โดย ขายสัตว์น้ำให้กับแม่ค้าตลาดนัด ที่มาคอยรับที่ท่าเรือโดยตรง ซึ่งจะทำให้สามารถขายได้มูลค่าของสัตว์น้ำในราคาสูงกว่าขายให้แพปลา ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 13 กล่าวว่า “การที่ชาวประมงขายสัตว์น้ำให้แม่ค้าโดยตรงทำให้ได้ราคาดีกว่าขายให้แพ ทำได้มีรายได้เพิ่มขึ้น”

การออมที่หลากหลาย

ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีระดับการปฏิบัติด้านการออมที่หลากหลายโดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 3.59 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านการออมที่หลากหลาย อยู่ในระดับ มาก ทั้งหมด ได้แก่ การวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินออม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 รองลงมา คือ การออมก่อนจ่าย โดยเมื่อมีรายได้มาแล้ว จะเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน ส่วนที่เหลือจึงเป็น ค่าใช้จ่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 และสุดท้าย การมีรูปแบบการออมเงินหลายวิธี เช่น ฝากธนาคาร เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมี ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านการออมที่หลากหลาย พบว่าชาวประมงพื้นบ้านมีการคำนึงถึงรายได้และรายจ่ายดั่งบทสัมภาษณ์ข้างต้น เพื่อให้เกิดการออม โดยชาวประมงพื้นบ้าน บางส่วนจะมีการออมเงินส่วนหนึ่งก่อน ชาวประมงบางส่วนจะนำไปใช้จ่ายก่อนเหลือแล้วจึงเป็นเงินออม ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 กล่าวว่า “จะหักรายได้ส่วนหนึ่งเป็นเงินออมก่อน เพราะจะได้มีวินัย ส่วนที่เหลือจึงนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตต่างๆ” ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 ให้ความเห็นว่า “รายได้ที่มีจะแบ่งออกเป็นส่วนตัว ส่วนที่เหลือจึงนำไปฝากไว้ในธนาคาร”

ยังพบว่าชาวประมงพื้นบ้านจะเลือกการออมโดยฝากธนาคารของรัฐมากกว่าเอกชน เนื่องจากธนาคารของรัฐมีนโยบายในการช่วยเหลือชาวประมง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า “ผมได้ฝากเงินกับธนาคารของรัฐแห่งหนึ่ง เนื่องจากเขามีนโยบายช่วยเหลือ โดยให้กู้เงินเพื่อทำประมงได้” โดยพบว่าชาวประมงบางส่วนที่ออมเงินโดยซื้อสลากเงินฝากกับธนาคารของรัฐบาลเนื่องจากมีการออกสลากที่มีราคาต่อหน่วยที่ต่ำลง มีการจับสลากลุ้นผลรางวัล ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11 กล่าวว่า “ด้วยขณะนี้ธนาคารของรัฐรายหนึ่งขายสลากเงิน ฝากที่มีราคาไม่สูงมากจึงมีกำลังซื้อ และยังสามารถลุ้นผลรางวัลอีกด้วย ” นอกจากนี้พบว่าชาวประมงพื้นบ้านบางรายที่มีการออมเงินในลักษณะประกันชีวิตร่วมด้วย โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 กล่าวว่า “ประมาณ 4-5 ปีที่ผ่านมาได้มีธนาคารรัฐแห่งหนึ่งแนะนำการฝากเงินระยะยาวรูปแบบหนึ่ง โดยฝากเงินแบบประจำเดือนละประมาณพันกว่าบาทเศษ จะได้รับดอกเบี้ยปีเว้นปี เมื่อครบระยะเวลาที่กำหนดทางธนาคารจะคืนเงินต้นทั้งหมด และระหว่างนั้นจะคุ้มครองชีวิตด้วย ” และยังพบอีกว่าชาวประมงบางส่วนก็ออมเงินโดยฝากธนาคารหมู่บ้านมีบางรายซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ออม โดยการซื้อทองคำบ้าง แต่ไม่ใช่เพื่อการทำกำไร ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 แต่ระบุว่า “เนื่องจากเป็นคนเก็บเงินไม่อยู่ จึงซื้อเป็นทองเก็บไว้ ถึงงานบุญก็ได้นำมาใส่ สมมุติถ้าต้องการเงินก็ขายไป แต่ไม่ใช่ซื้อมาไว้ขายเอา กำไรเหมือนคนมีดั่งค์หรอกนะ” แต่ผู้สัมภาษณ์รายหนึ่งให้ข้อมูลว่า อ้างว่ามีชาวประมงบางราย (ซึ่ง

อยู่ในเขตพื้นที่อื่น) มีการออมโดยลงโต๊ะแชร์อีกทางหนึ่ง โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีการให้ความเหตุผล ในมุมมองที่หลากหลายในความสำเร็จของการออม โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 15 ราย ได้ให้เหตุผลของการ ออมคล้ายคลึงกันว่า เพื่อเอาไว้ใช้ในยามบั้นปลายชีวิต เพื่อเอาไว้ลงทุนในอาชีพจะได้ไม่ต้องก่อหนี้ เพื่อเอาไว้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อไว้เป็นเงินทุนสำรองไว้สำหรับบุตร

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาจากแบบสอบถามระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

ตารางที่ 4-4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน

การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
ด้านความพอประมาณ			
1. ท่านดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ	3.75	0.76	มาก
2. ท่านมีการลงทุนในการประกอบอาชีพแบบค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับฐานะของครอบครัว	3.77	0.78	มาก
3. ท่านมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย	3.25	0.74	ปานกลาง
4. ท่านมีการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม	3.49	0.75	ปานกลาง
5. ท่านใช้จ่ายตามความจำเป็นและเหมาะสมกับรายได้	3.67	0.72	มาก
6. ท่านนำอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีอยู่เดิม ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพ	3.54	0.83	มาก
7. ท่านประกอบอาชีพและสามารถเลี้ยงตนเองได้และมีความพอใจกับวิถีชีวิตที่เป็นอยู่	3.92	0.68	มาก
การพึ่งตนเองด้านความพอประมาณ	3.63	0.75	มาก
ด้านความมีเหตุผล			
1. ท่านพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและครอบครัวมากกว่าคนอื่น	3.63	0.74	มาก
2. ท่านตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล	4.04	0.61	มาก

การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
3. ท่านใช้เทคโนโลยีทั้งแบบดั้งเดิม และ แบบ สมัยใหม่ มาปรับใช้ ที่สอดคล้องกับ การทำประมง และเหมาะสมสภาพแวดล้อม	3.41	0.76	ปานกลาง
4. ท่าน สามารถ จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล และ ใ้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ	3.80	0.59	มาก
5. ท่านมีการวางแผนครอบครัวในอนาคต	3.82	0.66	มาก
6. ท่านพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น	3.97	0.68	มาก
การพึ่งตนเองด้านการมีเหตุผล	3.78	0.67	มาก
ด้านการมีภูมิคุ้มกัน			
1. ท่านมีการจัดสรรรายได้ ออกเป็นสัดส่วน เพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต	3.64	0.80	มาก
2. ท่านมีการออมเงินเพื่อการลงทุน และสะสมเงินสำรอง สำหรับครอบครัว ไว้รองรับภาวะฉุกเฉิน	3.50	0.71	มาก
3. ท่าน มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว	3.99	0.65	มาก
4. ท่าน รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพตนเองและรู้ปัญหาภายในครอบครัวและการประกอบอาชีพ	3.90	0.62	มาก
5. ท่านหลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ	4.07	0.91	มาก
6. ท่านมีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบอาชีพ	3.46	0.70	ปานกลาง
การพึ่งตนเองด้านการมีภูมิคุ้มกัน	3.76	0.73	มาก
การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวม	3.72	0.72	มาก

จากตารางที่ 4-3 ผลการวิเคราะห์ ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน 117 ราย พบว่า ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านที่โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านความพอประมาณ

ชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา มีระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.63 นอกจากนี้เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติ ด้านความพอประมาณอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การประกอบอาชีพและ สามารถเลี้ยงตนเองได้และมีความพอใจกับวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 รองลงมา คือ การลงทุนในการประกอบอาชีพแบบค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับฐานะของครอบครัว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 การดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 การใช้จ่ายตาม ความจำเป็นและเหมาะสมกับรายได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 การ นำอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีอยู่เดิม ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และข้อที่ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านความพอประมาณอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การใช้จ่ายตามความจำเป็น และเหมาะสมกับรายได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และสุดท้าย การลดรายจ่ายด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมี ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณในระดับมาก โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 15 ราย ได้กล่าวถึงการพึ่งตนเองด้านความพอประมาณ ในประเด็นเกี่ยวกับอาชีพประมงพื้นบ้านที่คล้ายคลึงกัน ถึงการมีวิถีประมงที่เรียบง่ายคล้ายคลึงกับบรรพบุรุษ ทั้งความรู้และวิธีการ เพียงแต่ในปัจจุบัน ได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่มีการพัฒนาให้มีศักยภาพขึ้น อันเนื่องมาจากทรัพยากรสัตว์น้ำ ลดน้อยลง แต่วิถีประมงก็ยังคงใกล้เคียงกับในอดีต ทั้งการทำประมงแบบพอดี ไม่ได้มุ่งทำลายล้าง การทำประมงแบบค่อยเป็นค่อยไป การพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า “วิถีการทำประมงยังคงเหมือนเดิมในสมัยอดีต ทั้งความรู้ วิธีการ กระบวนการ แต่ได้ มีการพัฒนาเครื่องมือให้ทันสมัยขึ้น เพราะสมัยก่อนแค่เครื่องมือง่ายๆ ก็จับปลาได้ แต่ตอนนี้สัตว์น้ำหายาก จึงต้องมีการพัฒนา โดยการประดิษฐ์ ปรับเปลี่ยนเครื่องมือเพิ่มเติมด้วยตนเองที่ละเล็กทีละน้อย ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวถึงการทำประมงว่า “เราชาวประมงพื้นบ้าน ยังคงหาปลา ด้วยวิธีเดิมๆ เครื่องมือเดิมๆ ที่คัดแปลงนิดหน่อย เพื่อให้จับปลาได้ พออยู่ พอกิน ให้มีรายได้ เพียงพอเลี้ยงครอบครัว” แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 ได้กล่าวในประเด็นที่แตกต่าง ว่า “การทำประมงให้พึ่งตนเองได้ เป็นไปไม่ได้ เพราะเราต้องพึ่งธรรมชาติ เราจึงต้องทำอย่างไรก็ได้ให้ธรรมชาติอยู่กับเราได้นานและสมบูรณ์ที่สุด นั่นคือ การทำประมงแบบรู้จักพอ ไม่จับสัตว์น้ำขนาดเล็ก ไม่ใช่เครื่องมือทำลายล้าง”

ส่วนในประเด็นการพึ่งตนเอง ด้านความพอประมาณ ของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือน พบว่า ชาวประมงมีการใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 15 ราย มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และชาวประมงทั้งหมดมีความพอใจในการประกอบอาชีพประมง ดังเช่นผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 ได้กล่าว “อาชีพประมงไม่เคยทำให้ออดอยาก ถ้ารู้จักกินรู้จักใช้ ใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ยิ่งไงก็มีกิน ทำให้ลืมตาอ้าปากได้ และการทำอาชีพนี้สามารถส่งลูกเรียนจนจบมหาวิทยาลัยได้”

ด้านความมีเหตุผล

ชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความ มีเหตุผล โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย รวมเท่ากับ 3.78 นอกจากนี้เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติ ด้านความ มีเหตุผล อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ การ ตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่าง สมเหตุสมผล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 รองลงมา คือ การพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้วยตนเอง ก่อนที่จะพึ่งคนอื่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 การวางแผนครอบครัวในอนาคต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 การสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล และไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.80 การพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและครอบครัวมากกว่าคนอื่น ซึ่งมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 และสุดท้าย ข้อที่ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านความมีเหตุผลอยู่ใน ระดับปานกลาง ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีทั้งแบบดั้งเดิม และ แบบสมัยใหม่ มาปรับใช้ที่สอดคล้อง กับการทำประมง และเหมาะสมสภาพแวดล้อม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมี ระดับการพึ่งตนเองตาม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผล ในระดับมาก ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 15 รายจะ ทราบถึงปัญหาของการทำประมงว่าทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง สัตว์น้ำที่จับได้ก็มีขนาดเล็กลง ซึ่งส่วน หนึ่งก็เป็นผลมาจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 ให้ข้อมูลว่า “จะมีการ ร่วมมือกันของแปะปู โรงงานอาหารทะเล และชาวประมงที่จับปู โดยจะอนุบาลปูตัวเมียที่ มีไข่นอก ให้สลัดไข่นอกแล้วค่อยขายปู” ซึ่งถือว่าเป็นการแก้ไขปัญหามาทางอาชีพ มีการใช้ เหตุผลจัดการกับ ปัญหาอย่างรอบคอบ โดยการรวมกลุ่มกันในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการยกเลิกอุปการณ์ ประมงที่ผิดกฎหมาย ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 และ 3 กล่าวว่า “ทางรัฐได้ให้ชาวประมงยกเลิกการทำ โกงพงาง โดยถือว่าการทำประมงผิดกฎหมาย ซึ่งตอนแรกก็เกิดข้อขัดแย้งกัน เนื่องจากเราทำ โกงพงางกันมานานแล้ว แต่ในที่สุดเมื่อมันผิดกฎหมาย ก็ต้องร่วมมือกันหาทางออก กับทางภาครัฐ” และชาวประมงมีการใช้ความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้กับ ภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สั่งสมมา ให้

เกิดประโยชน์การทำประมง โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7, 8, 11, 12 และ 15 กล่าวในทำนองที่ว่า ทุกคนควรใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผล การทำประมงก็เช่นเดียวกัน ต้องใช้เหตุผล “เราต้องรับฟังข่าวสาร หากมีข่าวพายุเข้าแสดงว่าไม่ควรออกเรือ นั่นคือหลักการมีเหตุผลง่ายๆ แต่เราทำประมงเล็กๆ น้อยๆ อย่างอื่นที่ไม่ต้องออกทะเลได้ ” นั่นคือการ สังเกตธรรมชาติเพื่อรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงแล้วใช้ภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ นอกจากนั้นชาวประมงพื้นบ้านยังตระหนักในคุณค่าของเงิน ใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผล มีการทำอาชีพเสริมต่างๆ เพื่อเพิ่มรายได้

ด้านการมีภูมิคุ้มกัน

ชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกัน โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.76 นอกจากนี้เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติด้านการมีภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 รองลงมา คือ การปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 การรู้จักตนเอง รู้ศักยภาพตนเองและรู้ปัญหาภายในครอบครัว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 การจัดสรรรายได้ออกเป็นสัดส่วน เพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 การออมเงินเพื่อการลงทุน และสะสมเงินสำรองสำหรับครอบครัว ไว้รองรับภาวะฉุกเฉิน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 และสุดท้าย ข้อที่ ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการปฏิบัติ ด้านความ มีเหตุผลอยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ การมีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบอาชีพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันในระดับมาก เนื่องจากชาวประมงผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 7, 9, 11 และ 13 ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันในเรื่องการจัดสรรรายได้ออกเป็นสัดส่วน โดยเป็นเงินออมส่วนหนึ่ง ใช้จ่ายในครอบครัวส่วนหนึ่ง และเก็บไว้เป็นทุนในการทำประมงส่วนหนึ่ง ดังผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 กล่าวว่า “ทุกครั้งที่ได้เงินมาส่วนหนึ่งต้องออมไว้ ส่วนหนึ่งต้องเก็บไว้จ่ายค่ากินอยู่ ค่าลูกและค่าอื่นๆ ในครอบครัว ส่วนหนึ่งต้องเอาไว้สำหรับทำประมงครั้งต่อไปในอนาคต” และชาวประมงมีเงินออมทุนไว้สำรองในยามฉุกเฉิน จำเป็นอื่นๆ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 และ 12 ที่กล่าวคล้ายกันว่า “เมื่อต้องใช้เงินในยามฉุกเฉินอย่างเครื่องเรือมีปัญหา ก็ได้นำ เงินออมส่วนนี้มาเสียค่าซ่อม หรือยามไม่มีรายได้ เงินไม่พอส่งลูกเรียน ก็ต้องเอาเงินเก็บนี้ใช้ส่งให้ลูกเรียนหนังสือก่อน” นอกจากนี้ชาวประมงยังหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินนอกระบบ โดยการกู้เงินจากธนาคารของรัฐหรือธนาคารหมู่บ้าน ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 และ 15 กล่าวคล้ายคลึงกันว่า “มีชาวประมงบางส่วนที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านในการเพิ่มทุน เพราะกู้ง่าย ไม่ยุ่งยาก แต่มีเงินฝากในบัญชีขั้นต่ำ

และที่สำคัญดอกเบี้ยไม่สูง” ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 กล่าวว่า “เมื่อยามที่มีความจำเป็นที่จะต้องกู้เงินก็จะเลือกธนาคารของรัฐ เพราะปลอดภัยและดอกเบี้ยไม่แพงเกินความเป็นจริง” ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 5 และ 6 ได้มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัด อดออม ให้สมาชิกในครอบครัว ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 กล่าวว่า “ทุกวันนี้ได้สอนให้ลูกรู้จักประหยัด รู้จักเก็บออม สอนเรื่องการแบ่งปันในหมู่พี่น้อง มีการส่งต่อเสื้อผ้าระหว่างพี่ๆ น้องๆ เพื่อปลูกฝังตั้งแต่เด็ก โตไปจะได้ไม่ลำบาก” และชาวประมงพื้นบ้านประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ จนสามารถมีรายได้สมำเสมอมาใช้จ่ายในครอบครัว ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 10 กล่าวว่า “วันไหนที่ได้ปลาน้อยออกเรือไม่ได้ ก็ต้องหาอย่างอื่นทำให้มีเงินเข้ามา เพราะเราจำเป็นต้องใช้เงินทุกวัน”

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปร

ก่อนการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ Linear Multiple Regression ต้องมีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา Multicollinearity หรือเกิดปัญหาสถานะร่วมเส้นตรง ซึ่งได้ผลการทดสอบ ดังนี้

ตารางที่ 4-5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (n=117)

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	VIF
1.การวางแผน	1								1.123
2.การจัดองค์การ	.311 *	1							1.435
3.การนำ	.266 *	.551 **	1						1.435
4.การควบคุม	.371 **	.722 **	.570 **	1					2.295
5.การทำบัญชีครัวเรือน					1				1.162
6.การลดรายจ่าย					.200 *	1			1.138
7.การเพิ่มรายได้					.113 *	.305 *	1		1.084
8.การออมที่หลากหลาย					.353 **	.230 *	.220 *	1	1.132

*p<0.05, **p< 0.01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรอิสระ (Bivariate Relationship) ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียสัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระชุดแรกจำนวน 4 ตัวแปร (ข้อที่ 1-4) ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.266-0.722 และชุดที่สอง 2 ตัวแปร (ข้อที่ 5-8) พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.113-0.353 ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง ที่ 4-5 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร ซึ่ง Kline (2010) กล่าวว่า ถ้าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.85 จะเกิดปัญหา Multicollinearity หรือเกิดปัญหาสหสัมพันธ์ร่วมเส้นตรง ดังนั้นตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ไม่เกิน 0.85 นอกจากนี้ ค่า VIF ของงานวิจัยนี้อยู่ในช่วง 1.184-2.295 ซึ่งไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน (Stevens J., 1992 อ้างถึงใน ยุทธไภยวรรณ, 2557) จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้งสองชุดไม่เกิดปัญหาร่วมเส้นตรงเชิงพหุหรือตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์อิทธิพลของการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้สถิติในการทดสอบคือ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งมีสมการ ดังนี้

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 \text{ เมื่อ}$$

a คือ ค่าคงที่สหสัมพันธ์

b_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เมื่อ $i=1,2,3,4$

Y คือ ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

X_1 คือ การวางแผน

X_2 คือ การจัดองค์การ

X_3 คือ การนำ

X_4 คือ การควบคุม

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์อิทธิพลของการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา สำหรับสถิติที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการทดสอบ ตามวัตถุประสงค์ คือ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95%

ซึ่งมีผลการทดสอบ และทำการสร้างสมการพยากรณ์ ซึ่งผลการวิเคราะห์จะสามารถทำนายได้ว่า กลุ่มตัวแปรอิสระสามารถทำนายตัวแปรตามได้ โดยนำเสนอ ดังนี้

ตารางที่ 4-6 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง โดยการวิเคราะห์ Linear Regression

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	2.509	2	1.255	17.267**	.000
Residual	5.958	82	.073		
Total	8.468	84			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์พบว่า อิทธิพลของการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีตัวแปรทำนายอย่างน้อย 1 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ซึ่งผู้วิจัยได้ทดสอบต่อไปว่าตัวแปรใดสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ด้วย การวิเคราะห์หาคถอยพหุคูณ ซึ่งสามารถคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธี Stepwise ได้ ดังนี้

ตารางที่ 4-7 แสดงผลการวิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง

การปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		t	Sig.	
	สัมประสิทธิ์				ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE)
	B	Beta			
ค่าคงที่ (Constant)	2.841		.221	12.864	.000
การจัดองค์การ(X ₂)	.125	.327	.042	2.950*	.004
การนำ(X ₃)	.174	.291	.067	2.618*	.011
R = .544 Adjusted R ² = .279 R ² = .296 SE = .26956					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4-7 ผลการวิเคราะห์ พบว่า การปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Y) โดยจะเห็นได้ว่า ด้านการจัดองค์การ (X_2) และด้านการนำ (X_3) มีความสัมพันธ์กับ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Y) ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (R^2) ได้ร้อยละ 29.6 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการอธิบายความผันแปร (SE) เท่ากับ 0.27 ดังนั้นจึงได้นำการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดองค์การและด้านการนำ ไปสร้างสมการพยากรณ์การจัดการทางธุรกิจเพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระมาเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 2.841 + 0.125 X_2 + 0.174 X_3$$

ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

ระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ (X_2) ($B = 0.125$, $P = 0.004$) และด้านการนำ (X_3) ($B = 0.174$, $P = 0.011$) ซึ่งหมายความว่า การปฏิบัติตามหลักการจัดการ ด้านการจัดองค์การ และด้านการนำ มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งจากค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าว สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากสมการ เมื่อระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการด้านการจัดองค์การเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้น 0.125 หน่วย และเมื่อระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการด้านการนำเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้น 0.174 หน่วย ซึ่งทั้งการจัดองค์การ และ การนำ สามารถทำนายการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (R^2) ได้ร้อยละ 29.60 ที่เหลืออีก ร้อยละ 70.40 เป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่นำมาวิเคราะห์ โดยมีผลการวิจัยเชิงคุณภาพมาอธิบายความเพิ่มเติมผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การจัดองค์การ ของธุรกิจประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีการจัดองค์การโดยแบ่งงานออกตามหน้าที่ อาทิ การเดินเรือ การหาตำแหน่งที่เหมาะสมในการดักจับสัตว์น้ำ และการลงอวนหรือวางอวน เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองโดย

สามารถลดต้นทุน เสียใช้จ่ายตามความเหมาะสมในการประกอบอาชีพและพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพ อันเนื่องมาจาก ไม่เกิดการงานที่ซ้ำซ้อนกัน ไม่สิ้นเปลืองทั้งค่าใช้จ่ายและเวลาในการทำงาน และสามารถรักษามูลค่าของสัตว์น้ำไว้ด้วย ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 กล่าวว่า “การแบ่งงานตามหน้าที่ ทำให้ทุกคนรู้หน้าที่ของตน ว่าในขณะที่เดินเรือ ผู้ที่ไม่ได้มีหน้าที่ขับเรือก็จะเตรียมอวนหรืออุปกรณ์ ให้พร้อม เมื่อถึงทำเลเหมาะสมจะได้ลงอวนได้เลย ทำให้ประหยัดเวลาในการวางอวนแต่ละครั้ง และไม่เสียเวลาสำหรับการลงอวนครั้งต่อไป หากไม่ได้สัตว์น้ำในการลงอวนครั้งแรก และจะประหยัดค่าน้ำมันด้วย ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 และ 15 กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “การทำประมงได้มีการแบ่งหน้าที่หลักให้แต่ละคน เมื่อใครเสร็จก็จะช่วยกันทำงานอื่นที่ทำได้ เหมือนตอนที่ผมขับเรือ เมื่อถึงจุด ผมจะเบาคูเรือ เด็กก็จะทำหน้าที่ค่อยๆ วางอวน เสร็จจากการควบคุมเรือก็จะเข้าไปช่วยวาง ช่วยสาวอวนขึ้น ขณะกลับฝั่งเด็กก็จะนั่งปลดปลาไปหลายๆ เพราะยิ่งถึงท่าเร็ว ปลดเร็วจะได้ขายเลย สามารถแก้ปัญหาเรื่องปลาเสีราคาเนื่องจากสามารถรักษาความสดของปลาได้มากขึ้น” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 ที่กล่าวว่า “ปูม้านั้นตายง่าย ซึ่งหากขายขณะยังมีชีวิตอยู่จะขายได้ในราคาที่สูงกว่าตายแล้วเกือบเท่าตัว เพราะฉะนั้นหากในการออกเรือมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างดี ใช้เวลาดังแต่จับจนถึงขายเพให้เร็วที่สุดจะทำให้ปราศจากความสด และน้ำหนักปูก็ไม่เสีย ซึ่งส่งผลต่อราคาตามน้ำหนักก็ กตอหนึ่ง” อีกทั้งยังพบว่า การแบ่งงานตามหน้าที่นั้นจะส่งผลทำให้เกิดการพึ่งตนเองโดยรู้จัก ตนเองและขจัดปัญหาในการประกอบอาชีพ เนื่องจาก ไม่เกิดการลงเลหรือเกี่ยงงานกัน ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 กล่าวถึงการแบ่งงานตามหน้าที่ว่า “การทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะที่ต้องใช้แรงงานหนักๆ อย่างการทำประมง แต่เดิมมักเกิดปัญหาการเกี่ยงงานและขัดแย้งกัน ปัจจุบันจึง แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน ทุกคนจะได้ทำหน้าที่ของตนเอง เป็นการจัดการกับ ปัญหาคงกล่าวได้ดีทีเดียว อีกทั้งยังทำให้งานเสร็จเร็วเพราะมีระบบมากขึ้น”

นอกจากนี้ ยังพบว่า ในการแบ่งงานนั้น ได้มีการแบ่งงาน ให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล โดยคำนึงถึงความถนัดของผู้ปฏิบัติงาน นักบงานนั้นๆ ประกอบกับอาศัยทักษะ ประสบการณ์และความชำนาญของตัวบุคคลในการทำประมง ให้เหมาะสมกับการทำงานที่ของแต่ละบุคคลและให้แรงงานได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองโดยการรู้จักพึ่งพาความรู้ ความสามารถและภูมิปัญญาของตนในการประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองได้ และมีความพึงพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ เนื่องจากสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ที่ได้ทำงานตามหน้าที่ที่ถนัด ย่อมทำให้งานนั้นออกมามี ประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้เกิดความสุขเกิดในการปฏิบัติงาน ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 กล่าวว่า “จากประสบการณ์ในการทำประมงของผม ผมจะดูถึงความสามารถ ความถนัดของลูกน้อง สอบถามความคิดเห็นเค้าเป็นหลักเพื่อแบ่งงาน แบ่ง

หน้าที่ในโรงงาน ซึ่งนอกจากจะทำให้งานที่พวกเขาทำออกมาดี การปฏิบัติงานก็จะราบรื่นแล้ว เขาก็จะทำงานกับเราได้นาน เพราะเขาได้ทำงานที่ถนัด จึงเกิดความสุขในการทำงาน”

2. การนำของธุรกิจประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านอาศัยความอดทนสูงในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง โดยสามารถช่วยเหลือตนเองได้และพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ อาศัยการพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองมากกว่าคนอื่นเนื่องจาก สามารถปฏิบัติงาน ด้วยตนเอง ได้ทุกหน้าที่ ทุก สถานที่ และทุกสถานการณ์ แม้จะ ยากลำบากโดยไม่แสดงอาการท้อแท้ ทำให้แรงงานประจักษ์ ได้ว่าเป็นผู้มีความสามารถ มีภาวะผู้นำอย่างแท้จริง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11 กล่าวว่า “การทำประมงพื้นบ้านถือว่าต้องใช้ความอดทนสูงเพราะเราต้องทำงานให้เป็นทุกเรื่อง ทุกหน้าที่ด้วยตัวเองก่อนตั้งแต่เลือกปลา ปลดปลา วางอวน จนถึงขับเรือ หรือหน้าที่ไหนขนาดเราก็ต้องไปเสริมได้ และต้องแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง หากเราไม่เกียจคร้าน เราอดทนต่อความเหนื่อย แรงงานก็จะปฏิบัติเช่นเดียวกัน เขาจะยอมรับเรา เชื่อฟังให้ความเคารพเรา เพียงแค่เรารู้จักอดทน ช่วยเหลือตัวเองเราก็จะทำมาหากินพึ่งตนเองได้แล้ว” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 กล่าวว่า “งานประมงเป็นงานที่ใช้กำลังในการทำงาน เพราะ ไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์ทุนแรง มากนัก จำนวนแรงงานที่ออกไปกับเรือก็มีไม่มาก ดังนั้นจึงต้องช่วยกัน ใช้กำลังความสามารถ ที่มีและ ความอดทน ในการทำประมงให้พึ่งตนเองได้” และสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวว่า “การออกเรือไปแต่ละเที่ยว เราไม่รู้ล่วงหน้าเลยว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง จะได้ปลากลับมาหรือไม่ ต้องใช้เวลานานแค่ไหน จึงต้องใช้ความอดทนอย่างสูงมากถึงจะทำให้ประสบความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพนี้ได้อย่างยาวนาน”

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ชาวประมงพื้นบ้านต้อง ใ้ ความฉลาด ไหวพริบ และ ประสพการณ์ในการทำประมง ที่สะสมมา ประกอบกับการมีสติ การไตร่ตรองการตัดสินใจอย่างถูกต้องแม่นยำ เพื่อมาใช้ในการทำประมงที่ต้องอาศัยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่มักเกิดขึ้นอยู่เสมอ จึงส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองในการพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น ด้วยการพึ่งพาความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและรู้จักตนเองและรู้จักสภาพของตนเอง เนื่องจากชาวประมงรู้ถึงขีดจำกัดและความสามารถของตนเองแล้วจึงจัดปัญหาต่างๆ จนบรรลุเป้าหมาย นั่นคือ สามารถจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณที่พอใจเกือบทุกครั้งทีออกเรือ และปลอดภัยทุกครั้งต่อสถานการณ์ต่างๆ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 13 และ 15 กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “การเป็นผู้นำในการทำประมงพื้นบ้านที่สำคัญ คือต้องใช้ ความฉลาด ไหวพริบ ความรู้และประสบการณ์ด้านการทำประมง มาสังเกตพฤติกรรมสัตว์น้ำ สังเกต สภาพดิน ฟ้า

อากาศ และอื่นๆที่มีผลต่อการทำประมง แล้วใช้สถิติไตร่ตรงการตัดสินใจ เช่น หากมีพายุควรแล่นเรือกลับเข้าฝั่งทันที หรือควรหลบพายุที่เกาะสุกรก่อน ต้องคำนึงถึงความสามารถ ความเป็นไปได้ เพื่อให้ปลอดภัย ซึ่งการมีสิ่งเหล่านี้ทำให้ ชาวประมงพื้นบ้าน สามารถพึ่งตนเองได้ และประกอบอาชีพนี้มาได้ยาวนาน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวว่า “ทุกวันนี้ที่พออยู่ พอกิน พึ่งตัวเองได้ ก็ด้วยการอาศัยไหวพริบ ความรู้ ประสบการณ์การทำประมงของตนเองที่มีในการจับสัตว์น้ำเพื่อให้ได้ในปริมาณที่พอเลี้ยงตนเองได้” และยังใช้ความฉลาด ไหวพริบและประสบการณ์ในการทำประมง โดยปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมง ไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองโดยปรับใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม และสมัยใหม่ทั้งเครื่องมือประมง และวิธีการทำประมง ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากเกิดประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างดี ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยอาชีพประมงได้ต่อไป ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 กล่าวว่า “ด้วยปริมาณของสัตว์น้ำลดน้อยลง เครื่องมือในการจับก็ต้องอาศัยแรงคน อีกทั้งไม่มีเครื่องมือชี้ตำแหน่งสัตว์น้ำเหมือนพวกเรือใหญ่เค้า จึงส่งผลให้ต้องพึ่งตนเอง อาศัยฝีมือ และประสบการณ์ล้วนๆ มาปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมงให้สอดคล้องกับฤดูกาลที่เปลี่ยน ไป คัดแปลงเครื่องมือประมงให้เหมาะสมกับการจับสัตว์น้ำชนิดต่างๆ และต้องเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้ประหยัดที่สุดเพราะเศรษฐกิจก็ตกต่ำ”

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์อิทธิพลของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน เขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยใช้สถิติในการทดสอบคือ การวิเคราะห์ความถดถอย พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งมีสมการ ดังนี้

$$Y = a + b_5 X_5 + b_6 X_6 + b_7 X_7 + b_8 X_8 \text{ เมื่อ}$$

a คือ ค่าคงที่สหสัมพันธ์

b_i คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย เมื่อ $i=5,6,7,8$

Y คือ ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

X_5 คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน

X_6 คือ การลดรายจ่าย

X_7 คือ การเพิ่มรายได้

X_8 คือ การออมที่หลากหลาย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ อิทธิพลของ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง สำหรับสถิติที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการทดสอบตามวัตถุประสงค์ คือ การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งมีผลการทดสอบ และทำการสร้างสมการพยากรณ์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ จะสามารถทำนายได้ว่ากลุ่มตัวแปรอิสระสามารถทำนายตัวแปรตามได้ โดยนำเสนอ ดังนี้

ตารางที่ 4-8 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง โดยการวิเคราะห์ Linear Regression

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	4.189	3	1.396	26.433**	.000
Residual	4.279	81	.053		
Total	8.468	84			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4-8 ผลการวิเคราะห์พบว่า อิทธิพลของ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีตัวแปรทำนายอย่างน้อย 1 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ซึ่งผู้วิจัยได้ทดสอบต่อไปว่าตัวแปรใดสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ด้วย การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งสามารถคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธี Stepwise ได้ ดังนี้

ตารางที่ 4-9 แสดงผลการวิเคราะห์ อิทธิพลของ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง

การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง		t	Sig.	
	สัมประสิทธิ์				
	B	Beta			
ค่าคงที่ (Constant)	1.537		.271	5.674	.000
กิจกรรมลดรายจ่าย (X ₆)	.238	.359	.056	4.266*	.000
กิจกรรมเพิ่มรายได้ (X ₇)	.182	.338	.043	4.237*	.000
การออมที่หลากหลาย (X ₈)	.179	.284	0.53	3.380*	.001

R = .703 Adjusted R² = .476
R² = .495 SE = .22983

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4-9 ผลการวิเคราะห์ พบว่า การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Y) โดยจะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมการลดรายจ่าย (X₆) กิจกรรมการเพิ่มรายได้ (X₇) และการออมที่หลากหลาย (X₈) มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Y) ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (R²) ได้ร้อยละ 49.50 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการอธิบายความผันแปร (SE) เท่ากับ 0.23 ดังนั้นจึงได้นำ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านกิจกรรมการลดรายจ่าย (X₆) กิจกรรมการเพิ่มรายได้ (X₇) และการออมที่หลากหลาย (X₈) ไปสร้างสมการพยากรณ์ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ เพื่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน ดังนั้นผู้วิจัยได้นำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระมาเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 1.537 + 0.238 X_6 + 0.182 X_7 + 0.179 X_8$$

ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ กิจกรรมการลดรายจ่าย (X₆) (B = 0.238, P = 0.000) กิจกรรมการเพิ่มรายได้

(X_7) ($B = 0.182$, $P=0.000$) และการออมที่หลากหลาย (X_8) ($B = 0.179$, $P=0.001$) ซึ่งหมายความว่า การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน การลดรายจ่าย และการเพิ่มรายได้ มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งจากค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าว สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากสมการ เมื่อระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านกิจกรรมการลดรายจ่าย เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีอิทธิพลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้น 0.238 หน่วย เมื่อระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านกิจกรรมการเพิ่มรายได้ เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้น 0.182 หน่วย และเมื่อ ระดับ การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ด้านการออมที่หลากหลาย เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีอิทธิพลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้น 0.179 หน่วย ซึ่งทั้งกิจกรรมการลดรายจ่าย กิจกรรมการเพิ่มรายได้ และการออมที่หลากหลาย สามารถทำนายการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (R^2) ได้ร้อยละ 49.50 ที่เหลืออีกร้อยละ 51.50 เป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่นำมาวิเคราะห์ โดยมีผลการวิจัยเชิงคุณภาพมาอธิบายความเพิ่มเติม ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. กิจกรรมการลดรายจ่าย มีอิทธิพลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง เนื่องจาก พบว่าชาวประมงจึงหันมาลดค่าใช้จ่ายด้านการประกอบอาชีพโดย หมั่นตรวจสอบเครื่องมือประมงเสมอ เรียนรู้และซ่อมแซมเครื่องมือประมงด้วยตนเอง ค่าใช้จ่ายในการทำการประมงได้แก่ ค่าน้ำมัน ค่าเครื่องมือ ค่าอุปกรณ์ซ่อมเครื่องมือ ค่าซ่อมเรือและเครื่องยนต์ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ทำให้สามารถพึ่งตนเอง โดยการทำให้รายได้สมดุลกับรายจ่าย และประกอบอาชีพแล้วสามารถเลี้ยงตนเองได้ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 2 กล่าวว่า “การลดรายจ่าย โดยการตรวจสอบซ่อมแซมเครื่องมือให้มีสภาพดีเสมอ จะช่วยให้ใช้ได้นานขึ้น และซ่อมแซมเครื่องมือประมงเอง จะช่วยประหยัดเงินได้มาก ทำให้มีกำไรพอเลี้ยงตนเองได้ แล้วสามารถเอาเงินส่วนนี้ไปจุนเจือรายจ่ายครอบครัว” ประกอบกับ ในสถานะที่ทรัพยากรสัตว์น้ำมีแนวโน้มลดลงอันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและปัญหาสิ่งแวดล้อม มีผลทำให้ชาวประมงพื้นบ้านต้องออกไปทำการประมงห่างฝั่งมากขึ้น ซึ่งการที่แหล่งทำการประมงอยู่ห่างฝั่งทำให้ต้องมีการลงทุนมากขึ้นทั้งการปรับเปลี่ยนเรือ และเครื่องยนต์ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น รวมถึงขนาดของเครื่องมือเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อดัชนี ชาวประมงส่วนใหญ่จึงทำด้วยตนเองและอาศัยช่างในท้องถิ่น จะทำให้ประหยัดเงินค่าแรงได้มาก บวกกับการ

คัดแปลงวัสดุที่มีอยู่ที่เหลือใช้ในท้องถิ่นทำให้ประหยัดเงินค่าอุปกรณ์ได้พอสมควร ทำให้ไม่ต้องใช้เงินมากแต่อาศัย กำลัง ความรู้และภูมิปัญญาแทน ซึ่งส่งผลให้สามารถหลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 และ 11 ที่กล่าวในทำนองว่า “ปัจจุบันปริมาณสัตว์น้ำลดลง ต้องออกเรือระยะไกลมากขึ้นจึงต้องมีการคัดแปลงเรือและเครื่องยนต์ให้เหมาะสมซึ่งต้องให้เงิน ทำให้ชาวประมงหลายคนต้องกู้ยืมเงินมาลงทุน แต่หากเราลดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้โดยทำเองด้วย บางส่วนก็จ้างช่างในท้องถิ่น แล้วก็นำของเหลือใช้มาคัดแปลงบ้าง เราก็ไม่ต้องใช้เงินก้อนโต ฟุ้งกำลัง ฟุ้งภูมิปัญญาตนเอง และ ไม่ต้องกู้หนี้ยืมสิน” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 กล่าวว่า “การลดรายจ่ายด้านการประกอบอาชีพ ด้วยการรู้จักลงมือทำเอง ซ่อมเอง ขอความช่วยเหลือบ้าง จะประหยัดเงินได้เยอะแล้วยังส่งผลให้เราสามารถเลี้ยงตัวเองด้วยอาชีพนี้ได้ยาวนาน ” สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8 กล่าวว่า “คนส่วนใหญ่ที่เลิกทำประมงพื้นบ้าน เป็นหนี้เป็นสิน ก็เพราะไม่รู้จักรักทำ ไม่รู้จักคิด ไม่รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง จ้างไปเสียทุกอย่าง ไม่รู้จักลดรายจ่าย ฟุ้งตนเองไม่ได้ สุดท้ายก็ต้องขายเรือใช้หนี้แล้วไปเป็นแรงงานเรือลำอื่น”

นอกจากนี้ชาวประมงยังเห็นว่าการลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ซึ่งหลักๆ ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก ค่าใช้จ่ายค่าของใช้ในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบอขายมุขและค่ารักษาพยาบาล ซึ่งการพยายามลดค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างมีเหตุผล มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย จนสามารถพึ่งตนเองได้ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 6, 9, 11 และ 14 กล่าวในทำนอง เดียวกันว่า “ปัจจุบันนี้ได้พยายามลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการลดการซื้ออาหารสำเร็จรูป กินปลา กุ้ง ที่หามาได้เอง การบริโภคอย่างพอดี พยายามดูแลซ่อมแซมของใช้ให้ได้นาน ใช้จ่ายโดยคำนึงถึงประโยชน์ ความจำเป็น และความคุ้มค่ามากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เราสามารถอยู่อย่างพอมิ พอกิน จนทำให้เกิดการพึ่งตนเองได้ ” ประทับกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 และ 15 กล่าวเพิ่มเติมว่า “ค่าใช้จ่ายที่สูงมากขณะนี้ คือ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับลูก เนื่องมาจากมีลูกหลายคน ต้องจึงต้องมีการส่งต่อของใช้กันเป็นรุ่นๆ สอนให้ลูกรู้จักแบ่งปัน รู้จักประหยัด และค่าเรียนพิเศษมันค่อนข้างสูง จึงต้องสอนให้ขยัน รักการอ่าน รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ลดลงได้มาก ทำให้ รายจ่ายสมดุลกับรายได้ จึงทำให้ยังพึ่งตนเองได้ด้วยการทำประมงเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้ยังเท่ากับเป็นการสอนให้ลูกรู้จักประหยัดด้วย” ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4, 7, 9, 12 และ 13 กล่าวในประเด็นที่ว่า “รายจ่ายที่ไม่จำเป็นเลย และต้องตัดออกโดยเด็ดขาด คือ รายจ่ายที่เกี่ยวกับบอขายมุข เหล้า หวย การพนันทุกชนิด ซึ่งการพยายามเริ่มลดรายจ่ายเหล่านี้ จะทำให้เรารู้และตระหนักว่าในแต่ละเดือนเราหมดเงินไปกี่ บลิ่ง

เหล่านี้มากพอสมควร ส่งผลให้เรา รู้จักใช้เงินอย่างสมเหตุสมผลขึ้น จนนำไปสู่การพึ่งตนเองได้
อย่างทุกวันนี้”

2. กิจกรรมการเพิ่มรายได้ มีอิทธิพลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง เนื่องจากอาชีพประมงเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้ในแต่ละวัน แต่ละฤดูกาลจึงไม่เท่ากันหรืออาจไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ชาวประมงจึง พยายามเพิ่มรายได้ของตนเองด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการเพิ่มรายได้จากอาชีพประมง และการเพิ่มรายได้โดย ทำอาชีพเสริมต่างๆ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 4, 9, 10, 12 และ 15 ได้มีการเพิ่มรายได้จากการทำประมงให้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้โดยสามารถมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย นอกจากนั้นยังส่งผลให้เกิดการพึ่งพาความรู้ภูมิปัญญาของตน ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 กล่าวว่า “การเพิ่มรายได้โดยการทำประมงหลายชนิดมากขึ้น ส่งผลให้มีรายได้มากขึ้น เพียงพอต่อรายจ่ายภายในครอบครัว” นอกจากนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 9 กล่าวว่า “การพยายามเพิ่มรายได้จากการจับปลาให้มากขึ้น นอกจากจะส่งผลให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นตามมาแล้ว แต่การพยายามเพิ่มการจับปลาโดยวิธีพื้นบ้านยังเท่ากับว่าได้พึ่งพาความรู้ภูมิปัญญาของตนเองด้วย” และผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 12 กล่าวว่า “การพยายามเพิ่มรายได้โดยการทำประมงที่หลากหลายทั้งวิธี และชนิดของสัตว์น้ำตามฤดูกาล ส่งผลให้มีรายได้สม่ำเสมอ สามารถทำอาชีพการทำประมงแล้วเลี้ยงชีพได้ยาวนาน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 6 และ 11 ได้มีการเพิ่มรายได้นอกเหนือจากการทำประมงเป็นรายได้เสริมส่งผลให้มีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 กล่าวว่า “เวลาวางจากการทำประมงทั้งน้ำมรสุมหรือด้วยเหตุต่างๆที่ไม่สามารถออกเรือได้ จะรีบจ้างตัวไป ว่างสวนบ้าง ทำให้มีรายได้เข้ามาแทน รายได้ที่ไม่ได้ออกเรือ” ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 11 กล่าวว่า “การทำอาชีพอื่นเสริมนั้น ทำให้เราไม่ขาดรายได้ มีรายได้หลายทางที่จะนำไปจุนเจือครอบครัวให้อยู่ได้”

3. การออมที่หลากหลาย มีอิทธิพลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง เนื่องจาก ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 3, 9 และ 12 เห็นว่า การออมเงินนั้นส่งผลให้สามารถนำเงินของตนเองมา ลงทุนในการประกอบอาชีพ หรือเป็นเงินสำรองไว้ใช้ในยาม ที่จำเป็น ซึ่งนับเป็นการพึ่งตนเอง ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 กล่าวว่า “จากการออมเงินที่ผ่านมา ทำให้สามารถนำเงินส่วนนี้ไปใช้ซ่อมเครื่อง ยนต์ ซื่ออวนใหม่ หรือใช้จ่ายตามความจำเป็น ไม่ขัดสน” และการออมเงินยัง ส่งผลให้ชาวประมงสามารถหลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ หลีกเลี่ยงการรับภาระดอกเบี้ยที่เกินความสามารถ ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5

และ 11 กล่าวว่า “การมีเงินออม ทำให้เรามีเงินไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นโดยไม่ต้องกู้หนี้ยืมสิน โดยเฉพาะยามต้องใช้เงินเร่งด่วน มากๆ ซึ่งถ้าไม่มีเงินออมก็ต้องกู้เงินนอกระบบ ซึ่ง ต้องจ่ายค่าดอกเบี้ยที่สูงมาก” นอกจากนี้การออมยังส่งผลให้ชาวประมงรู้จักจัดสรรรายได้ ในการบริโภค การลงทุนในอาชีพ เพื่อให้เกิดการออม ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 กล่าวว่า “การออมเงิน ทำให้เมื่อมีรายได้เข้ามาต้องรู้จักแบ่งเป็นส่วนๆ โดยจะเก็บเป็นเงินออมไว้ส่วนหนึ่งก่อน ที่เหลือไว้ใช้จ่ายในครัวเรือน และใช้จ่ายในการทำประมง หากยังมีเงินเหลือบางส่วนจะนำไปสมทบกับเงินออม ” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 แต่กล่าวเสริมในประเด็นเรื่องการออมนั้นยังส่งผลให้เกิดการลงทุนแบบค่อยเป็นค่อยไป ตามกำลังและความสามารถ โดยกล่าวว่า “ตั้งแต่เริ่มออมเงินอย่างจริงจัง มา ทำให้เป็นคน ที่ รู้จักจะระบียบการใช้จ่ายภายในครอบครัว มากขึ้น และสามารถนำเงินที่ออม ค่อยๆ มาขยับขยายเครื่องมือ พวกอวน ไซปู ให้มากขึ้น ตามกำลังที่จะทำได้ ” และนอกเหนือจาก ประเด็นต่างๆ ดังกล่าวยังพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ท่านที่ 6, 9, 10 และ 15 เห็นว่า การออม ทำให้ตระหนักในคุณค่าของเงิน รู้จักใช้เงินอย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น และเกิดการดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ่มเฟือย ดังผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 10 กล่าวว่า “การที่ตนเองออมเงิน โดยฝากเงิน กับธนาคารแห่งหนึ่ง ชนิดฝากประจำ ทำให้เกิดการออมโดยสม่ำเสมอ และเป็นการควบคุมการใช้จ่ายตามความจำเป็น และสร้างนิสัยไม่ฟุ่มเฟือยแก่สมาชิกในครอบครัว”

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ การพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการจัดการธุรกิจสภาพแท้จริง เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตาม ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงด้านเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อ ศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง และเพื่อศึกษาอิทธิพลของการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อ การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้าน เขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัย เชิงคุณภาพ โดยที่การวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจด ทะเบียนเรือขนาดความยาวไม่เกิน 14 เมตร ซึ่งอาศัยในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวน ทั้งสิ้น 168 ราย (สำนักงานประมงจังหวัดตรัง, 2557) ในการหากลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์กำหนดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) หา จำนวนชาวประมงพื้นบ้านที่มี การจดทะเบียนเรือ ซึ่งอาศัยในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง จำนวนทั้งสิ้น 168 ราย เมื่อใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 117 ตัวอย่าง จากเงื่อนไขดังกล่าวจึงเลือกชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ ที่อาศัยในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เป็นหลัก มาเป็นชาวประมงตัวอย่าง จำนวน 117 หลังจากนั้นใช้การ สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)(นภาพรณ์ จันททรัพย์ และคณะ , 2545) โดย การสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละตำบล ตามสัดส่วนของจำนวนประชากร ในแต่ละตำบล สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ เจาะจง (Purposive sampling) จะเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 117 ราย จากการวิจัยเชิง ปริมาณ ที่มีลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา โดยมีเงื่อนไขการพิจารณาจากความสามารถใน การพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 15 รายแรก ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ของ Lincoln and Guba (อ้างถึงใน วรธนดี สุทธิธนารากร , 2556) ที่พบว่าโดยทั่วไปข้อมูลจะถึงจุด อิ่มตัวเมื่อได้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 12 ราย หรือมากที่สุด 20 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย ระดับการปฏิบัติการจัดการธุรกิจ 4 ด้าน จำนวน 21 ข้อ ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ จำนวน 15 ข้อ และ ระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 19 ข้อ นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (index of item-objective congruence : IOC) (สุวิมล ติรกันนท์, 2543) จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 ชุด โดยการทดลองกับชาวประมงพื้นบ้านที่มีการจดทะเบียนเรือ ซึ่งอาศัยในเขต อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง แล้วนำผลที่ได้หาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาความเชื่อมั่น ด้วย วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alph-coefficient) วิธีการของครอนบาค (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2536) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบ มีโครงสร้าง ดังนั้นข้อคำถามในการสัมภาษณ์ใช้คำถามจากผลการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาอธิบายเพิ่มเติมผลการวิจัยเชิงปริมาณ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ซึ่งการวิเคราะห์เชิงปริมาณทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประการ คือ การทำข้อสรุปชั่วคราวและการสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

1.1 ช่วงอายุ ของชาวประมงพื้นบ้าน อยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 34.20 , ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 32.50, ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 16.20, ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 13.70, ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 1.70 และอายุมากกว่า 70 ปี ร้อยละ 1.70

- 1.2 เพศ ของชาวประมงพื้นบ้าน เป็นเพศชาย ร้อยละ 93.20 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 6.80
- 1.3 ศาสนา ของชาวประมง พื้นบ้าน นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 93.20 และ ศาสนาพุทธ ร้อยละ 6.80
- 1.4 ระดับการศึกษา ของชาวประมง พื้นบ้าน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ตอนต้น ร้อยละ 36.80, ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อย ละ 36.80, จบมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ร้อยละ 12, จบมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 8.50, จบอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 3.40 และจบ ปริญญาตรี ร้อยละ 2.60
- 1.5 ประสบการณ์ในการทำประมงพื้นบ้าน พบว่ามีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 33.30, มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 11-15 ปี ร้อยละ 32.50, มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 18.80, มีประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 8.60 และมีประสบการณ์มากกว่า 40 ปี ร้อย ละ 6.80
6. วิธีการเริ่มต้นทำประมงพื้นบ้าน เริ่มต้นทำประมงพื้นบ้านด้วยตนเอง ร้อยละ 85.50, เริ่มต้นทำประมงพื้นบ้านจากการสืบทอดอาชีพ ร้อยละ 14.50
7. เหตุผลสนใจในการทำอาชีพประมงพื้นบ้าน พบว่า ทำประมงพื้นบ้านเนื่องจาก เป็นอาชีพของครอบครัว ร้อยละ 43.30, เนื่องจากเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างมั่นคง ร้อย ละ 29.30, เป็นอาชีพที่ชอบและมีใจรักเป็นส่วนตัว ร้อยละ 16.10 และเป็นอาชีพ ที่ได้รับ ผลตอบแทนสูง ร้อยละ 11.30
8. จำนวนเรือที่เป็นเจ้าของ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นเจ้าของเรือ ขนาดไม่เกิน 14 เมตร จำนวน 1 ลำ ร้อยละ 94.90 และเป็นเจ้าของเรือขนาดไม่เกิน 14 เมตร 2 ลำ ร้อยละ 5.10
9. จำนวนแรงงานที่ใช้ทำประมงทั้งหมด พบว่า ส่วนใหญ่ใช้จำนวนแรงงาน 2 คน ร้อยละ 56.40, ใช้จำนวนแรงงาน 3 คน ร้อยละ 32.50, ใช้จำนวนแรงงาน 4 คน ร้อยละ 2.60 และใช้ จำนวนแรงงาน 5 คน ร้อยละ 1.70 โดยแบ่งเป็น
- 9.1 แรงงานครัวเรือน พบว่า ใช้แรงงาน 2 คน ร้อยละ 86.40, ใช้แรงงาน 3 คน ร้อยละ 11.10, ใช้แรงงาน 4 คน ร้อยละ 2.60 และใช้แรงงาน 5 คน ร้อยละ 1.70
- 9.2 แรงงานจ้าง พบว่า ไม่ใช้แรงงานจ้าง ร้อยละ 67.50, ใช้แรงงานจ้าง 1 คน ร้อยละ 26.50, ใช้แรงงานจ้าง 2 คน ร้อยละ 4.30 และใช้แรงงานจ้าง 3 คน ร้อยละ 1.70
10. ระยะการทำประมงห่างจากชายฝั่ง พบว่า ทำประมงห่างจากชายฝั่ง อยู่ในช่วง ระหว่าง 3-10 กิโลเมตร ร้อยละ 29.90, อยู่ในช่วงระหว่างไม่เกิน 3 กิโลเมตร ร้อยละ 26.60, อยู่

ในช่วงระหว่าง 21-30 กิโลเมตร ร้อยละ 18.80, อยู่ในช่วงระหว่าง 11-20 กิโลเมตร ร้อยละ 12.80 และอยู่ในช่วงระหว่าง 31-40 กิโลเมตร ร้อยละ 12

2. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวน 15 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นเจ้าของเรือประมงพื้นบ้านขนาดความยาวไม่เกิน 14 เมตร ที่ ผ่าน การจดทะเบียนเรือประมงพื้นบ้าน และมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 15 รายแรก

3. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ระดับการปฏิบัติของชาวประมงพื้นบ้าน ด้านการจัดการธุรกิจในเขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับ การปฏิบัติในการจัดการธุรกิจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการนำ และด้านการวางแผน ตามลำดับ มีระดับการปฏิบัติที่อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ และด้านการควบคุม ตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการธุรกิจของชาวประมงพื้นบ้านต้องอาศัย

1) ด้านการนำในระดับมาก เพราะอาชีพประมงพื้นบ้านต้องอาศัยความอดทนต่อความยากลำบากสูงเนื่องจากเป็นงานที่ต้องอาศัยกำลังกาย อย่างหนัก และยัง ต้องอาศัยกำลังใจ เป็นหลักสำคัญ ในการรอคอยระหว่างกระบวนการประมง ซึ่งอาจจะประสบกับความผิดหวังจากการไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ และจากประเด็นดังกล่าวชาวประมงได้มีการใช้ความฉลาด ไหวพริบ ความรู้ และประสบการณ์ที่สั่งสมมาในการทำประมง เพื่อพัฒนาและปรับเปลี่ยนทั้งวิธีการ รวมทั้งซ่อมแซมหรือตัดแปลงเครื่องมือประมงให้เหมาะสมเป็นไปตามสถานการณ์ประมงและสภาพแวดล้อมให้สามารถจับสัตว์น้ำได้ตามต้องการ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในการทำประมงชาวประมงพื้นบ้านมีความรับผิดชอบ โดยการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยังสามารถ สื่อสาร และ จูงใจ เพื่อนชาวประมงด้วยกันให้ร่วมมือกัน ทำประมงอย่างอนุรักษ์ อีกทั้ง ยังพบว่า ชาวประมงพื้นบ้าน ยอมรับ ในนโยบายของภาครัฐ เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนชนิดการทำประมงผิดกฎหมายเพิ่มเติม ภายใต้การใช้สติ ไตร่ตรองปัญหาอย่างมีเหตุผล และความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน ในหมู่ชาวประมง ในการเจรจากับภาครัฐเพื่อหาข้อยุติ โดยได้ยกเลิกและปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมงบางอย่างที่ทำกันมาอย่างยาวนาน ภายใต้เงื่อนไขด้านความช่วยเหลือบางประการด้านการประกอบอาชีพประมงจากภาครัฐ

2) ด้านการวางแผนในระดับมาก เนื่องจากประมงพื้นบ้านได้มีการสำรวจและรู้ถึงความสามารถในการทำประมงในปัจจุบัน โดยการเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องเรือและเรือให้พร้อมในสภาพที่คืออยู่เสมอ เตรียมน้ำมันเชื้อเพลิงให้เพียงพอต่อการเดินเรือ และต้องเตรียมน้ำแข็งบดให้เพียงพอเพื่อรักษาสภาพปลาที่จับได้ให้สดที่สุด ซึ่งชาวประมง จะออกจับสัตว์น้ำเกือบทุกวัน โดยวางแผนหยุดยาวในช่วงฤดูมรสุม แต่ในปัจจุบันฤดูกาลเปลี่ยนไปมากและ มักจะพบมรสุมนอกฤดูบ่อยครั้ง จึงมีการติดตามข่าวสาร เพื่อให้ทราบถึงส ภาพแวดล้อม ภายนอก ที่มีผลกระทบต่อการทำงานประมง และข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง ของต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งในการออกเรือทุกครั้งชาวประมง จึงจำเป็นต้องจับสัตว์น้ำให้ได้ เพื่ อให้ได้กำไร แล้วนำกำไรที่ได้เหล่านั้นมาใช้จ่ายในครัวเรือนและการทำงานต่อไป จึงมีการกำหนดแนวทางในการทำประมง ออกตามฤดูกาล ตามช่วงของ ระยะเวลา ตามชนิดของ สัตว์น้ำ ตามบริเวณ ที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนั้นชาวประมงยังมีการสังเกตและทบทวนสถานการณ์ในขณะที่ทำประมงอยู่เสมอ และปรับ เปลี่ยนวิธีการทำประมง เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไม่เป็นไปตามที่กำหนด และกระบวนการสุดท้ายชาวประมงได้มีการประเมินการทำงานประมงของตนเองว่าเป็น ไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ โดยดูจากเวลาที่ใช้ในการออกจับสัตว์น้ำ และปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้

3) ด้านการจัดองค์การ ในระดับปานกลาง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน มีการแบ่งการทำงานออกเป็นหน้าที่ โดยในบางหน้าที่จะมีผู้ทำงานเพียงคนเดียว ในบางหน้าที่จะมีผู้ทำงานหลักและจะมีผู้อื่นช่วยงาน หรือบางหน้าที่จะเป็นการ ลงแรงช่วยกันทำงานมากกว่าที่จะกำหนดหน้าที่ถาวร เช่น หน้าจับเรือและเลือกตำแหน่งทำประมง หน้าวางอวนกึ่งวน เป็นต้น ซึ่งอาศัยการแบ่งงานตามความถนัด ตามความชำนาญ ยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน เช่น หน้าที่จับเรือ เนื่องจากต้องอาศัยความชำนาญทั้งเรื่องการบังคับ และความชำนาญเส้นทาง รู้ว่าตรงไหนมีโขดหินตรงไหนจะมีสันดอนทราย รวมถึงการทำเลในการจับปลาที่ต้องอาศัยประสบการณ์ และยังพบว่าชาวประมงได้ให้อิสระแก่แรงงานในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นในด้านการทำประมง นอกจากนี้ในเรื่องการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ พบว่าได้มี การฝึกอบรม โดยการสอนงาน การแนะนำ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างขณะปฏิบัติงาน ค่อยๆเพิ่มประสบการณ์ และพัฒนาการทำงานของแรงงานไปพร้อมๆกัน และในบางสถานการณ์ทั้งแรงงานและ ชาวประมง ก็เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน ส่วนในเรื่องของการจ่ายผลตอบแทนนั้น ทั้งหมดจะจ่ายเป็นตัวเงิน ตามที่ตกลงกันไว้ หากจับปลาได้มาก หากมีกำไรมากก็จะแบ่งเงินให้เพิ่มตามสมควร และแบ่งสัตว์น้ำที่จับ ได้บางส่วนให้แรงงานไว้รับประทาน นอกจากนั้นก็ยังมี การพึ่งพาอาศัยกันบ้าง

4) ด้านการควบคุม ในระดับปานกลาง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน ไม่สามารถจะควบคุมคุณภาพของงานให้ได้ปริมาณสัตว์น้ำ และขนาดของสัตว์น้ำ ที่จับได้ในแต่ละวันให้คงที่ ไม่

สามารถควบคุมระยะเวลา และระยะทางของการออกไปทำประมงได้อย่างคงที่ ต้องหาเรือๆ จนกว่าจะจับสัตว์น้ำได้ ชาวประมงทำได้เพียงแต่กำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้แล้วค้ำค่า กำหนดขอบเขตของระยะเวลาและระยะทางไว้คร่าวๆ กำหนดที่จะไม่จับสัตว์ในขนาดเล็กเกินไปด้วยชนิดของเครื่องมือ แต่ชาวประมงพื้นบ้านมีการควบคุมการปฏิบัติงานของแรงงาน เพื่อให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพเป็นไปด้วยความราบรื่น โดยเข้าไปดูแลแรงงาน โดยตรงขณะปฏิบัติงาน และเข้าไปแก้ไขทันทีเมื่อเกิดปัญหา นอกจากนั้นชาวประมงพื้นบ้านมีการควบคุมทางการเงิน โดยควบคุมค่าใช้จ่ายในการทำประมง มีการ กำหนดต้นทุน โดยเฉพาะปริมาณน้ำมันที่ใช้ในการเดินเรือ นอกจากนั้นยังพบอีกว่าชาวประมงยังควบคุมค่าใช้จ่ายด้านเครื่องมือเครื่องใช้ พยายามดูแล ซ่อมแซม รักษาสภาพให้ใช้ได้ยาวนานที่สุด

3.2 ระดับการปฏิบัติของชาวประมง พื้นบ้าน ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ในเขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการลดรายจ่าย และด้านการออมที่หลากหลาย ตามลำดับ มีระดับการปฏิบัติ ที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการทำบัญชีครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากว่าใน การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจของชาวประมงพื้นบ้านต้องอาศัย

1) ด้านกิจกรรม การเพิ่มรายได้ ในระดับมาก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน มีการเพิ่มรายได้โดยการทำประมงให้หลากหลายขึ้น หากไม่ได้ออกทำประมงหรือในช่วงที่มีมรสุมไม่สามารถออกทะเลได้ในระยะไกล ก็จะทำประมงเลี้ยงขายส่งทดแทน มีการเพิ่มรายได้โดยขายสัตว์น้ำให้กับแม่ค้าโดยตรง ซึ่งจะให้มีมูลค่าราคาสัตว์น้ำค่อนข้างสูง และมีการเพิ่มรายได้ โดยการทำอาชีพรับจ้างทั่วไปอื่นๆ เป็นอาชีพเสริมในช่วงที่ไม่ได้ออกทะเล ซึ่งส่วนใหญ่จะรับจ้างทำสวน และช่างก่อสร้างเล็กๆ น้อยๆ นอกจากนั้นยังได้มีการเพิ่มรายได้โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้งแห้ง ปลาเค็ม หอยส้ม ปูแกะเนื้อ ซึ่งส่วนนี้จะมีการร่วมมือกันทั้งครอบครัวใน

2) ด้านกิจกรรมการลดรายจ่าย ในระดับมาก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านจะใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตก่อน แล้วต้องพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงให้ได้มากที่สุด โดยคำนึงถึงความจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตเป็นหลัก และส่วนสำคัญคือ การลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบอขายมุข โดยเด็ดขาด นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีแนวคิดการลดค่าใช้จ่าย โดยการเลือกซื้อแต่สิ่งของที่คุ้มค่า มีประโยชน์ และบำรุงรักษาสีงของต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องมือในการประกอบอาชีพประมง ให้สามารถใช้จ่ายประโยชน์ได้นานที่สุด และยังประยุกต์ของใน

ท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งเครื่องมือประกอบอาชีพ และเพื่อการอุปโภค บริโภค ในครัวเรือน รวมถึงการซ่อมแซม และประยุกต์สิ่งของต่างๆ ที่ใช้ในการทำประมงด้วยตนเอง หรือจากการช่วยเหลือกันของเพื่อนชาวประมงด้วยกัน

3) ด้านการออมที่หลากหลาย ในระดับมาก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน มีการคำนึงถึงรายได้และรายจ่ายเพื่อให้เกิดการออม โดยชาวประมงพื้นบ้านบางส่วนจะมีการออมเงินส่วนหนึ่งก่อน ชาวประมงบางส่วนจะนำไปใช้จ่ายก่อนเหลือแล้วจึงเป็นเงินออม และบางส่วนจะเก็บเงินออมไว้ส่วนหนึ่งก่อนแล้วจ่ายส่วนที่เหลือ ซึ่งชาวประมงจะเลือกออมโดยฝากธนาคารของรัฐมากกว่าเอกชน เนื่องจากธนาคารของรัฐมีนโยบายในการช่วยเหลือชาวประมง และมีชาวประมงบางส่วนที่ออมเงินโดยซื้อสลากเงินฝากกับธนาคารของรัฐบาลเนื่องจากมีการออกสลากที่มีราคาต่อหน่วยที่ต่ำลงและมีการจับสลากลุ้นผลรางวัล นอกจากนี้พบว่ามีชาวประมงพื้นบ้านบางรายที่มีการออมเงินในลักษณะประกันชีวิตร่วมด้วย และยังพบอีกว่าชาวประมงบางส่วนก็ออมเงินโดยฝากธนาคารหมู่บ้านมีบางรายซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ออมโดยการซื้อทองคำบ้างแต่มีใช้เพื่อการทำกำไร โดยชาวประมงได้ให้เหตุผลของการออมคล้ายคลึงกันว่า เพื่อเอาไว้ใช้ในยามบั้นปลายชีวิต เพื่อเอาไว้ลงทุนในอาชีพจะได้ไม่ต้องก่อหนี้ เพื่อเอาไว้จ่ายยา มลุกเงิน และเพื่อไว้เป็นเงินทุน สำรองไว้สำหรับบุตร

4) ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน ในระดับปานกลาง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีการทำบัญชีหนี้สิน โดยการจดบันทึกทุกครั้งที่ทำการยืมเงิน หรือจ่ายเงินคืนกับดอกเบี้ย เพื่อให้ทราบว่าจะชำระไปเท่าไร เหลืออีกเท่าไรเพื่อ วางแผนใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด และมีการทำบัญชีรายรับ ชาวประมง จะทำเฉพาะรายรับที่ได้จากการทำประมง ซึ่งถือเป็นรายได้หลัก เพื่อให้ทราบรายได้โดยประมาณ เนื่องจากรายได้จากการทำประมงจะไม่ค่อยแน่นอน จึงต้องมีการทำบัญชีเก็บไว้ดูภายหลัง และมีการทำบัญชีรายจ่ายที่เกี่ยวกับการทำประมง เพื่อให้รู้ถึงต้นทุนและค่าใช้จ่ายโดยประมาณ บางส่วนจะมีการทำบัญชีรายจ่ายที่เป็นจำนวนมากด้วย เช่น ค่าเทอมลูก ค่าผ่อนรถ ค่า น้ำ ค่าไฟ หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆทั่วไปในชีวิตประจำวัน บางรายจะจดบ้างแต่จะจดเป็นค่าใช้จ่ายรวมเป็นก้อน บางรายจะไม่จดเลย

3.3 ระดับการปฏิบัติของชาวประมง พื้นบ้าน ด้านการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัด ตรัง โดยชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติ ที่อยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ด้านการ มี

เหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากว่าในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านต้องอาศัย

1) ด้านการมีเหตุผล ในระดับมาก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านทราบถึงปัญหาของการทำประมงว่าทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง สัตว์น้ำที่จับได้ก็มีขนาดเล็กลง ซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ชาวประมงจึงมีการใช้ความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สั่งสมมา ให้เกิดประโยชน์การทำประมง และแก้ไขเพื่อปัญหาทางอาชีพ นอกจากนี้มีการใช้เหตุผลจัดการกับปัญหาอย่างรอบคอบ โดยการรวมกลุ่มกันในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการยกเลิกอุปกรณ์ประมงที่ผิดกฎหมาย และมีการสังเกตรธรรมชาติเพื่อรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงแล้วใช้ภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ชาวประมงพื้นบ้านยังตระหนักในคุณค่าของเงิน ใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผล มีการทำอาชีพเสริมต่างๆ เพื่อเพิ่มรายได้

2) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ในระดับมาก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน มีการจัดสรรรายได้ออกเป็นสัดส่วน โดยเป็นเงินออมส่วนหนึ่ง ใช้จ่ายในครอบครัวส่วนหนึ่ง และเก็บไว้เป็นทุนในการทำประมงส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ชาวประมงยังหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินนอกระบบ โดยการกู้เงินจากธนาคารของรัฐหรือธนาคารหมู่บ้าน และมีเงินออมทุนไว้สำรองในยามฉุกเฉินจำเป็นอื่นๆ อีกทั้งชาวประมงพื้นบ้านประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ จนสามารถมีรายได้สม่ำเสมอใช้จ่ายในครอบครัว และได้มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัด อุดหนุน ให้สมาชิกในครอบครัว

3) ด้านความพอประมาณ ในระดับมาก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน มีวิถีประมงที่เรียบง่ายคล้ายคลึงกับบรรพบุรุษทั้งความรู้และวิธีการ เพียงแต่ในปัจจุบันได้ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่มีการพัฒนาให้มีศักยภาพขึ้น อันเนื่องมาจากทรัพยากรสัตว์น้ำลดน้อยลง แต่วิถีประมงก็ยังคงใกล้เคียงกับในอดีต ทั้งการทำประมงแบบพอดี ไม่ได้มุ่งทำลายล้าง การทำประมงแบบค่อยเป็นค่อยไป ค่อยๆ พัฒนา ให้เหมาะสมกับกำลังและความ สามารถของตนเองและธรรมชาติ นอกจากนี้ชาวประมงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือนโดยการใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และชาวประมงทั้งหมดมีความพอใจในการประกอบอาชีพประมง

3.4 ระดับการปฏิบัติตามหลัก การจัดการที่มี อิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง มี 2 ด้านจาก 4 ด้าน โดยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการ อธิบายความผันแปร (SE) เท่ากับ 0.27 พบว่า ร้อยละ 29.6 ของความ ผันแปรในการ พึ่งตนเองตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ของชาวประมงพื้นบ้าน 2 ด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญ ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ และด้านการนำ ทั้งนี้ สามารถแสดงผล การวิเคราะห์ ดังนี้

1) การจัดองค์การของธุรกิจประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพล แบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.327 เนื่องจาก ชาวประมงพื้นบ้านมีการจัดองค์การ โดยแบ่งงานออกตามหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองโดยสามารถลดต้นทุน เสียใช้จ่ายตามความเหมาะสมในการประกอบอาชีพและพยายาม แก้ไขปัญหาทางอาชีพ อันเนื่องมาจากไม่เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน ไม่สิ้นเปลืองทั้งค่าใช้จ่ายและเวลาในการทำงาน และสามารถรักษามูลค่าของสัตว์น้ำไว้ด้วย อีกทั้งยังพบว่า การแบ่งงานตามหน้าที่นั้นจะส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองโดยรู้จักตนเองและขจัดปัญหาในการประกอบอาชีพ เนื่องจากไม่เกิดการล้มเหลวหรือเกี่ยงงานกัน ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ในการแบ่งงานนั้นได้มีการแบ่งงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคล โดยคำนึงถึงความถนัดของผู้ปฏิบัติงานกับงานนั้นๆ ประกอบกับอาศัย ทักษะ ประสบการณ์และความชำนาญของตัวบุคคลในการทำประมงให้เหมาะสมกับการทำหน้าที่ของแต่ละบุคคลและให้แรงงานได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง โดยการรู้จักพึ่งพาความรู้ ความสามารถและภูมิปัญญาของตนในการประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองได้ และมีความพึงพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ เนื่องจากสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานที่ได้ทำงานตามหน้าที่ที่ถนัด ย่อมทำให้งานนั้นออกมาดี ประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้เกิดความสุขเกิดในการปฏิบัติงาน

2) การนำของธุรกิจประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพล แบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.291 เนื่องจาก ชาวประมงพื้นบ้านอาศัยความอดทนสูงในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง โดยสามารถช่วยเหลือตนเองได้และพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ อาศัยการพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองมากกว่าคนอื่นเนื่องจากสามารถปฏิบัติงานด้วยตนเองได้ทุกหน้าที่ ทุกสถานที่ และทุกสถานการณ์แม้จะยากลำบากโดยไม่แสดงอาการท้อแท้ ทำให้แรงงานประจักษ์ได้ว่าเป็นผู้มีความสามารถ มีภาวะผู้นำอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ชาวประมงพื้นบ้านต้องใช้ ความฉลาด ไหวพริบ และประสบการณ์ในการทำประมงที่สะสมมา ประกอบกับการมีสติ การไตร่ตรอง การตัดสินใจอย่างถูกต้องแม่นยำ เพื่อมาใช้ในการทำประมงที่ต้องอาศัยการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่มีักเกิดขึ้นอยู่เสมอ จึงส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง

ในการพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น ด้วยการพึ่งพาความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและรู้จักตนเองและรู้จักศักยภาพของตนเอง เนื่องจากชาวประมงรู้ถึงขีดจำกัดและความสามารถของตนเอง แล้วจัดปัญหาต่างๆ จนบรรลุเป้าหมาย นั่นคือ สามารถจับสัตว์น้ำได้ในปริมาณที่พอใจเกือบทุกครั้งที่อยู่เรือ และปลอดภัยทุกครั้งต่อสถานการณ์ต่างๆ และยังใช้ความฉลาด ไหวพริบและประสบการณ์ในการทำประมง โดยปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมง ไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองโดยปรับใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม และสมัยใหม่ทั้งเครื่องมือประมง และวิธีการทำประมง ที่สอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากเกิดประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างดี ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยอาชีพประมงได้ต่อไป

3.5 ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มี 3 ด้านจาก 4 ด้าน โดยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการอธิบายความผันแปร (SE) เท่ากับ 0.23 พบว่า ร้อยละ 49.50 ของความผันแปรในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายได้ด้วยการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ของชาวประมงพื้นบ้าน 3 ด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมลดรายจ่าย กิจกรรมเพิ่มรายได้ และการออมที่หลากหลาย ทั้งนี้ สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1) กิจกรรมลดรายจ่าย ของประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพล แบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.359 เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านหันมาลดค่าใช้จ่ายด้านการประกอบอาชีพโดยหมั่นตรวจสอบเครื่องมือประมงเสมอ เรียนรู้และซ่อมแซมเครื่องมือประมงด้วยตนเอง หรืออาศัยช่างในท้องถิ่น บวกกับการตัดแปลงวัสดุที่มีอยู่ที่เหลือใช้ในท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้ทำให้สามารถพึ่งตนเอง โดยอาศัย การพึ่งพาทรัพยากรความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองมากกว่าคนอื่น โดยการทำให้รายได้สมดุลกับรายจ่าย และประกอบอาชีพแล้วสามารถเลี้ยงตนเองได้ และยังสามารถหลีกเลี่ยงการใช้นอก ระบบ นอกจากนี้ชาวประมงพื้นบ้านยังลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก ค่าใช้จ่ายค่าของใช้ในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุขและค่ารักษาพยาบาล ซึ่งการพยายามลดค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งส่งผลให้ทำให้สามารถพึ่งตนเอง เกิดการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ่มเฟือย ตระหนักในคุณค่าของเงิน และใช้เงินอย่างมีเหตุผล มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย จนสามารถพึ่งตนเองได้

2) กิจกรรมเพิ่มรายได้ของประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพล แบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.338 เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านพยายามเพิ่มรายได้ของตนเองด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งการเพิ่มรายได้ จากอาชีพประมง และการเพิ่มรายได้โดยทำอาชีพเสริมต่างๆ เพิ่มรายได้โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง โดยมีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย

3) การออมที่หลากหลายของประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพล แบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.284 เนื่องจากมีการวางแผนรายได้และรายจ่ายเพื่อให้เกิดการออม ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเองโดยทำให้ตระหนักในคุณค่าของเงิน รู้จักใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล เกิดการดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักจัดสรรรายได้ ในการบริโภค การลงทุนในอาชีพ และสามารถนำเงินของตนเองมาลงทุนในการประกอบอาชีพหรือเป็นเงินสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน มีรูปแบบการออมหลายวิธีทั้งฝากแบบออมทรัพย์ ซื้สลากออมทรัพย์ และการออมเงินในลักษณะประกันชีวิตกับธนาคารของรัฐมาก เนื่องจากมีนโยบายในการช่วยเหลือชาวประมงในการกู้เพื่อลงทุน ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง โดยสามารถหลีกเลี่ยงการใช้นอกกระบบ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติของชาวประมงพื้นบ้าน ด้านการจัดการธุรกิจในเขตอำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง

จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติการในการจัดการธุรกิจอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ด้านการนำ และด้านการวางแผน มีระดับ การปฏิบัติการในการจัดการธุรกิจ อยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ ด้านการจัดองค์การ และด้านการควบคุม ตามลำดับ ทั้งนี้หากพิจารณาเป็นรายด้านได้แก่

ด้านการนำ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง มีภาวะผู้นำสูง เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีความอดทน ต่อความยากลำบาก โดยต้องอาศัยทั้งกำลังกาย กำลังใจในการทำประมงอย่างสูงในกระบวนการ ทำประมง และสามารถใช้เวลาว่าง ความรู้ ประกอบกับ ประสบการณ์ที่สั่งสมมา ในการพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการ ทำประมง และซ่อมแซมหรือดัดแปลงเครื่องมือประมงให้เหมาะสมกับตามสถานการณ์ประมง รวมทั้งชาวประมงพื้นบ้านมีความรับผิดชอบในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยังสามารถสื่อสาร และจูงใจเพื่อนชาวประมงด้วยกันให้ร่วมมือกันทำประมงอย่างอนุรักษ์ อีกทั้งยังพบว่าชาวประมงพื้นบ้านภายใต้การใช้สติ ไตร่ตรองปัญหาอย่างมีเหตุผล และมีความสามารถในการตัดสินใจร่วมกันในหมู่ชาวประมง ในการเจรจากับภาครัฐเพื่อหาข้อยุติ เรื่องการทำประมงผิดกฎหมาย โดยได้ยอมรับในนโยบายของภาครัฐ ยกเลิกและปรับเปลี่ยนวิธีการทำประมง บางอย่างที่ทำกันมาอย่างยาวนาน ภายใต้เงื่อนไขด้านความช่วยเหลือบางประการด้านการประกอบอาชีพประมงจากภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นอกจากนี้ Davis (1967) (อ้างถึงใน สร้อยตระกูล อรรถมานะ , 2542) ได้อธิบายลักษณะสำคัญของผู้นำที่มีประสิทธิผล ควรมี ได้แก่ ความเฉลียวฉลาดกว่าผู้อื่น แต่ระดับความเฉลียวฉลาดที่ต่างกันไม่จำเป็นต้องมากนัก มีความอดทน รวมถึงความ มั่นคงทางอารมณ์ และความสามารถติดต่อสื่อสารและจูงใจบุคคลอื่นด้วย และสอดคล้องกับ อนิวัช แก้วจำนงค์ (2554) ที่อธิบายถึง คุณสมบัติพิเศษของผู้นำเกษตรกร ได้แก่ ความอดทน ต่อความยากลำบาก ภายใต้ความกดดัน ความสามารถในการตัดสินใจ มีสติไตร่ตรองได้อย่าง ถูกต้องรวดเร็ว อีกทั้งรับฟังและยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่นและพร้อมที่จะดำเนินการตามมติของกลุ่ม ความรับผิดชอบ รวมไปถึงเรื่องของความยุติธรรมและจริยธรรมด้วย ความสามารถในการจูงใจ ใช้อิทธิพลส่วนตัวในการกระตุ้นและสื่อสารบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี ความฉลาดและไหวพริบปฏิภาณ สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้ และสอดคล้องกับ Arnold and Feldman (1950) ได้สรุปจากการศึกษาถึงคุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำโดยรวบรวมการสำรวจ 124 ตัวอย่าง พบว่า ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะมีภาวะผู้นำในเรื่อง ความฉลาด ความว่องไว ความเข้าใจในงาน ความคิดริเริ่มและการอดทนในการแก้ไขปัญหา ความเชื่อมั่นในตนเอง และความรับผิดชอบ (อ้างถึงใน ตูลา มหาพสุธานนท์ , 2547) ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑามาศ กมลรัตน์ (2550) จากการศึกษา เรื่องภาวะของผู้บริหารของรชช. การในกองบัญชาการกองทัพบก พบว่า ผู้นำที่พึงประสงค์ สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ สามารถสื่อสาร โน้มน้าวและสร้างความจูงใจให้ผู้ที่บังคับบัญชาทำงานอย่างเต็มกำลัง ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละทุ่มเทกำลังกาย สติปัญญาและเวลาให้แก่งาน ปฏิบัติต่อผู้ที่บังคับบัญชาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและให้กำลังใจต่อการประพฤติดีของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนของวิชาญ รัตนมงคลศักดิ์ (2546) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามการรับรู้และตาม

ความคาดหวังกับความพึงพอใจของพนักงาน พบว่า พนักงานมีความรู้สึกพึงพอใจต่อภาวะผู้นำและต่องานหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดี ถึงแม้ว่าพฤติกรรมในลักษณะนี้จะเป็นการสร้างความเครียดให้พนักงานอยู่บ้างก็ตามแต่ก็นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงาน เพราะผู้นำที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ด้านการวางแผน พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีการวางแผน เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน จะมีการแบ่งการทำประมง ออกเป็นระยะเป็นช่วงว่าจะทำประมงชนิดใด และวางแผนหยุดยาวในช่วงฤดูมรสุม ซึ่งเกิดจากการสำรวจสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานทั้งด้านสภาพดินฟ้าอากาศและการติดตามข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ โดยชาวประมง ทำการประมงเพื่อหวังให้ได้กำไร เพื่อจ่ายใน ครอบครัว และการทำประมงต่อไป นอกจากนี้ ชาวประมงยังมีการ พิจารณาและทบทวนสถานการณ์ในขณะที่ทำประมงอยู่เสมอ และปรับ เปลี่ยนวิธีการทำประมง เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไม่เป็นไปตามที่กำหนด และ กระบวนการสุดท้ายชาวประมงได้มีการประเมินการทำประมงของตนเอง โดยเปรียบเทียบกับ การทำประมงในอดีตเพื่อให้รู้ถึงความเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีการประเมินแบบเป็นรายวันและประเมิน ทั้งช่วงฤดูกาลของการทำประมง ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ อนิวัช แก้วจันทน์ (2554) ซึ่งกล่าว สอดคล้องกับ วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ว่าการวางแผน ต้องอาศัยการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อม ภายนอกของธุรกิจ ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อเป็นทั้งการแก้ไขและการ ป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และยังสอดคล้องกับ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2547) ว่าการวางแผนควรมี การวิเคราะห์ปัจจัย ทาง ธุรกิจ ที่มีผลต่อความสามารถ ในการดำเนินงานทางธุรกิจได้ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการ ดำเนินงานภายในองค์กร การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ โดยตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งหมดโดยนำไปเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ เพื่อที่จะได้ทำการแก้ไขและพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริพร ประมงทรัพย์ (2546) ได้ทำการศึกษา การดำเนินงานของธุรกิจประมงทะเล พาณิชยกรรมประเภทวนล้อม (อวนดำ) ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้าน การวางแผน นั้น พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการวางแผนการดำเนินงานของธุรกิจออกเป็นระยะ มีการวางแผนโดยใช้ ปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายนอกที่นำมาพิจารณาในการวางแผนมากที่สุด คือ สภาพเศรษฐกิจ โดยที่เป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ การเพิ่มกำไร การเพิ่มยอดขาย และสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ อุ่สมบัติชัย (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรือแม่ของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และสมุทรปราการ พบว่า ผู้ประกอบการ ให้ความสำคัญด้านการวางแผน โดยมีการวางแผน งาน ออกเป็น ระยะ มีการวางแผนตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้อยู่ได้โดยหวังกำไรเพียงเล็กน้อย มี การ

ประเมินการปฏิบัติงานกับแผน ที่วางไว้แล้วพบว่า เป็นไปตามแผน และผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการทบทวนและปรับแผนตามสถานการณ์

ด้านการจัดองค์การ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีการจัดองค์การ เนื่องจาก พบว่า ชาวประมงพื้นบ้าน ได้มีการ แบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนซึ่งในบางหน้าที่จะมีผู้ทำงานเพียงคนเดียว บางหน้าที่จะมีผู้ทำงานหลักและจะมีผู้อื่นช่วยงาน หรือบางหน้าที่จะเป็นการลงแรงช่วยกันทำงาน มีการแบ่งงานตามความถนัด ตามความชำนาญ และประสบการณ์ แล้วมอบหมายงานให้เหมาะสมโดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน มีการให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่แรงงานในการตัดสินใจหรือสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำประมง มีการชำระรักษาทรัพยากรมนุษย์ โดยการจ่ายผลตอบแทนนั้น ทั้งหมดจะจ่ายเป็นตัวเงิน ตามที่ตกลงกันไว้ตามและแบ่งสัดส่วนน้ำที่จับได้บางส่วนให้แรงงานไว้รับประทาน และให้การพึ่งพาอาศัยเรื่องอื่นกันบ้าง นอกจากนั้นก็ยังมีการสอนงาน การแนะนำ การทำให้ดูเป็นตัวอย่างขณะปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการทำงานของแรงงานและชาวประมงไปพร้อมๆกัน สอดคล้องกับ อนิวัช แก้วจางค์ (2554) และ วิเชียร วิทย์อุดม (2551) ที่กล่าว สอดคล้องกัน ถึงหลักในการจัดโครงสร้างองค์การของว่า ควรให้ความเป็นอิสระในการตัดสินใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรกำหนดลักษณะงาน ออกเป็นหน้าที่แล้ว มอบหมายให้บุคคลรับผิดชอบงาน โดยเฉพาะ แล้วพิจารณาจากความถนัด ความชำนาญเฉพาะอย่างของบุคคล โดยยึดหลัก วางคนให้เหมาะสมกับงาน นอกจากนี้ อนิวัช แก้วจางค์ (2554) ได้กล่าวถึงการชำระรักษาบุคคลในองค์การอย่างเหมาะสม ควรมีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ฝึกฝนทักษะและเพิ่มความเชี่ยวชาญ ทั้งการฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมแบบสอนงาน ควรมีการจ่ายผลตอบแทนจากการทำงานที่เหมาะสมและเป็นธรรม ซึ่งอาจเป็นค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน ค่าตอบแทนในรูปแบบสวัสดิการ และผลตอบแทนด้านความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับ ศิริพร ประมงทรัพย์ (2546) ที่ศึกษาเรื่องการค้าแรงงานของธุรกิจประมงพาณิชย์ประเภทอวนล้อม (อวนดำ) ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า มีการนำการจัดองค์การเข้าไปประยุกต์ใช้ในธุรกิจประมง โดยส่วนใหญ่โครงสร้างของกิจการเป็น อย่างง่ายไม่เป็นทางการ มีการจัดแบ่งงานตามขอบเขตและความรับผิดชอบ โดยใช้หลักในการแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ส่วนใหญ่มีการอบรมพนักงานและสอนงานโดยหัวหน้างาน โดยตรง มีการจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทนแก่พนักงานตามระยะเวลาที่กำหนด มีการให้ผลค่าตอบแทนเป็นอาหารหรือที่พักอาศัย และสอดคล้องกับ ชุศักดิ์ อุสมบัตินัย (2546) ศึกษาเรื่องการจัดการเรือแม่ของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงครามและสมุทรปราการ พบว่าผู้ประกอบการได้มีการประยุกต์ใช้การจัดองค์การเข้าไปจัดการเรือแม่ มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่และกำหนดความรับผิดชอบแก่ พนักงานทุกครั้ง กิจการทั้งหมดใช้การกระจายอำนาจเปิดโอกาสให้พนักงานซักถาม

ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ในการชำระรักษาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ส่วนใหญ่มีการสอนงานก่อน ปฏิบัติงานและให้พนักงานเรียนรู้เองร้อยละ มีการจ่ายผลตอบแทนเป็นตัวเงินทั้งหมด และนอกจาก ในธุรกิจประมงแล้วจากการศึกษาของ ศิริศักดิ์ ปานบำรุง (2545) เรื่องรูปแบบการจัดองค์การธุรกิจ ก่อสร้างในสถานะเศรษฐกิจถดถอย พบว่า ประเด็นที่ผู้บริหารเห็นด้วยในระดับมาก คือ องค์การควร มีการแบ่งแยกหน้าที่การทำงานของบุคคลตามลักษณะของ งาน การทำงานควรคำนึงถึงความ ชำนาญเฉพาะอย่างของบุคคลและลักษณะของงานประกอบกัน พนักงานควรมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจในการวางแผนการทำงาน และต้องควรมีอำนาจตัดสินใจในงาน ได้ระดับหนึ่ง

ด้านการควบคุม พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีการ จัดองค์การ เนื่องจาก พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านได้มีการควบคุมทางการเงิน โดยควบคุมค่าใช้จ่าย ในการทำประมง มีการกำหนดต้นทุน โดยเฉพาะปริมาณน้ำมันที่ใช้ในการเดินเรือ นอกจากนี้ยัง พบอีกว่าชาวประมงยังควบคุมค่าใช้จ่ายด้านเครื่องมือเครื่องใช้ พยายามดูแลซ่อมแซม รักษาสภาพ ให้ใช้ได้ นานที่สุด มีการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยได้เข้าไปดูแลงานของแรงงานโดยตรงขณะ ปฏิบัติงานประมง และเมื่อเห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึงเข้าไปแก้ไขทันที และ มีการควบคุม คุณภาพของงาน โดยกำหนดปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้แล้วค้ำค่า กำหนดขอบเขตของระยะเวลาและ ระยะทางไว้คร่าวๆ กำหนดที่จะไม่จับสัตว์ในขนาดเล็กเกินไปด้วยชนิดของเครื่องมือ สอดคล้องกับ แนวคิดของ อนิวัช แก้วจันทน์ (2554) เกี่ยวกับการควบคุมว่า ควรมี การควบคุม การปฏิบัติงาน โดยตรง โดยผู้บริหารเข้าไปดูแลงานของผู้ปฏิบัติงานโดยตรงเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน หากบางขั้นตอนมีความคลาดเคลื่อนต้องแก้ไขทันที มีการควบคุมทางการเงินโดยควบคุมต้นทุนใน ทุกกิจกรรมการดำเนินงานขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ มีการควบคุมคุณภาพการผลิตสินค้า ที่มีประสิทธิภาพ และสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้ก็จัดได้ว่าองค์การนั้นมีการจัดการที่มี คุณภาพเช่นกัน ในส่วนของ วิเชียร วิทย์อุดม (2551) กล่าวว่า การควบคุมการผลิตและการปฏิบัติงาน เป็นการตรวจสอบกระบวนการผลิตและการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพตามที่วางแผนไว้ และมี การกำกับการใช้ทรัพยากรขององค์การให้เกิดประหยัดและคุ้มค่าส่งผลให้เกิดกำไรและมีการพัฒนา คุณภาพของสินค้า สอดคล้องกับ ชุศักดิ์ อู่สมบัติชัย (2546) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการเรือแม่ของ ผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสาครและสมุทรปราการ พบว่า มีการควบคุมการ ปฏิบัติงานด้านต่างๆ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมเพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติงาน การควบคุม คุณภาพของงานให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ โดยไม่มีความสูญเสีย การควบคุมการปฏิบัติงาน โดยดูจากเวลาที่ใช้ในการทำงานและปริมาณงานที่ได้ และมีการควบคุมทางการเงิน โดยการ ต้นทุน หรือค่าใช้จ่าย ให้เป็นไปตามงบประมาณ และขณะเดียวกันก็ ให้ความสำคัญกับการหารายได้ให้ เป็นไปตามแผนงบประมาณด้วย

2 ระดับการปฏิบัติของชาวประมงพื้นบ้าน ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจในเขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการปฏิบัติการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการลดรายจ่าย และด้านการออมที่หลากหลาย ตามลำดับ มีระดับการปฏิบัติที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการทำบัญชีครัวเรือน ทั้งนี้หากพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่

การเพิ่มรายได้ พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีการเพิ่มรายได้ เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีการเพิ่มรายได้ หลักจากการทำประมง โดยการทำประมงให้หลากหลายชนิดมากขึ้น มีการพัฒนาวิธีการและเครื่องมือทำประมงให้มีประสิทธิภาพ มีการเพิ่มรายได้โดยขายสัตว์น้ำให้กับแม่ค้าโดยตรง ซึ่งจะให้มูลค่าราคาสัตว์น้ำค่อนข้างสูง มีการหารายได้พิเศษโดยการทำอาชีพเสริมในช่วงที่ไม่ได้ออกทะเล นอกจากนั้นยังได้มีการเพิ่มรายได้โดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่ได้จากการทำประมง ซึ่งสอดคล้องกับ ณรัชชอร์ ศรีทอง (2554) ที่กล่าวถึงการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรโดยการปลูกพืชหมุนเวียนหลากหลายชนิด พัฒนาอาชีพให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม สอดคล้องกับ นภาพร ลิขิตวงศ์จร (2550) เห็นว่าการหาทางเพิ่มรายรับ คือการใช้เวลาว่างในการผลิตหรือแปรรูปสินค้าเพื่อไปจำหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง กรมประมง (2551) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางในการลดต้นทุนการทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้าน กรณีราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น พบว่าชาวประมงพื้นบ้าน ได้มีการพยายามในการเพิ่มรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก โดยได้รวมกลุ่มกันเพื่อขายสินค้าให้ได้ราคาที่เหมาะสม และมีการเพิ่มรายได้จากการพัฒนาอาชีพโดยปรับปรุงเครื่องยนต์เรือใหม่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การลดรายจ่าย พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีการลดรายจ่าย เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีความพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงให้ได้มากที่สุด แล้วลำดับความสำคัญของการใช้จ่าย โดยคำนึงถึงความจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตเป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ชาวประมงพื้นบ้านมีแนวคิด การลดค่าใช้จ่าย โดยการเลือกซื้อแต่สิ่งของที่คุ้มค่า มีประโยชน์ และบำรุงรักษาสิ่งของต่างๆ โดยเฉพาะเครื่องมือในการประกอบอาชีพประมง ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้นานที่สุด และยังประยุกต์ของในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในประกอบอาชีพ และในครัวเรือน สอดคล้องกับแนวคิดของ ณรัชชอร์ ศรีทอง

(2554) ที่กล่าวถึงการลดรายจ่ายของเกษตรกรโดยการ ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และใช้วัตถุดิบท้องถิ่นในการผลิตสินค้า การผลิตเครื่องอุปโภค บริโภคไว้ใช้เอง นำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาหมุนเวียนใช้ใหม่ รวมถึงการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในครอบครัว เช่น ลด ละ เลิก อบายมุข การลดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ลดการเที่ยวเตร่ให้น้อยลง สอดคล้องกับแนวคิดของ อุดมพร อมรรธรรม (2549) ว่า การลดรายจ่ายควรใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตก่อน แล้วพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง นอกจากนี้การลดค่าใช้จ่าย ทำให้ได้โดยการฉลาดใช้สิ่งของต่างๆ รอบตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการฉลาดซื้อด้วยการเลือกซื้อแต่สินค้าที่คุ้มค่า คุ่มประโยชน์ ส่วนการฉลาดใช้ด้วยการรักษาสິงของต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งาน ได้นานๆ รวมถึงการประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง กรมประมง (2551) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางในการลดต้นทุนการทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้าน กรณีราคาปัจจัยการผลิตเพิ่มสูงขึ้น พบว่า ชาวประมงพื้นบ้าน หาวิธีการลดต้นทุนการทำการประมงด้านน้ำมันเรือและเครื่องมือ โดยการเปลี่ยนหรือปรับปรุงเครื่องยนต์เรือใหม่ เพื่อ ลดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง รวมถึงการใช้ปรับลดค่าใช้จ่ายในการทำลอบหมึก โดยการปรับเปลี่ยนมาใช้วัสดุที่ราคาถูกกว่าแต่สามารถใช้ทดแทนกันได้ ทำให้ต้นทุนการทำการประมงของชาวประมงกลุ่มนี้ลดลง

การออมที่หลากหลาย พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง มีการออมที่หลากหลาย เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีการคำนึงถึงรายได้และรายจ่ายเพื่อให้เกิดการออม โดยชาวประมงพื้นบ้านบางส่วนจะมีการออมเงินส่วนหนึ่งก่อน ชาวประมงบางส่วนจะนำไปใช้จ่ายก่อนเหลือแล้วจึงเป็นเงินออม โดยเลือกออมโดยฝากธนาคารของรัฐมากกว่าเอกชน ทั้งการฝากเป็นตัวเงินและซื้อสลากเงินฝากกับธนาคารของรัฐบาล เนื่องจากธนาคารของรัฐมีนโยบายในการช่วยเหลือชาวประมง และการออกสลากที่มีราคาต่อหน่วยที่ต่ำลงและมีการจับสลากลุ้นผลรางวัล นอกจากนี้พบว่ามีชาวประมงพื้นบ้านบางรายที่มีการออมเงินในลักษณะประกันชีวิตร่วมด้วย และยังพบอีกว่าชาวประมงบางส่วนก็ออมเงินโดยฝากธนาคารหมู่บ้านมีบางรายซึ่งเป็นส่วนน้อยที่ออมโดยการซื้อทองคำบ้างแต่มีใช้เพื่อการทำกำไร โดยชาวประมงได้ให้เหตุผลของการออมคล้ายคลึงกันว่า เพื่อเอาไว้ใช้ในยามบั้นปลายชีวิต เพื่อเอาไว้ลงทุนในอาชีพจะได้ไม่ต้องก่อหนี้ เพื่อเอาไว้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อไว้เป็นเงินทุนสำรองไว้สำหรับบุตร สอดคล้องกับแนวคิดของ ณรัชช อร ศรีทอง (2554) กล่าวถึงการออมโดย สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น สอดคล้องกับ อุดมพร อมรรธรรม (2549) มีแนวคิดว่าเงินออมหรือเงินสำรองจ่ายเป็นรายการที่สำคัญที่สุดรายการหนึ่ง ต้องมีการแบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมตั้งแต่วันนี้ เพื่อเกิดรายจ่ายบางประการที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การฝากเงินในธนาคาร เพื่อว่ายามที่ท่านต้องการใช้เงินสด ท่านสามารถนำเงินออมมาใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องทำการกู้ยืมและมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

การจัดทำบัญชีครัวเรือน พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอลำทับ จังหวัด ตราด มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีการทำบัญชีหนี้สิน โดยการจดบันทึก ทุกครั้งที่ทำการยืมเงิน หรือจ่ายเงินต้นกับดอกเบี้ย เพื่อให้ทราบจำนวนการชำระและเพื่อวางแผนใช้ คินภายในระยะเวลาที่กำหนด และมีการทำบัญชีรายรับ โดยทำเฉพาะรายรับที่ได้จากการทำประมง ซึ่งถือเป็นรายได้หลัก เพื่อให้ทราบรายได้โดยประมาณ เนื่องจากรายได้จากการทำประมงจะไม่ค่อย แน่นนอน จึงต้องมีการทำบัญชีเก็บไว้ดูภายหลัง และมีการทำบัญชีรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง เพื่อให้รู้ถึงต้นทุนและค่าใช้จ่ายโดยประมาณ และรายจ่ายของครัวเรือนที่มีมูลค่าสูง บางส่วน สอดคล้องกับ นภาพร ลิขิตวงศ์จร (2550) ให้แนวคิดการทำบัญชีครัวเรือนที่ทำให้สามารถบริหารจัดการการเงินของครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ว่า ต้องมีการจดบันทึก ข้อมูลที่ถูกต้อง เกี่ยวกับรายรับที่ได้จากการประกอบอาชีพ และรายจ่ายของครัวเรือน และการประกอบอาชีพ และ หนี้สินเพื่อทราบภาระที่ต้องชดใช้คืนในอนาคตภายในระยะเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับ ไททอง สิงห์นรา (2551) ได้ให้แนวคิดในประเด็นของการทำบัญชีครัวเรือนว่า เป็นเรื่องการ บันทึกรายรับ รายจ่ายว่ามีรายรับจากอะไรบ้างจำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด เพื่อจะได้เห็น ภาพรวมว่า รับเท่าใด จ่ายเท่าใด เหลือเท่าใด หรือจ่ายเกินรายรับเท่าใด รายการใดจ่ายน้อย จ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก สอดคล้องกับ ภัทธา เรื่องสินปัญญา (2554) มีแนวคิดว่าการนำการบัญชีเข้า มาประยุกต์ใช้กับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เรียกว่า บัญชีครัวเรือน ใช้สำหรับบันทึกรายได้และรายจ่าย ของธุรกิจ เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนจากการประกอบธุรกิจ หรือเป็น รายรับ รายจ่ายส่วนบุคคลที่ได้มา ทั้งจากอาชีพหลักและอาชีพรอง รายจ่ายจากการประกอบอาชีพและ การ ดำรงชีวิต ทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายต่อไปได้อย่างรอบคอบ และสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สิน ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ณรงค์ ศรี โสภกา และคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำองค์ความรู้ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน : ศึกษา ในกรณี อาจารย์ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏ ฏกาญจนบุรี จังหวัด กาญจนบุรี พบว่า การทำบัญชีครัวเรื่อ น โดยการบันทึก รายได้ และรายจ่ายต่างๆ รวมถึงบันทึกเกี่ยวกับหนี้สิน สอดคล้องกับ ชัชวาล แอ่อมหล้า (2551) ได้ ทำการศึกษากระบวนการแก้ปัญหาความยากจนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยการบันทึกรายรับรายจ่าย ทำให้ คนจนล่วงรู้ถึงรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน ทั้งการบันทึกรายละเอียดของการมีหนี้สินทั้งเงินต้น และดอกเบี้ย เพื่อวางแผนในการใช้คืนตามกำหนด

3. ระดับการปฏิบัติของชาวประมงพื้นบ้าน ด้านการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ มาก เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีการปฏิบัติซึ่งประกอบไปด้วย ด้านการมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน และด้านความพอประมาณ ตามลำดับ ทั้งนี้หากพิจารณาได้ดังนี้

ด้านการมีเหตุผล ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มี การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีเหตุผล เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านทราบถึงปัญหาของการทำประมงว่าทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง สัตว์น้ำที่จับได้ก็มีขนาดเล็กลง ซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ชาวประมงจึงมีการใช้ความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สั่งสมมา ให้เกิดประโยชน์ ในการทำประมง และนำมาแก้ไขเพื่อปัญหาทางอาชีพ นอกจากนี้มีการใช้เหตุผลจัดการกับปัญหาอย่างรอบคอบ โดยการรวมกลุ่มกันในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการยกเลิกอุปกรณ์ประมงที่ผิดกฎหมาย และมีการสังเกตรธรรมชาติเพื่อรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงแล้วใช้ภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ชาวประมงพื้นบ้านยังตระหนักในคุณค่าของเงิน ใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผล มีการทำอาชีพเสริมต่างๆ เพื่อเพิ่มรายได้

ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มี การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกัน เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน มีการจัดสรรรายได้ออกเป็นสัดส่วนโดยเป็นเงินออมส่วนหนึ่ง ใช้จ่ายในครอบครัวส่วนหนึ่ง และเก็บไว้เป็นทุนในการทำประมงส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ชาวประมงยังหลีกเลี่ยงการกู้ยืมเงินนอกระบบ โดยการกู้เงินจากธนาคารของรัฐหรือธนาคารหมู่บ้าน และมีเงินออมทุนไว้สำรองในยามฉุกเฉินจำเป็นอื่นๆ อีกทั้งชาวประมงพื้นบ้านประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ จนสามารถมีรายได้สม่ำเสมอใช้จ่ายในครอบครัว และได้มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัด อดออม ให้สมาชิกในครอบครัว

ด้านความพอประมาณ ชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง มีการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ เนื่องจากชาวประมง พื้นบ้าน มีวิถีประมงที่เรียบง่ายคล้ายคลึงกับบรรพบุรุษทั้งความรู้และวิธีการ เพียงแต่ในปัจจุบันได้ใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่มีการพัฒนาให้มีศักยภาพขึ้น อันเนื่องมาจากทรัพยากรสัตว์น้ำลดน้อยลง แต่วิถีประมงก็ยังคงใกล้เคียงกับในอดีต ทั้งการทำประมงแบบพอดี ไม่ได้มุ่งทำลายล้าง การทำประมงแบบค่อย

เป็นค่อยไป ค่อยๆ พัฒนา ให้เหมาะสมกับกำลังและความสามารถของตนเองและธรรมชาติ นอกจากนี้ชาวประมงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือน โดยการใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น ไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 15 ราย มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย ทำให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และชาวประมงทั้งหมดมีความพอใจในการประกอบอาชีพประมง ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ (2552) ได้ระบุถึงองค์ประกอบสำคัญของความพอเพียงซึ่งทำให้เกิดการพึ่งตนเอง ว่า มี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ด้านความพอประมาณ โดยมีความพอดี พองาม มีความเรียบง่าย และมีคุณธรรม ด้านความมีเหตุผล โดยรู้ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเอง รู้จักรากเหง้า พื้นเพดั้งเดิมของตนของบรรพบุรุษและชื่นชมในภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักปัญหาและทรัพยากร มีแผนชีวิตและแผนการพึ่งพาตนเอง และด้านความมีภูมิคุ้มกันดี โดยมีการดูแล ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและพลังงาน มีระบบทุนที่ดี หมายถึง การออมหรือกองทุนสวัสดิการ มีระบบการผลิต การแปรรูปและการตลาด มีระบบบริหารจัดการที่ดี และมีระบบสุขภาพ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อภาพร ภักด์ชัย (2553) เรื่องการศึกษาการพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านความพอประมาณ พบว่า ประชากรตัวอย่างครัวเรือนดำเนินชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ไม่ฟุ้งเฟ้อ สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือตนเองได้และมีความพอใจกับสถานภาพที่เป็นอยู่ และการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาเพิ่มมูลค่า ด้านความมีเหตุผล พบว่า ประชากรตัวอย่างพยายามแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพด้วยตนเอง ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น สมาชิกในครอบครัวตระหนักถึงคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนเพื่อการวางแผนการใช้จ่าย และด้านการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า ประชากรตัวอย่างมีการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว มีการจัดสรรรายได้ในการบริโภค การออม การลงทุน เพื่อการใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต และมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเลี้ยงชีพกับเพื่อนบ้าน เพื่อการผลิตสินค้าและแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชน

4. ระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการ ที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

การศึกษาค้นคว้าพบว่าระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง 2 ด้าน คือ ด้านการจัดองค์การ และด้านการนำ โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1 การจัดการองค์การของธุรกิจประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลแบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.327 โดยส่งผลให้ เกิดการพึ่งตนเอง ในการสามารถลดต้นทุนในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม สามารถใช้จ่ายตามความจำเป็นและเหมาะสมกับรายได้ สามารถประกอบอาชีพและสามารถเลี้ยงตนเองได้และมีความพอใจกับวิถีชีวิต ที่เป็นอยู่ สามารถ พึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและครอบครัว มากกว่าคนอื่น สามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลและไตร่ตรองอย่างรอบคอบ พยายามแก้ไขปัญหาด้านอาชีพด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น สามารถรู้จักตนเอง รู้ศักยภาพตนเองและรู้ปัญหาภายในครอบครัวและการประกอบอาชีพ เนื่องจาก ชาวประมงพื้นบ้านมีการจัดองค์การ โดยอาศัย การแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการ แบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ในแต่ละหน้าที่ อย่างชัดเจน อาศัยความชำนาญเฉพาะอย่าง ในการ แบ่งงานตามประสบการณ์ ความถนัดและมอบหมายงานให้เหมาะสม โดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน อาศัยการกระจายอำนาจ ในการให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่แรงงานในการตัดสินใจหรือสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำประมง และมีการชำระรักษาทรัพยากรมนุษย์ โดยการจ่ายผลตอบแทนเป็นตัวเงิน และแบ่งสัตว์น้ำบางส่วนที่จับได้ให้ และ ให้การพึ่งพาอาศัยเรื่องอื่นบ้าง มีการสอนงาน โดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่างขณะปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการทำงานของแรงงานและชาวประมงไปพร้อมๆกัน

จากการ ศึกษา ไม่พบผลงานวิจัยด้านการจัดองค์การของประมงพื้นบ้าน แต่ในขณะเดียวกัน พบว่า ในธุรกิจประมงพาณิชย์ มีการนำการ จัดองค์การไปใช้ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อการดำเนินงานและธุรกิจประ มงพาณิชย์ทะเล โดย ศิริพร ประมงทรัพย์ (2546) พบว่า มีการจัดองค์การโดย ส่วนใหญ่โครงสร้างของกิจการเป็น อย่างง่ายไม่เป็นทางการ มีการจัดแบ่งงานตามขอบเขตและความรับผิดชอบ โดยใช้หลักในการแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ส่วนใหญ่มีการอบรมพนักงานและสอนงานโดยหัวหน้างานโดยตรง มีการจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทนแก่พนักงานตามระยะเวลาที่กำหนด มีการให้ผล ค่าตอบแทนเป็น อาหารหรือที่พักอาศัย และสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ อู่สมบัติชัย (2546) พบว่า ผู้ประกอบได้มีการประยุกต์ใช้ การจัดองค์การเข้าไปจัดการเรือแม่ การจัดการของธุรกิจเรือแม่ส่วนใหญ่มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่และกำหนดความรับผิดชอบแก่พนักงานทุกครั้ง กิจการทั้งหมดใช้การกระจายอำนาจ โดยการเปิดโอกาสให้พนักงานซักถามได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ส่วน ในการชำระรักษาทรัพยากรมนุษย์ พบว่าส่วนนี้มีความแตกต่างกับประมงพื้นบ้าน โดยส่วนใหญ่มีการสอนงานก่อนปฏิบัติงาน มีการจ่ายผลตอบแทนเป็นตัวเงินทั้งหมดเป็นรายเดือน และ นอกจากธุรกิจประมงแล้วยังพบว่าได้มีการศึกษาการจัดองค์การธุรกิจก่อสร้างในสถานะเศรษฐกิจถดถอย โดย ศิริศักดิ์ ปานบำรุง (2545) พบว่า ควรมีการแบ่งแยกหน้าที่การทำงานของบุคคลตามลักษณะของงาน การทำงานควรคำนึงถึง

ความชำนาญเฉพาะอย่างของบุคคลและลักษณะของงานประกอบกัน พนักงานควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนการทำงาน และต้องควรมีอำนาจตัดสินใจในงานได้ระดับหนึ่ง และมีส่วนที่นอกเหนือการจ้องการของธุรกิจประมงพื้นบ้าน ว่าการจ้องการควรมีความสามารถปรับตัวให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ และสภาพเศรษฐกิจที่อยู่ในภาวะถดถอยทำให้ต้องมีการปรับปรุงองค์การใหม่

และจากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่า การจ้องการนั้นมีจุดมุ่งหมายเดียวกันกับการพึ่งตนเอง โดย เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ (2549) กล่าวว่าหนึ่งกลยุทธ์แห่งความสำเร็จทางธุรกิจ คือ การจัดการองค์กร ที่มีลักษณะการจัดการที่ผสมผสาน เป็นระบบครบครัน ระบบการอุปถัมภ์และระบบความสัมพันธ์ส่วนบุคคล แล้วมีการผสมผสานการจัดการที่เป็นลักษณะสากล ประกอบกับ ชงชัย สันติวงษ์ (2538) กล่าวถึงความสำคัญของการจ้องการว่า จะทำให้องค์การนั้นมีประสิทธิผลเพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายและสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อความอยู่รอดได้อย่างดีเยี่ยม และนอกจากนั้นการจัดการองค์กรที่ดี เท่ากับการเตรียมการให้องค์การเติบโตทีละน้อยอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ ดุลา มหาวสุธานนท์ (2547) ที่กล่าวว่า การจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ในการพิจารณาความอยู่รอดของ องค์กร ซึ่งในขณะเดียวกันก็สอดคล้องการพึ่งตนเองของ อภิญญา โชนนิก (2550) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเอง คือ การมีรายได้ประจำจากอาชีพหลัก ที่และอาชีพหลักที่ทำอยู่ นั้นสามารถสร้างความมั่นใจว่าจะยังคงดำเนินต่อไปได้ยาวนานต่อเนื่อง สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ตามปกติ โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพ ดังนั้นวิจัยจึงสรุปได้ ว่า หากชาวประมงพื้นบ้าน มีการจ้องการแล้ว จะทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ และสามารถอยู่รอดได้อย่างดีเยี่ยม นั่นคือ การที่ชาวประมงพื้นบ้าน สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ตามปกติ โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงอาชีพ นับเป็นการพึ่งตนเองได้ในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน

4.2 การนำของธุรกิจประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลแบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.291 โดยส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง ในการ สามารถ ประกอบอาชีพและเลี้ยง ตนเองได้และมีความพอใจกับ วิธีชีวิตที่เป็นอยู่ สามารถพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและครอบครัวมากกว่าคนอื่น สามารถใช้เทคโนโลยีทั้งแบบดั้งเดิม และ แบบ สมัยใหม่ มาปรับใช้ ที่สอดคล้องกับ การทำประมงอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม มีความพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้ว ยตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น สามารถรู้จักตนเอง รู้ศักยภาพตนเองและรู้ปัญหาภายในครอบครัวและการประกอบอาชีพ เนื่องจาก

ชาวประมงพื้นบ้านมีการนำโดยมีภาวะผู้นำสูง คือ มีความอดทน สามารถทนต่อความยากลำบาก ความกดดัน ความขัดแย้งและสามารถทำงานในสถานที่ที่ลำบาก มีความสามารถในการตัดสินใจ มีสติ สามารถไตร่ตรองได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว มีความเชื่อมั่นในตนเอง รับฟังและ ยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อการทำของท่านและรวมถึงรับผิดชอบในการกระทำของแรงงานประมงของท่านด้วย มีความสามารถในกา รจูงใจ สามารถใช้อิทธิพลส่วนตัวในการกระตุ้นคนอื่นได้ วางตัวเหมาะสม สามารถเข้ากันคนได้ทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นชาวประมงด้วยกัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือชาวบ้านในพื้นที่ทั้งยังสามารถสื่อสารพูดคุยเรื่องเข้าใจง่าย มีความฉลาดและไหวพริบ สามารถใช้ความฉลาดและไหวพริบที่มีทำประโยชน์ให้กับองค์กรและบุคคลอื่นได้

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจประมง ผู้วิจัยไม่พบผลงานวิจัยในประเด็นด้านการนำหรือผู้นำที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยประเด็นของผู้นำ ในสาขาอาชีพด้านอื่นๆ อาทิ กองบัญชาการกองทัพบก การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงพบว่า จากการศึกษาของ จุฑามาศ กมลรัตน์ (2550) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่พึงประสงค์ของราชการในกองบัญชาการกองทัพบก คือ สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบในเรื่องงาน เมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น สามารถสื่อสารและนำพาหน่วยงาน ให้เกิดความสามัคคี สามารถโน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และสร้างความจงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ส่วน ปิยธิดา ศุภลักษณ์ (2552) พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาที่ พนักงานแต่ละบุคคลสภาพคาดหวังสูงที่สุดนั้น คือ เปิดโอกาสให้พนักงานร่วมแสดงความคิดเห็นและเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงนำเอาความคิดเห็นนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานมากที่สุด นอกจากนี้ วิชาญ รัตนมงคลศักดิ์ (2546) พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดี ถึงแม้ว่าพฤติกรรมในลักษณะนี้จะเป็นการสร้างความคิดให้พนักงานอยู่บ้างก็ตามแต่ก็นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำงาน เพราะผู้นำที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

และ จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัย พบว่าการ นำโดยมีภาวะผู้นำ นั้น มีจุดมุ่งหมายเดียวกันกับการพึ่งตนเอง โดย วิเชียร วิทย์อุดม (2551) กล่าวว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้รู้ถึงสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่พวกเขากระทำอยู่ ซึ่งจะทำให้ผู้นำมีความเข้าใจที่จะวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจที่จะกระทำ และรู้ว่าข้อคิดอันใดที่มีความเหมาะสมผลที่จะช่วยให้ธุรกิจนั้นไปรอดและประสบความสำเร็จ ซึ่งในขณะเดียวกันก็สอดคล้องการพึ่งตนเองของ วรณี แกมเกตุ (2545) ว่าการพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคล มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยอาศัยความพยายามและความสามารถของตนเอง และหรือร่วมกับผู้อื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน

เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีอิสระ มั่นคงสมบูรณ์ โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ สมาชิกมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง เชื่อมมั่นในศักยภาพและความสามารถของตน มีความคิดที่จะรวมกลุ่มร่วมคิดตัดสินใจ ร่วมมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ อภาพร ภควัตชัย (2553) พบว่า ผู้นำที่ดีสามารถทำให้ครัวเรือนพึ่งตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า หากชาวประมงพื้นบ้าน มี การนำโดยมีภาวะผู้นำ แล้ว จะทำให้สามารถ รับรู้และมีความเข้าใจในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ แล้วจะสามารถตัดสินใจและตั้งการ อย่างสมเหตุสมผลที่จะช่วยให้ธุรกิจนั้นไปรอดและได้รับความสำเร็จ นั่นคือการที่ชาวประมงพื้นบ้าน สามารถดำรงภายใต้การประกอบอาชีพอยู่ได้อย่างมีอิสระ จึงนับว่า ผู้นำที่ดีสามารถทำให้ครัวเรือนพึ่งตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

5. ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

การศึกษาระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง 3 ด้าน คือ กิจกรรมลดรายจ่าย กิจกรรมเพิ่มรายได้และการออมที่หลากหลาย โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1 กิจกรรมลดรายจ่าย ของชาวประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลแบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.359 โดยส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง สามารถมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย สามารถประกอบอาชีพเลี้ยง ตนเองได้ และมีความพอใจกับ วิถีชีวิต ที่เป็นอยู่ สามารถ พึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและครอบครัวมากกว่าคนอื่น พยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้วยตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น และสามารถหลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ สามารถดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ่มเฟือย ตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล และมีการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว เนื่องจาก ชาวประมงพื้นบ้านมี กิจกรรมการลดรายจ่าย โดยมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำประมง ในการดูแลซ่อมแซมเครื่องมือประมงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ใช้งานได้นานขึ้น เรียนรู้และซ่อมแซมเครื่องมือประมงด้วยตนเอง หรืออาศัยช่างในท้องถิ่น บวกกับการคัดแปลงวัสดุที่มีอยู่ที่เหลือใช้ในท้องถิ่น นอกจากนี้ชาวประมงพื้นบ้านยัง มีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว ได้แก่ ลดค่าอาหารที่ใช้จ่ายในแต่ละวัน ลดการซื้ออาหารที่ไม่จำเป็นใน

การบริโภค ลดค่าของใช้ในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคขึ้น ลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ และ มีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุขทุกชนิด

จากการศึกษาผลงานวิจัยเกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน ผู้วิจัยพบว่าชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อื่นก็มีแนวทางในการลดรายจ่าย โดย อำพร เลาพวงษ์ (2553) พบว่า ชาวประมงพื้นบ้าน ในจังหวัดระยองได้หาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ด้วยหาวิธีการลดต้นทุนการทำการประมงด้านน้ำมันเรือและเครื่องมือ ซึ่งคล้ายกับชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอบ่อพลอย จังหวัดตรัง แต่แตกต่างกันที่ ชาวประมงพื้นบ้าน ในจังหวัดระยอง มีการรวมกลุ่มแล้ว ได้พิจารณา ร่วมกันกับฝ่ายรัฐ และยังพบว่าสามารถนำกิจกรรมการลดรายจ่ายไปใช้ยังประชาชนทั่วไป โดย ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดยโสธร (2549) พบว่า ลักษณะ กิจกรรมลดรายจ่าย การผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์อุปโภคใช้เอง ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น มีการนำวัสดุที่ ใช้งานแล้วมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ใหม่ รักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ เลือกซื้อสินค้าที่ คุ่มค่า และรักษาสีของต่างๆ ให้คงอยู่ในสภาพใช้งานได้นานๆ ช่วยทำให้สมาชิกในครอบครัวมี ความสุขอย่างยั่งยืนและการดำเนินชีวิตมีความมั่นคงได้ สอดคล้องกับ ณรงค์ ศรีโสภา และคณะ (2550) พบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้นำองค์ความรู้ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน การรู้จักชื่อของกิน ของใช้ ซึ่งยึดหลัก ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ซึ่งสอดคล้องกับ ศิลปปรัชญาคัดดี ศรีมันตะ และคณะ (2554) พบว่า การลด รายจ่าย เป็นแนวทางพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ ณรัชชอร์ ศรีทอง (2554) กล่าวว่า การลดรายจ่าย ที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค การผลิตสินค้า และ การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในครอบครัว เป็นการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางตามหลักการพึ่งตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า หากชาวประมงพื้นบ้าน มีกิจกรรมลดรายจ่ายแล้ว จะทำให้สามารถ แก้ไข ปัญหาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ และนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถทำให้ครัวเรือน พึ่งตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

5.2 กิจกรรมเพิ่มรายได้ ของชาวประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอบ่อพลอย จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลแบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.338 โดยส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง สามารถมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย และสามารถ มีรายได้สม่ำเสมอจาก การประกอบอาชีพที่หลากหลาย เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้านมีกิจกรรมการเพิ่มรายได้ โดยมีการทำ ประมงหลายชนิด มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริมที่นอกเหนือจากการทำ

ประมวงรวมถึงซึ่ง การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ และมีการพัฒนาการทำประมงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเหมาะสม

จากการศึกษาผลงานวิจัยเกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน ผู้วิจัยพบว่าชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อื่นก็มีแนวทางในการเพิ่มรายได้ โดย อำพร เลาวพงษ์ (2553) พบว่า ชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดระยองได้มีแนวในการเพิ่มรายได้เช่นเดียวกัน แตกต่างกับชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรังโดยเพิ่มรายได้ โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อขายสินค้าให้ได้ราคาที่เหมาะสม และยังพบว่าสามารถนำกิจกรรมการเพิ่มรายได้ไปใช้ยังประชาชนทั่วไป โดย ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดยโสธร (2549) พบว่าลักษณะกิจกรรม เพิ่มรายได้ ปลุกพืชหมุนเวียนหลายชนิด พัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม และใช้ที่ดินทำการเกษตรอย่างคุ้มค่า ช่วยทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขอย่างยั่งยืนและการดำเนินชีวิตมีความมั่นคงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิลป์ธนุศักดิ์ ศรีมันตะ และคณะ (2554) พบว่า การเพิ่มรายได้เป็นแนวทางพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ ณรัชชอร์ ศรีทอง (2554) กล่าวว่า การเพิ่มรายได้ โดยการปลุกพืชหมุนเวียนหลากหลายชนิด พัฒนาอาชีพให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และการใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม เป็นการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางตามหลักการพึ่งตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าหากชาวประมงพื้นบ้าน มีกิจกรรมเพิ่มรายได้แล้ว จะทำให้สามารถ พัฒนาอาชีพให้มีศักยภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถทำให้ครัวเรือนพึ่งตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

5.3 การออมที่หลากหลายของชาวประมงพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีสัมประสิทธิ์อิทธิพลแบบคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.284 โดยส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง สามารถดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ่มเฟือย มีการตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล สามารถจัดสรรรายได้ ออกเป็นสัดส่วน เพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต สามารถออมเงินเพื่อการลงทุน และสะสมเงินสำรองสำหรับครอบครัว ไว้รองรับภาวะฉุกเฉิน และสามารถ หลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ เนื่องจาก ชาวประมงพื้นบ้าน มีกิจกรรมการออมที่หลากหลาย โดยมีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินออม และมีรูปแบบการออมเงินหลายวิธี

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจประมง ผู้วิจัยไม่พบผลงานวิจัยในประเด็นด้านการออม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยประเด็นของการออม ในสาขาอาชีพด้านอื่นๆ พบว่าสามารถนำ

กิจกรรมการเพิ่มรายได้ไปช่วยประชาชนทั่วไป โดย ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดยโสธร (2549) พบว่า ลักษณะกิจกรรมการออม โดยมีการวางแผนการใช้รายจ่ายเพื่อให้มีเงินเก็บออม และมีกิจกรรมการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ฯ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ และธนาคาร ช่วยทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขอย่างยั่งยืนและการดำเนินชีวิตมีความมั่นคงได้ และสอดคล้องกับ ณรงค์ ศรีโสภา และคณะ (2550) พบว่า อาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้นำองค์ความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีการวางแผนในอนาคตในเรื่องเงินออมเพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็น นอกจากนี้ ณัฐกาญจน์ สาสิงห์ (2550) พบว่า ภาระหนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลกระทบต่อตัวแปรความสุข โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อย และกลุ่มอาชีพอื่นที่ไม่มีความมั่นคงทางรายได้ เพราะกลุ่มอาชีพดังกล่าว มีความเสี่ยงต่อการเป็นหนี้มากกว่า และมีภาระในการชำระหนี้สูงเมื่อเมื่อเทียบกับความสามารถที่มี จึงต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันให้กลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ โดยให้การศึกษาการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคต และการออมเพื่อชำระหนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศิลป์ธนูศักดิ์ ศรีมันตะ และคณะ (2554) พบว่า การเพิ่มการออมเป็นแนวทางพึ่งตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี และสอดคล้องกับ ณรัชชอร์ ศรีทอง (2554) กล่าวว่า การประหยัด โดยวางแผนการใช้จ่ายให้มีความรอบคอบ มีการเก็บออมเงิน การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น เป็นการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางตามหลักการพึ่งตนเอง และนอกจากนั้น อุดมพร อมรธรรม (2549) มีแนวคิดที่เงินออมหรือเงินสำรองจ่าย เป็นรายการที่สำคัญที่สุดรายการหนึ่ง ต้องมีการแบ่งเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมตั้งแต่วันนี้ เพื่อเกิดรายจ่ายบางประการที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การฝากเงินในธนาคาร เพื่อว่ายามที่ท่านต้องการใช้เงินสด ท่านสามารถนำเงินออม มาใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องทำการกู้ยืมและมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า หาก ชาวประมงพื้นบ้าน มีการออมที่หลากหลายแล้ว จะทำให้ สามารถพัฒนา ศักยภาพ ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตมีความมั่นคงมากขึ้น ช่วยทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขอย่างยั่งยืน และสามารถทำให้ครัวเรือนพึ่งตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

6. ระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการ และระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่ไม่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ระดับการปฏิบัติตามหลักการจัดการที่ ไม่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัด

ตรง 2 ด้าน คือ ด้านการ การวางแผน และด้าน ควบคุม ระดับการปฏิบัติ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ ที่ไม่มีผลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวประมงพื้นบ้านเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง 1 ด้าน คือ การทำบัญชีครัวเรือน โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ด้านการวางแผน เนื่องจากประมงพื้นบ้าน ได้มีการสำรวจและรู้ถึงความสามารถ ในการทำประมงในปัจจุบัน แล้วจะให้ความสำคัญเฉพาะ การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องเรือ และเรือให้พร้อมเท่านั้น ส่วนในการสำรวจสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำประมง ก็เพื่อวางแผนแค่ช่วงระยะสั้นสำหรับการทำประมง ให้ออกเป็นช่วงตามฤดูของ สัตว์น้ำ เท่านั้น ไม่ได้วางแผนระยะยาวในด้านอาชีพอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เป้าหมายของการทำประมงก็เพียงแค่ เพื่อให้ได้กำไร แล้วนำกำไรที่ได้เหล่านั้นมาใช้จ่ายในครัวเรือนและการทำประมง ตามวิถีเดิม ต่อไป ส่วนในการพิจารณาและทบทวนสถานการณ์ ชาวประมงได้มีการประเมินการทำประมงของตนเอง โดยเปรียบเทียบกับการทำประมงในอดีตเพื่อให้รู้ถึงความเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีการประเมินแบบเป็น รายวันและประเมินทั้งช่วงฤดูกาลของการทำประมงโดยการกะประมาณด้วยความรู้สึก เท่านั้น

ด้านการควบคุม เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน ไม่สามารถจะควบคุม คุณภาพของ งานให้ได้ ปริมาณสัตว์น้ำ และขนาดของสัตว์น้ำ ที่จับได้ในแต่ละวันให้คงที่ ไม่สามารถควบคุม ระยะเวลา และระยะทางของการออกไปทำประมงได้อย่างคงที่ ชาวประมงทำได้เพียงแค่กำหนด ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้แล้วค้ำค่า กำหนดขอบเขตของระยะเวลาและระยะทางไว้คร่าวๆ กำหนดคที่ จะไม่จับสัตว์ในขนาดเล็กเกินไปด้วยชนิดของ เครื่องมือ และการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยตรง เฉพาะขณะปฏิบัติงานของแรงงาน

ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากชาวประมงพื้นบ้าน มีการทำบัญชีรายรับ โดยทำเฉพาะรายรับที่ได้จากการทำประมงซึ่งถือเป็นรายได้หลัก เพื่อให้ทราบรายได้โดยประมาณ เนื่องจากรายได้จากการทำประมงจะไม่ค่อยแน่นอน เท่านั้น ส่วน การทำบัญชีรายจ่าย มักจะทำ เฉพาะรายจ่ายที่เกี่ยวกับการทำประมง และรายจ่ายของครัวเรือนที่มีมูลค่าสูงบางส่วนเท่านั้น

ทำให้ ผู้วิจัย สรุปได้ว่า ชาวประมงพื้นบ้านไม่ ได้วิเคราะห์เหตุการณ์และ สถานการณ์ต่างๆ เพื่อการวางแผนระยะยาวในการปรับวิถีการทำประมงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใน อนาคตมากนัก ไม่มีการระบุเป้าหมายในการทำประมงโดยเฉพาะและไม่ให้มี การประเมินการทำ ประมงอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่สามารถควบคุมการทำประมงได้คุณภาพของงานในการทำประมง ได้ และนอกจากนั้นการไม่ได้ทำบัญชีครัวเรือนที่ชัดเจน อย่างสม่ำเสมอและมีข้อมูลที่ครอบคลุม ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านขาดข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ ที่จะช่วยลดความไม่แน่นอนในที่จะนำไปสู่ การวางแผนที่ดีได้

ซึ่งสอดคล้องกับ จันตима จันเอียด (2556) มีแนวคิดที่ว่า เป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกัน โดย 1) การวางแผนเป็นกระบวนการตัดสินใจที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมาย ส่วนการควบคุมจะเป็นเครื่องมือที่จะให้ได้ผลลัพธ์เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนด 2) การวางแผนเป็นสิ่งที่บอกถึงแนวทางเพื่อจะผลลัพธ์อันพึงปรารถนา ส่วนการควบคุมจะบอกความจริงได้ว่า ควรปรับทิศทางไปแนวไหน เพื่อให้ได้ผลสำเร็จมากที่สุด 3) ข้อมูลจากกระบวนการควบคุมจะช่วยถ่วงถ่วงแนวทางที่เหมาะสม ทำให้สามารถดำเนินงานตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) กระบวนการควบคุมจะช่วยตอกย้ำความชัดเจนของเป้าหมาย

สอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2555) ที่กล่าวว่า การวางแผน กับการควบคุมจะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ต่างพึ่งพากันและกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกล่าวถึงเทคนิคพื้นฐานที่สำคัญในการวางแผนและควบคุม คือ 1) การพยากรณ์ โดยอาศัยข้อมูลในอดีตและปัจจุบัน ทั้งข้อมูลหรือตัวเลขในอดีตเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการวางแผนสำหรับแต่ละสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป 2) การวิเคราะห์ หักจุดคุ้มทุน ซึ่งต้องอาศัยรายได้และค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์

ซึ่งสอดคล้องกับ ไ้ทอง สิงห์นรา (2551) ได้กล่าวถึงการทำบัญชีครัวเรือน มิได้หมายถึง การทำบัญชีหรือบันทึกรายการรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่นๆ ของเราด้วย เช่น บัญชีทรัพย์สิน บัญชีความรู้ความคิด บัญชีภูมิปัญญาด้านต่างๆ เป็นต้น หมายความว่า สิ่งหรือเรื่องราวต่างๆ ในชีวิตของเรา ครอบครัวเรา ชุมชน เรา เราจดบันทึกได้ทุกอย่าง ซึ่งการจดบันทึกนี้จะนำมาซึ่งการเรียนรู้ เป็นที่มาของปัญญา ปัญญาเป็นที่มาของความเจริญทั้งกาย สังคม จิตใจ นอกจากนี้ในประเด็นของการทำบัญชีครัวเรือน กล่าวว่า เป็นเรื่องการบันทึกการรายรับรายจ่ายประจำวัน ประจำเดือนว่า เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่า รับเท่าใด จ่ายเท่าใด เหลือเท่าใด หรือจ่ายเกินรายรับเท่าใด รายการใดจ่ายน้อย จ่ายมาก เราอาจคิดได้ว่าสิ่งที่ไม่จำเป็นนั้นมีอะไรบ้าง ลด เลิก ได้หรือไม่ ถ้าเราได้คิดก็เท่ากับเราได้รู้ ได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน จึงเห็นได้ว่า การทำบัญชีครัวเรือนในเรื่องรายรับรายจ่าย ก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยหลักการหรือวิถีของการทำบัญชี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ชาวประมงพื้นบ้านขาดการวางแผน ปฏิบัติงานที่ดี ขาดการควบคุมคุณภาพให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการวางแผน และขาดการทำบัญชีครัวเรือนที่เกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย อย่างสม่ำเสมอ และขาดการบันทึกข้อมูลความรู้ความคิดภูมิปัญญา ทำให้ไม่ส่งผลให้เกิดการพึ่งตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทางธุรกิจและการ ปฏิบัติตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ถึงแม้จะพบว่ามีการพึ่งตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับมาก แต่จากผลการวิจัยพบว่า ชาวประมงพื้นบ้านยังควรเพิ่มศักยภาพการพึ่งตนเอง โดยควรให้มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย มากขึ้น ให้ลดต้นทุนในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสมมากขึ้น ให้ใช้เทคโนโลยีทั้งแบบดั้งเดิม และแบบสมัยใหม่ มาปรับใช้ที่สอดคล้องกับการทำประมง และเหมาะสมสภาพแวดล้อม มากขึ้น และให้มีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีการแก้ไข ดังนี้

1) ด้านการจัดการธุรกิจ

ด้านการวางแผน ชาวประมงพื้นบ้านควรตระหนักถึง การประเมินการทำประมงว่าเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ เช่น เวลาที่ใช้ในการเดินเรือ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ กำนว/เที่ยว เป็นต้น และตระหนักถึง การปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ไม่เป็นไปดังที่คาดการณ์ไว้

ด้านการจัดองค์การ ชาวประมงพื้นบ้านควรตระหนักถึงการชำระรักษา ทรัพยากรมนุษย์ โดยการฝึกหรืออบรมพัฒนาการทำงานประมงของแรงงาน การจ่ายผลตอบแทน การทำประมงแก่แรงงานในหลายรูปแบบ และการประเมินการทำงานของแรงงานในการทำประมง

ด้านการควบคุม ชาวประมงพื้นบ้านควรตระหนักถึงการทำข้อตกลงในการ ทำงาน เพื่อเป็นเกณฑ์ควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงานประมง ตระหนักถึงการกำหนดต้นทุน ค่าใช้จ่ายในการทำประมง และสามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ประมาณการไว้ ตระหนักถึงการเข้าไปดูแลงานของแรงงาน โดยตรงขณะปฏิบัติงาน ประมง และเมื่อเห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึง เข้าไปแก้ไขทันที และตระหนักถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ให้แรงงานทราบ

2) ด้านการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ

การทำบัญชีครัวเรือน

ถึงแม้จากการวิจัย พบว่า การทำบัญชีครัวเรือนไม่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในทางทฤษฎี กลับพบว่าการทำบัญชีครัวเรือนมีผลต่อการ

พึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ไว้ทอง สิงห์นรา 2551) ดังนั้นชาวประมงพื้นบ้านควรจะมีการทำบัญชีครัวเรือน ทั้งบัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีเกี่ยวกับหนี้สิน อย่างสม่ำเสมอ และควรให้รายละเอียดในการจดบันทึกให้มากกว่าที่เป็นอยู่ และนำผลจากการบันทึกทราย 6 เดือนมาพิจารณาพัฒนาการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

เนื่องจาก การทำบัญชีครัวเรือนจึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เราสามารถบริหารจัดการด้านการเงินของให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการจดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน จะสามารถนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดีได้ดีขึ้น และตระหนักถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่นๆ ของเราด้วย เช่น บัญชีทรัพย์สิน บัญชีความรู้ความคิด บัญชีภูมิปัญญาด้านต่างๆ ซึ่งการจดบันทึกนี้จะนำมาซึ่งการเรียนรู้ เป็นที่มาของปัญญา

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจที่มีผลให้เกิดการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha=0.01$ ได้แก่ การมีกิจกรรมลดรายจ่าย การมีกิจกรรมเพิ่มรายได้ และการมีการออมที่หลากหลาย ดังนั้นชาวประมงพื้นบ้านควรตระหนักถึงกิจกรรม 3 ข้อ นี้อย่างมาก เพื่อให้เกิดศักยภาพและสามารถเข้าถึงความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งหมายถึงการพึ่งตนเองได้นั่นเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อื่น

จากการศึกษาวิจัย ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอบะเหลียน จังหวัดตรัง พบว่ามีระดับการพึ่งตนเองได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับมาก เนื่องจาก มีการนำการจัดการทางธุรกิจและนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ มาประยุกต์ใช้ ให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงควรมีนโยบายในการส่งเสริมชาวประมง ให้ มีการนำการจัดการทางธุรกิจ และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ดังนี้

การจัดการทางธุรกิจ

1) ด้าน การวางแผน ให้รู้จัก การสำรวจสภาพแวดล้อมภายใน โดย การดำเนินการตรวจสอบตัวเองเพื่อกำหนดสถานะภาพ การทำประมงใน ปัจจุบัน มีการสำรวจสภาพแวดล้อมภายนอก โดยมีการสำรวจสภาพและทราบถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการทำประมงในปัจจุบัน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายในการทำประมง มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ทำประมงออกเป็นระยะ เป็นช่วง และการประเมินแนวทางปฏิบัติงานที่วางไว้

2) ด้านการจัดองค์การ ให้รู้จักแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการแบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่นั้น อย่างชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและมอบหมายงานให้เหมาะสมโดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน มีการให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่พนักงานในการตัดสินใจหรือสามารถแสดงความคิดเห็น มีการฝึกอบรม มีการจ่ายผลตอบแทน ในหลายรูปแบบ และมี การประเมินผลการปฏิบัติงานพนักงาน

3) ด้านการนำ ให้มีความอดทน ภายใต้อาณัติการต่างๆ มีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจพร้อมทั้งยอมรับฟังผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมถึงการกระทำของผู้ได้บังคับบัญชา สามารถ โน้มน้าว จูงใจ โดยใช้ความฉลาดและไหวพริบ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ด้านการควบคุม ให้มีการควบคุมพฤติกรรม พนักงาน โดยมีการกำหนดมาตรฐานการทำงาน เพื่อควบคุมและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการควบคุมทางการเงิน โดยกำหนดต้นทุน ค่าใช้จ่ายหรือ และสามารถควบคุมให้เป็นไปตามงบประมาณได้ ควบคุมโดยตรง มีการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยได้เข้าไปดูผลงานของผู้ปฏิบัติงานโดยตรงขณะปฏิบัติงาน และเมื่อเห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึงเข้าไปแก้ไขทันที และมีการ ควบคุมคุณภาพ ของงาน โดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาให้ทราบ

ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน ให้มีการทำบัญชีรายรับ ทำบัญชีรายจ่าย c|t ทำบัญชีเกี่ยวกับหนี้สิน

2) ด้านกิจกรรมลดรายจ่าย ให้ตระหนักถึง การลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ การลดค่าอาหาร การลดค่าใช้จ่ายของใช้ในครัวเรือน การลดรายจ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิง การลดค่ารักษาพยาบาล การลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก การลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุข

3) ด้านกิจกรรมเพิ่มรายได้ ให้มีการเพิ่มรายได้หลัก การหารายได้พิเศษ การพัฒนาอาชีพให้มีประสิทธิภาพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำประมง

4) ด้านกิจกรรมการออมที่หลากหลาย ให้ตระหนักถึง การวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินออม และให้ตระหนักถึงการ มีรูปแบบการออมเงินหลายวิธี เช่น ฝากธนาคาร เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

1) สำนักงาน ประมงจังหวัดและประมงอำเภอ ควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมความรู้พื้นฐาน ทางด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม เพื่อให้ชาวประมงพื้นบ้าน มีกระบวนการในการทำประมง อย่างมีขั้นตอนและเกิดประสิทธิภาพในการทำประมง ทั้งนี้การจัดการยังเป็นความรู้ที่เป็นสากล และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์การทุกขนาดและทุกประเภท

2) สำนักงานพัฒนาชุมชน ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมความรู้แก่ชาวประมงพื้นบ้านรวมถึงประชาชนในชุมชน ในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้สร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน ได้แก่ การสอนให้รู้จักทำบัญชีครัวเรือน เพิ่มรายได้ลดรายจ่าย และมีการออมที่หลากหลาย นั่นคือ การตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ให้มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง แล้วจากนั้นย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าทั้งทางอาชีพและทางเศรษฐกิจในขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับต่อไปได้

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ชาวประมงพื้นบ้านในเขต อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ซึ่งไม่มีการทำประมงพาณิชย์อยู่ ซึ่งอาจเป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างผลกระทบต่อการทำประมงพื้นบ้าน ทำให้ผลการศึกษาอาจจะไม่สามารถใช้ใน อาชีพประมงพื้นบ้านพื้นที่อื่นๆได้โดยตรง จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป ดังนี้

1) การศึกษาค้างต่อไปควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นๆทั้งในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ เพื่อทำการเปรียบเทียบผลการวิจัยทั้งด้านความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ทั้งที่มีการทำประมงพาณิชย์และไม่ทำประมงพาณิชย์

2) การศึกษาค้างต่อไปใช้การจัดการธุรกิจโดยทั่วไป คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการนำ และด้านการควบคุม โดยภาพรวมเพื่อเป็นแนวทาง ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเจาะลึกในแต่ละด้านที่มีอิทธิพลต่อการพึ่งตนเอง

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน . (2554). หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา บ้าน
เกาะเหลาะ หมู่ที่ 5 ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2552). นโยบายหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมทรัพยากรทางทะเล . (2556). ทรัพยากรป่าชายเลนจังหวัดตรัง [ออนไลน์]. สืบค้นจาก
http://www.dmcr.go.th/elibrary/elibrally/book_file/Book20121115102950.pdf.
- กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ . (2542). การประมงอวนรุนในประเทศไทย . กรุงเทพฯ :
กรมประมง
- กองเลขาการสหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ . (2545). สหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้
องค์กรประชาสัมพันธ์ระดับรากหญ้าและข้อเสนอนโยบายในการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ทรัพยากรชายฝั่ง. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้าพรินติ้ง.
- กัญวาลย์ จันทร โษติ และชุมเจตน์ กาญจนเกษร. (2544). กฎหมายและระเบียบเพื่อการจัดการประมง
โดยชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ภาควิชาการจัดการประมง.
- กัญญา ยิบอสู . (2554). การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านชุมชนปากน้ำเทพา ตำบล
เทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา . (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะศิลปศาสตร์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา . (2542). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ . พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับ
ปรับปรุง). กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). หลักสถิติ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา . (2550). การวิเคราะห์สถิติ สถิติสำหรับการบริหาร และวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 10.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง . (2548). กรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง .
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและพื้นที่ลุ่มน้ำ ภาคใต้สหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ .
(2541). สถานการณ์และปัญหาของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ปี 2540. กรุงเทพฯ:
เฟื่องฟ้าพรินติ้ง.
- จรรยา หยูทอง . (2540). ประมงพื้นบ้าน : เลือดเนื้อและวิญญาณของชุมชนภาคใต้ . สืบค้นจาก .
<http://kb.tsu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/797/1/article.pdf>

- จักรพงษ์ นิลพงษ์. (ม.ป.ป.). เกษตรกรรมยั่งยืนและสิ่งแวดล้อมชุมชน. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
- จันติมา จันท์เอียด. (2556). องค์การและการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จันทนา อินทปัญญา . (2548). วารสาร การจัดการสิ่งแวดล้อม ปีที่ 1(ฉบับที่ 1). การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- จุฑามาศ กมลรัตน์ (2550). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาระบบบริหาร ทหารบก. (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์.
- ชนิตา โชติเสถียรกุล . (2551). การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการทำบัญชีครัวเรือนของผู้ปกครอง นักศึกษาสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- ชัชวาล แอร์มหล้า . (2551). กระบวนการการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง อำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี . สืบค้นจาก http://irdmcru.mcru.ac.th/download_research.php?cat=1&page=1&author=5521006144005
- ชัยรัตน์ จุสปาโล และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่งเพื่อการพึ่งตนเองของชาวประมงพื้นบ้านใน ต .เกาะสาหร่าย อ .เมือง จ .สตูล. สืบค้นจาก http://www.abcsouththai.org/detail_research.php?research_id=45.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ชูศักดิ์ อุ้มบัณฑิตชัย . (2546). การ จัดการเรือแม่ของผู้ประกอบการในเขตจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงครามและสมุทรปราการ . (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหาร) . มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , บริหารธุรกิจ . สืบค้นจาก http://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2546/mba0946cus_ch5.pdf
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. 2543. กฎหมายกับชีวิตที่พอเพียง . เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง สังคมศาสตร์กับชีวิตที่พอเพียง : ปัจจุบัน - อนาคต . สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน.
- ชูกรี หะยีสาแม, ชำรงค์ อมรสกุล, อัญชลี กล้าเพชร , และสุลวานี สาเรฟ . สภาวะทางเศรษฐกิจและการจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนประมงพื้นบ้านในจังหวัดปัตตานี . โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา . มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี.

- ณรงค์ โชควัฒนา . (2542). เศรษฐกิจชุมชน : ทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย . (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณรงค์ ศรีโสภกา และคณะ . (2550). การนำองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการ
ดำรงชีวิตประจำวัน: กรณีศึกษาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.
กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏการจันบุรี.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง . (2554). แนวคิด หลักการ และการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง .
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. กาญจนบุรี: ผู้แต่ง.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2548). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ณัฐกาญจน์ สาสิงห์ . (2550). ภาวะหนี้กับการอยู่ดีมีสุขของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรี .
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล , คณะศิลปศาสตร์ , สาขาวิชาวิจัย
ประชากรและสังคม,
- ดำรง องคะเส. (2540). การรวมกลุ่มของสตรีกับการพัฒนาในชุมชน ชนชนบท. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะศึกษาศาสตร์.
- ตุลา มหาพสุชานนท์. (2547). หลักการจัดการหลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์
การพิมพ์.
- ตุลา มหาพสุชานนท์. (2554). หลักการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พี เอ็น เคแอนด์สกายพริ้น
ติ้งส์.
- ทวี หอมขง. (2545). สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ที่ทำการปกครองอำเภอประเหลียน จังหวัดตรัง . 2557. แผนที่อำเภอ . สืบค้นจาก
<http://www.palian.dopatrang.go.th/map.php>
- ไต้ทอง สิงห์นรา . (2551). อบรมนักเรียนทำบุญซิค ร้วเรือนโรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัวระเหว .
สืบค้นจาก. <http://www.thaischool.net/viewactive.php?ID=42103>
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2538). องค์การ ทฤษฎีและการออกแบบ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ . (2540). วิทยาการบริหาร สำหรับนักบริหารมืออาชีพในยุคโลกาภิวัตน์ .
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ . (2542). พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์ . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). หลักการบริหารจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ไทน์วัฒนาพานิช.

- ชันวา จิตต์สงวน, บันเทิง มาแสง, และ เศรษฐ สุขเกิด. (2543). โครงการวิจัยแนวทางและนโยบายในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน กรณีศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และทรัพยากร.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล . (2543). ระเบียบวิธีวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ . อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นภาพร ลิขิตวงศ์จร. (2550). บัญชีครัวเรือน : เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง . วารสารศูนย์ประชุมวิชาการ. ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2550.
- นภาพรณัฏ์ จันทร์ศัพท์ และคณะ. (2545). วิธีการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นภาพรณัฏ์ หะวานนท์ . (2542). องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการพัฒนาดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน เล่มที่ 1 ส่วนที่ 3. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุคส์
- นรินทร์ สังข์รักษา, ธีรศักดิ์ อุ๋นอารมณัฎ์เลิศ, และ ลุยง วีระนาวิน . (2552). ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: ศึกษากรณีจังหวัดราชบุรี. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ: ผู้แต่ง.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว
- ประดิพันธ์ อูปรมย์ . (2551). สร้างพลังทีมงานตามหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียง . นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเวศ ะสี . (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม . กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน
- ปัทมาวดี โพนกุล. (10 ธันวาคม 2555). สรุปประเด็นจากการประชุมเพื่อค้นหาประเด็นการวิจัยประมงพื้นบ้านภาคใต้: ความเข้าใจปัญหาและทิศทางการปรับตัว เพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ปิยธิดา ศุภลักษณ์ . (2552). การเปรียบเทียบความแตกต่างของความคาดหวังต่อปัจจัยจูงใจและรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชาระหว่างพนักงานที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน . (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะวิทยาศาสตร์.
- พรพิมล รัตนกุล . (10 ธันวาคม 2555). สรุปประเด็นจากการประชุมเพื่อค้นหาประเด็นการวิจัยประมงพื้นบ้านภาคใต้: ความเข้าใจปัญหาและทิศทางการปรับตัว เพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ 4 ธันวาคม 2541 สืบค้นจาก <http://www.amarin.co.th/royalspeech/speech41.htm>
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2542). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สภา.
- พิเชษฐ์ เดชผิว และปิยบุตร หล่อไกรเลิศ. (2546). ชุมชนกับธรรมชาติ. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- พิศิษฐ์ ชาญเสนาะ . (10 ธันวาคม 2555). สรุปประเด็นจากการประชุม เพื่อค้นหาประเด็นการวิจัย ประมงพื้นบ้านภาคใต้: ความเข้าใจปัญหาและทิศทางการปรับตัว เพื่อรองรับการเปิดเสรี อาเซียน. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- พิสมัย หาญมงคลพิพัฒน์ . (2547). สถิติและการวางแผนการตลาดทางเกษตร . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เพ็ชรี รูปะวิเชตร์. (2549). คุณุแจแห่งความสำเร็จของผู้ประกอบการสตรีระดับ SMEs กรณีศึกษา โรงงานเครื่องเคลือบดินเผาศิลาดล บ้านศิลาดล อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ . เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะศึกษาศาสตร์.
- ภัทรา เรื่องสินปัญญา .(2554). “บัญชีครัวเรือน” เรื่องใกล้ตัวที่ถูกลืมขำม. วารสารวิทยาการจัดการ และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 7 เล่มที่ 1 เดือนตุลาคม 2554 – เดือนมีนาคม 2555.
- ภาคภูมิ เนติโพธิ์ . 2542. สภาพการทำประมงและการจัดการทรัพยากรประมงของชาวประมงใน ชุมชนประมงบ้านทุ่ง รื่น ตำบลสาคร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร . (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะวิทยาศาสตร์.
- ภาคภูมิ วิชานติระวัฒน์ . 2555. ทะเลไทย . ปลาหายไปไหน . สืบค้นจาก http://www.greenpeace.org/seasia/th/campaigns/Ocean/bottom_trawler/.
- ภาพร ชันธหัตถ์. (2549). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ทิพย์สุวิทย์.
- ภูวนัย พุ่มไทรทอง .(2551). การสร้างความอยู่ดีมีสุข : การทำบัญชีครัวเรือน . พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มนัสศิริ ลูกรักษ์ . (2543). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำประมงเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง : กรณีศึกษาชุมชนประมงพื้นบ้านแหลมมะขาม ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี . (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะประมง ภาควิชาการจัดการประมง . (2557). การ ทำประมง. สืบค้น จาก <http://cyberlab.lh1.ku.ac.th/elearn/faculty/fisher/fi14/lesson4.htm>

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. (2556). พื้นฐานทางสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร ,
หลัก การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน . ค้นหามือ 28 กันยายน 2556, จาก
[http://www.rmuti.ac.th/user/thanyaphak/Web%20EMR/Web%20IS%20Environment%20g
r.1/contact/1-2-9.html](http://www.rmuti.ac.th/user/thanyaphak/Web%20EMR/Web%20IS%20Environment%20g r.1/contact/1-2-9.html).
- มานะ ช่วยชู . (2546). ความยากจนของชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช .
นครศรีธรรมราช: ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2539). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2549). สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ยุทธ ไถยวรรณ. (2557). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
วี.พรีนท์(1991).
- รงค์ ประพันธ์พงศ์. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ: เพลิดเพลินการพิมพ์.
- ระบบฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานข้อมูลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2556. พื้นที่ป่าชายเลนใน
อดีต [ออนไลน์]. สืบค้นจาก
http://marinegiscenter.dmcg.go.th/km/mangroves_doc08/#.VXk8Hfntmko.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . (2536). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา . พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย . พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยา
สาส์น.
- เลิศชาย ศิริชัย . (2549). ชาวประมงพื้นบ้าน คือใคร และ อย่างไร . สืบค้นจาก
[http://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=59&RecId=84&obj_id=468&showmen
u=no](http://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=59&RecId=84&obj_id=468&showmen
u=no)
- วรรณดี สุทธิรินรากร. (2556). การวิจัยเชิงคุณภาพ : การวิจัยในกระบวนทัศน์ทางเลือก . กรุงเทพฯ :
สยามปริทัศน์.
- วรรณิ แกมเกตุ . 2545. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการ
พึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วัฒนา สุกัณศีล . (2541). ชุมชนมุสลิมกับการเปลี่ยนแปลง . วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ 4(ฉบับที่ 1). 12-32.
- วัฒนา สุกัณศีล. (2544). การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนประมงรอบ
อ่าวปัตตานีการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว . ปัตตานี : ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต
ปัตตานี.

วารสารเพื่อการเตือนภัยสินค้าเกษตรและอาหาร ปีที่ 5 (ฉบับที่ 46). นโยบาย "ประมงยั่งยืน" พลิก
ฟื้นทรัพยากร ... ได้ท้องทะเล . (2556). ค้นหามื่อ 15 กันยายน 2556, จาก
[http://www.tofa.or.th/news/346135/นโยบาย%20ประมงยั่งยืน%20พลิกฟื้นทรัพยากร...ได้
ท้องทะเล.html](http://www.tofa.or.th/news/346135/นโยบาย%20ประมงยั่งยืน%20พลิกฟื้นทรัพยากร...ได้ท้องทะเล.html)

วาริพิน มงคลสมัย. (2551). งานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ทางการบัญชีเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
ในการผลิต ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของกลุ่มเกษตรกรกรบ้านเหมืองกวัก ต.มะเขือแจ้ อ.
เมือง จ.ลำพูน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

วาริพิน มงคลสมัย. (2552). งานวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ทางบัญชีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง .
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2549). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: การพิมพ์.

วิชัย เทียนน้อย. (2533). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพมหานคร : อักษร
วัฒนา.

วิชาญ รัตนมงคลศักดิ์. (2546). ภาวะผู้นำตามการรับรู้และตามความคาดหวังกับความพึงพอใจของ
พนักงาน. (การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะวิทยาศาสตร์,
สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ . สืบค้นจาก
http://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2546/iop0946wr_tpg.pdf

วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. (2549). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย .
กรุงเทพฯ: แสงดาว.

วิเชียร วิทญูดม. (2551). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.

วิทยา อารมณ์ . (2545). เครื่องมือประมงแบบทำลายล้างในภาคใต้ . สงขลา : โครงการการจัดการ
ทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้.

วินัย อุทัยรัตน์ . (2544). วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน จังหวัดสงขลา . (ภาคนิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะพัฒนาสังคม.

วีราภรณ์ วงศ์คนดี . (2554). ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัด
กาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏการจันบุรี ,
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.

- วุฒิชัย วังคะฮาด. (2537). ตำราวงเครื่องมือประมงในเขตอนุรักษ์ห้วยทะเล จังหวัดตรัง. รายงานการสัมมนาวิชาการประจำปี 2537. กรุงเทพฯ: กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ศิริพร ประมงทรัพย์. (2546). การดำเนินงานของธุรกิจประมงทะเลพาณิชย์ประเภทวนล้อม (อวนดำ) ในจังหวัดสมุทรสาคร . (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะบริหารธุรกิจ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542). องค์การและการจัดการ . กรุงเทพฯ : Diamond in Business World.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2543). รู้เพื่อเรื่องศัพท์การบริหารธุรกิจการบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพฯ : ธนัชการพิมพ์
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ . (2545). ทฤษฎีองค์การ . กรุงเทพฯ: ธรรมสาร
- ศิริศักดิ์ ปานบำรุง . (2545). รูปแบบการจัดองค์การธุรกิจก่อสร้างในสถานะเศรษฐกิจถดถอย . (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, คณะบริหารธุรกิจ.
- ศิลป์ธนศักดิ์ ศรีมันตะ และคณะ (2554). โครงการศึกษารูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินเพื่อการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนบ้านสุขสันติ ตำบลนาโตะ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- ศุภโชค แก้วทอง และสมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล . (2552). การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขต ตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา . สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งปัตตานี. (2555). โครงการฟื้นฟูทรัพยากรประมงชายฝั่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สืบค้นจาก <http://www.fisheries.go.th>
- ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดยโสธร . (2549). เศรษฐกิจพอเพียงชาวบ้าน. ยโสธร: ผู้แต่ง.
- สถาพร ศรีสังข์ . (2541). ประมงพื้นบ้านภาคใต้ : ภาพความล่มสลายของหมู่บ้าน . สืบค้นจาก <http://kb.tsu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/793/1/article.pdf>.
- สมคิด บางโม. (2555). องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2547. การวางแผนกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ . (2542). พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์ . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2534). การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- สันทัด สมชีวีตา . (2535). ทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539). ในการสัมมนาเรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ครั้งที่ 2,. กรุงเทพฯ: องค์กรพัฒนาเอกชน.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สารานุกรมในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว . 7 ตุลาคม 2552. แนวพระราชดำริ : หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง . สืบค้นจาก <http://www.haii.or.th/wiki84/index.php/หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . (2554). สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ . (2551). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานจังหวัดตรัง. (2558). บรรยายสรุปจังหวัดประจำปี 2558 [ออนไลน์]. สืบค้นจาก www.trang.go.th/trangnew/report2558.docx
- สำนักงานประมงจังหวัดตรัง. (2555). ทะเบียนเรือประมงประจำปี 2555 [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.fisheries.go.th/fpo-trang/tabean_rpm.htm.
- สำนักงานประมงจังหวัดตรัง. (2557). รายการออกใบอนุญาตใช้เรือ / ทะเบียนเรือไทย จังหวัดตรัง ปีงบประมาณ 2555-2557. ตรัง: หน่วยบริการเคลื่อนที่สำนักงานประมงจังหวัดตรัง / สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ ๕.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). สํารวจรายได้ของครัวเรือนทำประมงทะเลขนาดเล็ก . สืบค้นจาก http://service.nso.go.th/nso/nso_center/project/search_center/23project-th.htm.
- สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง กรมประมง. (2551). ข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจสถานะสังคมและเศรษฐกิจชาวประมงขนาดเล็ก. ผลผลิตหมู่บ้านประมงทะเลปี . สืบค้นจาก http://fishco.fisheries.go.th/fisheconomic/fish_News62.html
- สิน พันธุ์พินิจ. (2554). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2554). เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬน พับลิชชิ่ง.
- สีลาภรณ์ บัวสาย. (10 ธันวาคม 2555). สรุปประเด็นจากการประชุมเพื่อค้นหาประเด็นการวิจัยประมงพื้นบ้านภาคใต้ : ความเข้าใจปัญหาและทิศทางการปรับตัว เพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

- สุชัยญา ทองรักษ์ . (2543). เศรษฐกิจการประมง . สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , คณะ
ทรัพยากรธรรมชาติ.
- สุพพตา ปิยะเกศิน. (2539). การเงินส่วนบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.
- สุภางค์ จันทวานิช .(2553).วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ . พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). ใต้เบื้องยุคลบาท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย . (2546). การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร . (พิมพ์ครั้งที่ 3). ฉบับ
ปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ติरणานนท์ . (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ . กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล พิริยธนาลัย . (10 ธันวาคม 2555). สรุปประเด็นจากการประชุมเพื่อค้นหาประเด็นการวิจัย
ประมงพื้นบ้านภาคใต้ : ความเข้าใจปัญหาและทิศทางการปรับตัว เพื่อรองรับการเปิดเสรี
อาเซียน. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- เสนาะ ดิยาวี. (2544). หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนายั่งยืน. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). วิธีสู่วิตพอเพียง. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์.
- องค์การความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน. (2557). ชาวประมงพื้นบ้านกับการ
จัดการทรัพยากร [ออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.wetlandthai.org/data/crysis_2.html.
- อนิวัช แก้วจางค์. (2550). หลักทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการ. หลักการจัดการ: มหาวิทยาลัยทักษิณ
- อนิวัช แก้วจางค์. (2554). หลักการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยทักษิณ: นาคิลป์โฆษณา.
- อภิชัย พันธเสน . (2549). สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง . กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อภิชา ที่รักษ์. (2551). ภูมิปัญญาตกระแส ทางรอดในภาวะเศรษฐกิจถดถอยโดยใช้หลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: ยูแพคอินเตอร์.
- อภิญา โขคนัก . (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพึ่งตนเองของคนยากจนในจังหวัด
อุดรธานี . (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี , คณะศิลปะ
ศาสตร์, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.

- อรศุดา เจริญรัตน์. (2543). การเกิดขึ้นการดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย . (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์, สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์.
- อลงกรณ์ มีสุทธา และ สมิต สัมภูกร. (2548). การประเมินผลการปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ: การพิมพ์. อังสุณี ชุณหปราณ , จุฑาภรณ์ รัตน์ไชย และอาภรณ์ มีชูพันธ์ . (2539). ประเมินผลการจับสัตว์น้ำจากทะเลสาบสงขลา . เอกสารวิชาการฉบับที่ 4/2539. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการวิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (10 ธันวาคม 2555). สรุปประเด็นจากการประชุมเพื่อค้นหาประเด็นการวิจัยประมงพื้นบ้านภาคใต้ : ความเข้าใจปัญหาและทิศทางการปรับตัว เพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียน. ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- อาภาพร ภควัตชัย. (2553). การศึกษาการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือนในชุมชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ .(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย.
- อารี เพชรสุด. (2530). มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- อำพล เสนาณรงค์. (21-22 มกราคม 2542). ทิศทางการพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. การประชุมวิชาการของสถาบันวิจัยพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกับศิษย์เก่ายูพีแอลบีแห่งประเทศไทยและกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , โรงแรมแก่นอินน์ จังหวัดขอนแก่น.
- อุดมพร อมรธรรม. (2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- อุษา โสทรจิตร. (2545). แนวทางในการพัฒนาธุรกิจชุมชน สำหรับผู้ผลิตกระดาษใยสับปะรด บ้านมูลทราย ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Bossel, H. (1999). Indicators for Sustainable Development: Theory, Method. Interational Institute for Sustainable Development, Manitoba Canada.
- Brown, J., Hanson, E. and Liverman, M. (1987). Global Sustainability: Toward Definition. Environmental Management. 11(6): 713-719.
- Certo, S.C. and Certo, S.T. (2006). Modern Management. 10th ed. New Jersey: Pearson.
- Donnelly, James. H, Gibson, J.L. and Ivancevich, J.M.. (1998). Fundamentals of Management. 10th ed. U.S.A.: McGraw-Hill.

- Food and Agriculture Organization of the United Nations, (1999). Indicators for sustainable development of marine capture fisheries. FAO technical guidelines for responsible fisheries No. 8FAO, ROME.
- Garcia, S. M. and Staples, D. J. (2000). Sustainability reference systems and indicators for responsible marine capture fisheries: a review of concepts and elements for a set of guidelines. *Marine and Freshwater Research*. 51(5): 385 – 426.
- George, Jennifer M. and Jones, R. Gareth. (2004). *Understanding Managing Organizational Behavior*. U.S.A.: Addison Wesley.
- Hellriegel, D.J. and Slocum, J.W. (2005). *Management*. U.S.A.: McGraw-Hill.
- Jones, Gareth R. and Hill, C.L. (2000). *Management*. Singapore: McGraw-Hill.
- Keiser, James, Frederick J. DeMicco and Robert N. Grimes. (2000). *Contemporary Management Theory: Controlling and Analyzing Costs in Foodservice Operations*. 4th ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Koontz, H and H. Weihrich. (1988). *Management*. Singapore: McGraw-Hill, Inc.
- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). "Determining sample size for research activities", *Journal of Education and Psychological Measurement*, 607-610
Oxford University Press.
- Robbins, S. P. and M. Coulter. (1999). *Management* 6th ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Robbins, Stephen P. and Decenzo. (2004). *Management*. 6th ed. U.S.A.: Prentice-Hill.
- Robbins, Stephen P. and Coulter, Mary. (2002). *Management*. 6th ed. U.S.A.: Prentice-Hill.
- Schermerhorn, John R. (2002). *Management*. 7th ed. U.S.A.: John Wiley & Sons.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*. New York: John Wiley and Sons.
- Snell, Scott A. and Bateman, S.T. (2000). *Management: Competing in the New Era*. 5th ed. New York: McGraw-Hill.
- Stevens, J. (1992). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences*. 2nd ed., Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associate, Inc.
- Williams, Chuck. (2000). *Management*. U.S.A.: South-Western Publishing.
- Williams, Chuck. (2005). *Management*. 3th ed. U.S.A : Thomson.
- World Commission on Environment and Development, (1987). *Our Common Future*., Oxford,

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่องการจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ พึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

เรียน : ท่านผู้ตอบ

ผู้วิจัยกำลังศึกษาเรื่อง “การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง: กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง” คำตอบของท่านจะมีคุณค่าต่องานวิจัยนี้ ซึ่งในกรณีนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ผู้วิจัยเพียงสนใจในความคิดเห็นของท่านและต้องการคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อมูลของท่านจะมีการเก็บไว้เป็นความลับ โดยจะใช้ข้อมูลในการนำเสนอที่เป็นโดยภาพรวมเท่านั้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความกรุณาในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางสาวจันทิมา จันทรเที่ยง
ผู้วิจัย

ชื่อ.....นามสกุล.....

ที่อยู่.....

เบอร์โทร.....

ผู้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามในคำถามที่กำหนดให้ ข้อใดตรงกับความเป็นจริงให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน (เพียงหนึ่งตัวเลือก)

1.1 อายุ.....ปี

1.2 เพศ

ชาย

หญิง

1.3 ศาสนา

พุทธ

อิสลาม

คริสต์

อื่นๆ.....

1.4 ระดับการศึกษา

ไม่ได้เข้ารับการศึกษ ประถม.ต้น ประถม.ปลาย ม.ต้น

ม.ปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

1.5 ประสบการณ์ในการทำประมงพื้นบ้านปี

1.6 วิธีการเริ่มต้นทำประมงพื้นบ้านของท่าน

เริ่มต้นด้วยตนเอง

สืบทอดอาชีพ

อื่นๆ.....

1.7 เหตุผลจูงใจในการทำธุรกิจประมงพื้นบ้านของท่าน

เป็นธุรกิจครอบครัว

เป็นธุรกิจที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างมั่นคง

เป็นธุรกิจที่ได้รับผลตอบแทนสูง

เป็นธุรกิจที่ชอบและมีใจรักเป็นส่วนตัว

อื่นๆ.....

1.8 จำนวนเรือที่ท่านเป็นเจ้าของ.....ลำ

1.9 จำนวนแรงงานที่ใช้ประมงทั้งหมด.....คน แรงงานครัวเรือน.....คน แรงงานจ้าง.....คน

1.10 ทำประมงห่างจากชายฝั่งไม่เกิน.....กิโลเมตร

ส่วนที่ 2 การวัดระดับการปฏิบัติการจัดการธุรกิจ 4 ด้าน

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามในคำถามที่กำหนดให้ ข้อใดตรงกับความเป็นจริงให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การจัดการธุรกิจ	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
ด้านการวางแผน					
1. ท่านได้สำรวจการทำประมงของตนเองแล้วรู้ถึงความสามารถในการ ทำประมงของท่านในปัจจุบัน					
2. ท่าน ได้ สำรวจ แล้วรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการทำประมงของท่านในปัจจุบัน เช่น ทรัพยากรชายฝั่ง ทรัพยากรสัตว์น้ำ สภาพเศรษฐกิจ เป็นต้น					
3. ท่านมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ในการทำประมง เช่น เพื่อการบริโภค เพื่อขายสร้างรายได้ ต้องการเพิ่มปริมาณในการจับสัตว์น้ำ เป็นต้น					
4. ท่านมีการวางแผนงานในการทำประมง ออกเป็นช่วง อย่างชัดเจน เช่น ข้างขึ้น - ข้างแรม เดือนหรือ ฤดูกาล ว่าช่วงไหนจะทำการกิจกรรมประมงอะไร					
5. ท่านมีการประเมินการทำประมงว่า เป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ เช่น เวลาที่ใช้ในการเดินเรือ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ กำไร/เที่ยว เป็นต้น					
6. ท่านมีการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ไม่เป็นไปดั่งที่คาดการณ์ไว้					

การจัดการธุรกิจ	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
ด้านการจัดองค์การ					
1. ท่านแบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่นั้น อย่างชัดเจนในการทำประมง					
2. ท่าน แบ่งงานตามความถนัดและมอบหมายงานให้เหมาะสมโดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน ในการทำประมง					
3. ท่าน ให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่แรงงานในการตัดสินใจหรือสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำประมง					
4.ท่านมีการฝึกหรืออบรมพัฒนาการทำงานประมงของแรงงาน					
5.ท่านมีการจ่ายผลตอบแทนการทำงานแก่แรงงานในหลายรูปแบบ					
6.ท่านมีการประเมินการทำงานของแรงงานในการทำประมง					
ด้านการนำ					
1.ท่านสามารถทนต่อความยากลำบาก ความกดดัน ความขัดแย้งและสามารถทำงานในสถานที่ที่ลำบาก					
2.ท่านมีสติ สามารถไตร่ตรองได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว เชื่อมั่นในตนเองและยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น					
3.ท่านมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของท่าน และ					

การจัดการธุรกิจ	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
รวมถึงรับผิดชอบในการกระทำของ แรงงานประมงของท่านด้วย					
4.ท่านสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น สามารถ เข้ากับ คนได้ทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็ นชาวประมงด้วยกัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือ ชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมี ความสามารถในการสื่อสาร ที่รู้เรื่องเข้าใจ ง่าย					
5.สามารถใช้ความฉลาดและไหวพริบที่มี มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำประมง					
ด้านการควบคุม					
1.ท่านมีการทำข้อตกลงในการทำงาน เพื่อ เป็นเกณฑ์ ควบคุมและประเมินผลการ ปฏิบัติงานประมง					
2.ท่าน มีการ กำหนดต้นทุน ค่าใช้จ่าย ใน การทำประมง และสามารถควบคุมให้ เป็นไปตามที่ประมาณการไว้					
3.ท่าน ได้เข้าไปดูผลงานของ แรงงาน โดยตรงขณะปฏิบัติงาน ประมง และเมื่อ เห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึงเข้าไป แก้ไขทันที					
4.ท่านประเมินผลการปฏิบัติงานและแจ้ง ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาให้ แรงงาน ทราบ					

ส่วนที่ 3 การวัดระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามในคำถามที่กำหนดให้ ข้อใดตรงกับความเป็นจริงให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
การจัดทำบัญชีครัวเรือน					
1. ท่านทำบัญชีรายรับ					
2. ท่านทำบัญชีรายจ่าย					
3. ท่านทำบัญชีเกี่ยวกับหนี้สิน					
การลดรายจ่าย					
1. ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำประมง เช่น ดูแลซ่อมแซมเครื่องมือประมงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ใช้งานได้ยาวนานขึ้น					
2. ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าอาหารที่ใช้จ่ายในแต่ละวัน เช่น ใช้อัตถุดิบที่หาได้เอง แทนการซื้ออาหารสำเร็จรูป ลดการซื้ออาหารที่ไม่จำเป็นในการบริโภค					
3. ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าของใช้ในครัวเรือน เช่น ค่าสบู่ ค่าผงซักฟอก โดยใช้ในปริมาณที่พอเหมาะ เป็นต้น					
4. ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าน้ำมัน ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น					
5. ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก เช่น มีการส่งต่อเสื้อผ้าจากรุ่นสู่รุ่น สอนเรื่องการประหยัดและการออม เป็นต้น					

6.ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอบายมุข เช่น ค่าเหล้า ค่าบุหรี และการพนันทุกชนิด					
การเพิ่มรายได้					
1.ท่านมีการทำประมงหลายชนิด เช่น หาปลา หาหอย หาสาหร่าย เป็นต้น					
2.ท่านมีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการทำอาชีพเสริม ที่นอกเหนือจากการทำประมง					
3.ท่านมีการพัฒนาการทำประมงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น					
4.ท่านมีการ นำสัตว์น้ำ ที่ได้จากการทำประมงมาแปรรูปให้ให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เช่น ปลาเค็ม กุ้งแห้ง เป็นต้น					
การออมที่หลากหลาย					
1.ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงินออม					
2.เมื่อท่านมีรายได้มาแล้ว ท่านเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน ส่วนที่เหลือจึงเป็นค่าใช้จ่าย					
3.ท่านมีรูปแบบการออมเงินหลายวิธี เช่น ฝากธนาคาร เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น					

ส่วนที่ 4 การวัดระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามในคำถามที่กำหนดให้ ข้อใดตรงกับความเป็นจริงให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
ด้านความพอประมาณ					
1. ท่านดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ่มเฟือย					
2. ท่านมีการลงทุนในการประกอบอาชีพแบบค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับฐานะของครอบครัว					
3. ท่านมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย					
4. ท่าน มีการ ลดต้นทุนในการประกอบอาชีพอย่างเหมาะสม					
5. ท่านใช้จ่ายตาม ความ จำเป็นและเหมาะสมกับรายได้					
6. ท่านนำอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีอยู่เดิม ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพ					
7. ท่าน ประกอบอาชีพและ สามารถ เลี้ยงตนเองได้และมีความพอใจกับ วิถีชีวิต ที่เป็นอยู่					
ด้านการมีเหตุผล					
1. ท่านพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองและครอบครัวมากกว่าคนอื่น					
2. ท่านตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างสมเหตุสมผล					
3. ท่านใช้เทคโนโลยีทั้งแบบดั้งเดิม และ					

การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการปฏิบัติ				
	น้อยที่สุด (1)	น้อย (2)	ปานกลาง (3)	มาก (4)	มากที่สุด (5)
แบบสมัยใหม่ มาปรับใช้ ที่สอดคล้องกับ การทำประมง และ เหมาะสม สภาพแวดล้อม					
4.ท่านสามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น อย่าง มีเหตุผล และ ใ้ตรงตรงอย่างรอบคอบ					
5.ท่านมีการวางแผนครอบครัวในอนาคต					
6.ท่านพยายามแก้ไขปัญหาทางอาชีพด้วย ตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น					
ด้านการมีภูมิคุ้มกัน					
1.ท่านมีการจัดสรรรายได้ออกเป็นสัดส่วน เพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและอนาคต					
2.ท่านมีการออมเงินเพื่อการลงทุน และ สะสมเงินสำรองสำหรับครอบครัว ไว้ รองรับภาวะฉุกเฉิน					
3.ท่าน มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัด ให้แก่สมาชิกในครอบครัว					
4.ท่านรู้จักตนเอง รู้ศักยภาพตนเองและรู้ ปัญหาภายในครอบครัว และการประกอบ อาชีพ					
5. ท่านหลีกเลี่ยงการใช้เงินนอกระบบ					
6. ท่านมีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบ อาชีพ					

ภาคผนวก ข.

แปลผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย

แปลผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการทางธุรกิจและการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง
กรณีศึกษา ชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 1: รศ.ดร. สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 2: ดร. พัฒนิจ โกญจนาท

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ 3: อาจารย์พิไลวรรณ ประพศิต

คำชี้แจง การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับตัวแปร โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

คะแนน +1 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับตัวแปร
 คะแนน 0 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับตัวแปร
 คะแนน -1 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับตัวแปร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อที่	ข้อรายการ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
1	อายุ.....ปี	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
2	เพศ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	ศาสนา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	ระดับการศึกษา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	ประสบการณ์ในการทำประมง พื้นบ้าน.....ปี	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	วิธีการเริ่มต้นทำประมงพื้นบ้านของ ท่าน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	เหตุผลสนใจในการทำธุรกิจประมง พื้นบ้านของท่าน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
8	จำนวนเรือที่ท่านเป็นเจ้าของ.....ลำ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	จำนวนแรงงานที่ใช้ประมงทั้งหมด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อรายการ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
คน						
	9.1 แรงงานครัวเรือน.....คน 9.2 แรงงานจ้าง.....คน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	ทำประมงห่างจากชายฝั่งไม่เกินกิโลเมตร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 2 การวัดระดับการปฏิบัติการจัดการธุรกิจ 4 ด้าน

ข้อที่	การจัดการธุรกิจ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	ด้านการวางแผน						
1	วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน : ท่านได้ สำรวจการทำประมงของตนเอง แล้วรู้ถึง ความสามารถในการทำประมงของท่านใน ปัจจุบัน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก : ท่านได้ สำรวจแล้วรับรู้ถึงสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อ การทำประมงของท่านในปัจจุบัน เช่น ทรัพยากรชายฝั่ง ทรัพยากรสัตว์น้ำ สภาพ เศรษฐกิจ เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	กำหนดเป้าหมาย: ท่านมีวัตถุประสงค์หรือ เป้าหมาย ในการทำประมง เช่น เพื่อการ บริโภค เพื่อขายสร้างรายได้ ต้องการเพิ่ม ปริมาณในการจับสัตว์น้ำ เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน: ท่านมี การวางแผนงานในการทำประมงเป็นช่วง เช่น ช้างขึ้น-ช้างแรม เดือน ตุลาคม ว่าช่วง ไหนจะทำกิจกรรมประมงอะไร	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการธุรกิจ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
5	ประเมินแนวทางปฏิบัติงาน : ท่านมีการประเมินการทำประมงว่าเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ เช่น เวลาที่ใช้ในการเดินเรือ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ เป็นต้น	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
6	ทบทวนและปรับเปลี่ยน : ท่านมีการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
ด้านการจัดองค์การ							
7	ความเป็นทางการ : ท่านมีการกำหนดกิจกรรมหรือกฎระเบียบ การทำงานของแรงงานอย่างชัดเจน ในการทำประมง	+1	-1	+1	1	0.34	ใช้ไม่ได้
8	แบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ : ท่านแบ่งงานออกตามหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยจะมีผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่นั้น อย่างชัดเจนในการทำประมง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	ความชำนาญเฉพาะอย่าง : ท่านแบ่งงานตามความถนัดและมอบหมายงานให้เหมาะสมโดยยึดหลักวางคนให้เหมาะสมกับงาน ในการทำประมง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	การกระจายอำนาจ: ท่านให้อิสระและการมีส่วนร่วมแก่แรงงานในการตัดสินใจหรือสามารถแสดงความคิดเห็นในการทำประมง	+1	0	+1	1	0.67	ใช้ได้
11	การฝึกอบรม : ท่านมีการฝึกหรืออบรมพัฒนาการทำงานประมงของแรงงาน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12	การจ่ายผลตอบแทน : ท่านมีการจ่ายผลตอบแทนการทำงานประมงแก่แรงงานใน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการธุรกิจ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	หลายรูปแบบ						
13	การประเมินผลการปฏิบัติงานแรงงาน : ท่านมีการประเมินผลงานของแรงงานในการทำประมง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	ด้านการนำ						
14	ความอดทน : ท่านสามารถทนต่อความยากลำบาก ความกดดัน ความขัดแย้งและสามารถทำงานในสถานที่ที่ลำบาก	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
15	ความสามารถในการตัดสินใจ : ท่านมีสติ สามารถไตร่ตรองได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว เชื่อมั่นในตนเองและยอมรับการตัดสินใจของผู้อื่น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
16	ความรับผิดชอบ : ท่านมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมถึงรับผิดชอบในการกระทำของแรงงาน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
17	ความสามารถในการจูงใจ : ท่านสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น สามารถเข้ากับคนได้ ทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็น ชาวประมงด้วยกัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการสื่อสาร พูดจารู้เรื่องเข้าใจง่าย	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
18	มีความฉลาดและไหวพริบ : สามารถใช้ความฉลาดและไหวพริบที่มี มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำประมง	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
	ด้านการควบคุม						
19	การควบคุมพฤติกรรมแรงงาน : ท่านมีการทำข้อตกลงในการทำงาน เพื่อควบคุมและ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อที่	การจัดการธุรกิจ	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	ประเมินผลการปฏิบัติงานประมง						
20	การควบคุมทางการเงิน: ท่านมีการกำหนดต้นทุน ค่าใช้จ่ายในการทำประมง และสามารถควบคุมให้เป็นไปตามที่ประมาณการไว้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
21	การควบคุมการปฏิบัติงาน : ท่านได้เข้าไปดูผลงานของแรงงาน โดยตรงขณะปฏิบัติงานประมง และเมื่อเห็นว่าการทำงานคลาดเคลื่อนจึงเข้าไปแก้ไขทันที	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
22	การควบคุมคุณภาพของงาน : ท่านประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติงานประมงของแรงงานและแจ้งผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาให้ทราบ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ส่วนที่ 3 การวัดระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ

ข้อที่	การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	การจัดทำบัญชีครัวเรือน						
1	ท่านทำบัญชีรายรับ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	ท่านทำบัญชีรายจ่าย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	ท่านทำบัญชีเกี่ยวกับหนี้สิน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	การลดรายจ่าย						
4	ลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ : ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำประมง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	ลดค่าอาหาร : ท่านมีความพยายามที่จะลด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อที่	การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	ค่าอาหารที่ใช้จ่ายในแต่ละวัน						
6	ลดค่าใช้จ่ายค่าของใช้: ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าของใช้ในครัวเรือน เช่น ค่าสบู่ ค่าผงซักฟอก เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	ลดรายจ่ายค่าน้ำมัน: ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าน้ำมันรถ น้ำมันเชื้อเพลิง	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
8	ลดค่ารักษาพยาบาล: ท่านมีความพยายามที่จะลดค่ารักษาพยาบาล เช่น ค่าหมอ ค่ายา	0	+1	0	1	0.34	ใช้ไม่ได้
9	ลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก : ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับลูก เช่น ค่าขนม ค่าหนังสือ ค่าเสื้อผ้า ค่าเล่าเรียน เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	ลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบวม : ท่านมีความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบวม เช่น ค่าเหล้า ค่านูหรี่ การเล่นเกมพนันทุกชนิด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	การเพิ่มรายได้						
11	เพิ่มรายได้หลัก: ท่านมีการทำประมงหลายชนิด เช่น หาลา หาทอย หาสาหรัย เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12	หารายได้พิเศษ : ท่านมีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการทำอาชีพเสริม	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
13	พัฒนาอาชีพ : ท่านมีการพัฒนาการทำประมงให้มีประสิทธิภาพ	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
14	แปรรูปผลิตภัณฑ์ : ท่านมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำประมง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	การออมที่หลากหลาย						
15	ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายเพื่อให้มีเงิน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อที่	การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	ออม						
16	เมื่อท่านมีรายได้มาแล้ว ท่านเก็บเงินส่วน หนึ่งไว้เป็นเงินออมก่อน ส่วนที่เหลือจึง เป็นค่าใช้จ่าย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
17	เมื่อท่านมีรายได้มาแล้ว ท่านจะนำไปใช้ จ่ายก่อน แล้วเมื่อมีเงินเหลือจึงเก็บไว้เป็น เงินออม	+1	-1	+1	1	0.34	ใช้ไม่ได้
18	ท่านมีรูปแบบการออมเงินหลายวิธี เช่น ฝากธนาคาร เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้

ส่วนที่ 4 การวัดระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อที่	การพึ่งตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	ด้านความพอประมาณ						
1	ท่านดำเนินชีวิตแบบพออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	ท่านมีการลงทุนในการประกอบอาชีพ แบบค่อยเป็นค่อยไป สอดคล้องกับฐานะ ของครอบครัว	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	ท่านมีรายได้สมดุลกับรายจ่าย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	ท่านมีการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ อย่างเหมาะสม	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
5	ท่านใช้จ่ายตามจำเป็นและเหมาะสมกับ รายได้	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
6	ท่านนำอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีอยู่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ข้อที่	การพึ่งตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
	เดิม ในท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ใน การประกอบอาชีพ						
7	ท่านสามารถช่วยเหลือตนเองได้และมี ความพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
	ด้านการมีเหตุผล						
8	ท่านมีการทำอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้	0	0	0	0	0	ใช้ไม่ได้
9	ท่านพึ่งพาทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา ของตนเองและครอบครัวมากกว่าคนอื่น	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
10	ท่านตระหนักในคุณค่าของเงินและใช้เงิน อย่างสมเหตุสมผล	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
11	ท่านใช้เทคโนโลยีทั้งแบบดั้งเดิม และ สมัยใหม่ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความ ต้องการและสภาพแวดล้อม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12	ท่านคิดอย่างมีเหตุผลและไตร่ตรองอย่าง รอบคอบในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
13	ท่านมีการวางแผนครอบครัวในอนาคต	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
14	ท่านพยายามแก้ไขปัญหามาทางอาชีพด้วย ตนเองก่อนที่จะพึ่งคนอื่น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
	ด้านการมีภูมิคุ้มกัน						
15	ท่านมีการจัดสรรรายได้ในการบริโภค การ ออม การลงทุน เพื่อใช้จ่ายในปัจจุบันและ อนาคต	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
16	ท่านมีการออมเงินเพื่อการลงทุน และ สะสมเงินสำรองสำหรับครอบครัว ไว้ รองรับภาวะฉุกเฉิน	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
17	มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่ สมาชิกในครอบครัว	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
18	ท่าน รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพตนเองและรู้ ปัญหาภายในครอบครัว และการประกอบ อาชีพ	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้

ข้อที่	การพึ่งตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ผู้เชี่ยวชาญท่านที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
19	ท่านหลีกเลี่ยงการใช้นอกระบบ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
20	ท่านมีรายได้สม่ำเสมอจากการประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้จดทะเบียนทำการประมงโดยใช้เรือขนาดความยาวไม่เกินสิบสี่เมตร
อำเภอปะเหลียน แล อำเภอดำรงสำราญ จังหวัดตรัง

รายชื่อผู้จดทะเบียนทำการประมงโดยใช้เรือขนาดความยาวไม่เกินสิบสี่เมตร
อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ปีงบประมาณ 2554-2557

ลำดับ ที่	ภูมิลำเนาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
1	นายสุทิน สุขสุวรรณ	4/23	1	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
2	นายสมาน เพ็ชรเพ็ง	96/2	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
3	นายเทวัญ หงสตา	59	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
4	นางเพ็ญภา พิทักษ์พิรพันธ์	266/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
5	นายประจักษ์ หาตุล	100	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
6	นายทิวา หยังหลัง	95/2	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
7	นายสราเดช ขาวดี	84	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
8	นางอภาพร แก้วมณี	259/16	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
9	นางภาวิณี เอ็งจ้วน	264/3	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
10	นายสมปอง ไชยเพชร	259/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
11	นายรัชชัย รัตนเสน	259/10	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
12	นายวุฒิพงษ์ สงชัย	278	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
13	นายทิวา หยังหลัง	95/2	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
14	นายสมศักดิ์ พิทักษ์นิระพันธ์	285/4	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
15	นายพิพัฒน์พงศ์ ไชยเพชร	259/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
16	นายบุญสิทธิฤทธิ์ พิทักษ์นิระพันธ์	265/5	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
17	นายนิกุล ขาวดี	259/19	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
18	นายประยูร พิทักษ์นิระพันธ์	259/15	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
19	นายชัยรัตน์ บุญธรรม		2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
20	นายชาญวิทย์ ขาวดี		2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
21	นายชลอ สมหวัง	39	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
22	นายปิยวัฒน์ จิตหลัง	70	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิคณาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
23	นายรัตน จิโสะ	77	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
24	นายพิรุณ ชายท่วย	19/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
25	นายเจน จิตรหลัง	95	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
26	นายโกศล หงสตา	47/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
27	นายวันชัย หงสตา	17/2	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
28	นายสุรินทร์ หงสตา	93/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
29	นายชวิทย์ จันทร์เจ้า	70/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
30	นายอมร จิตหลัง	95/3	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
31	นายสอน สงชัย	78	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
32	นายพรชัย หงสตา	254	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
33	นายประดิษฐ์ หวังชัย	95	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
34	นายปราโมท ดินะลี	271	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
35	นายแก้ว เพียรเพ็ง	1/1	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
36	นายไพรัตน์ ผุดกุล	121/29	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
37	นายวุฒิศักดิ์ กาญจนวงษ์	264/5	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
38	นางนาคยา ดินะลี	259/9	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
39	นางนาคยา ดินะลี	259/9	2	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
40	นายแดง แผล่ตอง	3	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
41	นายสมนึก ชายท่วย	16/1	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
42	นายเชาวลิต กงผลาญ	1/2	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
43	นายอุดม สารบัน	93/1	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
44	นายประกิจ จิตรหลัง	62	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
45	นายประเสริฐ หงสตา	51	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
46	นายอำนาจ สรรบรรณ	29/1	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
47	นายสมมาตร ชายท่วย	16/2	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิคณาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
48	นายวีระศักดิ์ ธนาภิรติร์ชนะกุล	71	3	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
49	นายทำนอง กันปุย	177/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
50	นายเข้มทอง เสียมไหม	174	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
51	นายศุภชัย จิโสะ	235	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
52	นายเสริมศักดิ์ หยั่งหลัง	186	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
53	นายพล สงชัย	232/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
54	นส.สุกานดา ขาวดี	200	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
55	นางจรรยา นุ่นเขต	224	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
56	นายพร้อม จิโสะ	252	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
57	นายสมพร จิโสะ	225	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
58	นายอศุทธ์ ชุมคง	225/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
59	นายสมชาย รอดเข้ม	252	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
60	นายเรวัต หงสตา	221	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
61	นายศักดิ์ชัย จิตเที่ยง	282	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
62	นายเจริญ เพ็ชรเพ็ง	272/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
63	นายนิรุทธ์ จิโสะ	126	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
64	นายทงชัย โต๊ะหมาด	135	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
65	นายคณิง เจริญฤทธิ์	219/6	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
66	นายพิรพงษ์ หงสตา	120	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
67	นายกิจชัย โนราช	254/2	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
68	นายพิรมย์ ชายท่วย	207/2	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
69	นายสุวัฒน์ ดิเส็ม	236/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
70	นายรณภพ หยั่งหลัง	183/5	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
71	นายคำนิง ทองโท	261	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
72	นายปวิวัฒน์ จิตเที่ยง	207/3	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิคณาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
73	นายเสนอ เพชรเพ็ง	196/2	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
74	นายประทุม ดิงหงะ	208/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
75	นายอนุวัฒน์ ขาวดี	241	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
76	นายเลิศ ทองพราว	245/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
77	นายอนิรุทธ์ หยังหลัง	255	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
78	นายประวิทย์ หยังหลัง	272/3	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
79	นายสุเทพ จิโสะ	252/4	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
80	นายชนาวุฒิ ชายท่วย	195/2	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
81	นายชัยพร เพ็ชรเพ็ง	217	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
82	นายนิยม เพ็ชรเพ็ง	202/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
83	นางนุชนาท เหมรา	219/7	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
84	นางเนียน เพ็ชรเพ็ง	226/5	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
85	นายชัยยงค์ หงสตาตร์	270	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
86	นายวนา ชัยศิริ	232	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
87	นายประคิน หงสตาตร์	166/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
88	นายประทีป จิโสะ	273	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
89	นายสามิตร จิโสะ	234/1	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
90	นายไพรัตน์ หยังดี	186/2	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
91	นายศราวุธ เจริญฤทธิ	252/5	4	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
92	นายอำพล สุโสะ	249/6	5	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
93	นายศุภชัย สุโสะ	284	5	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
94	นายอรุณ สุโสะ	391/4	5	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
95	นายราไว ทวนทอง	322	5	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
96	นายสงวน จิโสะ	221/2	5	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
97	นายจักรภพ สงชัย	211/4	5	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิคานาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
98	นายพลภัทร หยงสตาร์	238	5	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
99	นายสมบูรณั ชัยเสณี	299	6	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
100	นายทรงศักดิ์ หูเขียว	360	6	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
101	นายเต็ม สุโสะ	386/1	6	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
102	นายสนั่น ขาวดี	417/1	6	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
103	นายอานวย เสลา	368	6	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
104	นายพัชระ ชัยเสณี	299	6	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
105	นายสมมิตร หนักหลัง	34	7	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
106	นายสมภักต์ เหลือแดง	268/1	7	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
107	นายประสิทธิ์ หวังชัย	16/2	7	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
108	นายจันต์ จิตหลัง	175	7	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
109	นายณรงค์ชัย จิโสะ	165/1	7	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
110	นายสุทธิพงษ์ แจ่มใส	101	8	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
111	นายชัยวัฒน์ สุขลั้ม	87	8	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
112	นายคุดิต ใจสมุทร	228/4	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
113	นายวิรัช พุ้ยอัน	234	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
114	นายมณี เสลา	218/2	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
115	นางเรณู สรรเพชร	223/1	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
116	นายเต็ม หลงกลาง	230/1	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
117	นายรอนเอด จิตรเที่ยง	230/5	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
118	นายบาริ เสียมใหม่	233/6	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
119	นายทัตดา เสียมใหม่	189	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
120	นายวิจิต เสียมใหม่	233/7	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
121	นายกอหรี หูเขียว	230/4	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
122	นายอุหมาด หูเขียว	232/4	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิคณาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
123	นายวสันต์ จริงจิตร	7	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
124	นายสรา หยังหลัง	239	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
125	นายชนวัฒน์ หยังหลัง	217/4	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
126	นายยม สาราบรรณ	414	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
127	นายวิรัตน์ หยังหลัง	191	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
128	นายสุรินทร์ หูเขียว	190	9	ท่าข้าม	ปะเหลียน	ตรัง
129	นายจิ สิริพงศ์โสภณ	74/5	1	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
130	นายมะณีย์ เสียมใหม่	20/1	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
131	นายอรุณ ชายทุ่ย	48	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
132	นายประวง เจะสา	129	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
133	นายชูปล เจะสา	51	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
134	นายสุริยา เพชรอินทร์	96	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
135	นายสกลิต หงสตา	58	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
136	นายลือศักดิ์ น้อยดี	132	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
137	นายสมศักดิ์ เจะสา	70	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
138	นายสมบัตร์ ศรีอ่อน	124	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
139	นายยุทธ จิตรหลัง	87	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
140	นางมาลี ชายทุ่ย	5	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
141	นายเจษฎา เทศนอก	48/2	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
142	นางสุรี เสียมใหม่	80/3	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
143	นายจิระ เทศนอก	19	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
144	นายสิทธิชัย มีลือ	1	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
145	นายไพรวิว เทศนอก	152	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
146	นายปราโมทย์ มีลือ	143	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
147	นายสุภชัย ชายทุ่ย	62	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิคานาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
148	นายตรา เทศนอก	18/1	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
149	นายคราวี จิตรหลัง	147	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
150	นายชวลิต จิตรหลัง	69	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
151	นางส่วน เทศนอก	18/1	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
152	นายสามารถ เทศนอก	56/1	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
153	นายนิรันดร์ ชายท่วย	73	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
154	นายพิสิทธิ์ จิตรกลัง	54	2	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
155	นายสวาท เทพสิงห์	26	3	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
156	นายประชา ชายท่วย	60	3	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
157	นางใจ ศรีอ่อน	93	3	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
158	นางคิม คิเส็ม	66	3	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
159	นายสมชาติ เทศนอก	119	4	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
160	นายดล ห้วยเล็ก	11	4	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
161	นายเนตร ช่างซอ	74/2	4	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
162	นายลือศักดิ์ เจะสา	122/2	4	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
163	นายสุริศักดิ์ จิตรเที่ยง	51	4	เกาะสุกร	ปะเหลียน	ตรัง
164	นายโสภณ เสียมไหม	38/11	2	ทุ่งยาว	ปะเหลียน	ตรัง
165	นายจงศักดิ์ โอเจริญ	159	6	บางควน	ปะเหลียน	ตรัง
166	นายจงศักดิ์ โอเจริญ	159	6	บางควน	ปะเหลียน	ตรัง
167	นายจงศักดิ์ โอเจริญ	159	6	บางควน	ปะเหลียน	ตรัง
168	นายสายันต์ ช่วยเกลี้ยง	38	3	บ้านนา	ปะเหลียน	ตรัง

รายชื่อผู้จดทะเบียนทำการประมงโดยใช้เรือขนาดความยาวไม่เกินสิบสี่เมตร
ตำบลตะเสะ อำเภอหาดสำราญ จังหวัดตรัง ปีงบประมาณ 2555-2557

ลำดับ ที่	ภูมิลำเนาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
1	นายอารมณ ทุ่ยอ้น	63	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
2	นายคัต เสลา	74/3	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
3	นายวินัย เสียมไหม	74/6	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
4	นางจิตรา ฤทธิเดช	74/11	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
5	นายสถิต สมบูรณ์สร้าง	126	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
6	นางสาวฉะอ้อน เหลือแดง	78/3	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
7	นายวิรัช สมบูรณ์สร้าง	126	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
8	นายประวิทย์ กชเวช	69	1	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
9	นายคาน้อย จิตรหลัง	46/1	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
10	นายสมบูรณ์ เจ๊ะสา	37/2	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
11	นายสุชาติ เสลา	7	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
12	นายสำเร็จ สามทอง	4	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
13	นายยูโสภ การดี	4	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
14	นายสมเกียรติ สามารถ	4/2	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
15	นายสมควร ชูแก้ว	11	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
16	นายเปลี่ยน เจ๊ะสา	1/2	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
17	นายเรวัต รัตนะ	12	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
18	นายก่อเช่น เสลา	17/3	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
19	นายมนัส เสลา	14/2	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
20	นายประเสริฐ รัตนะ	17/4	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
21	นายประสิทธิ์ ภูมิคา	48	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
22	นายศรายุ เพชรอินทร์	31/1	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิค้ำเนาเข้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
23	นายอดิเทพ หลงกลาง	18/6	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
24	นายประวิง หลงกลาง	51/1	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
25	นายอภิชาติ สองเมือง	18/5	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
26	นางปราณี กุมุดา	48	2	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
27	นายสุภาพ วะนะกะ	53/4	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
28	นายชาติตรี เดชอรัญ	51/2	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
29	นายหมู้อา เหมริน	55/2	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
30	นายวุฒิศักดิ์ หลงกลาง	70/2	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
31	นายวาสนา หมาดหลู	72/1	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
32	นายวิเชษฐุ์ เสียมใหม่	50/2	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
33	นายทุม จงภักดี	62/1	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
34	นางสาวปราณี ชูช่วย	100/3	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
35	นายสมนึก พลประสิทธิ์	52/3	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
36	นายอำนาจ ไชยมล	51/3	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
37	นายมนัส หมาดหลู	65/5	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
38	นายชำนาญ ไชยมล	65/5	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
39	นายอดิคาริต จริงจิตร	52/1	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
40	นายมนัส สมบูรณ์สร้าง	65/2	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
41	นายวิวัฒน์ สมบูรณ์สร้าง	3	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
42	นางสาววันดี อมัจกุล	91/1	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
43	นางสาวสายชล อมัจกุล	8	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
44	นางชูศรี ชูช่วย	65	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
45	นายนวล อมัจกุล	91/1	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
46	นายนารด ชูช่วย	101	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
47	นายสามารถ ชูแก้ว	62/3	3	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง

ลำดับ ที่	ภูมิคณาเจ้าของเรือ					
	ชื่อ	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
48	นายถนุพร เสงลา	31/2	4	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
49	นายสมาน สามทอง	34/4	4	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
50	นายเสรี เจริญศักดิ์	18/2	4	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
51	นายพล สมบูรณ์สร้าง	24	6	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
52	นางสาวละไม เพชรอินทร์	113	6	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง
53	นายสนิท สามทอง	1	7	ตะเสะ	หาดสำราญ	ตรัง

